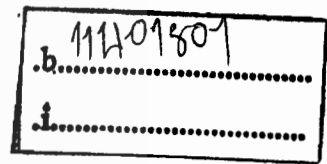
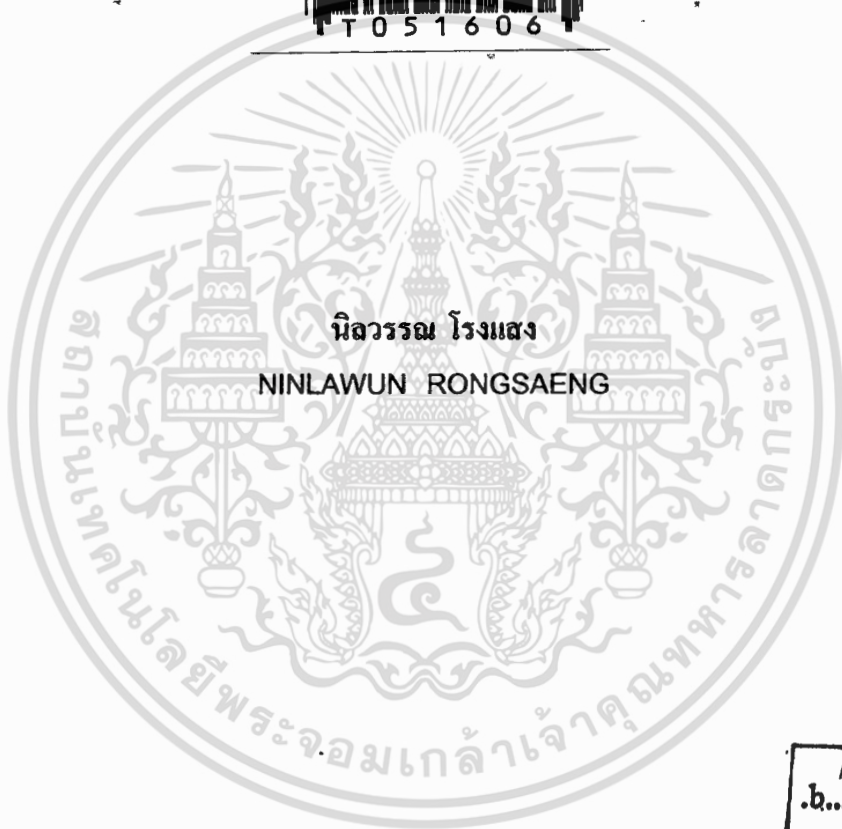

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT MODEL OF
THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION OFFICE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา

จพ.
๒๖๖๖๖
๒๕๔๗

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เลขหมู่.....

พ.ศ. 2547

เลขทะเบียน...51606...

ISBN 974-9708-37-7

วัน,เดือน,ปี 26 ก.ค. 2547

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT MODEL OF
THE VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION OFFICE

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF INDUSTRIAL EDUCATION IN
VOCATIONAL CURRICULUM AND INSTRUCTION
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2004

ISBN 974-9708-37-7

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2004

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABUNG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
นักศึกษา	สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
รหัสประจำตัว	นิลวรรณ โรงแสง
ปริญญา	45063413
สาขาวิชา	ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต
พ.ศ.	หลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์	2547
อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม	ผศ.ดร.อำนาจ ตั้งเจริญชัย
	ดร.กมลสร วงษ์รักษา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และศึกษาความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปสอบถามความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จาก 14 สถาบัน จำนวน 205 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic random sampling) ตามตารางของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้
 - ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
 - 1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น
 - 1.2 วิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ
 - 1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง
 - 1.4 วิเคราะห์อาชีพ
 - 1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา
 - ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร
 - 2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ
 - 2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
 - 2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 2.4 กำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ
 - 2.5 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา
 - 2.6 กำหนดแผน

การเรียนรู้รายวิชา 2.7 กำหนดสื่อการสอน ชั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร
3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ 3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3.3 ตรวจสอบ
คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3.4 ตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ 3.5 ตรวจสอบ
รายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา 3.6 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา 3.7 ตรวจสอบ
สื่อการสอน 3.8 นำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข ชั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้
4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน 4.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
4.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ 4.4 ประสานงานกับเครือข่าย
การเรียนรู้ ชั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร 5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร
5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร 5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร

2. ผลการนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา ไปสอบถามผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีว
ศึกษา พบว่า ในภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01 และ
เห็นด้วยในระดับมากทุกขั้นตอน ในส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
ไปใช้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร เห็นว่าสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้และ
จำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน

Thesis Title	School Curriculum Development Model of The Vocational Education Commission Office
Student	Miss Ninlawun Rongsaeng
Student ID.	45063413
Degree	Master of industrial Education
Programme	Vocational Curriculum and Instruction
Year	2004
Thesis Advisor	Assistant Professor Dr. Amnart Tungjaroenchai
Thesis Co – Advisor	Dr. Komsorn Wongraksa

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop a school curriculum development model of the Vocational Education Commission office and to study the opinions of the school curriculum development model from academic deputy director. The research was divided into 2 phases, the first phase was to develop a school curriculum development model of the vocational education commission office by studying the conceptual of the theory from document pertaining relevant researches, vocational policy reform, to analyze and synthesis the framework of the curriculum development and brought to make inquiries of 9 specialists. By using questionnaire, analyze the information to find the mean and the standard deviation. The second phase was to examine the school curriculum development model, by systematic random sampling, by 205 deputy director of 14 vocational institutes under the Vocational Education Commission Office. A questionnaire was used to analyze the information to find the mean and the standard deviation.

The results of the research were as followed :

1. There are 5 steps as follows:
 1. To study and analyze essential information :
 - 1.1 the study of the conditions and the survey the occupational requirement of the local community
 - 1.2 analyze the potential and survey the co-operation of the place of work
 - 1.3 analyze core subjects
 - 1.4 analyze occupations
 - 1.5 analyze potentiality of the educational institutes
 2. Drafting the curriculum
 - 2.1 define vision and mission
 - 2.2

define objectives of the curriculum 2.3 set the desired parameter 2.4 define the occupational and vocational standards 2.5 define objectives and definitions by subject 2.6 define the learning process by subject 2.7 define training materials 3. Checking the quality of the curriculum 3.1 the vision and missions 3.2 objectives of the curriculum 3.3 the desired parameter 3.4 the occupational and vocational standards 3.5 objectives and definitions by subject 3.6 the learning process by subject 3.7 training materials 3.8 curriculum trial and modifications 4. Implement action of the curriculum 4.1 define the teaching methods 4.2 define the evaluation parameters 4.3 prepare the equipment and the place 4.4 coordinate with the education network 5. Curriculum evaluation 5.1 pre-implementation evaluation 5.2 during implementation evaluation 5.3 post implementation evaluation

2. The results of the implement of the school curriculum development model were brought to the academic assistant director of vocational institutes. It was found that the opinions toward the curriculum model in total were at high level ($\bar{X} = 4.01$) for the curriculum throughout every level and agreed that it can be used.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ผศ.ดร.อำนาจ ตั้งเจริญชัย ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ดร.คมศร วงษ์รักษา ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้ให้คำแนะนำและช่วยตรวจสอบ ตลอดจนการปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลา ช่วยเหลือ ตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความสมบูรณ์ขึ้น

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ คุณแม่ และพี่น้องทุกคน ที่ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจและช่วยเหลือในทุกด้านตลอดเวลา

คุณค่าและประโยชน์ที่เป็นผลจากวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยขอบอกแก่ คุณพ่อ คุณแม่ และครู-อาจารย์ทุกท่าน ด้วยความเคารพยิ่ง

นิลวรรณ โรงแสง

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	X
สารบัญภาพ.....	XI
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 การอาชีวศึกษา	9
2.1.1 ความหมายของการอาชีวศึกษา.....	9
2.1.2 นโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2545 - 2546)	9
2.1.3 การดำเนินงานตามแนวทาง “ปัญจะปฏิรูปการศึกษา”	13
2.1.4 การอาชีวศึกษาทวิภาคี	21
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร	24
2.2.1 ความหมายของหลักสูตร	24
2.2.2 องค์ประกอบของหลักสูตร	27
2.3 การพัฒนาหลักสูตร	28
2.3.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร.....	28
2.3.2 ระดับการพัฒนาหลักสูตร.....	32
2.3.3 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา.....	33

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.4 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	53
2.4.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา	53
2.4.2 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	55
2.5 รูปแบบที่เกี่ยวเนื่องกับการพัฒนาหลักสูตร	55
2.5.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler... ..	56
2.5.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba	58
2.5.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander	60
2.5.4 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Goodled and Richter.....	62
2.5.5 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Fox	65
2.5.6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่	66
2.5.7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของวิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์.....	67
2.5.8 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของวัฒนาพร ระงับทุกข์.....	73
2.5.9 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์.....	75
2.5.10 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของกลุ่มหลักสูตร การสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา.....	81
2.6 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน.....	83
2.6.1 การศึกษาสภาพและความต้องการอาชีพของท้องถิ่น.....	84
2.6.2 การวิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของ สถานประกอบการ.....	85
2.6.3 การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง.....	88
2.6.4 การวิเคราะห์อาชีพ.....	89
2.6.5 การวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา.....	92
2.7 การร่างหลักสูตร.....	93
2.7.1 วิสัยทัศน์และภารกิจ.....	93
2.7.2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย.....	94
2.7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์.....	95
2.7.4 มาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ.....	99

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.7.5 รายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา.....	100
2.7.6 แผนการเรียนรู้รายวิชา.....	100
2.7.7 สื่อการสอน.....	102
2.8 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร.....	104
2.9 การนำหลักสูตรไปใช้.....	108
2.9.1 วิธีการจัดการเรียนการสอน.....	108
2.9.2 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน.....	112
2.9.3 การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ.....	113
2.9.4 การประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้.....	115
2.10 การประเมินผลหลักสูตร.....	116
2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	118
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	124
3.1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา.....	125
3.1.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	125
3.1.2 สังเคราะห์เอกสารและพัฒนาโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	125
3.1.3 สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	125
3.1.4 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	129
3.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	129
3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	129
3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	130
3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	132
3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	132

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	134
4.1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	134
4.1.1 พัฒนาโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	134
4.1.2 นำโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปสอบถามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ.....	141
4.1.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	144
4.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	146
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	152
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	152
5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	152
5.1.2 การดำเนินการวิจัย.....	152
5.2 การอภิปรายผล.....	156
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	164
5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	164
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	164
บรรณานุกรม	166
ภาคผนวก.....	171
ภาคผนวก ก หนังสือราชการ.....	172
ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	190
ภาคผนวก ค รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	200
ประวัติผู้เขียน.....	213

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงแบบฟอร์มสำหรับเก็บข้อมูล.....	50
2.2 แสดงคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	97
3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการอาชีวศึกษา.....	130
4.1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความเห็นเกี่ยวกับขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	141
4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ.....	146
4.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ.....	146
4.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	147
4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน.....	147
4.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการฝึกอบรม การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา.....	148
4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความเห็นเกี่ยวกับขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	149
4.8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม แสดงความเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอน การพัฒนาหลักสูตร ไปใช้.....	151

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 การพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบครบวงจรของ วิชัย วงษ์ใหญ่.....	31
2.2 แสดงพฤติกรรมที่ต้องการกับวัตถุประสงค์การสอน.....	34
2.3 แสดงวัตถุประสงค์กับการเตรียมการเรียนการสอน.....	35
2.4 แสดงวัตถุประสงค์การสอนกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา.....	36
2.5 แสดงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของ Mager and Beach	37
2.6 แสดงขบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของ UNESCO	38
2.7 แสดงขบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจากการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ.....	39
2.8 แสดงความจำเป็นที่ต้องศึกษาความต้องการในงานอาชีพ.....	40
2.9 ลักษณะแสดงความหมายของงาน.....	41
2.10 แสดงการพิจารณางานเพื่อพัฒนา Course คู่มือการเรียนการสอน.....	41
2.11 แสดงการเรียนการสอนปฏิบัติโดยครูบรรยายสาธิต.....	46
2.12 แสดงการเรียนการสอนปฏิบัติโดยถามตอบ-สาธิตเป็นช่วง ๆ.....	46
2.13 แสดงการเรียนการสอนปฏิบัติจากเอกสารศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง.....	47
2.14 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler.....	56
2.15 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Taba	59
2.16 รูปแบบการสร้างและพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Saylor and Alexander....	62
2.17 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Goodlad and Richter	64
2.18 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Fox.....	65
2.19 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่	66
2.20 แผนภูมิกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของ วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์.....	70
2.21 แผนภูมิกระบวนการจัดทำหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น.....	72
2.22 แผนภูมิแสดงภาระกิจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของ วัฒนาพร ระวังทุกข์.....	74
2.23 แสดงการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน	77
2.24 แสดงการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาของกลุ่มหลักสูตร ในการสัมมนาผู้บริหาร สถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา.....	82
2.25 ภาพรวมของความสัมพันธ์ในการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ.....	111

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่

หน้า

3.1 แสดงขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	124
4.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.....	145

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปณิธานอันแน่วแน่ที่จะให้การศึกษาเป็นหนทางเพื่อพัฒนาชีวิตราษฎร ดังเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่ได้พระราชทานแก่บุคคลหลายกลุ่มหลายคณะ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงพระราชหฤทัยที่ทรงเห็นคุณค่าและมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาของประเทศ เพื่อสร้างให้เกิดความเจริญแก่พสกนิกรทั้งปวง (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 18-19) แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาคนสามารถนำมาประยุกต์เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยในด้านการกำหนดอุดมการณ์การศึกษาของชาติ ได้แก่ การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นคนที่สมบูรณ์ กล่าวคือ ไม่ว่าจะการศึกษาในสาขาวิชาใดล้วนสมควรที่จะต้องมีเป้าหมายเพื่อสร้างผู้เรียนให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ โดยไม่เพียงบรรลุวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้ตนเองสามารถที่จะประกอบหน้าที่การงานและเลี้ยงชีพได้ แต่ต้องเป็นการศึกษาที่ทำให้เราดำรงชีวิตอยู่เพื่อประโยชน์ของสังคม ประเทศชาติ และมนุษยส่วนรวมด้วย และการศึกษาเพื่อสร้างคนที่รู้ครบถ้วนทุกมิติ กล่าวคือ ผู้เรียนต้องเรียนรู้อย่าง “ลึกซึ้ง” หรือรู้ลึกถึงแก่นสารสาระของวิชาการที่ตนเองศึกษาอยู่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์เมื่อต้องการนำวิชาความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติ นอกจากนี้ยังทรงเน้นถึงการศึกษาที่ต้องเปิดกว้างทางความคิดให้กับการศึกษาสาขาอื่น ๆ อันเป็นการศึกษาในแนวกว้าง โดยต้องเรียนรู้จักใช้สาขาวิชาหลากหลายผสมผสานเข้าด้วยกันในลักษณะสหวิทยาการ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาในระบบ โดยได้เสนอแนวทางปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาของไทยให้มีลักษณะที่มีความสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง ปลูกฝังลักษณะชีวิตที่ดีให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ มีความสมดุลระหว่างความเป็นสากลกับท้องถิ่น มีความสมดุลระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนเชี่ยวชาญเฉพาะศาสตร์พร้อมกับรอบรู้สหวิทยาการ และสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 54 – 77)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้นำแนวพระราชดำริและปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปรับใช้กับการพัฒนาประเทศในด้านการศึกษา โดยกำหนดเจตนารมณ์ให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนไทย คุ้มครองสิทธิ และสร้างความเสมอภาคให้โอกาสคนไทยทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ได้แก่ มาตรา 40 ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตโดยใช้สื่อโทรคมนาคม มาตรา 43 ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยกำหนดให้การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรส่วนท้องถิ่นและเอกชน มาตรา 81 ส่งเสริมการศึกษาที่พัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รัฐต้องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และมาตรา 289 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีสิทธิจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นของตนได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 100-105)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญก้าวหน้า ได้นำแนวพระราชดำริและปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปปรับใช้ โดยเน้นให้ประชาชนมีความอยู่ดีมีสุขโดยทั่วหน้า เน้นการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน วางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก โดยการพัฒนาคุณภาพคนปฏิรูปการศึกษา ปฏิรูประบบสุขภาพ สร้างระบบคุ้มครองความมั่นคงทางสังคม รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่าย เน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ สามารถแก้ปัญหาความยากจน เพิ่มศักยภาพ และโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง ให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาและบริการทางสังคมอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง สร้างอาชีพ เพิ่มรายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ให้ชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและปรับกลไกของรัฐให้เอื้อต่อการแก้ปัญหา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. ม.ป.ป. : 17)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 8 กำหนดให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. ม.ป.ป. : 6-16)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของรัฐที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาวิชาชีพให้แก่นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) เพื่อเป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนากำลังคนทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีที่มีคุณภาพ และเพื่ออนุวัตน์ให้ไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้ปฏิรูปหลักสูตรอาชีวศึกษา โดยกำหนดให้หลักสูตรอาชีวศึกษาต้องเป็นหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Multi-Discipline) เพื่อ

ให้ผู้เรียนมีสมรรถนะ (Competency) ตามมาตรฐานอาชีพที่ตลาดแรงงานต้องการ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ลึกและกว้าง เพื่อให้ปฏิบัติงานได้จริง (Solid Knowledge to Solid Practice) (กรมอาชีวศึกษา. 2545 : 34-36)

ในการจัดการศึกษาที่จะบรรลุนโยบายอาชีวศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาได้นั้น หลักสูตรเป็นเครื่องมือนำสู่การบรรลุนโยบายดังกล่าว ซึ่งใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 11) ได้กล่าวถึงหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตรเป็นแนวทางและเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางการศึกษาสำหรับควบคุมการเรียนการสอนในแต่ละระดับการศึกษา การที่จะทราบว่าการศึกษาในระดับต่าง ๆ จะดีหรือไม่ดีสามารถศึกษาได้จากหลักสูตรการศึกษานั้น ๆ ของประเทศ เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษาของชาติ สู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ หลักสูตรจะเป็นเสมือนกับหางเสือที่จะคอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอน เป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำทางในการจัดความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียนซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตาม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ คนในประเทศนั้นย่อมมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของชาติ เพราะฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญและทำหน้าที่ในจุดนี้อย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ดีในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศตามจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนานับแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การศึกษาหลักเกณฑ์และขั้นตอนการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม กระบวนการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องและเกี่ยวข้องกับหลายฝ่ายอย่างกว้างขวาง ที่สามารถพัฒนาได้ทั้งกระบวนการ นับแต่การกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร และการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หรือพัฒนาหลักสูตรเฉพาะส่วนที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนารายวิชาในหลักสูตร หรือพัฒนาในส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้หรือการจัดการเรียนการสอนก็ตาม จุดประสงค์สำคัญก็คือการได้ซึ่งหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำมาจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สังคมและประเทศชาติสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความเจริญทั้งด้านความรู้ ความคิด สติปัญญา และสามารถรับผิดชอบตนเอง และสังคมได้ (สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 174)

จากการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษาในสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาประจำปีงบประมาณ 2546 กลุ่มหลักสูตรได้ศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตร ซึ่งพิจารณาใน 4 ประเด็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ได้แก่ 1. ทิมาของหลักสูตร 2. หลักสูตร 3. การบริหารจัดการหลักสูตร 4. การพัฒนาหลักสูตร พบว่า ปัญหาที่มาจากหลักสูตร หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พ.ศ. 2545 พัฒนาหลักสูตรจาก ส่วนกลางไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น การกำหนดรายวิชา จุดประสงค์ราย วิชาและคำอธิบายรายวิชา ไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในชุมชนและท้องถิ่น ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตร พบว่า ครู อาจารย์ในสถานศึกษาขาดความพร้อมในการใช้หลักสูตร ผู้ใช้ หลักสูตรปรับตัวไม่ทันเพราะมีระยะเวลาในการเตรียมการน้อย การถ่ายทอดและการขยายผลของผู้ร่วม ประชุมหลักสูตรไม่ทั่วถึง การจัดแผนการเรียนของสาขาวิชาบางสาขาวิชา จัดรายวิชาไม่สอดคล้องกับ ข้อกำหนดของหลักสูตรทำให้ไม่เป็นสหวิทยาการ การจัดแผนการเรียนของสาขาวิชาบางสาขาวิชา ยังจัดรายวิชาไม่สอดคล้องกับข้อกำหนดของหลักสูตร โครงสร้างไม่ต่อเนื่อง บางสาขาวิชา มีการ จัดแผนการเรียนให้ผู้เรียนมีมากกว่าหน่วยกิตที่กำหนด แต่ไม่เน้นเวลาเรียนที่กำหนดแต่ละภาคเรียน บางสาขาวิชา มีการจัดแผนการเรียน และเขียนแผนการสอนรายวิชาปฏิบัติแยกทฤษฎีและปฏิบัติ แผนการสอนยังไม่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ครูอาจารย์ยังไม่เปลี่ยนวิธีทัศน์ ไม่มีการวัดและ ประเมินผลตามสภาพจริง ไม่มีคู่มือการเทียบโอนหลักสูตร (สถาบันการอาชีวศึกษา 2545 : 2 - 7)

จากการศึกษาทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบกระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ได้กำหนดขึ้น โดยชาวต่างประเทศมีเป็นจำนวนมาก สำหรับนักการศึกษา ชาวไทยที่ได้กล่าวถึงรูปแบบ ขั้นตอน กระบวนการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 123 – 135) ได้กล่าวถึงการจัดทำหรือการสร้างหลักสูตรรายวิชาใหม่ว่า มีกระบวนการหรือ ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร 12 ขั้นตอน วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 7 – 9) ได้กล่าวถึง กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 8 ขั้นตอน อุนาพร หล่อสมฤดี (2545 : บทคัดย่อ) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียน ได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียน เป็นการพัฒนาหลักสูตรครบวงจร 5 ขั้นตอน ซึ่งล้วนแต่ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนารูปแบบการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ดำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ให้ สอดคล้องกับนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่สามารถนำไปขยายผลในสถานศึกษา สังกัด สถาบันการอาชีวศึกษา ได้ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพในการจัด การเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการอาชีว ศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1.2.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

1.3 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนของอุมาพร หล่อสมฤดี (บทคัดย่อ : 2545) ประกอบด้วยการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน คือ

1.3.1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1.3.2 การร่างหลักสูตร

1.3.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

1.3.4 การนำหลักสูตรไปใช้

1.3.5 การประเมินผลหลักสูตร

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1.4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.4.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 412 คน จาก 28 สถาบัน

1.4.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 205 คน จาก 14 สถาบัน โดยสุ่มสถานประกอบการอาชีวศึกษาแบบมีระบบ (Systematic random sampling)

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา คือ

1.4.2.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย

1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

2) การร่างหลักสูตร

3) การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) การนำหลักสูตรไปใช้

5) การประเมินผลหลักสูตร

1.4.2.2 ความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แบบแผน ขั้นตอนหรือกระบวนการในการสร้างรายวิชาหรือสาขาวิชา โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพเป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร

1.5.2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หมายถึง การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การศึกษา ประชากร สิ่งแวดล้อม ความต้องการอาชีพ ศักยภาพของสถานศึกษาและสถานประกอบการ ความร่วมมือในการจัดการศึกษาขององค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

1.5.3 การร่างหลักสูตร หมายถึง การกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ วิสัยทัศน์และภารกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ รายวิชา จุดประสงค์รายวิชาและคำอธิบายรายวิชา แผนการเรียนรู้รายวิชา และสื่อการเรียนการสอน

1.5.4 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร หมายถึง การนำร่างหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น มาตรวจสอบความสอดคล้อง ความเหมาะสมของวิสัยทัศน์และภารกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ว่ามีความชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สภาพปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น ตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ รายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา แผนการเรียนรู้รายวิชา และสื่อการเรียนการสอน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้ รวมถึงการนำไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง

1.5.5 การนำหลักสูตรไปใช้ หมายถึง การนำหลักสูตรที่สถานศึกษาพัฒนาขึ้น ไปสู่การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย การกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการ

วัดและประเมินผลการเรียนการสอน การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ และการประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้

1.5.6 การประเมินผลหลักสูตร หมายถึง การตัดสินคุณค่าของหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดยอาศัยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร ซึ่งสามารถทำการประเมินได้ใน 3 ลักษณะ คือ การประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร การประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร

1.5.7 ความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ความเป็นไปได้ในการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

1.5.8 สถานศึกษา หมายถึง วิทยาเขต วิทยาลัย หรือหน่วยงานในลักษณะเดียวกันที่จัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพในทุกระดับ

1.5.9 สถาบันการอาชีวศึกษา หมายถึง การรวมกลุ่มของวิทยาลัยหรือสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เพื่อร่วมกันทำงานในรูปกรรมการระดับปฏิบัติในพื้นที่

1.5.10 ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร บทความทางวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การอาชีวศึกษา

2.1.1 ความหมายของการอาชีวศึกษา

2.1.2 นโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2545 – 2546)

2.1.3 การดำเนินการตามแนว “ปัญจะปฏิรูป”

2.1.4 การศึกษาระบบทวิภาคี

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

2.2.1 ความหมายของหลักสูตร

2.2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

2.2.3 องค์ประกอบของหลักสูตร

2.3 การพัฒนาหลักสูตร

2.3.1 ระดับการพัฒนาหลักสูตร

2.3.2 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

2.4 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.4.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

2.4.2 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

2.5 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

2.6 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

2.7 การร่างหลักสูตร

2.8 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

2.9 การนำหลักสูตรไปใช้

2.10 การประเมินผลหลักสูตร

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1 การอาชีวศึกษา

2.1.1 ความหมายของการอาชีวศึกษา

Harris (อ้างใน เมธี ปิลาธนานนท์ ม.ป.ป. : 62) ได้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษาว่า “เป็นการศึกษาเพื่อการทำงานทุกชนิด ซึ่งบุคคลถูกใจในงานนั้นและเป็นความต้องการของสังคม การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาพิเศษเฉพาะ ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาทั่วไปที่จัดเพื่อพัฒนาทักษะ ความสามารถ ความเข้าใจ เจตคติ อุปนิสัยที่ดีในการทำงาน และความซาบซึ้งอันเป็นความต้องการจำเป็นที่คนทำงานอาชีพต้องมีเพื่อจะได้เจริญก้าวหน้า และสร้างผลผลิตได้เมื่อได้รับการบรรจุเข้าทำงานหรือประกอบอาชีพของคนแล้ว”

2.1.2 นโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา (พ.ศ. 2545 – 2546)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2546 : 11 - 44) ได้กำหนดหลักการปฏิรูปการอาชีวศึกษาไว้ดังนี้

2.1.2.1 การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจโลกและเทคโนโลยีมีผลให้ประเทศไทยต้องเร่งรัดการพัฒนาประเทศให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว รัฐมีนโยบายขับเคลื่อนประเทศและสังคมไทยสู่ระบบเศรษฐกิจใหม่ คือ ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน การเตรียมความพร้อมกำลังคนเพื่อเผชิญกับระบบเศรษฐกิจใหม่ ที่มีลักษณะโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การผลิตกำลังคนให้มีฐานความรู้ในวิชาชีพเพื่อเป็นกลไกสำคัญ ในการขับเคลื่อนเป้าหมายการพัฒนาของประเทศให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงเป็นหัวใจสำคัญ

2.1.2.2 การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เป็นกระบวนการผลิตและพัฒนากำลังคนระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ที่มีลักษณะเฉพาะสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในแต่ละภาคเศรษฐกิจ เจตนารมณ์เพื่อให้บุคคลมีความรู้ มีทักษะในวิชาชีพพื้นฐานและวิชาชีพเฉพาะทาง พร้อมทั้งมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มีสมรรถนะในการประกอบอาชีพ สามารถนำทักษะความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการประกอบอาชีพสร้างผลผลิตและรายได้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างมั่นคงและยั่งยืน ใช้การศึกษาวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน สนองนโยบายของประเทศ สอดคล้องกับความยากจนของรัฐบาล โดยมีกรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาวิชาชีพ โดยจำแนกระดับตามหลักสูตรการเรียนการสอน คือ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ระดับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง และหลักสูตรวิชาชีพพระยาศน์ จึงถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจที่สำคัญส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นสำนักงานสถาบันการอาชีวศึกษา เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศึกษา จึงจำเป็นต้องกำหนดแผนปฏิรูปเพื่อพัฒนาการอาชีวศึกษาให้มีความเข้มแข็งทันต่อการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เพื่อสนองตอบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนา คือ “ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยและสังคมไทย”

2.1.2.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบทบัญญัติที่วางรากฐานในการจัดและพัฒนาการศึกษา ได้แก่ การกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนไม่น้อยกว่าสิบสองปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่จัดเก็บค่าใช้จ่าย และจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จากเจตนารมณ์ดังกล่าวของรัฐธรรมนูญทำให้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มีบทบัญญัติในการวางกรอบและแนวทางเพื่อปฏิรูปการศึกษาในประเด็นหลัก ดังนี้

1) เน้นให้การศึกษาแก่ปวงชน ทั้งเด็ก เยาวชน คนวัยทำงาน และผู้เกษียณงานแล้ว โดยเปลี่ยนรูปแบบการให้การศึกษาให้หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน

2) เพิ่มการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปีเป็น 9 ปี และให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยผู้เรียนไม่เสียค่าธรรมเนียมการศึกษา เพื่อให้สามารถเข้าสู่การอาชีวศึกษาและอุดมศึกษาได้สะดวกขึ้นและมากขึ้น

3) เน้นให้ทุกภาคมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันต่าง ๆ เช่น สถาบันศาสนา สถานประกอบการ ครอบครัวยุคใหม่ ฯลฯ

4) มีระบบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มีมาตรการหลากหลายในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ คุณภาพครูอาจารย์ คุณภาพการบริหารจัดการ และคุณภาพด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

5) ปรับโครงสร้างการบริหารการศึกษา โดยมีองค์กรคณะบุคคล รวมทั้งผู้แทนประชาชนร่วมกำหนดนโยบายการศึกษาและกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาลงไปที่เขตพื้นที่

6) ปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นที่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้

- เรียนวิธีเรียนรู้ตลอดชีวิต
- เรียนแล้วคิดเป็นทำเป็น
- เรียนแล้วคิดดีทำดี
- เรียนแล้วอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
- เรียนแล้วสามารถไปสู่จุดหมายแห่งชีวิตได้

2.1.2.4 ในมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุว่า “การอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ให้จัดในสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการ หรือขอความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการอาชีวศึกษาและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง” ประกอบกับบทบัญญัติในพระราช

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุไว้ในมาตรา 32 บัญญัติว่า ให้มีคณะกรรมการอาชีวศึกษาเป็น 1 ใน 4 องค์กรหลักในการจัดระเบียบบริหารกระทรวง ศึกษาธิการและกำหนดหน้าที่ไว้ใน มาตรา 34 กำหนดให้ “คณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่ พิจารณาเสนอ นโยบาย แผนพัฒนา มาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับที่สอดคล้องกับ ความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ การส่งเสริม ประสานงานการจัดการอาชีวศึกษาของรัฐและเอกชน การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการอาชีวศึกษา โดยคำนึงถึงคุณภาพและความเป็นเลิศทางวิชาชีพ”

จากบริบทด้านกฎหมายดังกล่าวข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงได้ยึดเป็นหลักการในการปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าว โดยได้จัดทำ ร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. ภายใต้กรอบแนวคิดและหลักการ ดังนี้

1) การสร้างเอกภาพเชิงนโยบาย

เนื่องจากในปัจจุบันมีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน รับผิดชอบการจัดการ อาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ จากการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพบว่า เฉพาะหน่วยงานของรัฐมี 22 กรมใน 9 กระทรวง จัดอาชีวศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ บางครั้งมี ปัญหาด้านความซ้ำซ้อน ความสิ้นเปลือง ขาดการประสานและการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขาดเอกภาพ ด้านนโยบายและเป้าหมาย คณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่เป็นองค์คณะบุคคลตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 จึงเป็นองค์กรหลักในการเสนอ นโยบายการจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมเพียงองค์กรเดียว เช่นเดียวกับคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานที่ดูแลการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะกรรมการอุดมศึกษาที่ดูแลการจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษา

2) การกระจายอำนาจ

มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการอาชีวศึกษาจากส่วนกลาง ผู้สถาบัน การอาชีวศึกษา ซึ่งจะรับผิดชอบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาใน 2 - 3 จังหวัดต่อ 1 สถาบัน การอาชีวศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษาแต่ละแห่งจะบริหารโดยคณะกรรมการ 2 คณะ ประกอบด้วย 1. คณะกรรมการสภาสถาบันอาชีวศึกษา มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐ จัดตั้ง ยุบ ขยาย หรือเลิกสาขาวิชา อนุมัติหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ลงมา บริหารงานวิชาการ อนุมัติให้ปริญญาบัตร บริหารงานบุคคล และสรรหาผู้อำนวยการสถาบัน การอาชีวศึกษาเพื่อเสนอความเห็นชอบและถอดถอน และ 2. คณะกรรมการบริหารสถาบันการอาชีว ศึกษา มีอำนาจหน้าที่บริหารจัดการสถาบันการอาชีวศึกษา แต่งตั้งถอดถอนคณะอนุกรรมการ เพื่อ ทำหน้าที่อื่นใดตามที่คณะกรรมการสถาบันการอาชีวศึกษามอบหมาย สรรหาผู้อำนวยการ

สถานศึกษาอาชีวศึกษาและรองผู้อำนวยการสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อเสนอความเห็นชอบในการแต่งตั้งและถอดถอน ทำหน้าที่อื่นใดตามที่คณะกรรมการการบริหารสถาบันการอาชีวศึกษามอบหมาย สำหรับหน่วยปฏิบัติที่เป็นสถานศึกษาอาชีวศึกษาภายใต้สถาบัน กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งในแนวทางปฏิรูปเป็นการกระจายอำนาจสู่คณะบุคคลแทนการกระจายอำนาจให้ บุคคลใดบุคคลหนึ่งตามระบบเดิม

3) การกำหนดระบบคุณวุฒิวิชาชีพ

ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยด้านทรัพยากรมนุษย์ค่อนข้างต่ำเนื่องจากเป็นการวัดจากการศึกษาขั้นพื้นฐานของแรงงาน แรงงานไทยจำนวนไม่น้อยมีทักษะหรือความสามารถในการปฏิบัติงานหรือการประกอบอาชีพอย่างดีเป็นที่ยอมรับ แต่ยังไม่มีการเชื่อมโยงระหว่างการยกระดับคุณค่าของความสามารถในการปฏิบัติงาน ขณะที่คุณวุฒิทางการศึกษามีได้ประกันความสามารถในการปฏิบัติงานเสมอไป ดังนั้นจึงจำเป็นต้องระดมกำลังและสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มอาชีพ สมาคมอาชีพและผู้ประกอบการ เพื่อให้สามารถกำหนดมาตรฐานอาชีพ (Occupation Standard) อันจะนำไปสู่การพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualifications) เพื่อสร้างจุดเชื่อมต่อระหว่างความสามารถในการปฏิบัติงานและคุณวุฒิทางการศึกษา การดำเนินการดังกล่าวต้องอาศัยองค์กรหลักและกลไกที่เข้มแข็งรับผิดชอบ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ และทำให้การอาชีวศึกษาเป็นระบบเปิด (Open Entry/Open Exit) เป็นการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อให้โอกาสผู้ที่ทำงานอยู่แล้วได้เพิ่มพูนความรู้และเทียบประสบการณ์ ได้รับคุณวุฒิวิชาชีพและให้ระบบอาชีวศึกษาเป็นระบบการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง

4) การกำหนดมาตรฐานการอาชีวศึกษา

การผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา มีการดำเนินการหลายหน่วยงานและหลายระดับ แม้ว่าต้องสอดคล้องกับแนวโน้มการประกอบอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ถือเป็นภารกิจที่สำคัญของการอาชีวศึกษาในการผลิตกำลังให้มีทักษะความรู้และสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ตามมาตรฐานสากล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่อาจส่งผลถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน แต่เนื่องจากมีหลายหน่วยงานทั้งสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชน สถานประกอบการหรือโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ จัดการอาชีวศึกษา จึงจำเป็นต้องสร้างมาตรฐานการอาชีวศึกษาในระดับชาติ เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการของหน่วยต่าง ๆ โดยกำหนดให้คณะกรรมการการอาชีวศึกษา องค์กรหลักกำหนดมาตรฐานและหลักสูตรการอาชีวศึกษาทุกระดับ และมีกลไกกำกับดูแลให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

5) การสร้างแรงจูงใจในการระดมความร่วมมือ

การอาชีวศึกษาเป็นกระบวนการการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ในด้านความสามารถในการทำงาน ทั้งในฐานะผู้ผลิต ผู้ให้บริการ ผู้ใช้ ผู้สร้างและผู้พัฒนาเทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยการผลิต การดำเนินการผลิตและพัฒนากำลังคนดังกล่าว ต้องการใช้ทรัพยากรเป็นจำนวนมากและมีความทันสมัยทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการอาชีวศึกษาจึงต้องเปิดโอกาสและสร้างแรงจูงใจให้หน่วยงาน องค์กรวิชาชีพ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานประกอบการ รวมทั้งชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบ ในการบริหารและจัดการอาชีวศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศและเพิ่มคุณภาพในการผลิตกำลังคนที่สนองตอบความต้องการ ในการพัฒนาประเทศได้มากขึ้น

2.1.3 การดำเนินงานตามแนวทาง “ปัญจะปฏิรูปการศึกษา”

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้เร่งดำเนินการปฏิรูปการอาชีวศึกษาตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตามแนวนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ตามแนวทาง “ปัญจะปฏิรูป” ดังนี้

2.1.3.1 ปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา

1) ให้ความสำคัญความต้องการ (Demand Driven)

พัฒนาหลักการและจัดการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นความต้องการกำลังคนเป็นหลักทั้งความต้องการกำลังคนของสถานประกอบการ ทิศทางการพัฒนาประเทศและศักยภาพของบุคคลเป็นสำคัญ มีการปรับหลักสูตรใหม่ทุกระดับ โดยมุ่งเน้นความต้องการกำลังคนในการจ้างงานและการส่งเสริมอาชีพอิสระที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาค

2) พัฒนาระบบการอาชีวศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning

Organization)

สถานศึกษาทุกแห่งต้องพัฒนาระบบงานพัฒนาศูนย์วิทยบริการ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า ความต้องการและการถ่ายโยงความรู้ในสาขาวิชาชีพ เรียนรู้ความต้องการจากภายนอก เรียนรู้ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงของอาชีพสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม สร้างเครือข่าย เชื่อมโยงเพื่อเรียนรู้วิชาชีพและวิชาที่เกี่ยวข้องร่วมกัน ในองค์กร เพื่อการพัฒนาบุคลากร นักเรียนนักศึกษา และสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3) พัฒนาระบบการอาชีวศึกษาให้เป็นการศึกษาต่อเนื่อง (Lifelong Learning)

ขยายฐานการพัฒนากำลังคนให้กว้างขวางโดยไม่มีข้อจำกัด ครอบคลุมประชากรทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับชั้น ปรับระบบการจัดการอาชีวศึกษาให้เป็นการศึกษาต่อเนื่อง ระดม

ทรัพยากรด้านการอาชีวศึกษา เพื่อสร้างปัจจัยที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของกำลังคนในประเทศ ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายสะดวกต่อการเข้าถึงการบริการมากที่สุด ส่งเสริมให้บุคคลที่ทำงานอยู่แล้ว หรืออยู่นอกระบบการศึกษา ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ พัฒนาทักษะอาชีพ ได้อย่างต่อเนื่อง

4) พัฒนาระบบอาชีวศึกษาให้เป็นระบบเปิด (Open Entry/Open Exit)

ขยายโอกาสการศึกษาวิชาชีพให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขวาง สร้างความยืดหยุ่น บุคคลสามารถเข้าเรียนหรือหยุดเรียนได้ตามความจำเป็น โดยนำระบบโมดูล (Module) ระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้มาใช้ในการเรียนการสอน

5) พัฒนาระบบการเทียบโอนประสบการณ์ (Validation of Experience)

สร้างระบบการเทียบประสบการณ์เพื่อยกระดับคุณค่าของผู้มีทักษะอาชีพ เพื่อให้จุดเชื่อมโยงระหว่างวุฒิการศึกษากับอาชีพ เป็นการสะสมหน่วยการเรียนรู้สำหรับการศึกษาต่อเพิ่มเติม เพื่อรับรองคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification) เอื้อโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนควบคู่กับการประกอบอาชีพของตนเองได้

6) สร้างความเชื่อมโยง (Articulation)

จัดระบบหลักสูตรระบบการเรียนการสอน การศึกษาวิชาชีพให้มีความเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับและประเภทต่าง ๆ เพื่อการสร้างคุณภาพมาตรฐานและการถ่ายโยงคุณวุฒิ

ผลการดำเนินงานด้านปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา

1) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พ.ศ. 2545 และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พ.ศ. 2546

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรใหม่ ทั้ง 2 ระดับ คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 2545 และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) 2546 ซึ่งมีลักษณะพิเศษโดยเน้นความต้องการ (Demand Driven) และมาตรฐานสมรรถนะอาชีพเป็นหลัก มีการวิเคราะห์อาชีพอย่างจริงจังเพื่อกำหนดบทบาทและลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติให้ออกมาเป็นรูปแบบของมาตรฐานรายวิชาซึ่งรายวิชาต่าง ๆ จะมีจุดประสงค์ มาตรฐาน และคำอธิบายรายวิชาครอบคลุมความรู้ ทักษะ เจตคติ และกิจนิสัย ได้จัดเป็นลักษณะของกลุ่มอาชีพ 9 ประเภทวิชา ประกอบด้วย ประเภทวิชาอุตสาหกรรม บริหารธุรกิจ ศิลปกรรม คหกรรม เกษตรกรรม ประมง อุตสาหกรรมท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยนักศึกษาทุกระดับจะต้องมีเวลาเรียนด้วยการปฏิบัติจริงในสถานประกอบการหรือฝึกงานครึ่งหนึ่งของแต่ละหลักสูตรในการศึกษาระบบทวิภาคี หรืออย่างต่ำต้องเป็น 1 ภาคเรียนในการศึกษาระบบปกติ ทั้งนี้ จะมีการวัดและประเมินผลการเรียนทุกครั้งเมื่อเสร็จสิ้นการเรียนการสอนและประเมินเพื่อตัดสินผลการเรียนว่า นักศึกษามีความรู้และทักษะตามจุดประสงค์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายวิชานั้นหรือไม่ โดยมีครูฝึกและอาจารย์นิเทศทำหน้าที่วัดและประเมินการเรียนรู้ของนักศึกษา ร่วมกัน นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้มอบหมายให้สถาบันการอาชีวศึกษาสามารถสร้างสาขางานขึ้นให้สอดคล้องกับอาชีพความต้องการของพื้นที่ โดยมีสถานประกอบการ มาทำหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาด้วย เพราะสถานประกอบการจะทราบว่าองค์กรของตน ต้องการบุคลากรประเภทใด ทำงานลักษณะใด เพื่อที่จะผลิตกำลังคนออกมาตามนั้น สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดว่าผู้เรียนควรเรียนรู้อะไร ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักการสำคัญอีกอย่างหนึ่งในการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรใหม่ทุกระดับของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ลักษณะสำคัญของหลักสูตรใหม่นี้ ถือเป็นการปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา อย่างจริงจัง โดยใช้หลักสูตรเป็นกลไกในการเปลี่ยนแปลง จึงมีลักษณะสำคัญดังนี้

- มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) เชื่อมโยงองค์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวเนื่อง
- มุ่งเน้นการฝึกสมรรถนะ (Competency) ตามมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard)
- เน้นการปฏิบัติจริงโดยนำรายวิชาไปปฏิบัติในสภาพจริงในสถานประกอบการ
- ให้โอกาสผู้เรียนสามารถเลือกวิถีเรียนได้ตามศักยภาพกว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญเฉพาะด้าน
- เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถถ่ายโอนสะสมผลการเรียน รวมทั้งการเทียบความรู้และประสบการณ์
- เปิดโอกาสให้สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการพัฒนาสาขาวิชาชีพสาขางานได้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น
- มีลักษณะสนับสนุนการประสานความร่วมมือในการจัดการศึกษา ระหว่างหน่วยงาน องค์กร และสถานประกอบการ

2) หลักสูตรสาขาวิชาใหม่

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ในการวิเคราะห์อาชีพและร่วมกันทำหลักสูตรสาขาวิชาชีพใหม่ตามความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยได้ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และศึกษาความต้องการในการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้ปัจจัยการผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลผลิตในท้องถิ่น โดยได้พัฒนาหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เป็นความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ มีการพัฒนาหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงใหม่ ใน 9 ประเภทวิชา 87 สาขาวิชา 199 สาขางาน สำหรับสาขาวิชาใหม่สำคัญที่จะนำไปสู่การสร้างเทคโนโลยีที่เป็นฐานเศรษฐกิจ เช่น เทคโนโลยีชีวภาพ เทคโนโลยีการยาง และ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โพลิเมอร์ เทคโนโลยีสมุนไพร เทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เทคโนโลยีการควบคุมเรือประมง เทคโนโลยีทอผ้าไหมและผ้าพื้นเมือง

นอกจากนี้ยังมีสาขาวิชาใหม่ที่เป็นความต้องการของตลาดแรงงาน และการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประกอบด้วย เมคคาทรอนิกส์ มาตรฐานวิศวกรรมคอมพิวเตอร์กราฟฟิก เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีโทรคมนาคม การจัดการโรงแรม เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม (การบำบัดน้ำเสีย) เทคโนโลยีการทำดินแบบและการหล่อเครื่องประดับอัญมณี

นอกจากความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการเปิดสอนหลักสูตรสาขาวิชาชีพใหม่นี้ หน่วยงานต่าง ๆ ยังได้ให้ความร่วมมือในการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และมีแผนงานที่จะฝึกประสบการณ์ให้ผู้เรียนในอนาคคด้วย

3) หลักสูตรระดับปริญญาตรีสายปฏิบัติการ/สายเทคโนโลยี

ตามร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาอาชีวศึกษาเปิดสอนในระดับปริญญาสายเทคโนโลยี การพัฒนาหลักสูตรปริญญาตรีสายปฏิบัติการหรือสายเทคโนโลยี โดยความร่วมมือกับสมาคมวิชาชีพและกลุ่มอาชีพ ตามแนวคิดในร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษาที่ประสงค์ให้การผลิตกำลังคนด้านการอาชีวศึกษา สามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงจนถึงกำลังคนระดับปริญญาสายปฏิบัติการหรือนักเทคโนโลยี ซึ่งภาคเอกชน 6 กลุ่มอาชีพร่วมมือกับกรมอาชีวศึกษา เป็นโครงการนำร่องจัดทำหลักสูตรเปิดสอนหลักสูตรปริญญาโทภาคีเพื่อผลิตนักเทคโนโลยีสายปฏิบัติการ โดยจะเป็นแกนนำเชิญชวนกลุ่มธุรกิจและสถานประกอบการชั้นนำเข้ามารองรับการฝึกทักษะวิชาชีพตลอดหลักสูตร เปิดโอกาสให้ได้ปฏิบัติงานในสถานการณจริง เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาอาชีวะให้มีความเป็นเลิศทางวิชาชีพ รวมทั้งยกระดับมาตรฐานฝีมือให้แข่งขันในระดับนานาชาติ

4) หลักสูตรต้นแบบการอาชีวศึกษาต่อเนื่อง

โดยความร่วมมือจากประเทศฝรั่งเศส สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ร่วมมือกับรัฐบาลฝรั่งเศส จัดทำโครงการความร่วมมือไทย-ฝรั่งเศสเพื่อพัฒนาอาชีวศึกษาต่อเนื่อง (Thai-French Continuing Vocational Education) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบของการอาชีวศึกษาต่อเนื่อง ช่วยผลักดันและส่งเสริมให้เกิดระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification) ซึ่งจะสะท้อนถึงระดับสมรรถนะ (Competency) ที่แท้จริง เป็นเครื่องมือในการวัดระดับความสามารถ/ทักษะที่บุคคลสามารถทำงานได้ ตลอดจนทำให้เกิดการฝึกอบรมที่มีฐานมาจากสมรรถนะ (Competency Based Training) ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Know-How) และเจตคติ (Attitude) ลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพต่าง ๆ ที่เป็นตัวบ่งชี้ในการช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานได้ โดยได้ประสานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เปิดหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อการอาชีวศึกษาต่อเนื่องในหลักสูตรต่าง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.1.3.2 ปฏิรูประบบการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ปรับระบบการเรียนรู้โดยใช้หลักการสำคัญ ดังนี้

1) จัดระบบการเรียนรู้ในลักษณะสหวิทยาการ (Multidisciplinary)

การเรียนรู้วิชาชีพและเทคโนโลยี จำเป็นต้องสร้างความเชื่อมโยงระหว่างศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ให้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องมาใช้กับวิชาชีพหลักที่เรียน และประยุกต์ให้ศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาอาชีพได้อย่างหลากหลาย

2) สร้างความแข็งแกร่งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ (Solid Knowledge/Solid

Practical)

จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการภาคทฤษฎีและปฏิบัติเข้าด้วยกัน ไม่มีการแยกทฤษฎีและปฏิบัติจากกันอย่างสิ้นเชิง เพื่อให้มีการสร้างความแข็งแกร่งทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติด้วยการเชื่อมโยงและประยุกต์สู่การปฏิบัติงานอาชีพจริง

3) ให้ความสำคัญการสร้างสมรรถนะอาชีพ (Competency Base)

การเรียนรู้การสอนอาชีวศึกษาทุกระดับและประเภทวิชาปฏิรูป โดยจัดให้มีการเรียนรู้โดยใช้สมรรถนะ หรือสามารถในการปฏิบัติงานเป็นฐานเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะจนเกิดสมรรถนะในอาชีพนั้น ๆ การจัดหลักสูตรจึงต้องดำเนินการจากการวิเคราะห์อาชีพและพัฒนามาตรฐานสมรรถนะ (Competency standard) ของแต่ละอาชีพเป็นสำคัญ

4) ขยายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีและการฝึกงาน ในสถานประกอบการ

(Dual Vocational และ On-the Job Training)

การเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง เป็นหัวใจสำคัญของการอาชีวศึกษา ดังนั้น การเร่งประชาสัมพันธ์ รณรงค์ความร่วมมือจากภาคเอกชน เพื่อขยายการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี และการส่งเสริมการฝึกปฏิบัติงานจริงในสถานประกอบการจริง เป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการเรียนรู้วิชาชีพ

5) การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ

(Self-learning/E-learning)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ให้การสนับสนุนสถานศึกษาทุกแห่ง จัดสถานที่สำหรับการส่งเสริมการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศด้วยการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Access Learning Center) ในทุกสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนสื่อการเรียนการสอนทางเครือข่าย ICT ในรูป E-Learning

6) การจัดทำโครงการหรือโครงการงาน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการสร้างสมรรถนะ

ในการประกอบอาชีพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นักเรียน นักศึกษาทุกคน จะต้องจัดทำโครงการหรือโครงการงาน ด้วยการบูรณาการความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ความชำนาญ สร้างชิ้นงาน เพื่อจัดสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ก่อนจบการศึกษาทุกหลักสูตร

2.1.3.3 ปฏิรูประบบการบริหารจัดการ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการปฏิรูประบบบริหารจัดการ (Re-Organizing) โดยใช้แนวทางการดำเนินการดังนี้

1) การรวมกลุ่มสถานศึกษา (Clustering)

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการรวมกลุ่มสถานศึกษาทั้งหมดในสังกัด 412 แห่ง เป็น 28 กลุ่ม หรือ 28 สถาบันการอาชีวศึกษา บริหารจัดการโดยคณะกรรมการ 2 คณะ คือ คณะกรรมการสภาสถาบัน และคณะกรรมการบริหารสถาบัน

2) การกระจายอำนาจ/มอบอำนาจ (Decentralization)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและการปฏิรูประบบราชการ โดยการกระจายอำนาจ/มอบอำนาจให้สถาบันการอาชีวศึกษา 28 แห่ง เพื่อให้มีการทำงานร่วมกันในรูปคณะกรรมการของระดับปฏิบัติในพื้นที่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและแก้ปัญหาได้อย่างทันที่

3) การกำหนดความเชี่ยวชาญหรือความเป็นเลิศ (Area of Excellence)

เพื่อให้การลงทุนจัดการอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ลดปัญหาความซ้ำซ้อน สิ้นเปลือง ได้มีการกำหนดให้มีการวิเคราะห์ศักยภาพสถานศึกษาในแต่ละกลุ่มสถาบันการอาชีวศึกษา (Self-Analysis) ศึกษาความต้องการพัฒนาอาชีพของประชาชน ช่องทางการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่ และความต้องการของผู้ประกอบการเพื่อกำหนดที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Position) ในส่วนที่แต่ละสถาบันการอาชีวศึกษาสามารถทำได้ดีที่สุด สอดคล้องกับความต้องการที่สุดเป็น Area of Excellence ที่ชัดเจนเพื่อการสนับสนุนทรัพยากรที่เป็นรูปธรรมต่อไป

4) การสร้างความเข้มแข็งระบบเครือข่ายและความร่วมมือ (Strengthening Partnership and Networking System)

การบริหารจัดการอาชีวศึกษาปรับเปลี่ยนไปสู่การสร้างระบบความร่วมมือ และเครือข่ายการทำงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย แนวดำเนินการบริหาร และจัดการเรียนการสอนวิชาชีพอย่างจริงจัง เพื่อพัฒนาให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม โดยเฉพาะภาคเอกชน ผู้ประกอบการ กลุ่มอาชีพ สมาคมวิชาชีพ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของการอาชีวศึกษา (Sense of Ownership) ที่พร้อมจะเข้าร่วมรับผิดชอบ รวมทั้งการนำไปสู่การรับวิทยาลัยเข้าไปในอุปถัมภ์ (Adopted School)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5) การพัฒนาระบบคุณภาพมาตรฐาน (Standardizing System)

การบริหารจัดการทุกส่วนจะดำเนินการอย่างรอบคอบเป็นระบบ บนพื้นฐานของเป้าหมายด้านคุณภาพมาตรฐานที่กำหนด โดยหลักสูตรจะมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรจากมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard) เพื่อนำไปสู่การพัฒนามาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standard) มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ (Vocational Education Standard) และมาตรฐานสถานศึกษา (Institutional Standard) การส่งเสริมประเมินภายใน (Self-Assessment) เป็นระยะ ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมกับการประเมินภายนอก (External Evaluation) รวมทั้งการพัฒนาระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification)

6) การพัฒนาระบบ IT

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เร่งรัดพัฒนาระบบ IT เพื่อการบริหารจัดการ การกำกับดูแล และติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยเน้นการรายงาน On-line อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยสนับสนุน E-learning ควบคู่ไปด้วย

7) การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม/เทคโนโลยี (Research and Development of Innovation and Technology)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้เร่งรัดพัฒนาและสนับสนุนการวิจัยใน 3 ลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การวิจัยตลาดแรงงานและอาชีพ (Labour Market and Occupational Research) เพื่อสนับสนุนการพัฒนานโยบายแผนงาน โครงการผลิตกำลังคนอาชีวศึกษา

2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom-Action Research) ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในชั้นเรียนที่ปรับให้มีการบูรณาการทฤษฎี และปฏิบัติการ จัดลักษณะสหวิทยาการ ครูต้องดำเนินการวิจัยเพื่อวิธีที่ดีที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จริง การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน

3. การวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี (Research for Development of Innovation and Technology) การเรียนวิชาชีพซึ่งเน้นการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริง ได้รับการส่งเสริมอย่างจริงจังในการส่งเสริมการคิดค้น สร้างสิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยี ที่สามารถนำมาใช้ในกระบวนการผลิต บริการ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.1.3.4 ปฏิรูประบบบุคลากร

เพื่อพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ได้ดำเนินการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินการปฏิรูประบบครูและบุคลากรการอาชีวศึกษาประกอบด้วย

1) พัฒนามาตรฐานครูและผู้บริหารการอาชีวศึกษา (Vocational Education Teachers and Administrators Standards)

2) สร้างศักยภาพในวิชาชีพ (Competent Teachers) ด้วยการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานจริงด้วยการสร้างประสบการณ์ในสถานประกอบการ เพื่อถ่ายทอดแก่ผู้เรียนได้อย่างถูกต้องและมีเครือข่ายการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการอย่างใกล้ชิด โดยจัดให้มีแผนงานสร้างความเข้มแข็งในวิชาการและวิชาชีพ ประกอบด้วยหลักสูตรการจัดฝึกอบรมในด้านการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาทักษะวิชาชีพ พัฒนางานกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ตามสาระการเรียนรู้ของกลุ่มวิชาต่าง ๆ การวิจัยในชั้นเรียน การวัดและประเมินผล การประกันคุณภาพ การใช้สื่อการเรียน การสอนและการบริหารงบประมาณ เป็นต้น

3) สนับสนุนให้ครูปรับพฤติกรรมไปสู่ Learning Teachers สามารถ Up-load สื่อการสอนและหาความรู้เพิ่มจาก ICT มีความสามารถด้านภาษาต่างประเทศและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง Self-Learning โดยได้จัดให้มีแผนงานเตรียมความพร้อมเข้าสู่การปฏิรูปการศึกษา ประกอบไปด้วยงาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ อาทิเช่น การจัดประชุม สัมมนา การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปการอาชีวศึกษา การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ครูแกนนำ โดยครอบคลุมครูและบุคลากรการศึกษาในสังกัด จำนวนประมาณ 15,000 คน

4) ฝึกอบรมพัฒนาและให้การรับรองครูฝึกในสถานประกอบการที่มีบทบาทในการจัดการอาชีวศึกษา

2.1.3.5 ปฏิรูประบบการเงินและการระดมทรัพยากร

การปฏิรูประบบการเงินและการระดมทรัพยากรการอาชีวศึกษา ได้มีการดำเนินการดังนี้

1) การวางแผนระดับพื้นที่ (Area Catchment Planning)

การรวมกลุ่มสถานศึกษาเป็นรูปแบบสถาบันการอาชีวศึกษา มีผลให้มีการวางแผนระดับพื้นที่เขตบริการอาชีวศึกษา เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาและสนับสนุนทรัพยากรเป็นไปตามความต้องการของระบบเศรษฐกิจและอาชีพของประชาชนพื้นที่ ปรับเปลี่ยนถ่ายโอนภาระหน้าที่การให้บริการตามความต้องการอย่างรวดเร็ว

2) การวางแผนการใช้ทรัพยากร (Resource Mapping)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ใช้กลไกการรวมกลุ่มสถานศึกษา หรือสถาบันการอาชีวศึกษาในการกำหนดการระดมทรัพยากร การสนับสนุนและสร้างความเข้มแข็งในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อลดปัญหาความเปลี่ยนแปลง ช้ำซ้อน และความขาดแคลนในพื้นที่รวมทั้งให้ความสำคัญการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน และสถานประกอบการเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลด้านทรัพยากร และการใช้ประโยชน์ร่วมกันระหว่างการจัดการศึกษาและการสร้างผลผลิตตามศักยภาพของอาชีพนั้น ๆ

3) การจัดงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (Results Based Budgeting)

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการปรับระบบการจัด และบริหารงบประมาณในรูปของสถาบันการอาชีวศึกษา โดยเน้นการจัดระบบงานที่มุ่งเน้นผลผลิตและผลสัมฤทธิ์ของงาน โดยให้สถาบันการอาชีวศึกษาหรือกลุ่มวิทยาลัยมีโอกาสดำหนด แผนงาน โครงการร่วมกัน ประสานการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณร่วมกัน โดยเน้นผลสัมฤทธิ์ และการรายงานผลการใช้จ่ายเงินอย่างเคร่งครัด

2.1.4 การอาชีวศึกษาทวิภาคี

อาชีวศึกษาระบบทวิภาคีเป็น โปรแกรมการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทย ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งนับเป็นการจัดอาชีวศึกษาในระบบแนวทางใหม่ นั่นคือจัดขึ้นตามความต้องการของฝ่ายผู้ใช้ การอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีได้ช่วยให้นักศึกษาจำนวนมากมีทักษะในการปฏิบัติงาน และเพิ่มโอกาสการมีงานทำ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ทวิภาคี) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง(ทวิภาคี) ได้กลายเป็นสิ่งที่ขึ้นขັນสมรรถนะทางวิชาชีพ สิ่งสำคัญที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จก็คือ ความเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชนที่เชื่อมโยงการเรียนในสถานศึกษากับการฝึกหัดในสถานประกอบการ

2.1.4.1 จุดมุ่งหมายของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

กรมอาชีวศึกษา ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีไว้ดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา. 2538 : 1-2)

- 1) สนองนโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษา เนื่องจาก
 - ผู้สำเร็จ ม.3 ทั้งจากในระบบและนอกระบบที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ตามนโยบายการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - ความต้องการในการศึกษาต่อและพัฒนาฝีมือแรงงานเพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของไทย

- การให้ความสำคัญการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ในการให้โอกาสแก่ผู้ด้อยโอกาสในสังคม

2) เพื่อให้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ นำไปปฏิบัติงานในอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเลือกวิถีการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน หรือสร้างสรรค์ความเจริญต่อชุมชน ท้องถิ่นและประเทศชาติ

3) เพื่อให้เป็นผู้มีปัญญา มีทักษะในการจัดการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบอาชีพ สามารถสร้างอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

4) เพื่อให้เจตคติที่ดีต่ออาชีพ มีความมั่นใจ และภาคภูมิใจในวิชาชีพที่เรียน รักงาน รักหน่วยงาน สามารถทำงานเป็นหมู่คณะได้ดี โดยมีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์เหมาะสมกับงานอาชีพนั้น ๆ

5) เพื่อให้เป็นผู้มีพฤติกรรมทางสังคมที่ดีงาม ทั้งในการทำงาน การอยู่ร่วมกัน มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว หน่วยงาน ท้องถิ่น และประเทศชาติ อุทิศตนเองต่อสังคม เข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี

6) เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม และวินัยในตนเอง มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ เหมาะสมกับงานอาชีพนั้น ๆ

7) เพื่อให้มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศและของโลกปัจจุบัน มีความรักชาติ สำนึกในความเป็นไทย เสียสละเพื่อส่วนรวม ดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2.1.4.2 หลักการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดหลักการของการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี ไว้ดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา. 2538 : 8-9)

1) เกิดจากความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ ตามความต้องการของสถานประกอบการ

2) นักเรียนจะเป็นคนของสถานประกอบการ ซึ่งสถานประกอบการเป็นผู้รับสมัครและคัดเลือกหรืออาจทำร่วมกับสถานศึกษา

3) หลักสูตรที่ใช้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทั้ง 2 ฝ่าย (สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันจัดทำหลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) โดยทั่วไปหลักสูตรระดับนี้จะใช้เวลาในการเรียนและปฏิบัติ 3 ปี (โดยรับผู้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี)

5) สถานศึกษามีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในการสอนวิชาภาคทฤษฎี และปฏิบัติเบื้องต้น และสถานประกอบการจะดูแลรับผิดชอบในการฝึกภาคปฏิบัติวิชาชีพเฉพาะตามหลักสูตร ซึ่งระยะเวลาเรียนและฝึกอบรมส่วนใหญ่จะอยู่ในสถานประกอบการ เช่น ใน 1 สัปดาห์จะเรียนในสถานศึกษา 1-2 วัน และฝึกงานอยู่ในสถานประกอบการ 3-4 วัน

6) นักเรียนจะต้องทำข้อตกลงการฝึกอาชีพกับสถานประกอบการ และสำเนาให้สถานศึกษารับทราบด้วย

7) ในระหว่างการศึกษาอบรม จะต้องมีส่วนร่วมรายงานผลการศึกษาประจำตัว ซึ่งจัดทำโดยนักเรียนเอง แต่ครูอาจารย์ผู้สอนจากสถานศึกษาและครูฝึกจากสถานประกอบการจะต้องร่วมกันพิจารณาผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามหลักสูตร ซึ่งสถานศึกษาและสถานประกอบการได้เห็นชอบร่วมกันตั้งแต่ต้น

8) เมื่อสิ้นสุดการศึกษาอบรมตามหลักสูตรแล้ว นักเรียนจะต้องผ่านการทดสอบและประเมินผลด้วยข้อสอบของคณะกรรมการร่วมของสถานศึกษาและสถานประกอบการ

9) เมื่อสำเร็จการศึกษาอบรมจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ของกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และประกาศนียบัตรรับรองความสามารถจากสถานประกอบการ หรือสมาคมวิชาชีพที่เกี่ยวข้องด้วย ถ้าจะศึกษาระดับ ปวส. จะต้องทำงานในสถานประกอบการก่อนอย่างน้อย 2 ปี หลังจากได้ประกาศนียบัตร ปวช.

2.1.4.3 ลักษณะพิเศษของปริญญาตรีทวิภาคี

มีปัจจัย 5 ประการที่ทำให้ปริญญาตรีทวิภาคีมีลักษณะพิเศษ ได้แก่ วัตถุประสงค์เบื้องต้นหรือจุดมุ่งหมายหรือโปรแกรม ระบบบริหาร รูปแบบการจัด สถานภาพพิเศษของนักศึกษา และผลลัพธ์ที่คาดหวัง

1) วัตถุประสงค์ โปรแกรมมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นเพื่อจัดการเรียนการฝึกในลักษณะของระบบทวิภาคี เพื่อให้มีสมรรถนะทางอาชีพในสาขาวิชา เทคโนโลยีวิศวกรรมประยุกต์ เทคโนโลยีสารสนเทศ บริหารธุรกิจ และสาขาอื่น ๆ ที่มีความต้องการ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะกำหนดมาตรฐานใหม่ของอุดมศึกษาที่สัมพันธ์และสอดคล้องกับการทำงาน

2) การบริหารหลักสูตรปริญญาตรีทวิภาคี เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากับสถานประกอบการ โดยแบ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการวางแผนการดำเนินการและการควบคุม

3) รูปแบบการจัดปริญญาตรีทวิภาคีเป็นระบบที่ร่วมกันสองฝ่าย สถานศึกษาสอนวิชาสามัญและวิชาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่สถานประกอบการจัดการฝึกปฏิบัติระดับสูง

ตามโครงสร้างหลักสูตรร่วมกันพัฒนาขึ้น โดยตัวแทนสถานประกอบการกับสถานศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันระหว่างการเรียนและการฝึกที่ให้ผลดียิ่ง

4) ผู้เรียน มีสองสถานภาพเป็นนักศึกษาขณะเดียวกันก็เป็นผู้รับการฝึกในสถานประกอบการ โดยที่สถานประกอบการเป็นผู้จัดการทำสัญญาฝึกและจ่ายเงินเบี้ยเลี้ยงการฝึก

5) การประเมินผล ผู้สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีทวิภาคีได้เรียนรู้เพื่อให้สามารถทำงานในตำแหน่งแรงงานระดับกลางเมื่อจบการศึกษา โดยสถานประกอบการและสถานศึกษาจะร่วมกันเป็นคณะกรรมการสอบเพื่อประเมินสมรรถนะ ทั้งในส่วนที่เป็นระดับอนุปริญญา และการสอบครั้งสุดท้ายสำหรับระดับปริญญาตรี

2.1.4.4 ทักษะใหม่ในหลักสูตรใหม่

ปริญญาตรีทวิภาคีเป็นหลักสูตรใหม่ที่พัฒนาร่วมกันโดยสถานประกอบการ และสถานศึกษา โดยได้สะท้อนให้เห็นจุดเน้นที่แตกต่างกันดังกล่าว สถานประกอบการมีส่วนร่วมอย่างมากในการกำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการของตน ทำให้มั่นใจได้ว่าสิ่งเหล่านั้นยังมีความสำคัญ สถานประกอบการจะติดตามปรับปรุงหลักสูตรอยู่เป็นประจำ เพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยและทันกับการพัฒนาทางด้านการจัดการ

หลักสูตรใหม่ปริญญาตรีทวิภาคี ได้เปิดโอกาสให้มีการรวมกันของทักษะใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเรียกสิ่งเหล่านั้นว่า ทักษะใหม่ในการคิด ทักษะทั่วไป หรือทักษะที่สามารถถ่ายทอดได้ ทุกคนต่างเห็นพ้องกันว่า ผู้จัดการและวิศวกร ช่างเทคนิคและคนงานในทุกระดับจะต้องมีสิ่งที่ยากกว่า Know-how เฉพาะทางเทคนิค นั่นก็คือ ต้องมีความสามารถในการคิดอย่างพินิจพิเคราะห์และสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจและมีความรับผิดชอบ สามารถแก้ปัญหา สามารถวิเคราะห์ มองสิ่งต่าง ๆ ได้ทะลุปรุโปร่งสามารถทำงานเป็นทีม รู้จักวิธีการเรียนรู้

หลักสูตรใหม่สำหรับปริญญาตรีทวิภาคีจะให้โอกาสที่ผิดแผกแตกต่างไป ในการช่วยให้นักศึกษามีทักษะสำคัญเหล่านี้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำงานในสภาพแวดล้อมสมัยใหม่ และจำเป็นต้องรับมือกับโลกของสังคมที่ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ เชื่อกันเป็นอย่างยิ่งว่าทักษะทั้งหมดนี้สามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดในบรรยากาศการทำงานจริง

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร

2.2.1 ความหมายของหลักสูตร

ความหมายของคำว่า “หลักสูตร” มีนักการศึกษาไทยและนักการศึกษาต่างประเทศได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Oliva (ข้างใน รุจිර ภู่อาระ 2545 : 3) ได้นำคำนิยามต่าง ๆ ของหลักสูตรมาเรียบเรียงไว้
ดังนี้

หลักสูตร คือ

- สิ่งที่ใช้สอนในโรงเรียน
- ชุดวิชาที่สอน (Set of Studies)
- เนื้อหา (Content)
- โปรแกรมการเรียน (Program of Studies)
- ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน (Set of Materials)
- ลำดับของกระบวนวิชา (Sequence of Courses)
- จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ (Performance of Courses)
- กระบวนวิชาที่ศึกษา (Courses of Study)
- ทุกสิ่งที่ดำเนินการในโรงเรียน รวมทั้งกิจกรรมนอกห้องเรียน การแนะแนว และการ

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

- สิ่งการสอนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด
- ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน
- ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียน
- ประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน

ฮาร์ง บัวศรี (2531 : 7) ได้กำหนดนิยามของหลักสูตรดังต่อไปนี้ หลักสูตร คือแผนที่ได้
ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหา กิจกรรม และมวลประสบการณ์ในแต่ละ
โปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542 : 81) ได้ให้ความหมายของคำว่า หลักสูตร ว่าหมายถึง
มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน ประมวลความรู้
และประสบการณ์เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ไว้ในเอกสารหลักสูตร ที่
เรียกว่า “หนังสือหลักสูตร” และอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ในเอกสาร หรือ
หนังสือเล่มอื่น ๆ เรียกรวม ๆ ว่า “เอกสารประกอบหลักสูตร” หลักสูตรที่ดีจำเป็นต้องมีการจัด
ระเบียบของหลักสูตรและมืองค์ประกอบของหลักสูตรครบถ้วน

สุนีย์ ภู่อันธ์ (2546 : 9) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรในฐานะต่าง ๆ

ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระที่จัดให้แก่ผู้เรียน

หลักสูตรในฐานะที่เป็นวิชาและเนื้อหาสาระนั้น หมายถึง วิชาและเนื้อหาสาระที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนในชั้นเรียน และระดับต่าง ๆ หรือกลุ่มวิชาที่จัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะ ใดอย่างหนึ่ง

2. หลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารหลักสูตร

แนวคิดนี้จะเน้นหลักสูตรในฐานะที่เป็นเอกสารเป็นรูปเล่ม ซึ่งจำแนกเป็น 2 ประเภท คือ เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย จุดหมาย หลักการ โครงสร้าง เนื้อหาสาระ อัตราเวลาเรียน กิจกรรม ประสพการณ์ และการประเมินผลการเรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีเจตคติที่ดีในการอยู่ร่วมกัน

3. หลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะให้แก่ผู้เรียน

แนวคิดของหลักสูตรในฐานะที่เป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียนนี้ เป็นการมองหลักสูตรในลักษณะของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูและนักเรียนจัดขึ้น หรือกิจกรรมการเรียนการสอน ชนิดต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ และจัดให้แก่ผู้เรียน โดยโรงเรียนทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีความรู้ ประสพการณ์ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทางด้านความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ ทักษะต่าง ๆ อันแสดงถึงการเรียนที่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่ควรจัดให้แก่ผู้เรียนจะต้องปรากฏอยู่ในหลักสูตรอย่างชัดเจน

4. หลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัด โอกาสการเรียนรู้ หรือประสพการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียน

แนวคิดของหลักสูตรในฐานะแผนสำหรับจัด โอกาสการเรียนรู้ หรือประสพการณ์ที่คาดหวังแก่นักเรียนนี้ จะเป็นแผนในการจัดการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่เกี่ยวข้องปฏิบัติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ และพฤติกรรมที่กำหนด แผนสำหรับจัด โอกาสทางการศึกษาจะแสดงเกี่ยวกับจุดหมายหรือจุดประสงค์ของการออกแบบหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผล แผนนี้สร้างขึ้นตามประสพการณ์ หรือกลุ่มบุคคลในระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น หลักสูตรก่อนวัยเรียน หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรอุดมศึกษา หรืออาจหมายถึงกลุ่มของแผนย่อยต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้หรือประสพการณ์ที่คาดหวัง

5. หลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสพการณ์

แนวคิดของหลักสูตรในฐานะที่เป็นมวลประสพการณ์ของผู้เรียนนั้น หมายถึง ประสพการณ์ทุกอย่างของนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียน รวมถึงเนื้อหาวิชา ความรู้และประสพการณ์ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดหมายที่กำหนดไว้ แนวคิดในความหมายของหลักสูตรดังกล่าวนี้ เป็นความหมายในแนวกว้างและสมบูรณ์ที่สุด เพราะครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ในความรับผิดชอบของโรงเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. หลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทาง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรในฐานะที่เป็นจุดหมายปลายทางนั้น เป็นสิ่งที่สังคมมุ่งหวังหรือคาดหวังให้เด็กได้รับ กล่าวคือผู้ที่ศึกษาจนจบหลักสูตรไปแล้วจะมีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง จะเกิดผลอย่างไรในตัวผู้เรียนบ้าง แนวคิดนี้มองหลักสูตรในฐานะที่ทำให้เกิดผลการเรียนรู้ตามที่มุ่งหวัง ที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ ดังนั้น การจัดหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กระบวนการเรียนการสอน และการประเมินผล จำต้องศึกษาและวางแผนให้สอดคล้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

7. หลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

แนวคิดของหลักสูตรในฐานะที่เป็นระบบการเรียนการสอนนั้น เป็นการมองหลักสูตรในฐานะที่เป็นแผนการเตรียมโอกาสของการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่จัดขึ้น โดยโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่รับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นการคาดการณ์ล่วงหน้าโดยรวมเอาแผนย่อย ๆ ที่เป็นโอกาสของการเรียนรู้ที่คาดหวังเอาไว้ด้วย

อุมาพร หล่อสมฤดี (2545 : 14) ได้กล่าวว่าหลักสูตร คือ แผนประสพการณ์หรือแผนการจัดการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

จากการที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรที่แตกต่างกันไป ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสพการณ์ที่กำหนดไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางทางการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพและดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.2.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

รุจิรี ภูสาระ (2545 : 8) ได้ให้ความหมายขององค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนที่อยู่ภายในและประกอบกันเข้าเป็นหลักสูตร เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ความหมายของหลักสูตรสมบูรณ์เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การประเมินผล และการพัฒนาหลักสูตร ไปด้วย

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 9) ได้สรุปว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบสำคัญคือ จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา ขอบข่ายสาระวิชา หรือมวลประสพการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน และแนวการประเมินผลการเรียนรู้

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2522 : 10-12) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. หลักการและจุดมุ่งหมาย

หลักการของหลักสูตร หมายถึง แนวความคิดที่แสดงเจตจำนงหรือเป้าหมายทั่วไปของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร หมายถึง วัตถุประสงค์ที่มุ่งถึงลักษณะหรือเป้าหมายทั่วไปของหลักสูตร

2. เนื้อหาวิชาและเวลาเรียน

เนื้อหาวิชาหรือมวลประสบการณ์ จัดได้ว่าเป็นสื่อหรือเครื่องนำทางไปสู่จุดหมายของหลักสูตร เวลาเรียนเป็นการกำหนดว่า หลักสูตรนั้น ๆ จะต้องใช้ระยะเวลาเรียนนานเท่าใด

3. การนำหลักสูตรไปใช้

3.1 การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน โดยเริ่มตั้งแต่การตีความหมาย การทำความเข้าใจในหลักการ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดรายละเอียด การจัดทำเอกสาร

3.2 การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ หมายถึง การบริการที่จะเอื้ออำนวยให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ได้แก่ การเตรียมบุคลากร จัดหาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ วัสดุฝึก การบริการห้องสมุด

3.3 การสอนของครู เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด ครูเป็นตัวจักรที่สำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรที่ดีต้องคู่กับการสอนที่ดีประกอบกัน

4. การประเมินผล

4.1 การประเมินผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการตามแนวทางที่หลักสูตรกำหนด เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนและการเลื่อนชั้น

4.2 การประเมินผลหลักสูตร เพื่อแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

จากการที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายขององค์ประกอบของหลักสูตร ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า องค์ประกอบของหลักสูตร หมายถึง ส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบเข้ากันแล้วทำให้หลักสูตรสมบูรณ์ ทำให้ทราบถึง จุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษา มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และแนวการจัดและวิธีการประเมินผลการเรียนการสอน

2.3 การพัฒนาหลักสูตร

2.3.1 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร

มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้

Saylor and Alexander (อ้างใน สุนีย์ ภูพันธ์ 2546 : 158) ให้คำจำกัดความของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การจัดทำหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือเป็นการจัดทำหลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหม่โดยไม่มีหลักสูตรเดิมอยู่ก่อน การพัฒนาหลักสูตรอาจหมายถึงการสร้างเอกสารอื่น ๆ สำหรับนักเรียนด้วย

สัจจ อุทรานันท์ (2532 : 38) ให้ความเห็นว่า การพัฒนาหลักสูตรมีความครอบคลุมถึงการร่างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นด้วย อีกประการหนึ่งเมื่อพูดถึงหลักสูตร ก็ควรจะคิดถึงหลักสูตรทั้งระบบ คือ มีเอกสารหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของเนื้อหาสาระต่าง ๆ ต่อจากนั้น จะต้องมองไปถึงการนำหลักสูตรนั้น ๆ ไปใช้ และรวมทั้งการใช้หลักสูตรและการประเมินผลหลักสูตร เป็นกระบวนการอันหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ดังนั้น จึงได้จัดลำดับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรไว้ดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูล
2. การกำหนดจุดมุ่งหมาย
3. การคัดเลือกและการจัดเนื้อหาสาระ
4. การกำหนดมาตรการวัดและประเมินผล
5. การนำหลักสูตรไปใช้
6. การประเมินผลการใช้หลักสูตร
7. การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2545 : 53) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง กระบวนการทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่ และการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรจะกล่าวถึงตั้งแต่การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาหลักสูตร การดำเนินการร่างหลักสูตร การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดเนื้อหาสาระ และประสบการณ์การเรียนรู้ กำหนดการวัดและการประเมินผลการดำเนินการใช้หลักสูตร

ธำรง บัวศรี (2531 : 151) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรว่า หมายถึง การจัดทำหลักสูตรแม่บท เพื่อนำไปใช้โดยแพร่หลายทั้งระบบการศึกษา เป็นหลักสูตรที่ได้ทำการขบถร่างและได้ทำการทดลองทดสอบจนแน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้โดยทั่วไป สำหรับหลักสูตรที่ทำการขบถร่างครั้งแรกก่อนที่จะนำไปทดลองและทดสอบ และแก้ไขจนได้หลักสูตรแม่บทนั้น เราจะเรียกว่าหลักสูตรต้นแบบ จึงเห็นได้ว่าการที่จะได้หลักสูตรแม่บทมาใช้จะต้องจัดทำหลักสูตรต้นแบบก่อน อย่างไรก็ตาม วงจรของการพัฒนาหลักสูตรไม่ได้ยุติเพียงแต่จัดทำหลักสูตรต้นแบบ และหลักสูตรแม่บทเท่านั้น กระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย กิจกรรมที่สำคัญอีกสองขั้นตอน คือ การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินผลหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2535 : 28-30) การพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบครบวงจร สามารถจำแนกได้ 3 ประการ คือ ระบบการร่างหลักสูตร ระบบการนำหลักสูตรไปใช้ และระบบประเมิน

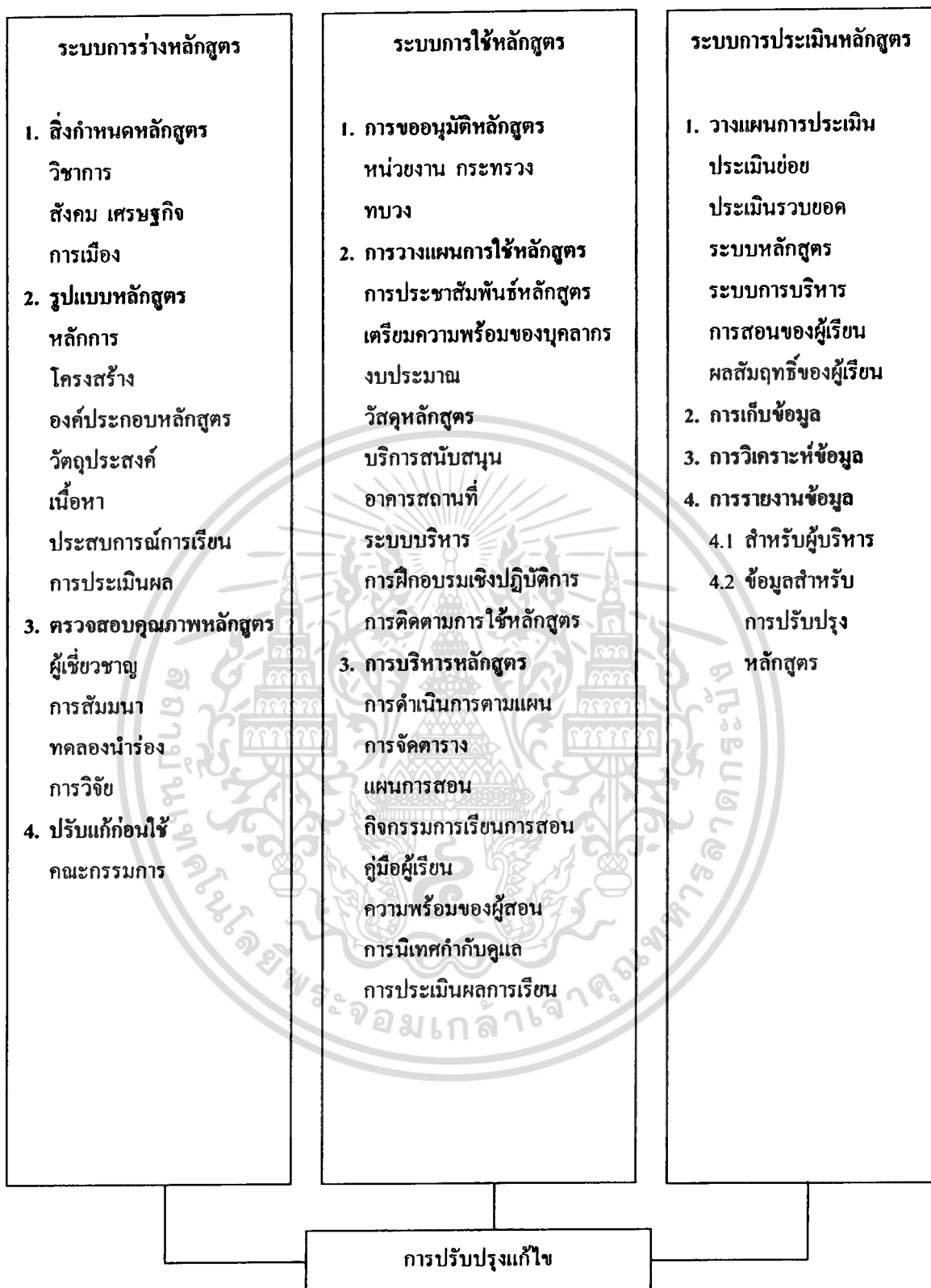
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักสูตร แต่ละระบบเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน การพัฒนาหลักสูตร จะไปมุ่งเน้นที่ระบบใดระบบหนึ่งไม่ได้ ซึ่งจะเป็นผลทำให้หลักสูตรไม่มีประสิทธิภาพ จะไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการสอน ควรจะได้กระทำให้ครบวงจรของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน

การพัฒนาหลักสูตรเป็นหน้าที่ของอาจารย์ทุกท่าน ไม่ว่าจะมิบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการสอน หรือการบริหารระดับต่าง ๆ ของสถาบัน เมื่อเป็นเช่นนี้ คณาจารย์ทุกท่านจะต้องตระหนักรู้ และเตรียมการพัฒนาหลักสูตร ให้ตรงกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อยู่เสมอ วงจรการพัฒนาหลักสูตรไม่มีการจบสิ้น เป็นกระบวนการต่อเนื่อง ดังภาพที่ 2.1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.1 การพัฒนาหลักสูตรและการสอนแบบครบวงจรของวิชัย วงษ์ใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากความหมายของการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการในการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ หรือการปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น โดยกระบวนการของการพัฒนาหลักสูตรจะต้องประกอบด้วย วิทยุทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงสร้าง การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล

2.3.2 ระดับการพัฒนาหลักสูตร

ระดับของการพัฒนาหลักสูตร ได้มีนักวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรกล่าวไว้ดังนี้

สุนีย์ ภูพันธ์ (2546 : 160-161) ได้กล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตรสามารถพัฒนาได้ในหลายระดับ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในการพัฒนาหลักสูตรนั้น ๆว่าจะพัฒนาในส่วนใด เช่น จะพัฒนาหลักสูตรในภาพรวม หรือจะพัฒนาหลักสูตรเฉพาะรายวิชา หรือจะพัฒนาส่วนใดส่วนหนึ่งของหลักสูตร เราสามารถแบ่งการพัฒนาหลักสูตรออกได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้ คือ

1. หลักสูตรระดับชาติหรือหลักสูตรแม่บท เป็นหลักสูตรแกนหรือหลักสูตรแม่บทในระดับการศึกษาต่าง ๆ เช่น หลักสูตรประถมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษา หลักสูตรอาชีวศึกษา หลักสูตรการฝึกหัดครู เป็นต้น เป็นหลักสูตรที่เขียนไว้อย่างกว้างๆ และบรรจุมสาระที่จำเป็นที่ทุกคนในประเทศในระดับนั้นต้องเรียนรู้เหมือนกัน เพื่อให้บรรลุความมุ่งหมายของการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ

2. หลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ตามลักษณะทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและลักษณะพิเศษของท้องถิ่น เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เช่น การจัดหลักสูตรวิชาชีพเลือกในระดับชาติที่ได้กล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ ก็นำมาพัฒนาให้เหมาะสมกับท้องถิ่นที่ตั้งของโรงเรียน เช่น โรงเรียนชายฝั่งทะเลของประเทศ โรงเรียนแถบบริเวณภาคเหนือ หรือโรงเรียนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิชาชีพเลือกในระดับเดียวกัน อาจแตกต่างกันไป เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตรจริง ผู้ที่มีหน้าที่ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ เขตการศึกษาต่าง ๆ หน่วยงานนิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนหรือสถานประกอบการในท้องถิ่น ควรร่วมมือร่วมใจกันพิจารณาจัดทำหลักสูตร ให้แก่โรงเรียนในท้องถิ่นของตน

3. หลักสูตรระดับห้องเรียน การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน เป็นการนำหลักสูตรมาพัฒนาสู่การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ บุคคลที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรระดับนี้ คือ ครูผู้สอน โดยการสนับสนุนของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะฉะนั้นการพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน ก็คือ การพัฒนาการสอนของครูซึ่งเป็น

ระดับของการพัฒนาหลักสูตรที่สำคัญ ที่จะทำให้หลักสูตรระดับท้องถิ่นและหลักสูตรระดับชาติ บรรลุจุดมุ่งหมาย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 24) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรของไทยแบ่งได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับชาติ หมายถึง การสร้างหลักสูตรตามที่ คาดหวังว่าจะให้เยาวชนไทยมีคุณลักษณะและความสามารถอย่างไร การสร้างหลักสูตรในระดับนี้ มีหลักการจะต้องกระทำในระดับกลาง ๆ อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ท้องถิ่นนำไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

2. การพัฒนาหลักสูตรและการสอนระดับท้องถิ่น หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรในระดับ ภาค ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ก็คือ การนำหลักสูตร ระดับชาติมาพิจารณาศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระบางอย่าง ให้มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับท้องถิ่นและวิเคราะห์จุดมุ่งหมายข้อใดของหลักสูตรที่บ่งชี้ความต้องการ และจำเป็น รับผิดชอบในการปฏิบัติของท้องถิ่น

3. การพัฒนาหลักสูตรระดับห้องเรียน หมายถึง ครูผู้สอนแต่ละคนจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ ของหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผลเพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลง ไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

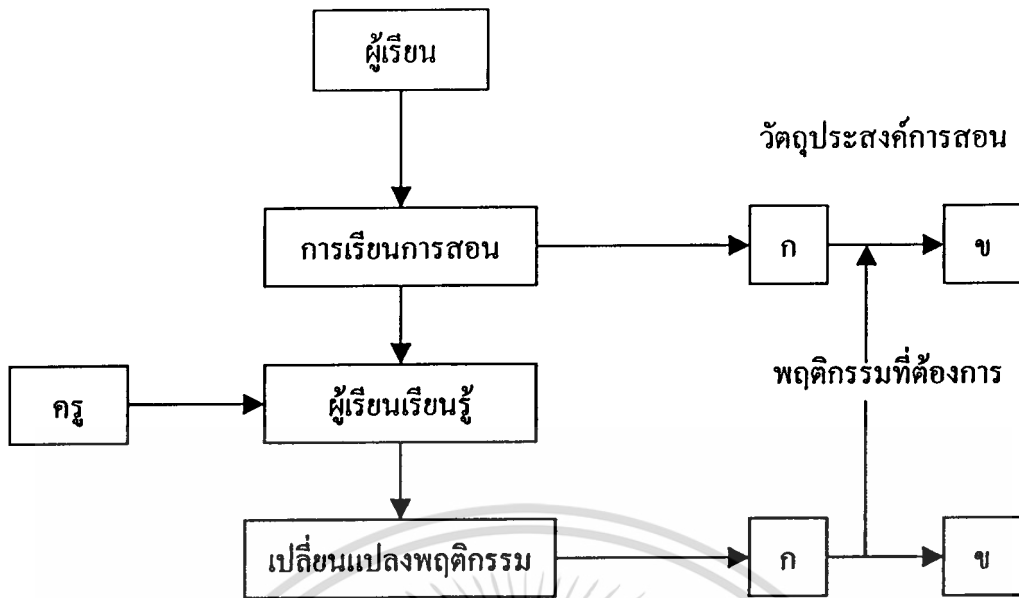
2.3.3 การพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

กงเดช สิทธิมาตย์ (2543 : 108-141) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.3.3.1 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

1) วัดดูประสงค์กับการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ คือ ครูและ นักเรียน โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างจะถาวรให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ให้เขาสามารถทำในสิ่งที่ต้องการ ได้โดยไม่เคยทำมาก่อน ดังนั้นการเรียนการสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปอย่างไร ก่อนจัดการเรียนการสอนก็จะต้องกำหนดพฤติกรรม เงื่อนไข และมาตรฐานเอาไว้ อย่างเด่นชัดว่า หลังจากจบการเรียนการสอนแล้ว ผู้เรียนควรจะแสดงพฤติกรรมอะไร อย่างไร ออกมาได้บ้าง โดยระบุข้อความที่กล่าวถึงพฤติกรรมผู้เรียนเอาไว้ที่เราเรียกว่า วัดดูประสงค์ แสดงดังภาพที่ 2.2

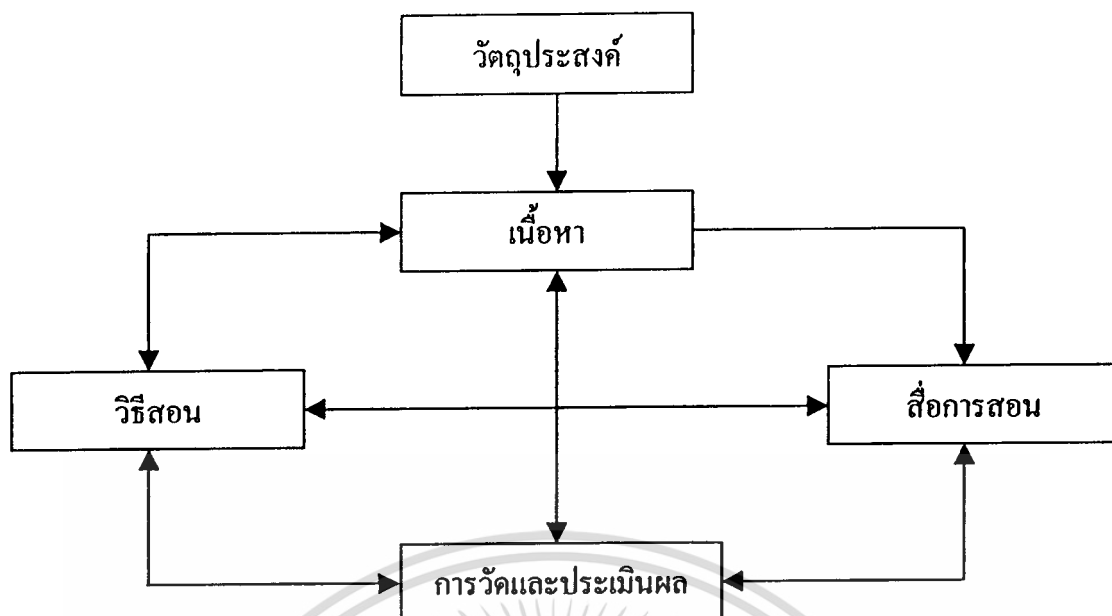

ภาพที่ 2.2 แสดงพฤติกรรมที่ต้องการกับวัตถุประสงค์การสอน

2) วัตถุประสงค์เป็นตัวกำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอน

ถ้าเรามีวัตถุประสงค์ซึ่งระบุพฤติกรรม เงื่อนไข และมาตรฐานในการแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากจบการเรียนการสอนอยู่แล้วในมือ เราก็สามารถที่จะจัดเตรียมการเรียนการสอนได้ง่ายและมีเป้าหมายมากขึ้น กล่าวคือ วัตถุประสงค์จะเป็นตัวบ่งบอกถึงขอบเขตความละเอียดลึกซึ้งของเนื้อหาที่จะให้แก่ผู้เรียนในการเรียนการสอน วัตถุประสงค์เป็นแนวทางให้ครูพิจารณาเลือกวิธีสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่ต้องการจะให้บังเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการพิจารณาจัดเตรียมสื่อที่จะใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงเป็นแนวทางในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วเราใช้วัตถุประสงค์เป็นแนวทางในการเลือกเนื้อหา วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลควบคู่กันไป

แสดงดังภาพที่ 2.3

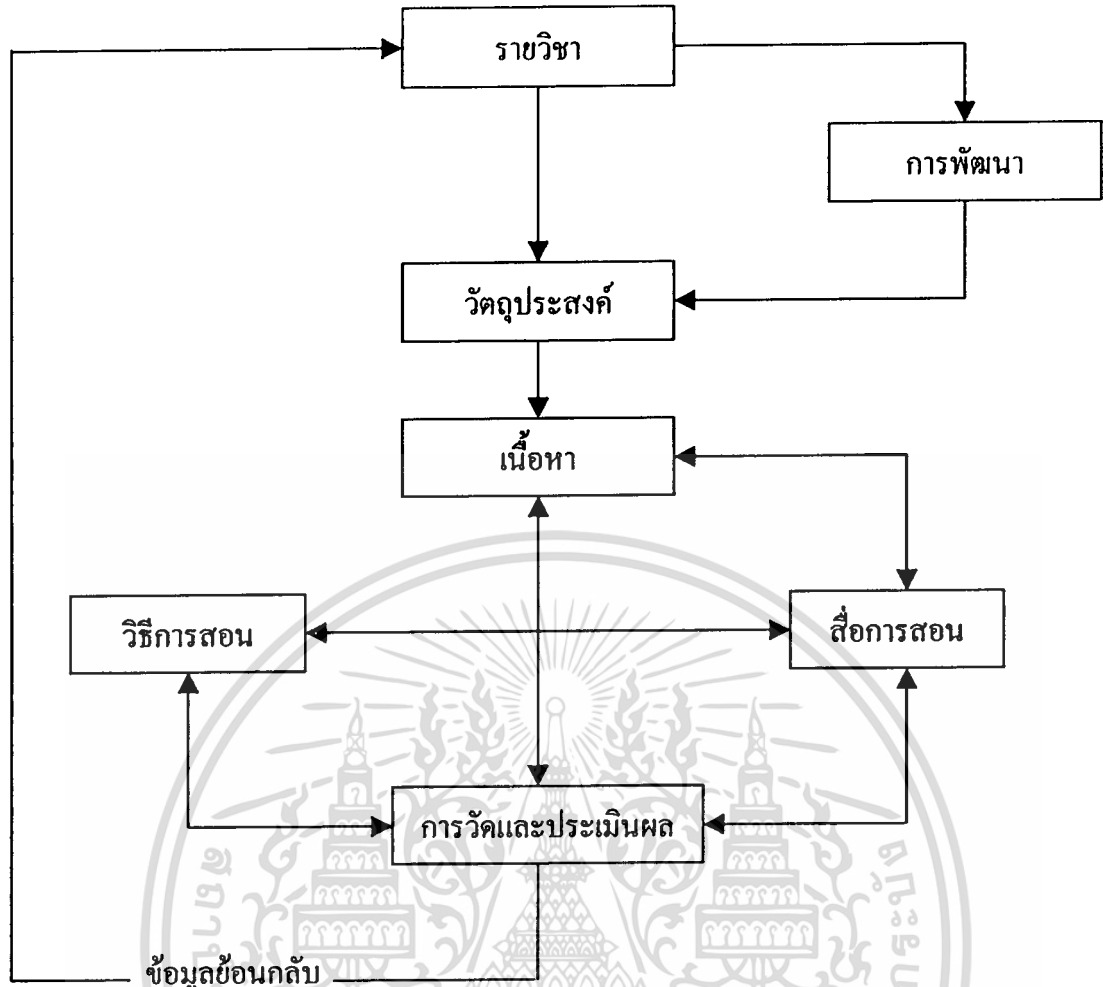
ภาพที่ 2.3 แสดงวัตถุประสงค์กับการเตรียมการเรียนการสอน

3) วัตถุประสงค์กับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

ในรายวิชาต่าง ๆ หากมีวัตถุประสงค์ระบุเอาไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้วว่า แต่ละหัวข้อเรื่องจะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง ผู้สอนก็สามารถที่จะจัดแผนการเรียนการสอนได้ทันทีหากแต่วิชานั้น ๆ ยังไม่มีวัตถุประสงค์ หรือมีวัตถุประสงค์ที่ระบุพฤติกรรมผู้เรียนเอาไว้ไม่ชัดเจนก็เป็นความจำเป็นของครูผู้สอนเองที่ต้องหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนขึ้นมา

การกำหนดวัตถุประสงค์การสอนนั้น จะดูข้อมูลแค่เพียงหนังสือหรือเอกสารที่มีชื่อตรงกับวิชาที่จะสอนข้อมไม่ได้ เพราะหนังสือหรือเอกสารต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะระบุเอาไว้แค่เพียงเนื้อหาที่จะเรียน ซึ่งแต่ละเล่มมีหัวข้อและรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละหัวข้อแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ หนังสือบางเล่มมีหัวข้อไม่ครบตามหลักสูตรรายวิชาที่จะสอน แต่ทว่าบางเล่มอาจมีหัวข้อและรายละเอียดเนื้อหาหลักซึ่งกว่าระดับของผู้เรียนในหลักสูตรนั้นก็ก็เป็นไปได้ ด้วยเหตุนี้ในขั้นแรกที่จะกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับรายวิชาที่จะสอน ครูผู้สอนจะต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อจัดสร้างวัตถุประสงค์การสอน ก่อนที่จะจัดเตรียมการเรียนการสอนต่อไป กระบวนการอันนี้เราเรียกว่า “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา” ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์และการเตรียมการเรียนการสอน ดังภาพที่ 2.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

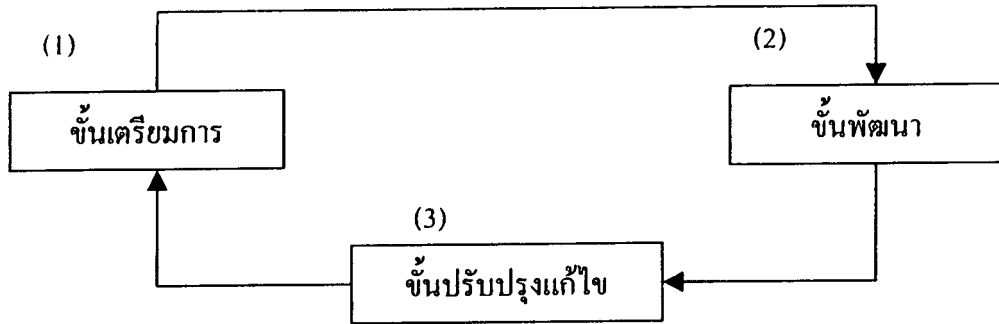
ภาพที่ 2.4 แสดงวัตถุประสงค์การสอนกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

จากภาพแสดงให้เห็นว่า (1) ถ้าหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ มีวัตถุประสงค์ที่ระบุพฤติกรรมของผู้เรียนชัดเจนคืออยู่แล้วก็สามารถที่จะจัดเตรียมการเรียนการสอนได้เลย แต่ถ้าหาก (2) หลักสูตรรายวิชานั้น ๆ ยังไม่มีวัตถุประสงค์หรือมีแต่ไม่ชัดเจนก็จะต้องพัฒนาหลักสูตรรายวิชา เพื่อให้ได้ข้อมูลมาจัดสร้างวัตถุประสงค์การสอนเสียก่อน

4) การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเป็นกระบวนการ

การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ในการกำหนดวัตถุประสงค์การสอนก็เช่นเดียวกัน ครูผู้สอนก็ต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นจึงออกแบบเอกสารวัสดุการเรียนการสอน (ตามวัตถุประสงค์ที่สร้างขึ้น) ไปทดลองใช้กับผู้เรียน ทำการวัดและประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขรายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรรายวิชาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่ง Mager และ Beach ได้เขียนขบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเอาไว้ 3 ขั้นตอน แสดงดังภาพที่ 2.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.5 แสดงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของ Mager และ Beach (1967)

5) กระบวนการทางการศึกษากำหนดข้อมูลในการพัฒนาหลักสูตร

หากเรามองที่จุดประสงค์หลักของการจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาแล้ว ก็พบว่า การจัดการเรียนการสอนต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และเจตคติในทางที่ดี จบออกไปแล้วสามารถที่จะทำงานในสาขาวิชาชีพที่ตนร่ำเรียนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ การจัดการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนจึงต้องศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องออกไปทำเมื่อจบการศึกษาแล้วว่า จะต้องใช้ความรู้ความสามารถอะไรบ้าง ต้องศึกษาโครงสร้างของหลักสูตรว่า แต่ละวิชาในหลักสูตรมีรายละเอียดอะไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับรายวิชาอื่นในหลักสูตรอย่างไร และแม้กระทั่งกับผู้เรียนเอง ก็จะต้องศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงว่า ผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนในหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ มีลักษณะเป็นอย่างไร เพื่อที่จะได้จัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

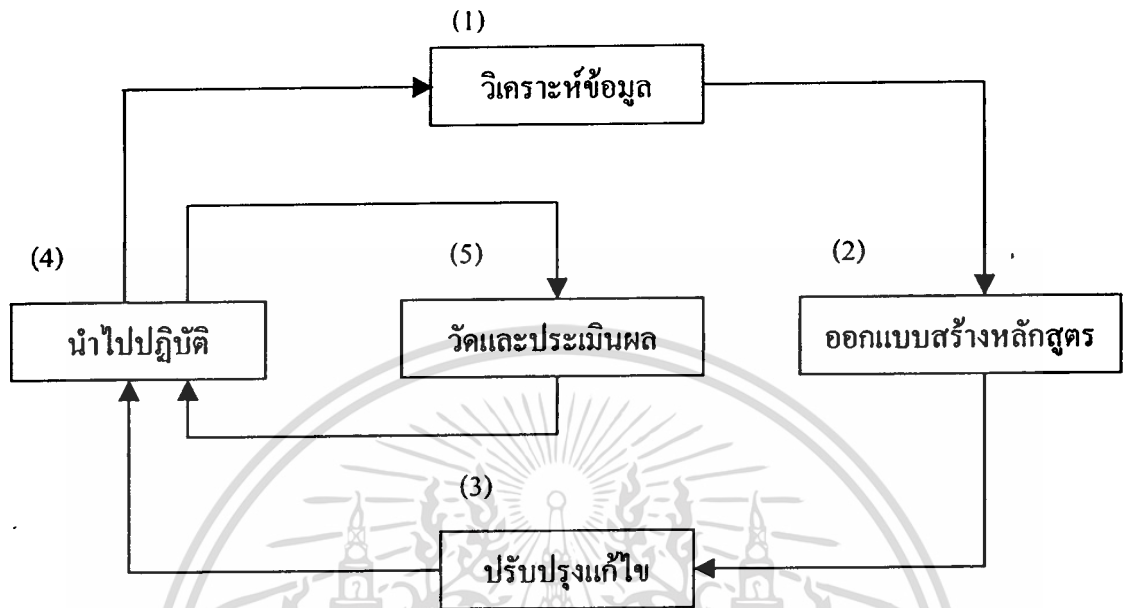
6) การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นเตรียมการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

ในขั้นเตรียมการจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นคือ (1) รายละเอียดของหลักสูตรรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (2) ความต้องการเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถของผู้ทำงานในงานอาชีพ (3) หลักสูตรรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่จะพัฒนา และ (4) คุณสมบัติของผู้เรียนที่จะเข้ามาเรียนในหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ

ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นเตรียมการนี้จะ ได้ข้อมูลมาใช้ออกแบบในขั้นพัฒนาหลักสูตรรายวิชา คือ (1) การเขียนวัตถุประสงค์การสอน (2) การเลือกเนื้อหาวิชา (3) การเลือกวิธีสอน (4) การสร้างสื่อการเรียนการสอน และ (5) การวัดผลและการประเมินผลผู้เรียน

อย่างไรก็ดี ในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาแม้ว่าจะกระทำอย่างพิถีพิถัน ตั้งแต่ขั้นเตรียมการพัฒนา จนกระทั่งถึงการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรรายวิชาที่มีประสิทธิภาพที่คาดหวังนั้น อาจกระทำเพียงครั้งเดียวได้ยาก ดังนั้นกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา อาจต้องประกอบด้วยการทดลองใช้จริงและประเมินผลไปด้วยพร้อมกันหลาย ๆ ครั้งเป็นวงจร ซึ่ง

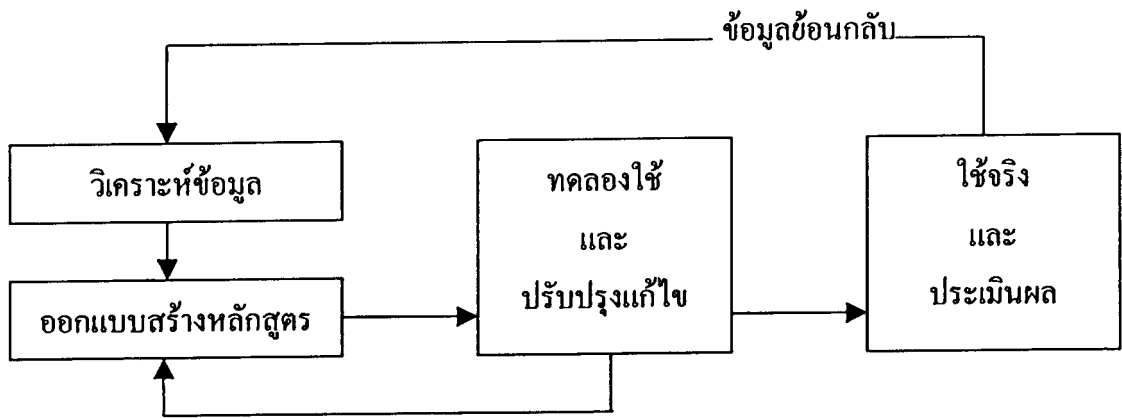
UNESCO ได้สร้างไคอะแกรมกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับรายวิชา โดยแบ่งกระบวนการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 2.6

ภาพที่ 2.6 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาของ UNESCO (1982)

จากรูปแสดงให้เห็นว่า ในขั้นตอนที่ 1 เริ่มด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา อันได้แก่ (1) ตัวหลักสูตรรายวิชาที่จะพัฒนา (2) ความต้องการในงานอาชีพ (3) คุณสมบัติของผู้เรียน (4) หลักสูตรรายวิชาอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับหลักสูตรรายวิชาที่จะพัฒนา เป็นต้น จากนั้นจึงนำข้อมูลซึ่งได้จากการวิเคราะห์มาออกแบบร่างวัตถุประสงค์การสอนและวัสดุการสอนอื่น ๆ ในขั้นที่ 2 และนำไปทดลองใช้แล้วปรับปรุงในขั้นที่ 3 เมื่อปรับปรุงแก้ไขจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว จึงนำไปทดลองใช้จริงและประเมินผลในขั้นที่ 4 และ 5 ควบคู่กันไป

นอกจากกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาที่นำเสนอโดย Mager & Beach และ UNESCO แล้ว จากการศึกษาวิเคราะห์รายละเอียดขององค์ประกอบจากเอกสารต่าง ๆ พบว่า กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชามีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 แสดงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาจากการวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา มีขั้นตอนที่สำคัญจะต้องดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา จากนั้นในขั้นตอนที่สอง จึงนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบสร้างรายละเอียดของหลักสูตรรายวิชา แล้วจึงนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนกลุ่มย่อย และปรับปรุงแก้ไขในขั้นตอนที่สาม โดยพิจารณาจุดบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนการออกแบบสร้างเมื่อได้แก้ไขปรับปรุงเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงนำหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างในภาคสนาม พร้อมทั้งประเมินผลหลักสูตรควบคู่กันไปด้วยในขั้นตอนที่สี่ เพื่อจะนำผลไปวิเคราะห์ปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรรายวิชาให้มีคุณภาพสูงขึ้น

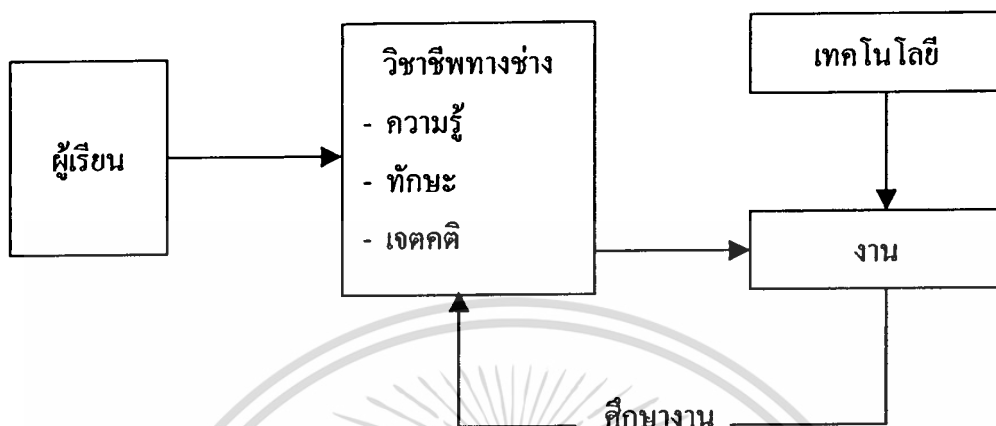
2.3.3.2 ความต้องการในงานอาชีพ

1) ความจำเป็นที่ต้องศึกษาความต้องการในงานอาชีพ

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า จุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพทางช่างก็คือ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วได้มีความรู้ มีทักษะ สามารถทำงานต่าง ๆ ในสาขาที่ตนเองร่ำเรียนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนการสอนมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ในภาคทฤษฎีเพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานและจัดการฝึกงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะสามารถปฏิบัติงานด้วยความชำนาญควบคู่กันไป

ในปัจจุบันวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีเกี่ยวข้องกับงานทางช่าง นับวันยิ่งจะเจริญรุดหน้าเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงพัฒนาให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถออกไปทำงานได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

โดยประเด็นนี้การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาต่าง ๆ เพื่อจัดการเรียนการสอน จึงต้องมีการศึกษาถึงความต้องการในงานอาชีพในงานอาชีพที่เป็นจริงปัจจุบัน ประกอบกับสิ่งที่คาดหวังว่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคตอันใกล้ด้วย แสดงดังภาพที่ 2.8

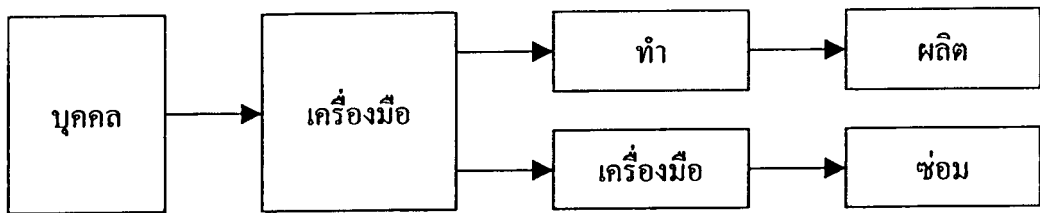

ภาพที่ 2.8 แสดงความจำเป็นที่ต้องศึกษาความต้องการในงานอาชีพ

2) แนวทางในการศึกษาความต้องการในงานอาชีพ การศึกษาความต้องการในงานอาชีพ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์พัฒนาหลักสูตรรายวิชานั้นแท้ที่จริงก็คือ การรวบรวมงานและความรู้/ทักษะที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องอยู่กับหลักสูตรที่จะทำการพัฒนา

คำว่า “งาน” (Job) ในที่นี้หมายถึง สิ่งที่บุคคลทำขึ้นโดยใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างไปกระทำหรือไปตรวจสอบ เช่น งานเจาะเป็นงานที่ช่างทำโดยใช้เครื่องเจาะไปเจาะหรืองานตรวจสอบแนวเชื่อม เป็นงานที่ช่างทำโดยใช้เครื่องเอ็กซเรย์ไปตรวจสอบงาน ๆ หนึ่งจะประกอบด้วยกิจกรรมหลายกิจกรรมที่มีการเริ่มต้นและสิ้นสุดครบสมบูรณ์สำหรับงานนั้น ๆ

“งาน” ในอีกความหมายหนึ่งจึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นชุดกิจกรรมที่ประกอบกันเพื่อเป้าหมายของผลอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น งานเจาะเป็นงานที่เมื่อทำจะประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ คือ (1) อ่านแบบ (2) เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ (3) เตรียมชิ้นงานที่จะเจาะ (4) ยึดชิ้นงานเข้ากับตัวเครื่อง (5) ยึดดอกสว่านเข้ากับเครื่องเจาะ (6) ตั้งความเร็วรอบเครื่อง (7) เดินเครื่องเจาะงาน (8) เจาะนำศูนย์ (9) เจาะชิ้นงาน (10) ตรวจสอบขนาดรูเจาะ ฯลฯ จนกระทั่งได้งานที่ต้องการออกมา ดังภาพที่ 2.9

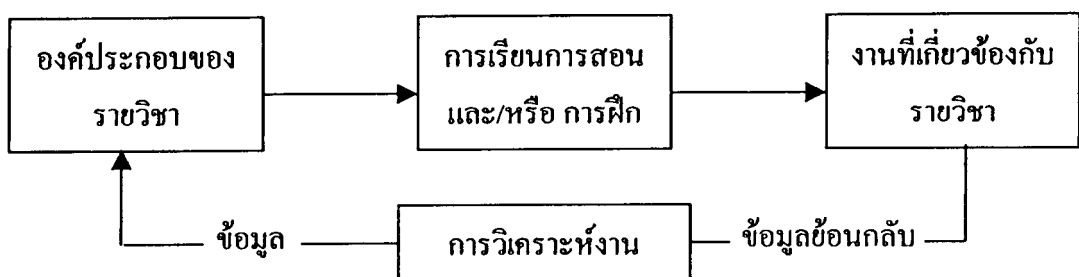
ภาพที่ 2.9 ลักษณะแสดงความหมายของงาน

ดังนั้น ในขั้นแรกของการศึกษาความต้องการในงานอาชีพ ครูผู้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาจะต้องเก็บรวบรวมงานย่อยต่าง ๆ ในงานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรรายวิชาที่จะพัฒนาให้ครบถ้วน โดยระบุเอาไว้ใน Job Listing Sheet ซึ่งบอกที่มาของงานเอาไว้ด้วย เช่น จาก (1) การดูงาน (Job Observation) (2) จากประสบการณ์ (Experiences) (3) จากผู้เชี่ยวชาญ (Experts) (4) จากตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ (Literatures) หรือ (5) จากคำอธิบายรายวิชา (Course Description) เป็นต้น

3) ความจำเป็นที่ต้องมีการวิเคราะห์งาน

ดังได้กล่าวมาแล้วว่าในการจัดการเรียนการสอนนั้น วัตถุประสงค์มีความสำคัญและจำเป็นมากที่ครูผู้สอนจะใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกเนื้อหาวิชา วิธีสอน สื่อการเรียนการสอน หรือแม้แต่วิธีการในการวัดและประเมินผลผู้เรียน หลังจากการเรียนการสอนจบลงแล้วก็ตาม

หากแต่จะมองถึงข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาความต้องการในงานอาชีพนั้น ในขั้นแรกเราได้มาเฉพาะงานต่าง ๆ ที่จะจัดการเรียนการสอนเท่านั้น โดยแท้ที่จริงแล้วข้อมูลดังกล่าวยังกว้างเกินไปที่จะนำมาสร้างวัตถุประสงค์การสอนเพื่อจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ก่อนที่จะเขียนวัตถุประสงค์สำหรับการใช้ในการเรียนการสอน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องแยกแยะถึงรายละเอียดของงานที่จะสอน เพื่อศึกษาว่าถ้าจะให้ผู้เรียนทำงานนั้นได้โดยสมบูรณ์แล้ว เขาควรที่จะต้องมีความสามารถอย่างไรบ้าง ซึ่งเราเรียกกระบวนการอันนี้ว่า “การวิเคราะห์งาน” ดังภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.10 แสดงการพิจารณางานเพื่อพัฒนาหลักสูตรรายวิชาสู่การเรียนการสอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4) แนวทางในการศึกษาวิเคราะห์งาน

การวิเคราะห์งานเป็นกระบวนการในการแยกแยะรายละเอียดของงานเพื่อระบุว่า ถ้าจะให้บุคคลทำงานในงานนั้น ๆ ได้โดยสมบูรณ์แล้วเขาควรจะต้องมีความสามารถอะไร อย่างไรบ้าง

ฉะนั้นถ้าเราต้องการทราบว่าในงานงานหนึ่ง ๆ บุคคลที่จะทำงานนั้นได้ ควรจะมีความสามารถอะไรบ้าง อย่างไรบ้าง ในขั้นแรกอาจทำได้โดยใช้ประสบการณ์ของผู้ศึกษา งานเอง ซึ่งเคยทำงานในงานนั้น ๆ มาเขียนระบุรายการความสามารถ ในรูปของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับทำงานนั้นก่อนก็ได้

อย่างไรก็ดีหากผู้ศึกษางานจะถามตัวเองว่า ในการทำงานในงานหนึ่ง ๆ นั้น ผู้ทำงานควรจะมีความสามารถอย่างไรบ้าง ก็คงจะเป็นการยากที่จะระบุความสามารถต่าง ๆ อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ได้ หากแต่จะพิจารณาว่าการทำงานในงานนั้น ๆ มีขั้นตอนในการทำงานอย่างไรบ้างก็อาจจะเขียนขั้นตอนในการทำงานได้สะดวกรวดเร็วกว่า ซึ่งโดยแท้จริงแล้วถ้าหากว่า บุคคลจะทำงานนั้น ๆ ได้สมบูรณ์แล้ว เขาก็ควรจะมีความสามารถตามขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำงาน งานนั้นนั่นเอง

5) ข้อคำนึงในการเขียนความสามารถของงานต่าง ๆ

การทำงานในงานหนึ่ง ๆ นั้น อาจต้องใช้ความสามารถทั้งทางสติปัญญา และทางกล้ามเนื้อควบคู่กันไป ซึ่งความสามารถทางทักษะกล้ามเนื้อสามารถที่จะสังเกตจากการ ทำงานจริง ๆ ได้ง่าย เช่น จับยึดชิ้นงานเข้ากับอุปกรณ์จับยึด ประกอบ/ถอดดอกสว่านเจาะนำศูนย์ ชิ้นงานได้ เป็นต้น ส่วนความสามารถทางสติปัญญานั้น บางครั้งสังเกตเห็นไม่ได้ แต่ทว่าจำเป็น จะต้องมีในการทำงาน เช่น เลือกใช้ดอกสว่านได้ถูกต้อง แก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานได้ เป็นต้น สำหรับงานทางช่างแล้ว การทำงานในงานต่าง ๆ มักจะประกอบด้วย ความสามารถที่สำคัญ ๆ ทั้ง 2 ด้าน ซึ่งผู้ศึกษางานควรที่จะคำนึงในการเขียนความสามารถ ก็คือ ผู้ทำงานในงานนั้นน่าที่จะ

1. อ่านแบบงานได้ถูกต้อง
2. เตรียมเครื่องมืออุปกรณ์ได้ถูกต้อง
3. เลือกหรือเตรียมชิ้นงานได้เหมาะสม
4. ประกอบชิ้นงานเข้ากับเครื่องจักร/เครื่องมือในตำแหน่งที่ถูกต้อง
5. เดินเครื่องจักร/เครื่องมือได้ถูกต้อง
6. ทำงานด้วยความถูกต้องปลอดภัย
7. แก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในงานได้
8. ตรวจสอบความถูกต้องของงานได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6) การตรวจสอบความสามารถของงานต่าง ๆ

การระบุความสามารถในการทำงานใดงานหนึ่ง โดยผู้ศึกษางานเพียงคนเดียวอาจได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์เพียงพอ ฉะนั้นการที่จะตรวจสอบว่าความสามารถต่าง ๆ ที่ระบุเอาไว้สำหรับงานหนึ่ง ๆ เปรียบพร้อมสมบูรณ์หรือเป็นจริงมากน้อยเพียงใดหรือไม่ ควรเพิ่มเติมข้อมูลอะไรบ้าง อาจใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างรวมกันดังนี้

6) การตรวจสอบความสามารถของงานต่าง ๆ

การระบุความสามารถในการทำงานใดงานหนึ่ง โดยผู้ศึกษางานเพียงคนเดียวอาจได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์เพียงพอ ฉะนั้นการที่จะตรวจสอบว่าความสามารถต่าง ๆ ที่ระบุเอาไว้สำหรับงานหนึ่ง ๆ เปรียบพร้อมสมบูรณ์ หรือเป็นจริงมากน้อยเพียงใดหรือไม่ ควรเพิ่มเติมข้อมูลอะไรบ้าง อาจใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลาย ๆ อย่างรวมกันดังนี้

6.1) ลองทำงานนั้น ๆ ด้วยตนเอง หรือให้ผู้ร่วมงานลองทำแล้วบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ไปตรวจสอบกับความสามารถที่ได้ระบุเอาไว้แล้ว

6.2) สอบถามความสามารถต่าง ๆ จากผู้ทำงานในงานนั้น ว่าควรจะมีคุณสมบัติอะไรบ้าง แล้วตรวจสอบข้อมูลกับความสามารถที่ได้ระบุไว้แล้ว

6.3) นำข้อมูลความสามารถที่ได้จากการวิเคราะห์ไว้แล้ว ไปตรวจสอบโดยใช้วิธีการสังเกตการทำงานของช่าง แล้วตรวจสอบข้อมูลว่าถูกต้องเป็นจริงหรือไม่

6.4) ส่งข้อมูลความสามารถที่ได้วิเคราะห์เอาไว้แล้วให้ทำงานนั้น ๆ ในสถานประกอบการต่าง ๆ ช่วยตรวจสอบ แล้วนำผลมาปรับปรุงข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

2.3.3.3 การจัดการเรียนการสอน

1) ความหมายของการจัดการเรียนการสอน

โดยทั่วไปเรามักจะเข้าใจกันว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การให้ผู้เข้าห้องเรียนหรือเข้าโรงฝึกงานแล้วครูเป็นผู้สอนเป็นผู้ให้เนื้อหาต่าง ๆ ผู้เรียนคนใดที่ไม่เข้าใจก็สอบถามครูทำหน้าที่เป็นผู้อธิบาย ซึ่งแท้ที่จริงแล้วกิจกรรมดังกล่าวเป็นแค่เพียงส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น

ดังได้กล่าวมาบ้างแล้วว่า การจัดการเรียนการสอนเรามุ่งหวังเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ให้เขาสามารถที่จะทำอะไรได้โดยที่เขาไม่เคยทำเป็นมาก่อน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การเรียนการสอนเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมให้แก่ผู้เรียนนั่นเอง ซึ่งแท้ที่จริงแล้วผู้เรียนอาจเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเขาได้โดยที่ไม่ต้องเข้าห้องเรียนเลขก็เป็นไปได้ เช่น ครูมอบหมายให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าสอบถามเนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ ผู้เรียนก็สามารถจะเรียนรู้ได้ หรือถ้าเป็นการศึกษาในสมัยใหม่ ครูอาจจะจัดเตรียมบทเรียนในรูปแบบเทป สไลด์ โทรทัศน์ ให้ผู้เรียนได้ศึกษา ผู้เรียนก็สามารถจะเรียนรู้ได้เช่นเดียวกัน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงอาจสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนนั้น หมายถึง การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนาตามจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้วางเอาไว้

2) หลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

ผู้เรียนแต่ละคนมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่า ผู้เรียนบางคนฟังเนื้อหาที่ครูสอน ดูตัวอย่างแบบฝึกหัดเพียงครั้งเดียวก็สามารถที่จะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แต่ทว่าผู้เรียนบางคนต้องการคำอธิบายซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ทำแบบฝึกหัดหลาย ๆ ครั้ง หรือต้องมีการทดลองให้เห็นด้วยถึงจะเกิดการเรียนรู้ ด้วยเหตุนี้เองการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในปัจจุบันจึงได้มีการจัดการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มากมาย

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจะมีรูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่าง ๆ นานาให้แก่ผู้เรียนแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากว่าในเนื้อหาเรื่องราวที่จะศึกษานั้น ผู้เรียนขาดความสนใจ ขาดความต้องการที่จะเรียน ที่จะทำการศึกษาข้อมูลหรือเนื้อหา ไม่พยายามที่จะใช้ข้อมูลหรือเนื้อหาไปแก้ปัญหาแล้ว เขาก็จะเกิดการเรียนรู้ไม่ได้

จึงจะเห็นได้ว่า รูปแบบการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยทั่วไปมักจะเริ่มต้นด้วยการเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจซึ่งจะเป็นด้วยวิธีการใดก็ได้แล้วแต่นั้นจึงเริ่มให้ข้อมูลหรือเนื้อหาวิชาเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้ มีแบบฝึกหัด มีปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนได้ลองใช้ความรู้ที่เป็นข้อมูลหรือเนื้อหาวิชาไปแก้ปัญหา และในท้ายที่สุดก็มีการชี้แจงถึงการฝึกหัดแก้ปัญหาว่าถูกหรือผิดอย่างไร ซึ่งผู้เรียนเองจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นในท้ายที่สุด

จึงอาจกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะโดยรูปแบบและวิธีการใดนั้น (1) จะต้องสร้างความสนใจในสิ่งที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียน (2) จะต้องให้ข้อมูลหรือเนื้อหาเรื่องราวที่ถูกต้องเพียงพอ (3) จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองแก้ปัญหา โดยใช้ข้อมูลหรือเนื้อหาเรื่องราวที่ได้รับได้ศึกษามานั้น และ (4) จะต้องมีการตรวจสอบผลจากการพยายามว่าถูกหรือผิดหรือไม่อย่างไรอีกด้วย

3) การจัดการเรียนการสอนทฤษฎี

การจัดการเรียนการสอนทฤษฎีหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางทฤษฎี มีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และความสามารถนำความรู้ที่มีอยู่นั้น ไปใช้แก้ปัญหาเชิงความคิดให้สำเร็จลุล่วงได้ การจัดการเรียนการสอนในส่วนทฤษฎีนี้ มีลักษณะรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มากมาย เช่น การบรรยายในห้องเรียน การจับทบทวนเป็นเทปโทรทัศน์ การจับทบทวนเป็นสไลด์-โปรแกรม การจับทบทวนเป็นหน่วยการเรียนรู้ การอบรมสัมมนาวิชาการ ฯลฯ ซึ่งหาก

จะพิจารณาถึงบทบาทในการเรียนการสอนระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียนแล้ว อาจจัดรูปแบบและวิธีการในการจัดการเรียนการสอนได้เป็น 3 ลักษณะดังต่อไปนี้คือ

ลักษณะที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยที่ตัวครูเป็นผู้มีบทบาทค่อนข้างมาก กล่าวคือ ครูผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลและเนื้อหาเรื่องราวต่าง ๆ ทางทฤษฎีทั้งหมดแก่ผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้ได้แก่ การสอนแบบบรรยาย การสอนแบบสาธิต เป็นต้น ซึ่งเหมาะสมสำหรับวัตถุประสงค์การสอนระดับความรู้ที่ระลึกได้ ที่กล่าวถึงการนำความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงไปใช้

ลักษณะที่ 2 การจัดการเรียนการสอนโดยครูผู้สอน และผู้เรียนร่วมกัน คิดค้นข้อมูลและเนื้อหาวิชาด้วยกัน กล่าวคือ ครูผู้สอนเป็นผู้สร้างเงื่อนไขให้ผู้เรียนได้คิดค้นหาข้อมูลและเนื้อหาวิชาด้วยตนเอง การจัดการเรียนการสอนในลักษณะนี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้โดยความเข้าใจมากขึ้น ขณะเดียวกันผู้สอนก็มีโอกาสที่จะปรับแต่งให้ผู้เรียนเรียนรู้ไปในทางที่ต้องการได้อย่างฉับพลันได้แก่ การสอนแบบถามตอบ การสอนแบบอภิปราย เป็นต้น ซึ่งเหมาะสมสำหรับการประยุกต์ใช้วัตถุประสงค์ และการถ่ายโอนการเรียนรู้ที่ต้องการ

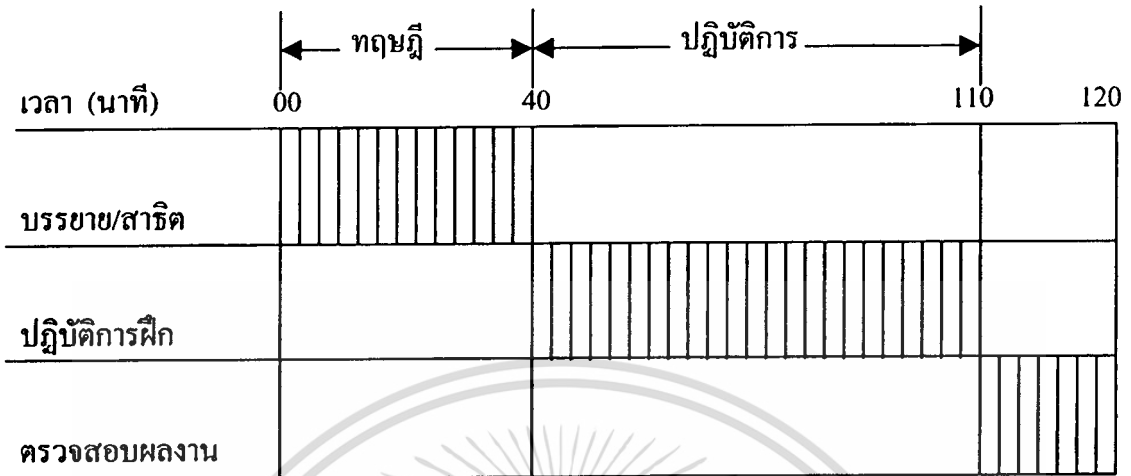
ลักษณะที่ 3 การจัดการเรียนการสอนโดยที่ตัวผู้เรียนเป็นผู้รับผิดชอบตัวเองตามหลักการที่ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตัวของผู้เรียนเอง กล่าวคือ ผู้เรียนจะศึกษาทำความเข้าใจข้อมูลและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ จากสื่อการเรียนซึ่งมีอยู่แล้ว หรือที่ครูผู้สอน ได้จัดสร้างขึ้นมาจากหลักการการเรียนการสอนในลักษณะนี้มีข้อดีคืออยู่ที่ว่า ผู้เรียนมีความเป็นอิสระในการเรียนมาก คนที่เรียนรู้จะมีโอกาสที่จะศึกษาทบทวนใหม่ได้อีก เช่น การจัดการเรียนการสอนโดยบทเรียนสไลด์ โปรแกรม บทเรียนเทปโทรทัศน์ เป็นต้น ซึ่งหากได้จัดบทเรียนไว้ดีแล้วก็อาจใช้ได้สำหรับการเรียนการสอนในทุกระดับของวัตถุประสงค์การสอน

4) การจัดการเรียนการสอนปฏิบัติ

การจัดการเรียนการสอนปฏิบัติ หรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ทางการปฏิบัติงานมีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ ให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะฝีมือควบคู่กันไป เพื่อใช้ในการทำงานจริงเมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติก็คือ จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือทำงานกันจริง ๆ ในเวลาที่เพียงพอเหมาะสม ส่วนเนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอนปฏิบัตินั้น จะจำกัดอยู่แต่สิ่งที่จำเป็นสำหรับการทำงานเฉพาะงานหนึ่ง ๆ เท่านั้น ซึ่งอาจจำแนกลักษณะรูปแบบและวิธีการเรียนการสอนปฏิบัติที่สำคัญเป็น 3 ลักษณะดังนี้

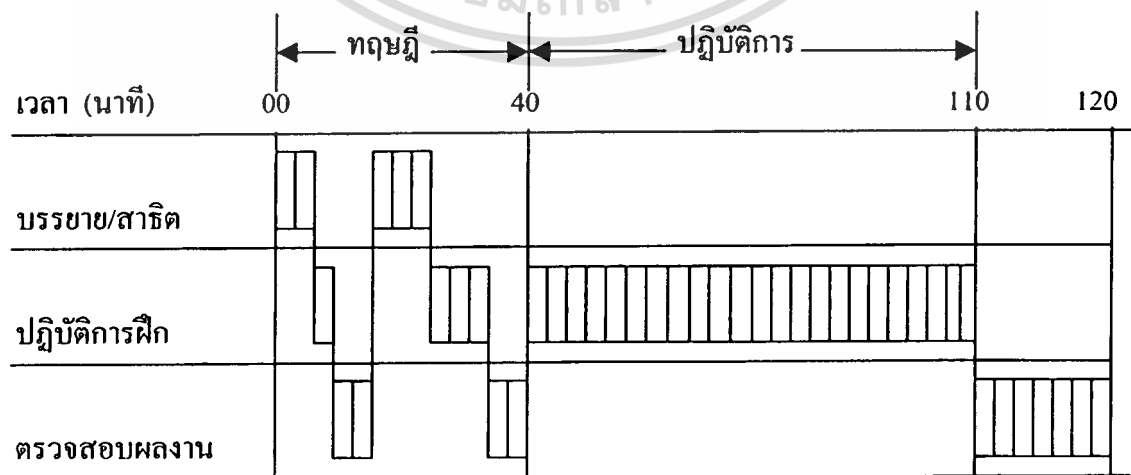
ลักษณะที่ 1 การจัดการเรียนการสอนโดยครูเป็นผู้บรรยายเนื้อหาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการทำงานประกอบการสาธิตการทำงานให้ผู้เรียนดู ซึ่งอาจจะบรรยายและสาธิตเริ่มการเรียนการสอนเพียงครั้งเดียว หรือจัดแบ่งออกเป็นช่วง ๆ ก็ได้ ขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ให้ผู้เรียนฝึกขณะที่ผู้เรียนลงมือทำงาน ครูผู้สอนก็มีหน้าที่คอยสังเกตการณ์ให้คำปรึกษา ชี้แจงปัญหาต่าง ๆ

ในการทำงาน วิธีการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติในลักษณะนี้เหมาะสำหรับงานที่ไม่ยุ่งยากต่อการฝึก และไม่ก่อให้เกิดอันตรายในการทำงานมากนัก ดังภาพที่ 2.11

ภาพที่ 2.11 แสดงการเรียนการสอนปฏิบัติโดยครูบรรยายสาธิต

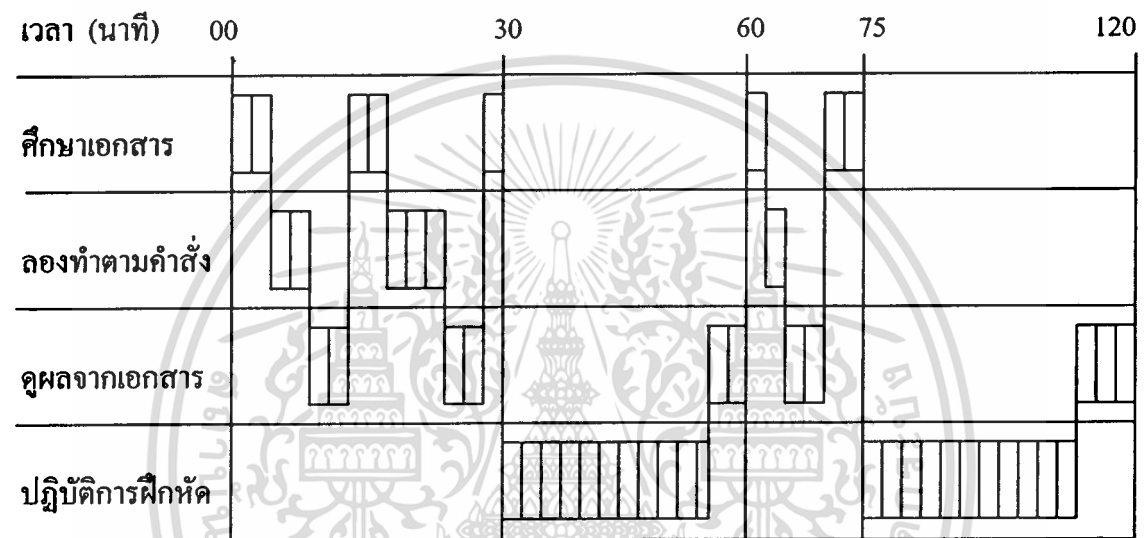
ลักษณะที่ 2 การจัดการเรียนการสอนโดยครูและผู้เรียนร่วมกันคิดค้นหาข้อมูลวิธีการในการทำงานแทนการบรรยาย ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีที่ว่าขณะการเรียนการสอนดำเนินไปนั้น ครูก็มีโอกาสที่จะตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนควบคู่กันไปด้วย ส่วนการปฏิบัติหรือฝึกทำงานครูอาจจะสาธิตให้ผู้เรียนดูเป็นช่วง ๆ แล้วลองให้ผู้เรียนทำดู ขณะเดียวกันก็มีการอภิปรายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับให้ผู้เรียนหาวิธีการที่จะแก้ไข จนกระทั่งไม่มีปัญหาในการฝึกหรือการทำงานแล้วก็ให้ผู้เรียนทำงาน เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญมากขึ้นภายใต้การดูแลให้คำปรึกษาของครู วิธีการอันนี้เหมาะสำหรับการฝึกทำงานในทุกลักษณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานที่เสี่ยงต่อความเสียหายหรือมีอุบัติเหตุ เช่น งานกลึง กลึงผิว งานกัด งานเจียรไน เป็นต้น ดังภาพที่ 2.12

ภาพที่ 2.12 แสดงการเรียนการสอนปฏิบัติโดยถามตอบ-สาธิตเป็นช่วง ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ลักษณะที่ 3 การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนศึกษาวิธีการทำงาน จากสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับงานนั้น ๆ ด้วยตัวผู้เรียนเอง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะใช้สำหรับการเรียนการสอนงานปฏิบัติที่ไม่มีอันตรายต่อเครื่องมือเครื่องมือและผู้เรียน ทั้งเป็นงานที่ไม่มีเทคนิคการทำงานยุ่งยากซับซ้อนมากนัก โดยจัดบทเรียนฝึกการทำงานออกเป็นช่วง ๆ ให้ผู้เรียนศึกษาแล้วปฏิบัติตามคำสั่งคำแนะนำซึ่งระบุเอาไว้เป็นตอน ๆ แล้วอาจตรวจสอบผลการทำงานตามที่กำหนดเอาไว้ให้ด้วย เช่น การศึกษาการทำงานจากเอกสาร การศึกษาการปฏิบัติงานจากเทปโทรทัศน์ จากสไลด์โปรแกรม จากภาพยนตร์ เป็นต้น ดังภาพที่ 2.13

ภาพที่ 2.13 แสดงการเรียนการสอนปฏิบัติจากเอกสารศึกษาด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตามดังได้กล่าวมาแล้วว่า การจัดการเรียนการสอนปฏิบัตินั้น อาจต้องใช้เวลาอยู่บ้าง เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วสำหรับการฝึกงานหนึ่ง ๆ อาจต้องใช้เวลาประมาณ 3 เท่าของการเรียนการสอนทฤษฎี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะงานที่ฝึกคิดว่ามีความยุ่งยากซับซ้อนมากน้อยแค่ไหน และระดับพฤติกรรมผู้เรียนที่วัตถุประสงค์ต้องการว่าจะให้เกิดความชำนาญถึงระดับใดอีกด้วย

5) การจัดการเรียนการสอนวิชาประลอง

การจัดการเรียนการสอนวิชาประลองมีจุดประสงค์ที่สำคัญก็คือ ให้ผู้เรียนได้

- 1) พิสูจน์ความเป็นจริงในเนื้อหาวิชาทางทฤษฎี และ 2) ส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาในการคิดแก้ปัญหาโดยการวิเคราะห์ผลเชิงทฤษฎี การจัดการเรียนการสอนวิชาประลองจึงต้องมีการทดลองให้มีผลเพื่อเป็นข้อมูลที่จะนำมาศึกษา ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วมิได้เน้นการฝึกทักษะกล้านเนื้อแต่ประการใด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ถึงจะมีการฝึกอยู่บ้าง เช่น ในการประลองงานวัดรายละเอียดที่ต้องใช้ประสาทสัมผัส แต่ก็เพียงส่วนน้อยมาก เป็นต้น

การจัดการเรียนการสอนวิชาประลอง ส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะรูปแบบ และวิธีการเรียนคล้ายกับการเรียนการสอนปฏิบัติ แต่ทว่าในส่วนที่ให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงาน นั้นกลับมากำหนดการทดลองเพื่อนำผลมาวิเคราะห์แทน ดังนั้น สิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในการจัดการเรียน การสอนวิชาประลองก็คือ นอกจากจะให้ผู้เรียนมีการทดลองแล้ว จะต้องให้เขาจดบันทึกผลจากการทดลองและวิเคราะห์ผลด้วย ซึ่งมีลักษณะการจัดการเรียนการสอนดังนี้

ลักษณะที่ 1 ครูเป็นผู้สรุปบทบทวนทฤษฎีที่จะทดลองให้ผู้เรียนฟัง พร้อมทั้งสาธิตการทดลองบางส่วนแก่ผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนทำการทดลอง บันทึกผลจากการทดลองและวิเคราะห์ผลจากการทดลองว่าเป็นไปตามทฤษฎีหรือไม่อย่างไร ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้เรียนระดับต่ำ

ลักษณะที่ 2 การจัดการเรียนการสอนทำโดยให้ผู้เรียนศึกษาทฤษฎี ที่จะศึกษาทดลองด้วยตนเองมาก่อน จากนั้นครูและผู้เรียนร่วมกันถกเถียงปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องใน ทฤษฎีอันนั้นจนกระจ่างแล้วให้ผู้เรียนทำการทดลอง บันทึกผลจากการทดลองและวิเคราะห์ผลซึ่ง เหมาะสำหรับผู้เรียนในระดับสูง

ลักษณะที่ 3 การจัดการเรียนการสอนทำโดยผู้เรียนศึกษา ทดลองและ วิเคราะห์ผลทั้งหมดด้วยตัวผู้เรียนเองในรูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเหมาะสมสำหรับผู้เรียน ระดับสูง เช่น ในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ระดับปริญญาตรี เป็นต้น

2.3.3.4 เทคนิคและวิธีในการพัฒนาของหลักสูตรรายวิชา

1) การวางแผนพัฒนาหลักสูตรรายวิชา

สิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ สามารถที่จะตรวจสอบ ความก้าวหน้าข้อผิดพลาดและอุปสรรคต่าง ๆ ในการทำงานก็คือ แผนการทำงาน การกำหนดแผน ที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงข้อจำกัดและความเป็นไปได้จะช่วยให้ผู้พัฒนาทราบถึงทิศทาง เวลา และ แหล่งข้อมูลสนับสนุนได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งจะช่วยให้การทำงานมีโอกาสบรรลุตามเจตนารมณ์เพิ่ม มากขึ้นด้วย

การทำงานทุกอย่างต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็น กล่าวคือ จะต้องเริ่มด้วย (1) บุคลากร ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ครูผู้พัฒนาก็ต้องพิจารณาว่า นอกจากตัวเองแล้วยังต้องเกี่ยวข้องกับใครอีกบ้าง ในอันที่จะทำให้ได้ข้อมูลหรือได้รับการสนับสนุน ในด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาการ ผู้ทำงานในสถานประกอบการ ศิษย์เก่าที่ ทำงานตรงกับความต้องการ ครูผู้สอนในรายวิชาข้างเคียง เป็นต้น (2) สถานที่แม้ว่าจะมีความจำเป็น รองลงมา แต่ก็มีความสำคัญที่เอื้ออำนวยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากหรือน้อยเช่นกัน นอกเหนือ จากสถานที่ที่จะใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ยังจะต้องพิจารณาถึงสถานที่ที่จะทำการเก็บข้อมูล

อีกด้วย เช่น สถานประกอบการ โรงงาน ห้องสมุด เป็นต้น (3) วัสดุอุปกรณ์ เป็นสิ่งที่ต้องการ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวัสดุอุปกรณ์ นอกเสียจากจะเป็นพวกเครื่องมือในการขีดเขียน การทำเอกสารแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงเครื่องมือและอุปกรณ์ทางโสตทัศนูปกรณ์ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลด้วย (4) งบประมาณนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดประการหนึ่ง การทำงานแทบทุกอย่างจะต้องอาศัยงบประมาณเป็นสิ่งสนับสนุน

ฉะนั้นในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรรายวิชาที่จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยในเรื่องงบประมาณด้วยว่า จะต้องใช้มากน้อยแค่ไหนเพียงใด มีทางใดบ้างที่จะขอความช่วยเหลือสนับสนุนหรือทางใดบ้างที่จะหลีกเลี่ยงทำให้ค่าใช้จ่ายลดน้อยลง และ (5) เวลาที่จะต้องใช้ในการทำงาน ซึ่งจะรวมถึงตั้งแต่เวลาในการเตรียมการ การดำเนินงาน การทดลองใช้ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขด้วย การพิจารณาเวลาที่เหมาะสมจะทำให้การดำเนินงานสู่เป้าหมายรวดเร็วขึ้น และนั่นก็คือ หมายถึงอาจช่วยลดค่าใช้จ่ายในการทำงานลงได้ด้วย

จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานจะต้องคำนึงถึงในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ก็คือ (1) บุคลากร (2) สถานที่ (3) วัสดุอุปกรณ์ (4) งบประมาณ และ (5) เวลาที่จะต้องใช้ในการดำเนินงานให้สำเร็จตามเป้าประสงค์

2) การสร้างตารางเวลาการทำงาน

ตารางเวลาเป็นเครื่องมือที่จะช่วยบ่งบอกถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาจะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอน อีกทั้งยังมีประโยชน์ที่จะช่วยให้การทำงานตรงตามเวลาที่ได้กำหนดไว้ การสร้างตารางเวลาไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนว่าจะต้องมืออย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สร้างเองว่าต้องการบรรจุรายละเอียดอะไรเอาไว้บ้าง แต่ทว่าโดยส่วนใหญ่สิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในตารางเวลาการทำงานก็คือ ช่วงเวลาและกิจกรรมในแต่ละช่วงเวลา

3) แบบฟอร์มต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาที่มีข้อมูลหลายอย่างที่จะต้องเก็บรวบรวม และก็มีข้อมูลหลายอย่างที่จะต้องวิเคราะห์เพื่อให้เห็นรายละเอียด ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างแบบฟอร์มต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อการจัดเก็บข้อมูลดังกล่าวข้างต้นให้เป็นระเบียบง่ายต่อการค้นหา

การสร้างแบบฟอร์มสำหรับเก็บหรือวิเคราะห์ข้อมูล ก็มีรูปแบบซึ่งขึ้นอยู่กับว่าผู้พัฒนาต้องการจะบรรจุเนื้อหาอะไรลงไปบ้าง อย่างไรก็ตามก็คิดหากจะใช้แบบฟอร์มโดยทั่ว ๆ ไป สำหรับการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา ก็อาจสร้างในรูปแบบ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงแบบฟอร์มสำหรับเก็บข้อมูล

Literature Listing Sheet	ใช้บันทึกชื่อของเอกสารต่าง ๆ ที่รวบรวมเอาไว้ รวมถึงแหล่งที่จะค้นหาเอกสารนั้น ๆ
Job Listing Sheet	ใช้บันทึกชื่องาน และแหล่งข้อมูลที่ได้มาซึ่งชื่องานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ
Task Listing and Valuating Sheet	ใช้วิเคราะห์ความสามารถของงานย่อยต่าง ๆ รวมถึงแหล่งข้อมูลและความสำคัญของความสามารถเหล่านั้นด้วย
Task Detailing Sheet	ใช้ในการวิเคราะห์ความรู้และทักษะที่จำเป็นจะต้องมี รวมถึงระดับของความรู้และทักษะนั้นด้วย
Topic Listing and Valuating Sheet	ใช้บันทึกของหัวข้อจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงการประเมินคุณค่าของหัวข้อเหล่านั้นด้วย
Topic Detailing Sheet	ใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก องค์ความรู้ และระดับขององค์ความรู้ สำหรับแต่ละองค์ประกอบ
Related Program Analysis	ใช้ในการวิเคราะห์รายละเอียดของข้อมูลในรายวิชาที่พัฒนาอยู่ กับรายวิชาอื่นที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน
Objective Listing Sheet	ใช้ในการเขียนวัตถุประสงค์การสอน และระบุระดับวัตถุประสงค์ของงานหรือหัวข้อต่าง ๆ
Program of Lesson	ใช้ในการเขียนรายการสอน โดยแบ่งวัตถุประสงค์การสอนออกเป็นเรื่องราวที่จะสอนแต่ละสัปดาห์ตลอดทั้งรายวิชา

4) การรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชา มีข้อมูลหลายอย่างที่ผู้พัฒนาจะต้องรวบรวมและวิเคราะห์ เช่น รายการหัวข้อหรืองานย่อยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรรายวิชาที่เลือกพัฒนา หรือแม้แต่การวิเคราะห์ข้อมูลที่ละเอียดลงไป เป็นต้นว่า องค์ประกอบหลักของหัวข้อความสามารถของงาน หรือความรู้และทักษะของงานต่าง ๆ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอ้างอิงถึงแหล่งที่มา

เมื่อเป็นดังนี้ จึงเกิดปัญหาอยู่ที่ว่าการทำงานในแต่ละขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมการวิเคราะห์ข้อมูล มักจะทำได้ล่าช้าเพราะข้อมูลมีมากและที่สำคัญก็คือ ข้อมูลอย่างเดียวกันอาจจะแตกต่างกันเมื่อใช้ในสถานการณ์ที่ต่างกัน ฉะนั้นวิธีการที่ผู้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาจะลดปัญหาดังกล่าวอาจทำได้โดย

ในการรวบรวมข้อมูลให้ใช้ประสบการณ์ของตัวเอง ซึ่งเคยได้ศึกษาได้ทำงานนั้น ๆ มาเขียนข้อมูลหรือวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต้นเสียก่อน ซึ่งควรจะใช้เอกสาร ตำรา วารสาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สิ่งพิมพ์ หรือเอกสารอื่นใดที่สามารถให้ข้อมูลตามที่ต้องการได้ เป็นเครื่องมือในการรวบรวมหรือวิเคราะห์ข้อมูลร่วมด้วย จากนั้นจึง

ก. นำข้อมูลที่ได้รวบรวมหรือวิเคราะห์แล้ว ไปปรึกษาหารือถึงความถูกต้อง ความสมบูรณ์กับผู้เชี่ยวชาญ หรือนุคคนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเนื้อหา นั้น ๆ หรือ

ข. ในกรณีที่จะต้องดูการทำงานจริงประกอบด้วย ก็นำข้อมูลที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์มาแล้วไปตรวจสอบกับการทำงานจริงเหล่านั้น หากผลปรากฏว่าการทำงานจริงเป็นตามข้อมูลซึ่งได้วิเคราะห์ไว้ก็แสดงว่าข้อมูลนั้นใช้ได้ หากแต่ไม่ตรงกันหรือขาดตกบางส่วน ไปก็สามารถจะเพิ่มเติมข้อมูลให้สมบูรณ์ได้ง่ายขึ้น

5) การสร้างแผนบทเรียน

หลังจากได้เขียนวัตถุประสงค์การสอนนำมาจัดแยกเป็นหมวดหมู่ จึงเรียงลำดับที่อย่างเหมาะสม เป็นบทเรียนที่สอนในแต่ละสัปดาห์แล้ว ขั้นตอนต่อไปก็เป็นการออกแบบสร้างแผนบทเรียน การมีแผนบทเรียนทำให้การสอนมีหลักเกณฑ์มากขึ้น นั่นก็หมายถึงการจัดการเรียนการสอนจะส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้นด้วย ก็เพราะว่า

5.1) การมีแผนบทเรียนในการเรียนการสอน ทำให้ครูทราบจุดหมายปลายทางหลังจากจบการเรียนการสอน ผู้เรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมอะไร อย่างไร ได้บ้าง

5.2) ผู้สอนทราบว่าต้องให้เนื้อหาวิชา หรือฝึกทักษะอะไร แก่ไหนแก่ผู้เรียนบ้าง เขาจึงจะมีความรู้มีความสามารถเพียงพอ

5.3) ในแผนบทเรียนมีสื่อการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวิธีสอน ซึ่งได้จากการวิเคราะห์มาแล้วเป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

5.4) ในแผนบทเรียนมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ทั้งอาจจะโดยครูเป็นผู้ช่วยหรือผู้เรียนเป็นผู้เรียนเอง ก็ขึ้นอยู่กับว่าวิธีใดจะเหมาะสมมากที่สุด

5.5) ในแผนบทเรียนมีเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่จะให้ข้อมูลยืนยันได้ว่า การจัดการเรียนการสอนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มากน้อยแค่ไหน เพียงใด มีสิ่งใดบ้างคืออยู่แล้วและอะไรบ้างที่ต้องการปรับปรุงแก้ไข

จึงจะเห็นได้ว่า การสร้างแผนบทเรียนให้ดีขึ้น อาจทำได้ไม่มากนัก ทั้งนี้ก็เพราะต้องอาศัยวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มากมาย ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่สำคัญอย่างยิ่งในการออกแบบ อย่างไรก็ตามก่อนการสร้างแผนบทเรียน ผู้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาจะต้องศึกษาข้อจำกัดต่าง ๆ และความเป็นไปได้ที่จะสร้างแผนบทเรียนแล้วนำไปใช้ได้จริง โดยไม่ทำให้หลักเกณฑ์ที่จะให้แก่ผู้เรียนผิดพลาดไป ซึ่งอาจสรุปวิธีการในการสร้างแผนบทเรียนได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. เริ่มด้วยการอ่านพิจารณาวัตถุประสงค์การสอนอย่างถี่ถ้วนรอบคอบ คว้า พฤติกรรมผู้เรียนมีวัตถุประสงค์ต้องการมีอะไรบ้าง วัตถุประสงค์ข้อใดเกี่ยวข้องกับกันบ้าง ควรจะ เริ่มสอนจากวัตถุประสงค์ข้อใดถึงจะเหมาะสมมากที่สุด

2. พิจารณาคว้า ถ้าจะให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวแล้ว ตัวเขาจะต้องมีความรู้ มีทักษะอะไรบ้าง แล้วจะต้องให้เนื้อหาวิชาหรือฝึกทักษะอะไรมาน้อย แค่ไหนถึงจะเพียงพอ

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรถึงจะให้ผู้เรียนรับเนื้อหาวิชา รับการฝึกหัดจนเกิดเป็นทักษะติดตัวเขาไปได้ จะโดยครูเป็นผู้ให้ ร่วมกันคิด หรือให้ผู้เรียนเรียนรู้ ด้วยตนเอง

4. เนื้อหาวิชาตามวัตถุประสงค์การสอน และการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนดังกล่าว ผู้เรียนรับรู้ได้ง่ายหรือยากมาน้อยแค่ไหน เนื้อหาเป็นรูปธรรมหรือนามธรรม จำเป็นไหมที่จะต้องใช้สื่อช่วย ถ้าจำเป็นสื่อที่ใช้ควรจะมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ที่เป็นจริงในการจัดการเรียนการสอนอาจ เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในขณะนั้น การจัดการเรียนการสอนจริงอาจผิดแผก ไปจากแผนบทเรียนโดยสิ้นเชิงเลยก็เป็นได้ แต่ถึงกระนั้นการมีแผนบทเรียนอยู่ก่อนแล้วอย่างน้อยเป็น แนวทางหนึ่ง ซึ่งผู้สอนอาจใช้เป็นตัวเปรียบเทียบในการจัดการเรียนการสอนแบบอื่น ๆ ได้ง่ายขึ้น

6) การประเมินผลหลักสูตรรายวิชา

การที่จะบอกว่าหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนาขึ้นใช้ได้หรือไม่นั้น จำเป็นจะต้อง พิจารณาถึงปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การ ออกแบบบทเรียน การทดลองใช้ ฯลฯ ฉะนั้นการประเมินผลหลักสูตรรายวิชาแล้วก็มีประเด็นที่ สำคัญควรที่จะคำนึงถึงดังนี้

6.1) ผู้เรียนในหลักสูตรรายวิชา เป็นบุคคลที่มีพื้นความรู้ทักษะ ตามที่ความต้องการจริงหรือไม่ ทั้งนี้ก็เพราะว่าพื้นฐานผู้เรียนมีผลต่อการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะใหม่ ด้วย ดังนั้นก่อนการคัดเลือกผู้เรียนมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง ควรมีการตรวจสอบและ เลือกเฉพาะผู้ที่ผ่านเกณฑ์เท่านั้นมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยอาจจะมีคนเก่งปานกลางและอ่อนละเค้ล้า กันไป

6.2) การจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้จริง มาน้อยแค่ไหน เป็นการเสี่ยงอย่างมากที่จะบอกว่าผู้เรียนเรียนวิชาโน้นวิชานี้แล้วผู้เรียนนำไปใช้ ประโยชน์ไม่ได้ ทั้งที่บางครั้งสภาพการจัดการเรียนการสอนในวิชาดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียน เรียนรู้ได้เลย ฉะนั้นก่อนการประเมินผลว่าหลักสูตรรายวิชาก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนได้มาน้อย แค่ไหนจะต้องพิจารณาด้วยว่า การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมาน้อยเพียงใดด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.3) ความมีคุณค่าของหลักสูตรรายวิชา นอกเสียจากจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อผู้เรียนในการนำไปใช้ประกอบอาชีพแล้ว ยังจะใช้เป็นพื้นฐานในการเรียนหลักสูตรรายวิชาอื่น ๆ ด้วย ฉะนั้นนอกเหนือจากการประเมินผลจะต้องพิจารณาคุณค่าในระยะสั้น ซึ่งจะต้องใช้ระหว่างอยู่ในสถานศึกษา หลักสูตรรายวิชาที่พัฒนานั้นมีคุณค่าต่อการศึกษามากน้อยอย่างไร

7) การปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรรายวิชา

คุณภาพของหลักสูตรรายวิชา เรามองที่ประโยชน์ของหลักสูตรรายวิชานั้น ๆ ว่าให้คุณค่าแก่ผู้เรียนประการใด หรืออาจพูดอีกนัยหนึ่งได้ว่าเรียนไปแล้วนำไปใช้จริงตามจุดประสงค์หรือไม่ การพิจารณาปรับปรุงคุณภาพที่ค่าของหลักสูตรรายวิชาให้สูงขึ้นจึงมีประเด็นที่ต้องคำนึงถึงดังนี้

7.1) พิจารณาที่การออกแบบบทเรียน โดยวิเคราะห์ว่าการกำหนดบทเรียนการจัดเรียงลำดับและการสร้างแผนบทเรียนเหมาะสมหรือไม่ ถ้ายังไม่เหมาะสมอะไรคือสิ่งที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข

7.2) การจัดการเรียนการสอน แม้ว่าการออกแบบบทเรียนจะดำเนินการมาเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม หากแต่การจัดการเรียนการสอนกระทำไม่เหมาะสม ก็อาจทำให้ผลการเรียนของผู้เรียนต่ำ การปรับปรุงคุณภาพของหลักสูตรรายวิชาในส่วนนี้ก็จะต้องพิจารณาว่าจะต้องปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนการสอนในแผนบทเรียน หรือปรับปรุงที่การจัดการเรียนการสอนจริงในห้องเรียน

7.3) การตรวจสอบความสามารถจากการเรียนรู้กับสมรรถภาพในการทำงานจริง หรือที่ใช้ในการเรียนต่อ หากผลปรากฏว่า ความสามารถของผู้เรียนซึ่งเรียนรู้ผ่านเกณฑ์แล้วเขานำไปใช้ได้จริงตามความต้องการในการทำงานหรือการเรียนต่อ แสดงว่าหลักสูตรรายวิชาที่พัฒนานั้นใช้ได้ หากแต่ผู้เรียนเรียนรู้ไปแล้วแต่ยังใช้ทำงานหรือใช้ในการศึกษาต่อไม่ได้ แสดงว่าในรายละเอียดของหลักสูตรรายวิชานั้นจะต้องได้รับการวิเคราะห์ใหม่

2.4 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ คำว่า “หลักสูตรสถานศึกษา” ซึ่งมีความหมายเดียวกันกับคำว่า “หลักสูตรระดับท้องถิ่น” “หลักสูตรท้องถิ่น”

2.4.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 107) ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่สถานศึกษาหรือหน่วยงานและบุคคลในท้องถิ่นจัดให้ผู้เรียนตามสภาพและความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตำลึ รักสุทธี (2544 : 11) ได้ให้ความหมายของคำว่าหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้น ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ เจตคติ และคุณภาพการดำรงชีวิต โดยพยายามใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนพื้นฐานของสภาพชีวิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมของตนเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาติบ้านเมือง

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 2-3) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาว่า เป็นแผนหรือแนวทาง หรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษา ที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข ดังนั้นหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเรียนรู้และประสบการณ์อื่น ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้ทั้งรายวิชาที่เป็นพื้นฐาน และรายวิชาที่ต้องการเรียนเพิ่มเติมเป็นรายปีหรือรายภาค จัดกิจกรรมเพื่อผู้เรียนในแต่ละปีหรือภาค และกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกรินทร์ สีมหาศาล (2546 : 234) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง แผนการหรือแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ที่มีข้อกำหนดของการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพในทุก ๆ ด้านไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดมาตรฐานการศึกษา ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการดำเนินงานการประกันคุณภาพในสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอกไว้เบ็ดเสร็จ

ไชยรัตน์ ปรานี (2545 : 68) ได้สรุปความหมายของหลักสูตรท้องถิ่นว่า หมายถึง มวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและปัญหาของผู้เรียนและชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ และพัฒนาชุมชนและสังคมต่อไป

จากการที่นักการศึกษาได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา ในความหมายของผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง รายวิชาชีพหรือสาขางานที่สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมกันจัดทำขึ้น ตามความต้องการอาชีพของท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามศักยภาพ ความสนใจ และโอกาสของตน และสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.4.2 ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สัจจ อุทรานันท์ (2532 : 30) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา (Development) ว่ามี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกหมายถึง การทำให้ดีขึ้น และอีกลักษณะหนึ่งหมายถึง ทำให้เกิดขึ้น โดยเหตุนี้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตร จึงอาจมีความหมายลักษณะเดียวกันคือ ความหมายแรก หมายถึง การทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือสมบูรณ์ขึ้น และอีกความหมายถึงหนึ่งคือ การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยไม่มีหลักสูตรเดิมเป็นฐานอยู่เลย

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 24) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่าเป็นการนำหลักสูตรระดับชาติมาพิจารณาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระบางอย่างให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับท้องถิ่น และวิเคราะห์จุดมุ่งหมายข้อใดของหลักสูตรที่บ่งชี้ความต้องการ และจำเป็นรีบด่วนในการปฏิบัติของท้องถิ่น

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 124) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นว่า หมายถึง การนำหลักสูตรแกนกลางทั้งเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรที่พัฒนามาจากส่วนกลางมาปรับ ขยาย หรือเพิ่ม หรือสร้างหลักสูตรย่อยขึ้นมาใหม่ ให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการสร้างหลักสูตรรายวิชาชีพหรือสาขางาน ให้สอดคล้องกับความต้องการอาชีพของท้องถิ่น ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย โครงสร้างหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการวัดและประเมินผล

2.5 รูปแบบของการพัฒนาหลักสูตร

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของกระบวนการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตร เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เนื่องจากเป็นแนวทางดำเนินการจัดการศึกษา ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอรูปแบบไว้ดังนี้

2.5.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

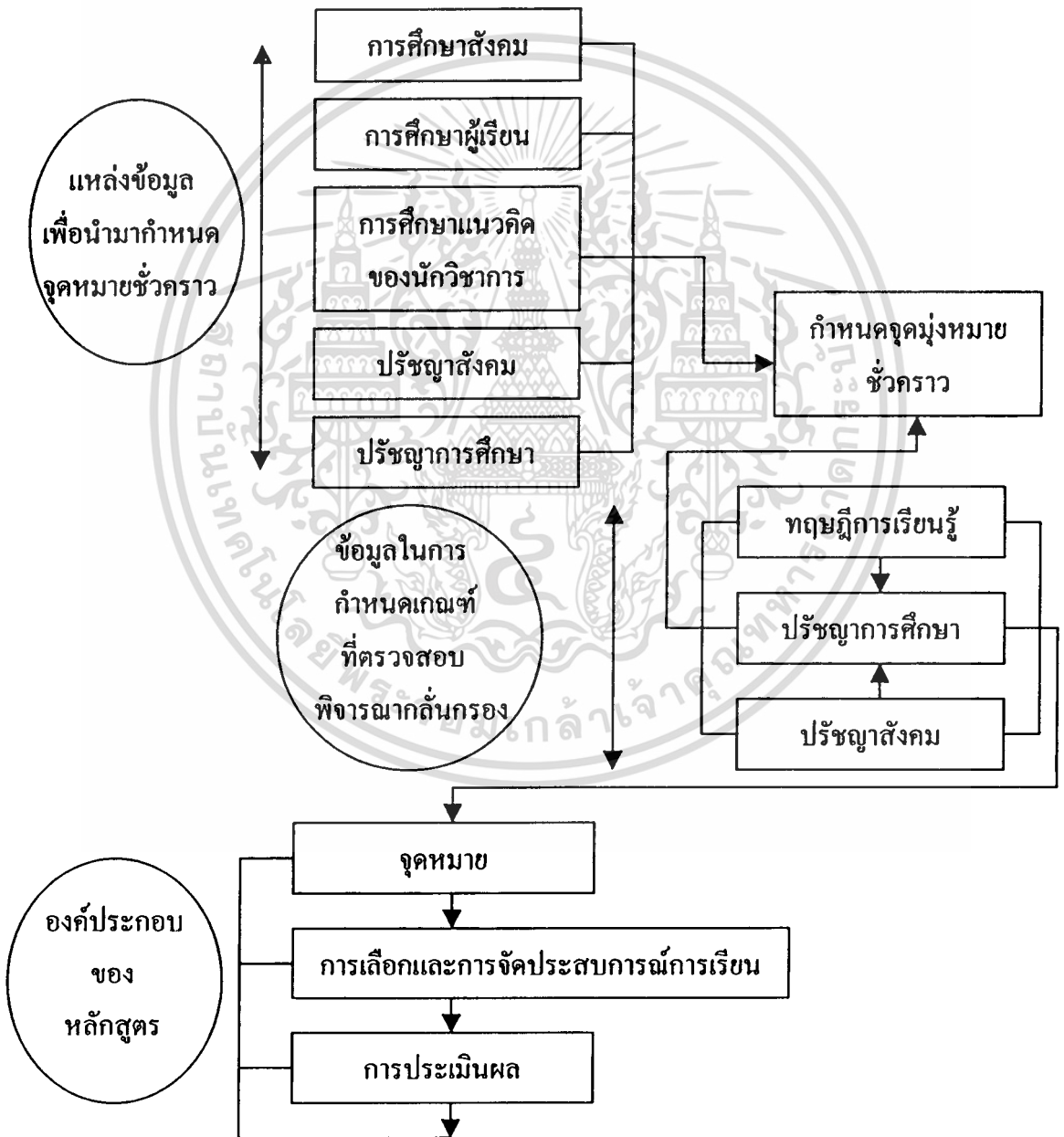
Tyler (อ้างในวิชัย วงษ์ใหญ่ 2537 : 10 - 13) ในปี ค.ศ. 1949 ไทเลอร์ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “Basic Principles of Curriculum and Instruction” ซึ่งเสนอแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรที่รู้จักกันดีคือ หลักการและเหตุผลในการสร้างหลักสูตร (Tyler Rationale) ว่าในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้น ควรจะตอบคำถามพื้นฐาน 4 ประการ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. มีความมุ่งหมายทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรแสวงหา
2. มีประสบการณ์ทางการศึกษาอะไรบ้างที่โรงเรียนควรจัดขึ้นเพื่อช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้
3. จะจัดประสบการณ์ทางการศึกษาอย่างไร จึงจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ
4. จะประเมินประสิทธิผลของประสบการณ์ในการเรียนอย่างไร จึงจะตัดสินใจว่าบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

Tyler ได้วางรูปแบบโครงสร้างของหลักสูตรโดยใช้วิธี Means and ends approach

ดั่งภาพที่ 2.14

ภาพที่ 2.14 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Tyler มีความเห็นว่า ในการจัดหลักสูตรและการสอนนั้นควรตอบคำถามที่เป็นพื้นฐาน 4 ประการให้ได้เสียก่อนและจะต้องถามเรียงกันลงมาตามลำดับ ฉะนั้นการตั้งจุดประสงค์ในข้อแรกจึงสำคัญที่สุด เพราะคำถามอีก 3 ข้อนั้นขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ข้อแรกที่กำหนดไว้

ลักษณะเด่นของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของไทเลอร์นั้น ใช้จุดประสงค์เป็นตัวกำหนดควบคุมการเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนั้น การกำหนดจุดประสงค์จึงมี 2 ขั้นตอน ในตอนแรกจะเป็นการกำหนดจุดประสงค์ชั่วคราวขึ้นมาก่อน แล้วจะต้องหาวิธีการและเกณฑ์จากทฤษฎีการเรียนรู้ ปรัชญาการศึกษา และปรัชญาสังคมมาถ่วงถ่วงจุดประสงค์ชั่วคราวนั้น เพื่อให้ได้มาเป็นจุดประสงค์ที่แท้จริงของหลักสูตร กระบวนการนี้พื้นฐานทางจิตวิทยาและปรัชญาในการพัฒนาหลักสูตรจะเข้ามามีบทบาทและช่วยในการตรวจสอบ เพื่อความชัดเจนของหลักสูตรได้มาก เช่น ปรัชญาจะมีบทบาทในการช่วยตรวจสอบแสวงหาความชัดเจนของการกำหนดจุดมุ่งหมาย ขึ้นนี้เพื่อตอบคำถามและหาความชัดเจนว่า การจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองใคร ควรจะตอบสนองผู้เรียนหรือสังคมหรือตอบสนองผู้สอนเพื่อให้มีงานทำ ถ้าเราจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองสังคม การกำหนดจุดประสงค์จะนำไปสู่การกำหนดโครงสร้างและกระบวนวิชาได้ชัดเจน เช่น สมมุติว่าจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม รายวิชาบังคับก็จะมากกว่าวิชาเลือก ถ้าจัดหลักสูตรเพื่อตอบสนองผู้เรียน วิชาบังคับก็จะมีน้อยวิชาเลือกจะมีมากกว่า

Tyler ได้เสนอเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ไว้ดังนี้

- 1) ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกพฤติกรรมและเรียนรู้เนื้อหาตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์
- 2) กิจกรรมและประสบการณ์นั้น ควรจะทำให้ผู้เรียนพอใจที่จะพึงปฏิบัติตามพฤติกรรมที่ได้ระบุไว้ในจุดประสงค์
- 3) กิจกรรมและประสบการณ์นั้นควรอยู่ในข่ายความพอใจที่จะพึงปฏิบัติได้
- 4) กิจกรรมและประสบการณ์หลาย ๆ ด้านของการเรียนรู้อาจนำไปสู่จุดประสงค์ที่กำหนดไว้เพียงข้อเดียวก็ได้
- 5) ในทำนองเดียวกันกิจกรรมและประสบการณ์เรียนรู้เพียงหนึ่งอย่างอาจตอบสนองจุดประสงค์หลาย ๆ ข้อได้

นอกจากนั้น Tyler ยังเน้นเกี่ยวกับการพิจารณาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ว่า ต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ในด้านเวลาต่อเวลา และเนื้อหาต่อเนื้อหา เรียกว่าเป็นความสัมพันธ์แบบแนวตั้ง (Vertical) กับแนวนอน (Horizontal) ซึ่งมีเกณฑ์ในการจัดดังนี้

- 1) ความต่อเนื่อง (Continuity) หมายถึง ความสัมพันธ์ในแนวตั้งของส่วนองค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตรจากระดับหนึ่ง ไปยังอีกระดับหนึ่งที่สูงขึ้น
- 2) การจัดช่วงลำดับ (Sequence) หมายถึง ความสัมพันธ์แนวตั้งของส่วนองค์ประกอบหลักของหลักสูตรจากสิ่งที่เกิดขึ้นก่อน ไปสู่สิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง หรือจากสิ่งที่มีความง่ายไปสู่สิ่งที่

มีความยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ให้มีการเรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้ได้เรียนเนื้อหาอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

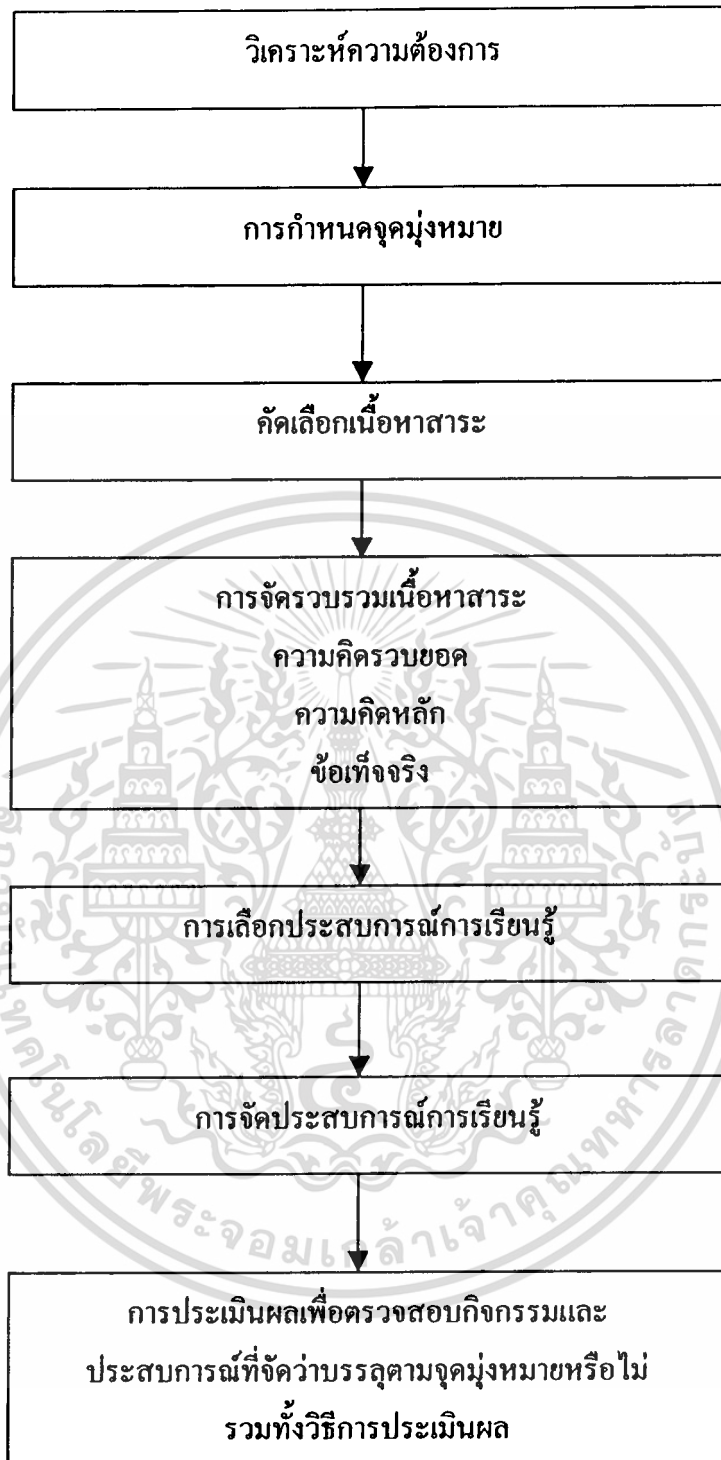
3) บูรณาการ (Integration) หมายถึง ความสัมพันธ์กันในแนวนอนขององค์ประกอบหลักของตัวหลักสูตร จากหัวข้อเนื้อหาหนึ่งไปยังอีกหัวข้อเนื้อหาหนึ่งของรายวิชา หรือจากรายวิชาหนึ่งไปยังอีกรายวิชาอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกัน การจัดประสบการณ์จึงควรเป็นในลักษณะที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความคิดเห็นและได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกัน เนื้อหาที่เรียนเป็นการเพิ่มความสามารถทั้งหมดของผู้เรียน ที่จะได้ใช้ประสบการณ์ได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน ประสบการณ์การเรียนรู้จึงเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างผู้เรียนกับสถานการณ์ที่แวดล้อม

2.5.2 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba

Taba (อ้างในอุมาพร หล่อสมฤติ 2545 : 36 – 37) เป็นนักการศึกษาอีกผู้หนึ่งที่มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรวิธีแบบรากหญ้า (Grass – Roots Approach) มีความเชื่อว่าหลักสูตรควรได้รับการออกแบบโดยครูผู้สอนมากกว่าที่พัฒนาจากองค์กรที่อยู่ระดับสูงขึ้นไป ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

1. ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการ (Diagnosis of Needs) สำรวจสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นต่าง ๆ ของสังคมและผู้เรียน
2. กำหนดจุดมุ่งหมาย (Formulation of Objectives) กำหนดจุดประสงค์ให้ชัดเจนหลังจากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความต้องการแล้ว
3. คัดเลือกเนื้อหาสาระ (Selection of Content) เมื่อกำหนดจุดมุ่งหมายแล้วก็ต้องเลือกเนื้อหาสาระ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและต้องคำนึงถึงพัฒนาการของผู้เรียนด้วย
4. จัดรวบรวมเนื้อหาสาระ (Organization of Content) เนื้อหาสาระที่รวบรวมต้องคำนึงถึงความยากง่ายและความต่อเนื่อง รวมทั้งจัดให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของผู้เรียน
5. คัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ (Selection of Learning Experiences) การคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา
6. การจัดรวบรวมประสบการณ์การเรียนรู้ (Organization of Learning Experiences) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ควรคำนึงถึงความต่อเนื่องของเนื้อหาสาระ
7. กำหนดวิธีวัดและประเมินผล (Determination of what to evaluate and of the ways and means of doing it) มีการประเมินเพื่อตรวจสอบว่าประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่และกำหนดวิธีการประเมินรวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินด้วย

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Taba ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังภาพที่ 2.15

ภาพที่ 2.15 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Tabata

การพัฒนาหลักสูตรจากแนวคิดของทาบาวจะเริ่มที่จุดใดจุดหนึ่งก่อนก็ได้ แต่เมื่อเริ่มที่จุดใดแล้วจะต้องทำการศึกษาให้ครบกระบวนการทั้ง 7 ขั้นตอน จุดเด่นในแนวคิดของ Tabata

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือเรื่องยุทธวิธีสอน (Teaching Strategies) และประสบการณ์การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต้องคำนึง มีอยู่ 2 ประการ (วิชัช วงษ์ใหญ่. 2537 : 15-16)

1. ยุทธวิธีการสอนและประสบการณ์เรียนรู้ จะเป็นเครื่องกำหนดสถานการณ์ เงื่อนไขการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแต่ละครั้งจะมีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นเป็นผลผลิต ดังนั้นการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนก็ต้องแสดงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ด้วย

2. หน้าที่ของยุทธวิธีสอน เป็นสิ่งที่หลอมรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้ามาไว้ด้วยกัน ซึ่งเป็นกระบวนการที่ซับซ้อน ดังนั้นการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับยุทธวิธีการสอนควรคำนึงถึง สิ่งต่อไปนี้

การจัดเนื้อหา จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่ารายวิชานั้น ๆ มุ่งให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบใด กว้างหรือลึกมากน้อยเพียงใดและได้เรียงลำดับเนื้อหาวิชาไว้อย่างไร การกำหนดโครงสร้างได้ กระทำชัดเจนสอดคล้องกับโครงสร้างระดับใด เพราะแต่ละระดับจะมีจุดประสงค์เนื้อหาสาระที่ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

หน่วยการเรียนรู้จะมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ที่บ่งชี้ถึงการวัดและประเมิน ได้ชัดเจน มีการเสนอรายละเอียดและมีความยืดหยุ่นเพื่อเปิด โอกาสให้ครูและนักเรียนมีส่วนร่วม ในการวางแผนการเรียนรู้ และทำกิจกรรมตามความต้องการ และความสนใจตามลักษณะเฉพาะ นอกจากนั้นการตรวจสอบความรู้พื้นฐานของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ในการพัฒนากระบวนการ เรียน ได้เป็นลำดับขั้นตอนเพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ ข้อสรุปที่เป็นหลักการที่มุ่งเน้นความคาดหวัง เกี่ยวกับการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน และการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการทางความคิดที่ ต่อเนื่องรวมทั้งการสืบเสาะหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2.5.3 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ Saylor and Alexander

Saylor and Alexander (อ้างในสุนีย์ ภูพันธ์ 2546 : 169-170) ได้ศึกษาแนวคิดและรูปแบบ การพัฒนาหลักสูตรของไทเลอร์และทาบ และนำมาปรับขยายให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อสนอง ความต้องการของผู้เรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต (Goals, Objectives and Domains) นักพัฒนา หลักสูตรควรกำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสิ่งแรก Saylor and Alexander ได้เสนอ ขอบเขต 4 ขอบเขตที่สำคัญที่ควรให้ความสนใจ ซึ่งได้แก่ พัฒนาการส่วนบุคคล (Personal Development) มนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation) ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง (Continued Learning Skills) และความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) อย่างไรก็ตาม อาจจะมีขอบเขตที่

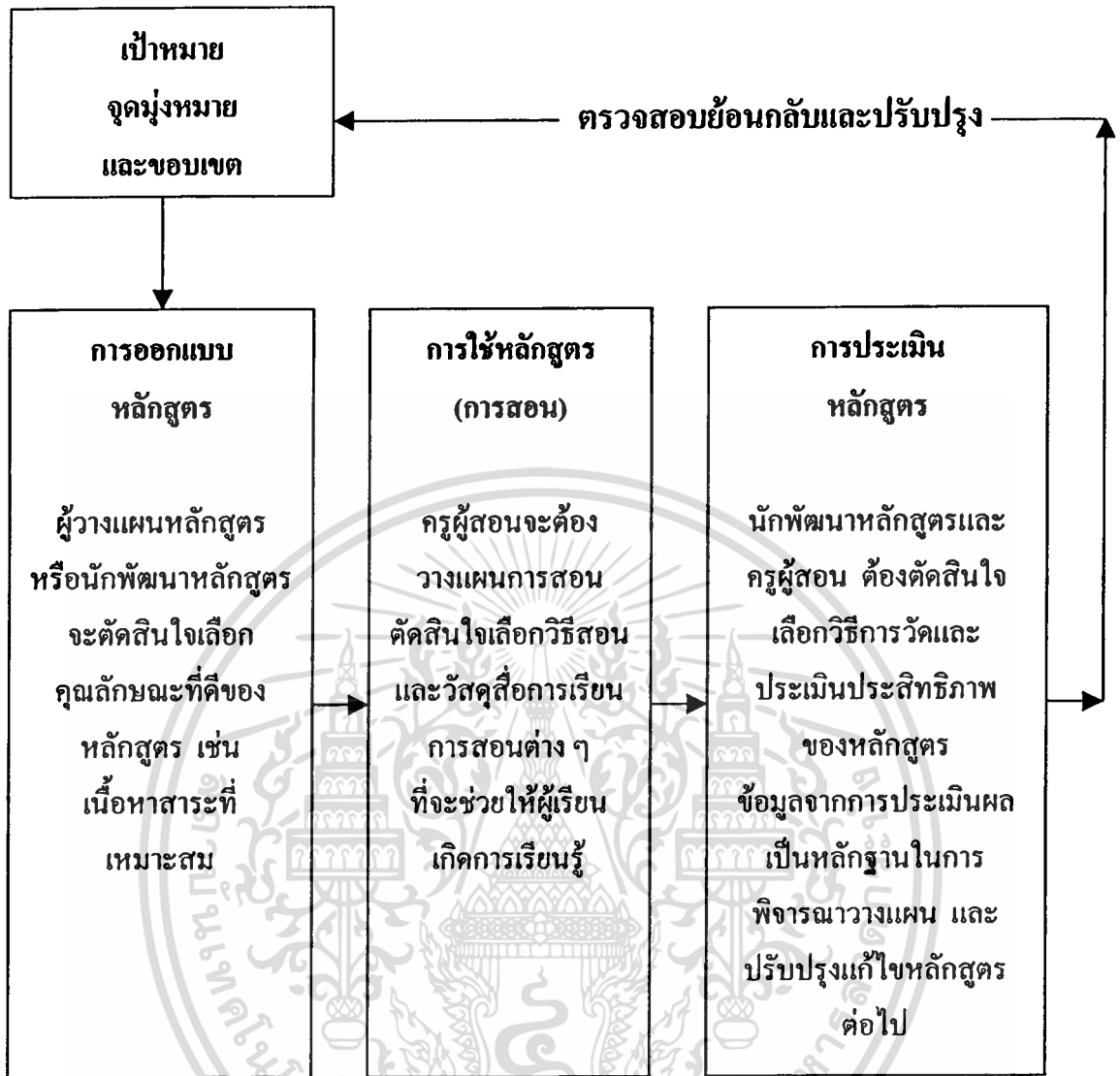
สำคัญอื่น ๆ อีก ซึ่งนักพัฒนาหลักสูตรหรือผู้วางแผนหลักสูตร อาจจะพิจารณาตามความเหมาะสมกับผู้เรียน และลักษณะของสังคม

เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขตต่าง ๆ จะได้รับการคัดเลือกจากการพิจารณาตัวแปรภายนอก (External Variables) อย่างรอบคอบ ตัวแปรดังกล่าวได้แก่ ทัศนคติและความต้องการของสังคม ข้อบังคับทางกฎหมายของรัฐ และข้อค้นพบจากงานวิจัยต่าง ๆ ตลอดจนปรัชญาของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร เป็นต้น

2. การออกแบบหลักสูตร (Curriculum Design) หลังจากที่ได้กำหนดเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแล้ว นักพัฒนาหลักสูตรจะต้องวางแผนออกแบบหลักสูตร ตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกและจัดเนื้อหาสาระ การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ได้เลือกมาแล้ว เป็นต้น อย่างไรก็ตามรูปแบบของหลักสูตรที่เลือกแล้วควรจะให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และลักษณะของสังคม ตลอดจนข้อกำหนดต่าง ๆ ของสังคมและปรัชญาทางการศึกษา

3. การใช้หลักสูตร (Curriculum Implementation) หลังจากที่ได้ตัดสินใจเลือกรูปแบบของหลักสูตร (Curriculum Design) แล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรไปใช้ โดยครูผู้สอนควรวางแผนและจัดทำแผนการสอน (Instructional Plans) ในรูปแบบต่าง ๆ ครูผู้สอนจะเลือกวิธีการสอนและวัสดุสื่อการเรียนการสอน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้

4. การประเมินผลหลักสูตร (Curriculum Evaluation) การประเมินผลหลักสูตร จะเป็นขั้นตอนสุดท้ายของรูปแบบนี้ นักพัฒนาหลักสูตรและครูผู้สอนจะต้องตัดสินใจเลือกเทคนิคการประเมินผลที่สามารถตรวจสอบความสำเร็จของหลักสูตร กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็จะสามารถบอกได้ว่าหลักสูตรบรรลุตามเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลหลักสูตรควรเน้นที่การประเมินตัวหลักสูตร คุณภาพของการสอนและพฤติกรรมทางการเรียนของผู้เรียน ผลจากการประเมินด้วยเทคนิควิธีการประเมินที่เลือกแล้วนี้ จะช่วยให้นักพัฒนาหลักสูตรสามารถตัดสินใจได้ว่า จะยังคงใช้หลักสูตรนี้ต่อไป ควรปรับปรุงแก้ไขหรือควรยกเลิกหลักสูตรดังกล่าว รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Sayler and Alexander แสดงดังภาพที่ 2.16

ภาพที่ 2.16 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Saylor and Alexander

2.5.4 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรของ Goodlad and Richter

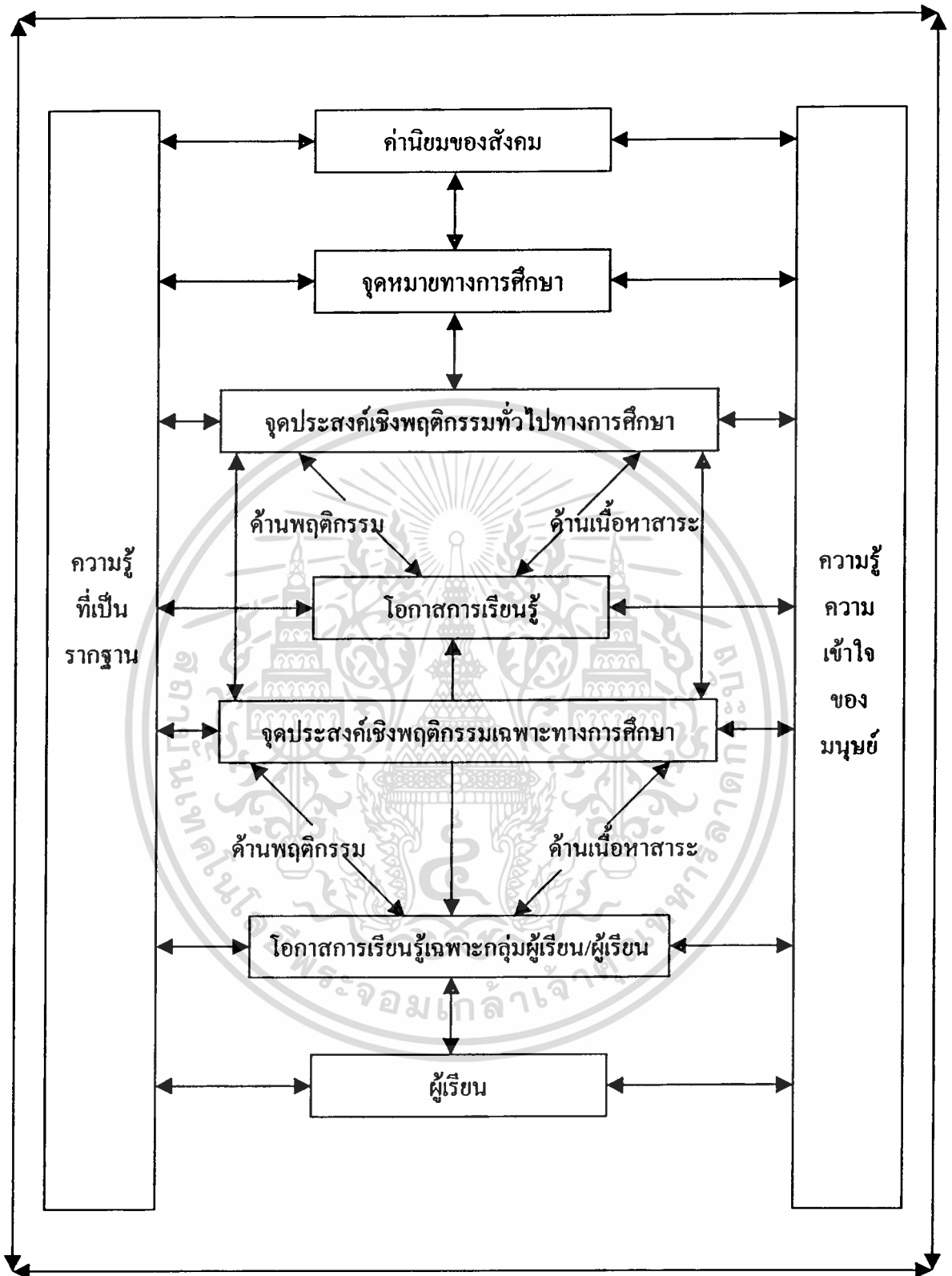
Goodlad and Richter (อ้างใน สุนีย์ ภูพันธ์. 2546 : 171 – 172) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการสร้าง หรือพัฒนาหลักสูตร ดังนี้คือ ค่านิยมต่าง ๆ ของสังคม (Values of the Existing Culture) จะเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Educational Aims) และจุดมุ่งหมายทางการศึกษาเหล่านี้ จะถูกแปลงเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั่วไปทางการศึกษา (General Education Objectives Stated Behaviorally) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบใหญ่ ๆ 2 ส่วน คือ เนื้อหาสาระหรือเรื่องราวที่จะให้เกิดการเรียนรู้ในตัวผู้เรียน (Substantive Element) และพฤติกรรมที่ต้องการจะปลูกฝังแก่ผู้เรียน (Behavioral Element) จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั่วไปทางการศึกษานี้จะช่วยกำหนดโอกาสการเรียนรู้ (Learning Opportunities) ของผู้เรียน Goodlad and Richter ได้ให้คำจำกัดความของโอกาส

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเรียนรู้ว่า หมายถึง “สถานการณ์ใด ๆ ก็ตามที่จัดทำขึ้นภายในบริบทของโปรแกรมทางการศึกษา หรือสถาบันการศึกษา เพื่อต้องการที่จะให้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางที่กำหนด” จากนั้นผู้วางแผน หลักสูตรหรือนักพัฒนาหลักสูตร จะกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเฉพาะทางการศึกษา (Specific Education Objectives Stated Behaviorally) จากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทั่วไปทางการศึกษา และ โอกาสการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้แต่ตอนต้น และจะออกแบบ กัดเลือกโอกาสการเรียนรู้เฉพาะ (Specific Learning Opportunities) ที่จัดขึ้นสำหรับกลุ่มผู้เรียนหรือผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเรียกว่า “ศูนย์การจัด” (Organization Center) ทั้งการตรวจสอบย้อนกลับและการปรับให้เหมาะสม (Feedback and Adjustment) ในส่วนต่างๆ ของรูปแบบนี้ จะเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พฤติกรรมและสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียนว่า เป็นไปตามค่านิยมของสังคมหรือไม่ รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Goodlad and Richter ดังภาพที่ 2.17

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

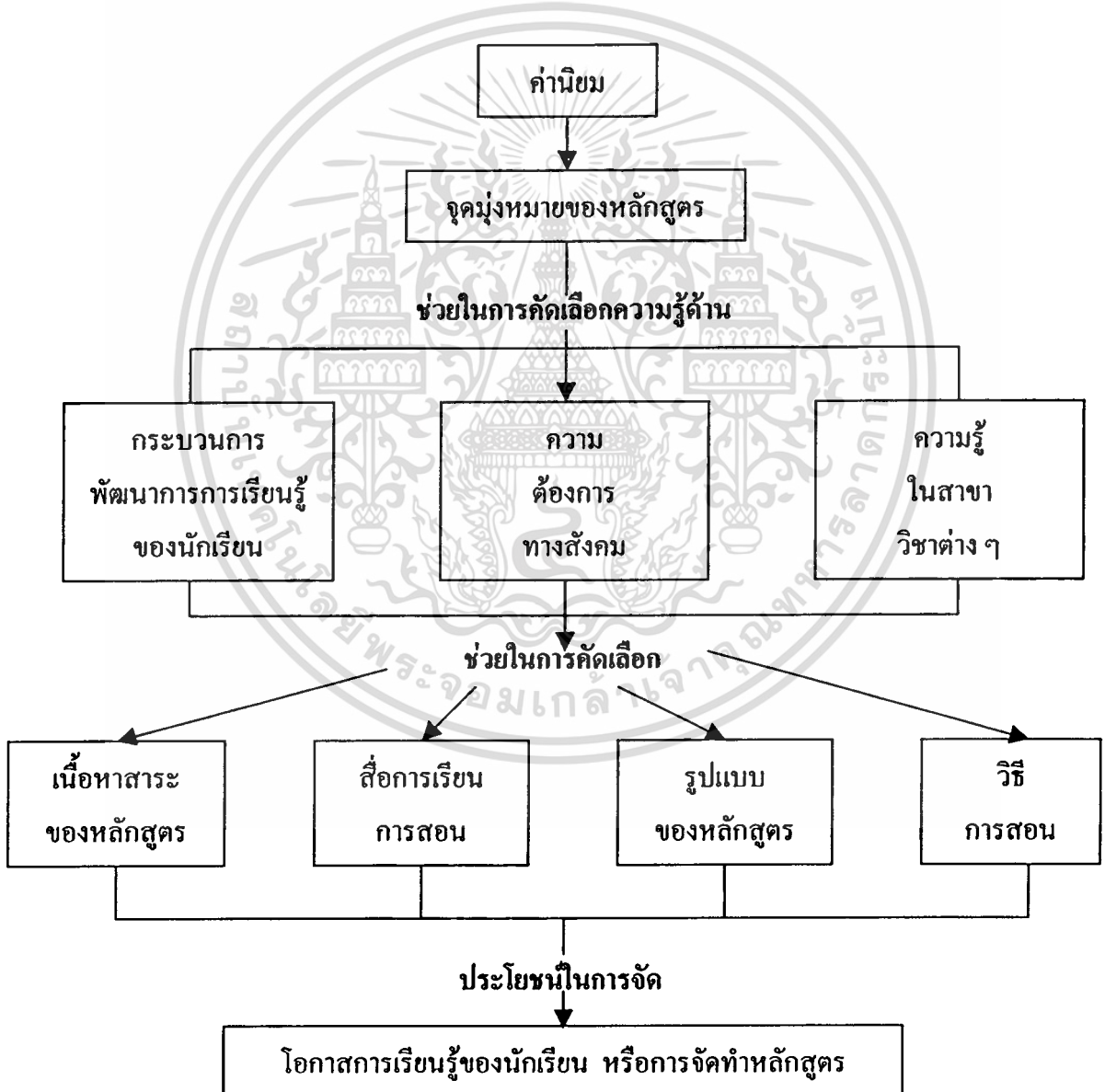

ภาพที่ 2.17 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Goodlad and Richter

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.5 รูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรของ Fox

Fox (อ้างใน สุณีษ์ ภูพันธ์. 2546 : 173 - 174) ได้เสนอรูปแบบการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรดังนี้ คือ นักพัฒนาหลักสูตรจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจากค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะช่วยในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน ความต้องการทางสังคม และความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ ความรู้ทั้ง 3 ประการนี้ เป็นแนวทางแก่นักพัฒนาหลักสูตรในการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน รูปแบบของหลักสูตรและวิธีการสอน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการนำไปใช้จัดโอกาสการเรียนรู้แก่นักเรียนหรือการจัดทำหลักสูตรนั่นเอง รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Fox ดังแสดงในภาพที่ 2.18

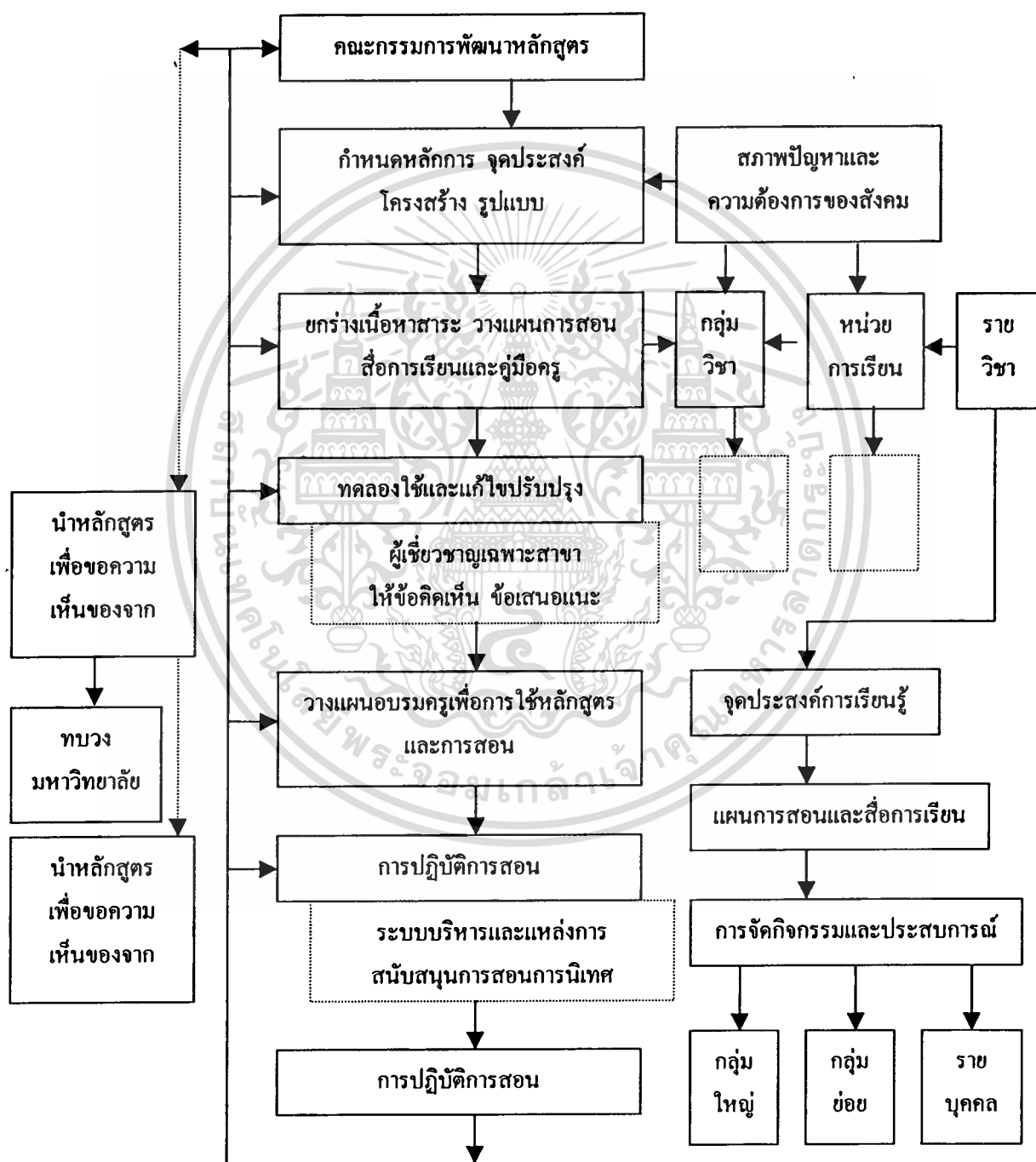

ภาพที่ 2.18 แสดงรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของ Fox

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.6 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของวิชัย วงษ์ใหญ่

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2537 : 24) ได้กล่าวว่า การสร้างพิมพ์เขียวของรูปแบบหลักสูตร เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตรและการสอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้เห็นภาพรวมของการปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ระยะเวลาของการทำงาน การนำหลักสูตรไปใช้ รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตรและการสอนได้อย่างชัดเจน ซึ่งพอสรุปรูปแบบได้ดังภาพที่ 2.19

ภาพที่ 2.19 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ วิชัย วงษ์ใหญ่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.7 กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของ วิชัย ประสิทธิ์วิฑูริ์

วิชัย ประสิทธิ์วิฑูริ์ (2542 : 150-153) ได้กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นสามารถดำเนินการได้ทุกระดับเขตการศึกษา ไปจนถึงระดับห้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินงานในระดับใด หากจะให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน ต้องดำเนินการอย่างเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ควรเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ประมาณ 5-7 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้มีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรอย่างน้อย 1 คน เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามจุดหมาย นอกนั้นควรเป็นผู้มีความสามารถในด้านเนื้อหาการสอนและสภาพท้องถิ่น เช่น ผู้สอน ผู้บริหาร โรงเรียน ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการ และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ศึกษาหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาหลักสูตรระดับชาติ เพื่อให้มีความเข้าใจในโครงสร้างและแนวดำเนินการของหลักสูตรแกนกลางอย่างถ่องแท้ก่อน นอกจากนั้นยังเป็นการทบทวนหรือพัฒนาจุดประสงค์ต่าง ๆ ของหลักสูตร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น วิเคราะห์เนื้อหาสาระ และประสบการณ์ในหลักสูตร ซึ่งอาจจะให้ได้ถึงรายละเอียดขั้นการแปลงเป็นขั้นการแปลงพฤติกรรมที่คาดหวังจากตัวผู้เรียน

3. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นตามที่ได้เสนอมาแล้วรวมทั้งสิ่งที่ควรเพิ่มเติมในระดับท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น การประกอบอาชีพในปัจจุบันและอนาคต ความคาดหวังของท้องถิ่น เป็นต้น การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจจะรวบรวมจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจ และการประชุมสัมมนา หรือวิธีการอื่นใดที่จะเป็นประโยชน์ ทำให้ทราบข้อมูลที่แท้จริงภายในสังคมของท้องถิ่น

4. การประมวลและพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่และต้องการพัฒนาในอนาคต หากข้อมูลไม่ชัดเจนจะต้องประเมินผลก่อนคณะกรรมการพิจารณาว่าสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วนั้นเป็นไปตามความต้องการหรือไม่ มีสิ่งใดที่ต้องการและจงใจให้เกิดขึ้น นำทั้ง 2 ประเด็นมาเปรียบเทียบ เพื่อเลือก และจัดลำดับความสำคัญของข้อมูลผลที่ได้ อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเด็นคือ

4.1 การปรับ เพิ่ม หรือขยายหลักสูตรแกนกลาง ถ้าหากผลของการประมวลและพิจารณา สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นสรุปได้ว่า มีสิ่งที่ควรปรับเพิ่ม หรือขยายหลักสูตรแกนกลาง กระบวนการลำดับต่อควรเป็นดังนี้

4.2.1 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นโดยการปรับเพิ่มหรือขยาย มีหลักการในการสรรหาหรือคัดเลือกคณะกรรมการเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในการจัดตั้งคณะกรรมการ

4.2.2 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ เนื่องจากทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนา มีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงควรพิจารณาบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบทั้งหมดก่อน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนในคณะผู้ทำงาน

4.2.3 คณะกรรมการนำข้อมูลผลสรุปที่พบว่า มีสิ่งใดไม่ครอบคลุมหรือไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นมาดำเนินการปรับ เพิ่ม หรือขยายให้มีความเหมาะสม จัดทำเป็นเอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่น เช่น แนวการสอน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แล้วจึงนำเอกสารประกอบหลักสูตรเผยแพร่ในท้องถิ่น

4.2.4 การนิเทศติดตามผลและประเมินผล การใช้หลักสูตรที่เป็นผลจากการพัฒนาในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ชี้แจงแก่ผู้นำหลักสูตรไปใช้เป็นการติดตามผล มีการนำเอกสารประกอบหลักสูตรไปใช้ในชั้นปฏิบัติจริงมากน้อยเพียงใด กระตุ้นส่งเสริมให้มีการใช้อย่างคุ้มค่า นอกจากนี้ยังมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อดี ข้อเสีย ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรต่อไป

4.2 การสร้างหลักสูตรย่อยเสริมหลักสูตรแกนกลาง ถ้าคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ประมวลและพิจารณาสภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นมีข้อมูลพบว่า น่าจะมีการสร้างหลักสูตรย่อยเสริมหลักสูตรแกนกลาง กระบวนการลำดับต่อไปควรเป็น ดังนี้

4.2.1 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น โดยการสร้างหลักสูตรย่อยเสริมหลักสูตรแกนกลาง ด้วยหลักการเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.2.2 กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ เช่นที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

4.2.3 การออกแบบหลักสูตร อันเป็นกระบวนการในการเลือกองค์ประกอบต่าง ๆ ตลอดจนเทคนิควิธีต่าง ๆ ในการสร้างหลักสูตร ต้องไม่ขัดแย้งกับหลักสูตรแกนกลางแต่เป็นการช่วยเสริมให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

4.2.4 การร่างหลักสูตร นำข้อมูลที่ได้จากการออกแบบหลักสูตรมาดำเนินการสร้างหลักสูตรย่อย โดยใช้หลักการและกระบวนการพัฒนาหลักสูตร

4.2.5 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร คณะอนุกรรมการต้องจัดหาหรือสรรหาคณะผู้ร่วมงาน

4.2.5.1 คณะผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้ครบทุกด้าน เพื่อการแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

4.2.5.2 คณะผู้ทดลองใช้หลักสูตร มีการเตรียมความพร้อมก่อนทดลองใช้ ซึ่งอาจจะเป็นประชุมหรือการฝึกอบรม ทั้งนี้คณะอนุกรรมการต้องมีการเตรียมงานด้านต่าง ๆ อำนวยความสะดวกแก่คณะผู้ร่วมงานทั้ง 2 คณะ เช่น วัสดุหลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผนการทำงาน งบประมาณ เป็นต้น ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ต้องนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขก่อนถึงขั้นต่อไป

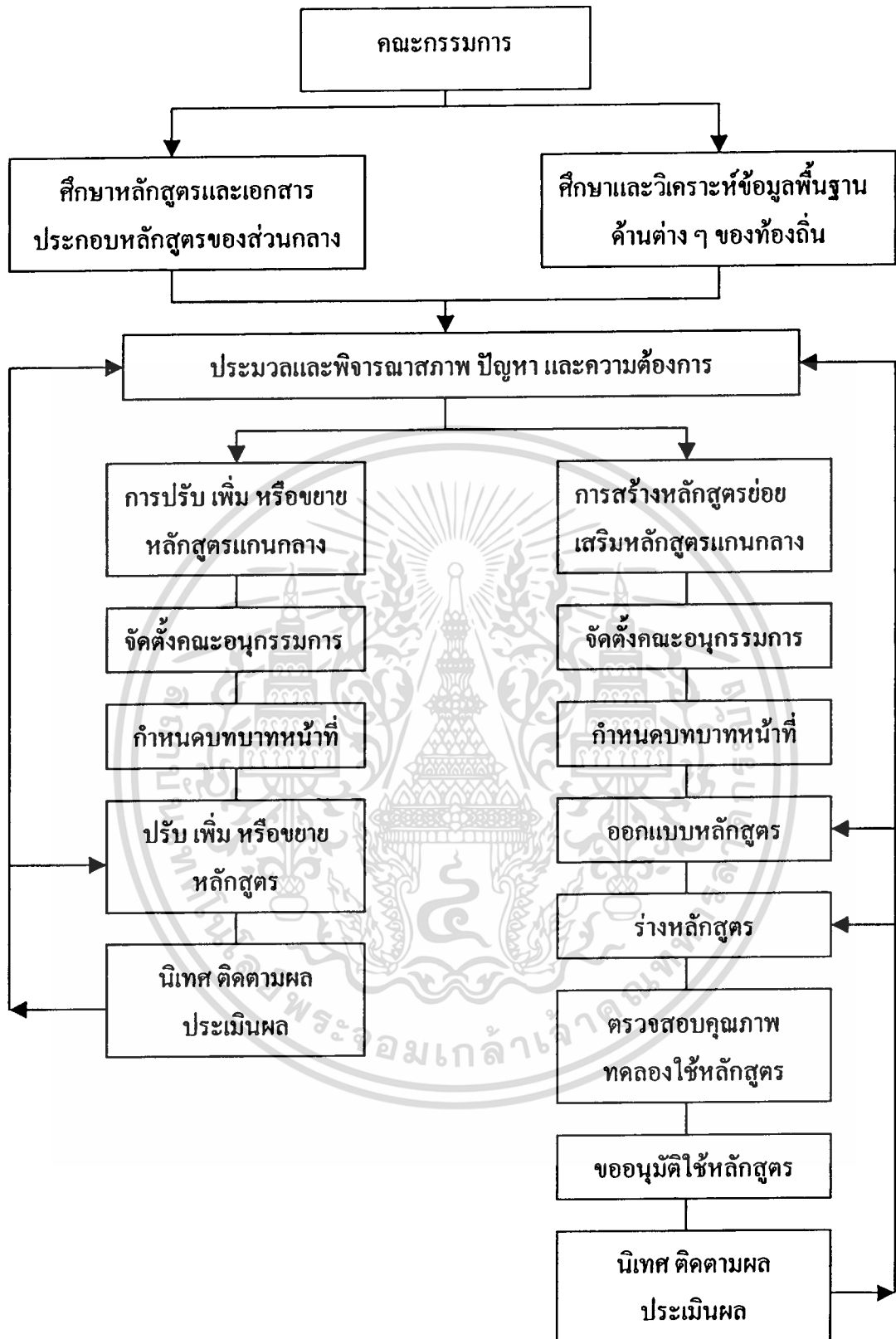
4.2.6 การขออนุมัติใช้หลักสูตร คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นต้องนำหลักสูตรที่ร่างขึ้น เสนอต่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับ

4.2.7 การนิเทศติดตามผลและประเมินผลการใช้หลักสูตรย่อย มีหลักการและวิธีการเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว

กระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่กล่าวมา จึงเป็นการสังเคราะห์ให้เป็นภาพรวมของลำดับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับหลักสูตรแกนกลางและการสร้างหลักสูตรย่อย ซึ่งมีได้มีความแตกต่างกันในหลักการ ดังแผนภูมิกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ดังภาพที่ 2.20

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.20 แผนภูมิกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของวิชัย ประสิทธิ์วีฑูฒิเวษช์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กระบวนการจัดทำหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิวณิช (2542 : 146-148) ได้สรุปขั้นตอนและกระบวนการ ดังนี้

1. ศึกษา สำรวจ และเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ในท้องถิ่น ตั้งแต่เรื่องทรัพยากรต่าง ๆ สภาพทั่วไปของบุคคลในท้องถิ่น สภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่น แผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นต้น โดยการเก็บรวบรวมอย่างเป็นระบบ

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเป็นแนวทางในการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น จัดลำดับความสำคัญและพิจารณาตามลำดับความสำคัญ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหา ความต้องการ แผนพัฒนาท้องถิ่น ทรัพยากรต่าง ๆ และแนวโน้มความเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลงทางสภาพ เศรษฐกิจและสังคม

3. การกำหนดความเหมาะสมกับผู้เรียน จัดทำภายหลังที่ได้ประมวลและพิจารณาข้อมูลแล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับแรกคือ หลักสูตรย่อยนั้นมีจุดประสงค์สนองต่อสิ่งใด ถ้าสามารถตอบความคาดหวังได้ ให้พิจารณาถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนระดับความยาก ง่าย ความมาก น้อย เนื้อหาสาระและประสบการณ์ ที่สำคัญเป็นสิ่งที่ตอบสนองความถนัดความสนใจ ความสามารถของผู้เรียนหรือไม่ แม้กระทั่งความต้องการของผู้ปกครอง ท้องถิ่น และประเทศชาติ

4. การกำหนดความเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน เนื้อหาสาระและประสบการณ์ในหลักสูตรย่อย มีความต่อเนื่องกับรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางหรือไม่ หัวข้อเรื่องที่จะจัดทำหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่นมีลำดับความต่อเนื่อง และเป็นพื้นฐานสำหรับรายวิชาต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้นหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือไม่ ความสำคัญ คุณค่า ความยากง่ายและปริมาณของเนื้อหาสาระและประสบการณ์เหมาะสมกับระดับชั้นที่เรียนหรือไม่

5. การออกแบบหลักสูตร โดยการกำหนดความคิดรวบยอด หรือผลรวมที่ผู้เรียนจะได้รับ ภายหลังจากการเรียนเป็นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานในงานอาชีพ หรือกลุ่มการทำงานและอาชีพ หลักสูตรย่อยระดับท้องถิ่นจะมีส่วนช่วยเสริมประสบการณ์ในการเลือก ควรจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียนในแง่ของการนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน หรือเป็นประโยชน์ในแง่ของพื้นฐานอาชีพสำหรับอนาคต ประสบการณ์ที่จะให้แก่ผู้เรียนต้องเหมาะสมกับแนวโน้มของเศรษฐกิจและสังคมด้วย

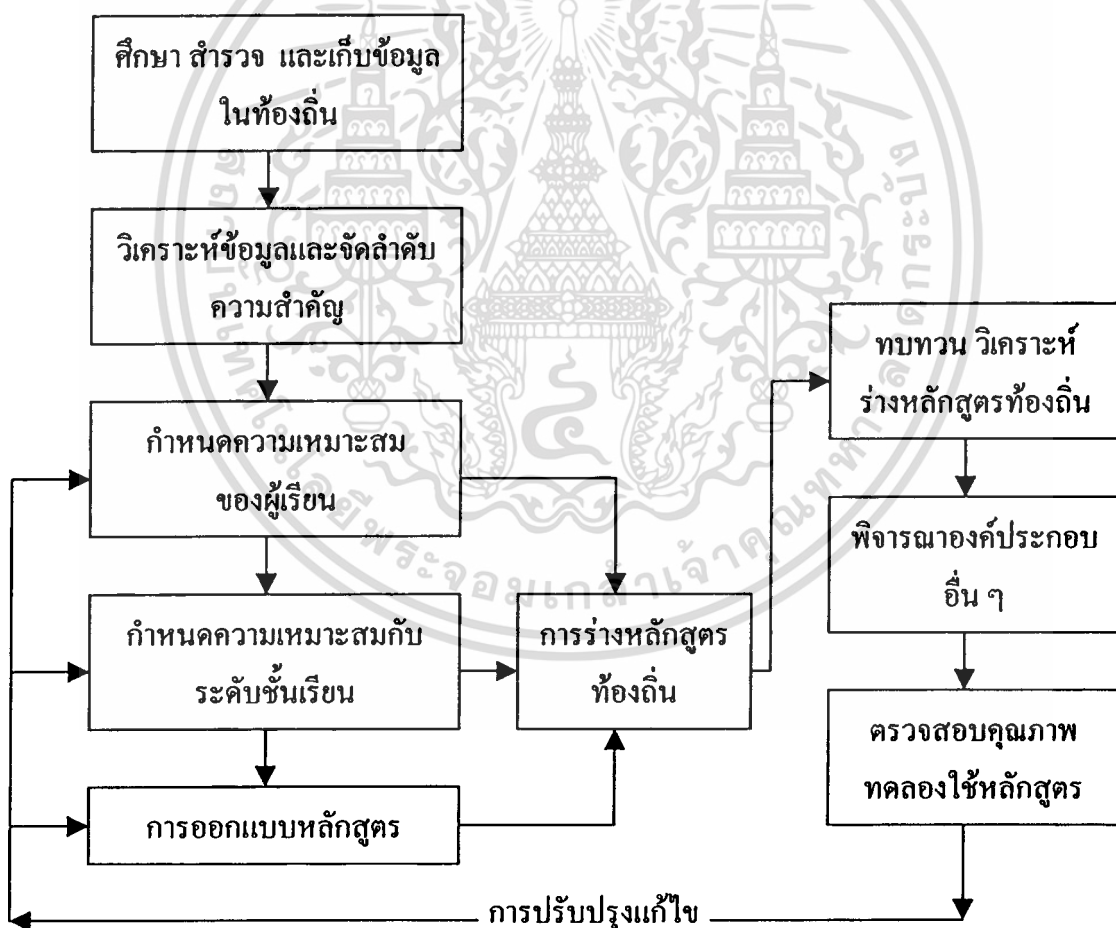
6. การร่างหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น ท้องถิ่นสามารถยึดตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดหมาย เนื้อหาสาระและประสบการณ์ กระบวนการเรียน การสอน เวลาเรียน ทั้งนี้การร่างจะมีกระบวนการตามลำดับขั้นตอน ต้องใช้การระดมสมองของ คณะกรรมการและเวลา

7. ทบทวนและวิเคราะห์การร่างหลักสูตรท้องถิ่น ที่เป็นผลมาจากข้อ 6 ในแง่ของความเป็นไปได้ของกระบวนการเรียนการสอน การจัดหาผู้สอน สถานประกอบการเครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ เวลา สภาพแวดล้อม ปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ

8. พิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมหลักสูตรท้องถิ่นให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น แนวการสอน เทคนิคการสอน กระบวนการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล หนังสือเรียน หนังสืออ่านประกอบ การแนะแนว เป็นต้น

9. การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตรย่อย ต้องกำหนดเป็นแผนอย่างมีขั้นตอนและระบบ มีการวางแผนการสอนให้สมบูรณ์ตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ คัดเลือกกลุ่มทดลองให้ถูกต้อง การกำหนดวิธีการประเมินผลและติดตามผล ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนนำหลักสูตรท้องถิ่น ไปใช้

กระบวนการจัดทำหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น สรุปเป็นแผนภูมิผังภาพที่ 2.21

ภาพที่ 2.21 แผนภูมิกระบวนการจัดทำหลักสูตรย่อยในระดับท้องถิ่น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.8 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของ วัฒนาพร ระงับทุกข์

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 7-9) ได้กล่าวถึงหลักสูตรสถานศึกษาว่า มีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการหลักสูตร ผลผลิตจากการบริหารจัดการหลักสูตร จะนำมาเสนอใน หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้บุคคลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาทราบว่า สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างไร ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านการสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ การประสานงานและการดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภารกิจที่สำคัญของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา คือ การเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน เช่น

1. การสร้างความตระหนักให้ผู้เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญและยอมรับ
2. การพัฒนานุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจหลักสูตร การใช้หลักสูตร การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ฯลฯ
3. การแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาคณะต่าง ๆ ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ และตามความจำเป็นของสถานศึกษา
4. การจัดทำระบบข้อมูล สารสนเทศ ให้มีข้อมูลในการจัดการศึกษา
5. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

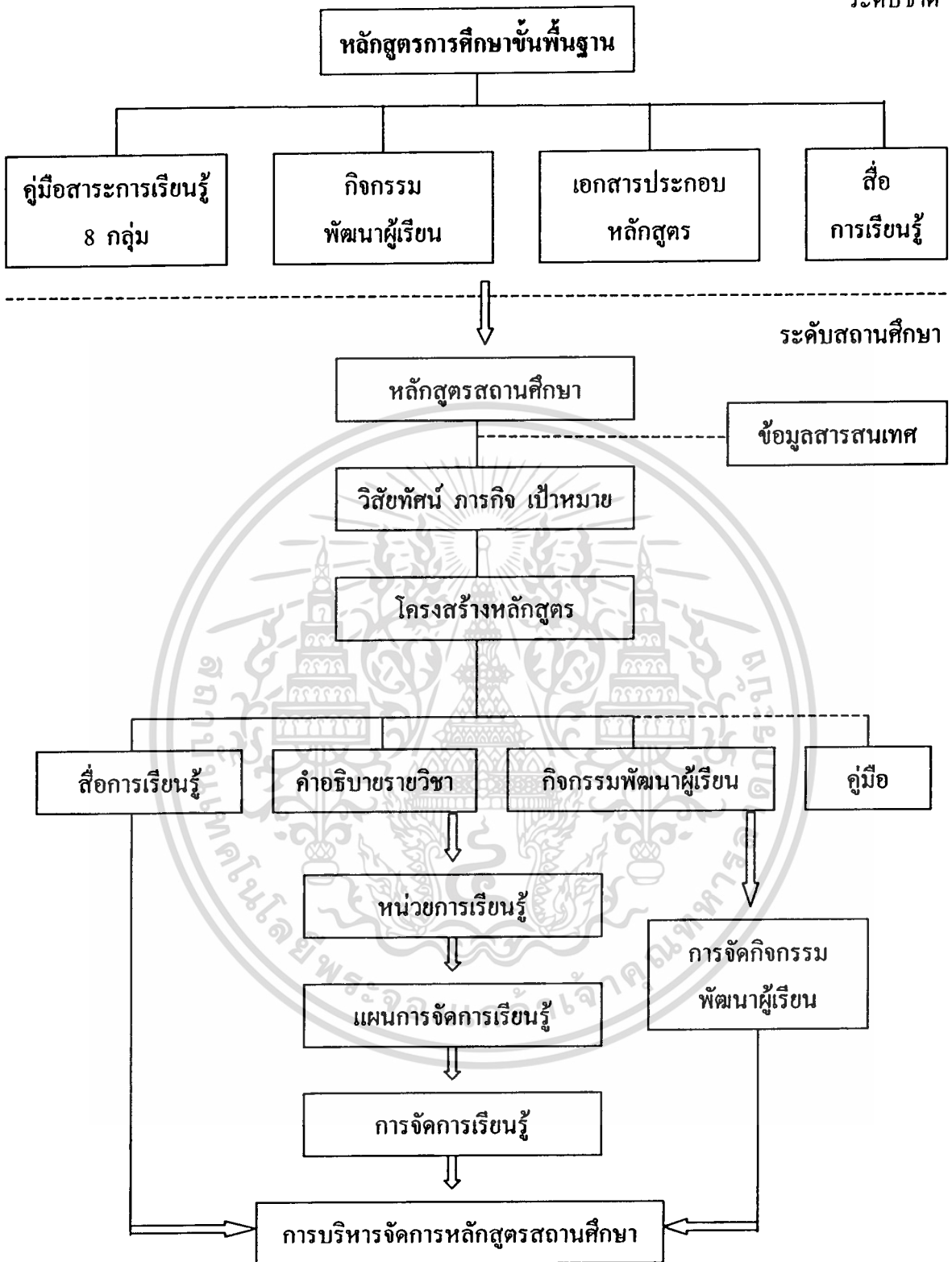
ฯลฯ

กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของสถานศึกษาในกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร เพราะเป็นแผนแม่บทของการดำเนินงานของสถานศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดควิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และคุณลักษณะอันพึงประสงค์
2. การจัด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
3. การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค
4. การออกแบบการเรียนรู้
5. การออกแบบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
6. การกำหนดรูปแบบ วิธีการ เกณฑ์การตัดสิน เอกสารหลักฐานการศึกษา
7. การพัฒนาระบบส่งเสริม สนับสนุน
8. การเรียบเรียงเป็นหลักสูตรสถานศึกษา

ซึ่งขั้นตอนแสดงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาดังภาพที่ 2.22

ระดับชาติ

ภาพที่ 2.22 แผนภูมิแสดงภาระกิจในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา วัฒนาพร กระจับทุกซ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.9 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 123-135) ได้กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรในระดับท้องถิ่น ในลักษณะของการจัดทำหรือการสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยมีกระบวนการหรือขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ในขั้นแรกของการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานซึ่งมีประมาณ 5-8 คน และคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอนด้านสภาพท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตร บุคคลในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ได้แก่

1. ครูหรือผู้สอน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนและมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรแม่บทเป็นอย่างดี อันได้แก่ ครูวิชาการในโรงเรียน ครูวิชาการกลุ่มประสบการณ์ และครูผู้สอน เป็นต้น
2. ผู้บริหาร โรงเรียนซึ่งเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำและให้ความรู้ในด้านหลักสูตรและการสอน
3. ศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นผู้ที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
4. วิทยากรท้องถิ่นหรือประชาชนที่มีความรู้ในด้านเนื้อหาวิชา ด้านสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมในท้องถิ่นนั้น ๆ
5. นักวิชาการ ซึ่งได้แก่ อาจารย์จากวิทยาลัยครู หรือมหาวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อให้หลักสูตรที่จัดทำขึ้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่น การศึกษาสภาพและความต้องการของชุมชน อาจศึกษาในหลาย ๆ ด้าน เช่น การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี การประกอบอาชีพทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความคาดหวังของชุมชน เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การศึกษาด้านวัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ก็เพื่อที่จะจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรักและหวงแหนในถิ่นกำเนิดของตน และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามท้องถิ่น การศึกษาด้านเศรษฐกิจของชุมชน ก็สามารถใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาว่าหากหลักสูตรที่จะพัฒนาขึ้นนั้น ต้องให้ผู้ปกครองนักเรียนใช้จ่ายทุนทรัพย์ส่วนหนึ่งเพื่อการศึกษาของบุตรหลานตน ผู้ปกครองจะสามารถรับภาระนี้ได้มากน้อยเพียงใด ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้สามารถรวบรวมได้จากประชาชนในท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน

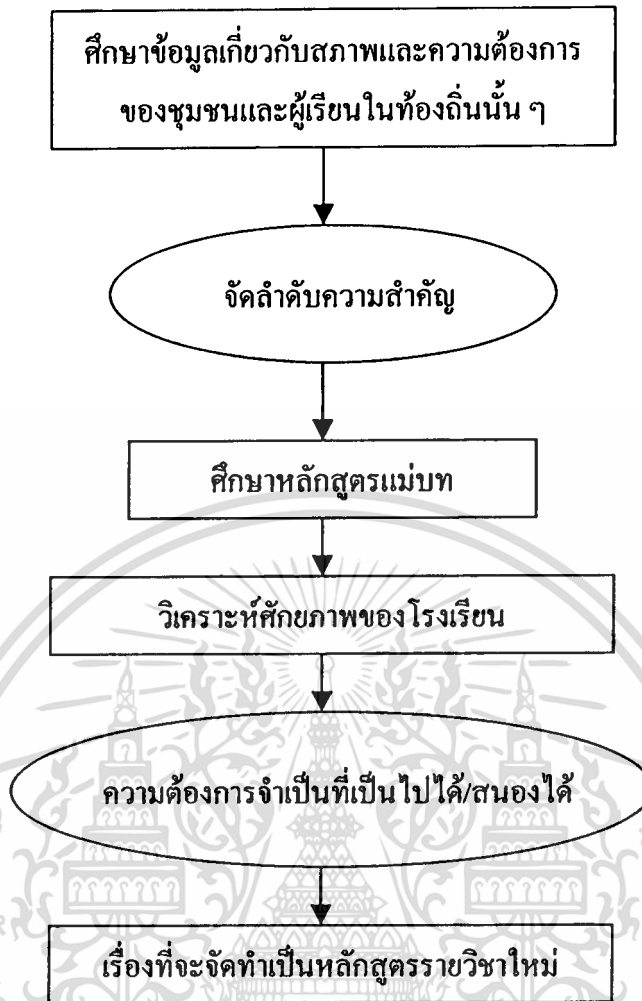
ใหญ่บ้าน โดยใช้วิธีการวิจัย สัมภาษณ์ ส่งแบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ และ/หรือการ ประชุมระดับความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. สำรวจสภาพและความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสอดคล้อง กับพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญาและจิตใจ รวมทั้งสอดคล้องกับความสนใจและความต้องการ ของผู้เรียนด้วย ข้อมูลเหล่านี้สามารถศึกษาได้จากผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ซึ่งอาจใช้วิธีการพูดคุย กับนักเรียนและผู้ปกครอง และสังเกตนักเรียน

3. ศึกษาทำความเข้าใจในหลักสูตรแม่บท คณะทำงานต้องศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับ ปรัชญา หลักการ จุดหมาย จุดประสงค์ และโครงสร้างเนื้อหาของกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชาและ หลักสูตรแม่บท การจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลหลักสูตร และอื่น ๆ เพื่อพิจารณาว่ามีส่วนใดที่หลักสูตรเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม

4. วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของโรงเรียน ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุ อุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายใน โรงเรียน ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือท้องถิ่น ฯลฯ ผลจากการวิเคราะห์จะทำให้ ทราบว่าโรงเรียนมีจุดเด่นหรือความพร้อมในเรื่องใดมากที่สุด และมีจุดด้อยหรือความขาดแคลนใน เรื่องใดบ้าง จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพราะ หากโรงเรียนมีความพร้อมมากเพียงใด ก็ส่งผลให้การดำเนินการของโรงเรียนในการนำหลักสูตร ไปปฏิบัติได้เพียงนั้น ข้อมูลเหล่านี้สามารถรวบรวมได้จากการสำรวจภายในโรงเรียน ศึกษาจาก ครู ผู้บริหาร และสถิติของโรงเรียน

เมื่อคณะทำงานได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของผู้เรียน และชุมชน หรือท้องถิ่น คณะทำงานนำข้อมูลมาสังเคราะห์และจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา และความ ต้องการเร่งด่วน จากนั้นจึงศึกษาหลักสูตรแม่บท และวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน เพื่อสรุปเป็น ความต้องการจำเป็นที่เป็นไปได้และสนองได้ แล้วจึงกำหนดเรื่องที่จะจัดทำเป็นหลักสูตรรายวิชาใหม่ ต่อไป ซึ่งแสดงดังภาพที่ 2.23

ภาพที่ 2.23 แสดงการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรระดับท้องถิ่น

“จุดประสงค์” ในที่นี้หมายถึง “สิ่งที่มุ่งหวังจะให้ผู้เรียนได้บรรลุหลังจากที่เรียนรายวิชานั้น ๆ แล้ว” ในการกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตรรายวิชานั้น คณะทำงานควรศึกษาจากสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน จุดประสงค์ในระดับกลุ่มวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์ของรายวิชานั้น ๆ เพื่อกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชาแล้ว (อันได้แก่ “ความรู้” หรือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนศึกษา “ทักษะ” หรือสิ่งที่ต้องการให้ฝึกและ “เจตคติ” หรือสิ่งที่ต้องการให้เกิดความรู้สึกรักใคร่ที่ดี) นอกจากนี้ในการกำหนดจุดประสงค์ ควรสอดคล้องกับจุดประสงค์ของกลุ่มวิชา/กลุ่มประสบการณ์ เขียนด้วยภาษาที่ชัดเจน และกระชับ และเป็นจุดประสงค์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดเนื้อหา

คณะทำงานจะต้องนำจุดประสงค์ที่ระบุไว้แล้วจากขั้นตอนที่ 3 มาวิเคราะห์ แล้วกำหนดเนื้อหาสาระรายวิชาอย่างกว้าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชาดังกล่าว และครอบคลุมส่วนที่เป็นทั้งความรู้และทักษะด้วย จากนั้นจึงแยกแยะออกเป็นเนื้อหาย่อย ซึ่งในส่วนนี้เอง ที่คณะทำงานสามารถปรับเปลี่ยนเนื้อหาที่จะนำมาสอนให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น ในการกำหนดเนื้อหา นั้น คณะทำงานควรกำหนดเนื้อหาสาระให้เหมาะสมกับวัยและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน มีความต่อเนื่องกับรายวิชาในชั้นต้นและรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มวิชาเดียวกัน มีความถูกต้องทันสมัย น่าสนใจ และเหมาะสมกับคาบเวลา คือไม่มากหรือน้อยจนเกินไป จนกระทั่งไม่สามารถสอนได้ครบหรือสอนได้ทันตามที่ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดกิจกรรม

เมื่อได้เนื้อหาวิชาแล้ว คณะทำงานควรที่จะกำหนดกิจกรรม ที่จะจัดให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยพิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้ออย่างละเอียด กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมากหรือน้อยเกินไป เน้นทักษะ กระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กระทำกิจกรรม โดยครูผู้สอนเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะ

ขั้นตอนที่ 6 การกำหนดคาบเวลาเรียน

ในการกำหนดคาบเวลาเรียนของรายวิชานั้น มักถือเอาโครงสร้างของหลักสูตรแม่บท และปริมาณของเนื้อหาที่ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นเครื่องกำหนด กล่าวคือ ในระดับประถมศึกษา จำนวนคาบเวลาเรียนที่กำหนดนั้น จะต้องไม่ทำให้คาบเวลาเรียนสำหรับกลุ่มประสบการณ์/หน่วยย่อยที่มีอยู่เปลี่ยนแปลงไป ส่วนในระดับมัธยมศึกษา ถ้ารายวิชาที่จัดทำกำหนดให้เป็นรายวิชาบังคับเลือก คาบเวลาเรียนที่กำหนดจะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ถ้าเป็นรายวิชาเลือกเสรี สามารถกำหนดตามความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน แต่ควรให้สัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มวิชาที่เป็นอยู่เดิมด้วย ในกรณีที่เนื้อหาบางอย่างอาจจัดทำเป็นหลายรายวิชาได้ อย่งไรก็ตาม เมื่อคณะทำงานทราบแล้ว รายวิชาที่สร้างมีคาบเวลาทั้งหมดเท่าใด คณะทำงานควรจัดเนื้อหาของรายวิชาออกเป็น ส่วน ๆ หรือแบ่งซอยเป็นเนื้อหาย่อย ๆ เรียงตามลำดับก่อนหลัง แล้วแจกแจงจำนวนคาบเวลาในแต่ละวัน โดยในแต่ละส่วนของเนื้อหา อาจแบ่งเป็นจำนวนคาบเวลาในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติได้อีกด้วย

ขั้นตอนที่ 7 การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล

คณะทำงานควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่จัดทำขึ้นใหม่ เพื่อผู้ปฏิบัติจะได้ดำเนินการวัดและประเมินผลตรงกับเจตนารมณ์ของหลักสูตร ซึ่งจะส่งผลต่อการใช้หลักสูตรในที่สุด สิ่งที่ต้องระบุในขั้นนี้คือ รายวิชานี้จะมีการวัดและประเมินผลประเภทใด (ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และ/หรือเมื่อจบหลักสูตร) วิธีการวัดผลหรือเครื่องมือที่ใช้วัดผลในแต่ละ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเภทมีอะไรบ้าง (เช่น การสังเกต การซักถาม การให้ตอบแบบสอบถาม หรือทำแบบทดสอบ เป็นต้น) และมีเกณฑ์ในการประเมินอะไร รวมทั้งมีการตัดสินผลว่าผู้เรียนผ่านหรือไม่ผ่าน หรืออยู่ในระดับคุณภาพ/เกรดใด (ยกตัวอย่าง เช่น การตัดสินผลว่าผู้เรียนจะผ่านวิชา ก. ต้องมีเวลาเรียน และร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียนทั้งหมด ต้องผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ทุกข้อ หรือต้องมีผลการสอบไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60)

ขั้นตอนที่ 8 หลังจากทีสร้างหรือจัดทำหลักสูตรรายวิชาใหม่แล้ว คณะทำงานควร จะจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม และสื่อต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตร หรือครูผู้สอน สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดทำ แผนการสอนแต่ละเรื่อง ควรประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้ คือ (1) ชื่อแผนการสอนและระยะเวลา เรียนในแผนการสอนนั้น ๆ (2) จุดประสงค์การเรียนรู้ (3) เนื้อหาสาระที่สำคัญ (4) กิจกรรม การเรียนการสอน (5) สื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ (6) การวัดและประเมินผล

ขั้นตอนที่ 9 การตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร

ในขั้นตอนนี้ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรและวัสดุหลักสูตรต่าง ๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนนำไปใช้จริง โดยคณะทำงานต้องกำหนดเป็นแผนอย่างมีขั้นตอน และระบบ คณะทำงานอาจจะประชุมพิจารณาร่วมกัน หรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่าองค์ประกอบ ต่าง ๆ ของหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียน วิธีการวัด และประเมินผล มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร วัสดุหลักสูตร เช่น แผนการสอน สื่อการเรียน การสอนต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ ภาษาที่ใช้มีความแจ่มชัดเพียงใด เมื่อพิจารณา พบข้อบกพร่องหรือปัญหาแล้ว จึงนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อน จากนั้น คณะทำงานจึงคัดเลือกกลุ่ม ทดลองและกำหนดวิธีการประเมินผล เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่ วัสดุหลักสูตร และ สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความ สมบูรณ์ก่อนนำหลักสูตรไปใช้จริง

ในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้นั้น คณะทำงานจะต้องเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจึงทดลองให้ครูนำไปใช้ในชั้นเรียน โดย คณะทำงานต้องวางแผนนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร และทำความเข้าใจร่วมกับครูผู้สอน แล้ว ร่วมกันวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

ขั้นตอนที่ 10 การเสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร

เมื่อได้ตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร และปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว คณะทำงานต้องนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่เขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษากำหนด แล้วเสนอ ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับชั้น เพื่อขออนุมัติการใช้หลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 11 การนำหลักสูตรไปใช้

ขณะรอการอนุมัติหลักสูตร คณะทำงานจะต้องดำเนินการวางแผนการใช้หลักสูตรควบคู่กันไป และเมื่อหลักสูตรได้รับอนุมัติเรียบร้อยแล้ว จะได้ดำเนินการใช้หลักสูตรทันที คณะทำงานจะต้องเตรียมจัดการอบรมครูเกี่ยวกับวิธีใช้หลักสูตร เพราะถึงแม้จะมีคู่มือครูในการใช้หลักสูตร หรือเอกสารประกอบหลักสูตรอื่น ๆ แต่ผู้อ่านอาจจะเข้าใจไม่ตรงกันหรือไม่เข้าใจอย่างชัดเจนก็ได้ การจัดการอบรมควรจัดในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ และควรคำนึงถึงจำนวนผู้เข้ารับการอบรม งบประมาณที่ต้องใช้ วัสดุหลักสูตร วิทยากร สถานที่ที่ใช้ฝึกอบรม เป็นต้น เมื่อการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการสิ้นสุดลงแล้ว ผู้บริหารหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจะต้องนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรของครูด้วย เพื่อให้การสอนเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 12 การประเมินผลหลักสูตร

หลังจากที่ครูได้นำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนระยะหนึ่งแล้วในขั้นการดำเนินต่อไปก็คือ โรงเรียนควรมีการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพดียิ่งขึ้น วัตถุประสงค์ของการประเมินผลหลักสูตร คือ

1. เพื่อดูว่าหลักสูตรเมื่อนำไปปฏิบัติจริงได้ผลเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่
2. เพื่อหาทางปรับปรุงหลักสูตร ถ้าพบสิ่งบกพร่อง
3. เพื่อหาข้อดีข้อเสียในวิธีการจัดประสบการณ์การเรียน
4. เพื่อช่วยการตัดสินใจของฝ่ายบริหารว่าควรจะใช้หลักสูตรนี้ต่อไปอีกหรือไม่

ในการประเมินผลหลักสูตรจะต้องมีการวางแผนว่าจะประเมินหลักสูตรส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินการใช้หลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หรือ ประเมินหลักสูตรทั้งระบบ และวางแผนด้วยว่าจะดำเนินการเมื่อใด เพื่อให้แน่ใจว่าผลที่ได้รับจากการประเมินสามารถนำไปใช้ได้ทันการ จากนั้น จึงกำหนดวิธีการเก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล จัดทำรายงานผล เพื่อพิจารณาประกอบการตัดสินใจว่าหลักสูตรนี้มีคุณค่าตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด หรือควรที่จะยกเลิกไป

ในการพัฒนาหลักสูตรนั้น มีกระบวนการใหญ่ ๆ อยู่ 3 กระบวนการ คือ การวางแผนการจัดทำหรือขร่างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินผลหลักสูตร ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นทั้ง 12 ขั้นตอนทีกล่าวมาข้างต้นนี้ จะเห็นขั้นตอนที่ 1 ถึง 2 ถือว่าเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 3 ถึง 7 เป็นการวางแผนและขร่างหลักสูตร ขั้นตอนที่ 8 ถึง 11 เป็นการนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นตอนที่ 12 เป็นการประเมินผลหลักสูตร

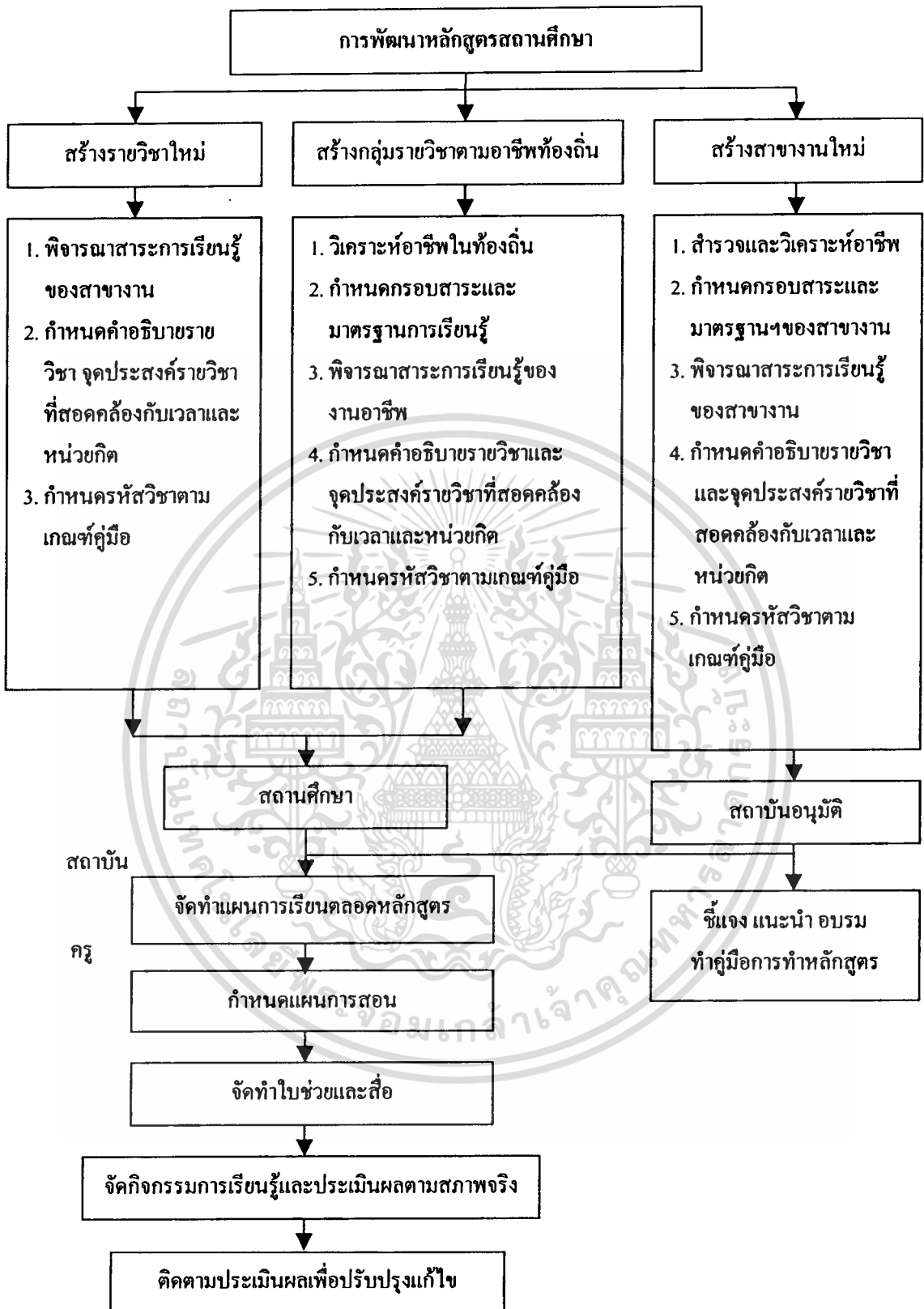
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.5.10 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของกลุ่มหลักสูตร การสัมมนาผู้บริหาร สถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา

สถาบันการอาชีวศึกษา (2545 : 5) ในการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ 2546 ระหว่างวันที่ 7 - 11 พฤศจิกายน 2545 ณ โรงแรมท็อปแลนด์ จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย สถาบันการอาชีวศึกษาภาคเหนือ 1 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1 สถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1 และสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 ได้ร่วมกันจัดทำคู่มือสถาบัน/สถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านหลักสูตร การดำเนินการจัดทำแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งศึกษาสภาพปัญหาการใช้หลักสูตร ซึ่งพิจารณา 4 ประเด็น คือ ที่มาของหลักสูตร หลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร และการพัฒนาหลักสูตร อีกกลุ่มหนึ่งศึกษาการพัฒนาหลักสูตร เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคู่มือการใช้หลักสูตรในสถานศึกษา สำหรับผู้บริหาร ครู อาจารย์ในสถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งแสดงดังภาพที่ 2.24

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2.24 แสดงการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาของกลุ่มหลักสูตร ในการสัมมนาผู้บริหารสถานศึกษา ในสถาบันการอาชีวศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.6 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร มีประโยชน์เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้วิชาชีพ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ

วิธีการศึกษาและสำรวจข้อมูล

วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์ (2542 : 162) ได้เสนอแนะวิธีการศึกษาและสำรวจข้อมูลเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นดังนี้

1. การสังเกต คือ การพยายามให้ประสาทสัมผัสทางตาและหูแสวงหาข้อมูล ข้อมูลที่ได้จะถูกต้องเพียงใดขึ้นอยู่กับผู้สังเกต ผู้สังเกตและเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต ทั้งนี้ต้องมีการวางแผนไว้ล่วงหน้า อาจมีการฝึกซ้อม ควรสังเกตหลาย ๆ ครั้งและระวังเรื่องกำหนดเวลา

2. การสอบถาม คือ การใช้ชุดของคำถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยให้คนกลุ่มหนึ่งซึ่งคาดว่าจะรู้ในเรื่องนั้น ๆ เป็นผู้กรอกคำตอบลักษณะของชุดคำถามอาจจะเกี่ยวกับข้อเท็จจริง สภาพการณ์ การปฏิบัติหรือความคิดเห็น

3. การสัมภาษณ์ คือ การสนทนา พูดคุย กับผู้ให้ข้อมูลโดยมีการวางแผนและมีจุดประสงค์ชัดเจน คู่สนทนาทั้ง 2 ฝ่ายใช้ภาษาเป็นสื่อกลางในการรับข่าวสารข้อมูล ซึ่งอาจใช้เพื่อการวินิจฉัยค้นหารายละเอียด ความคิดเห็น ข้อเท็จจริง ทศนคติ ความสนใจ ความเชื่อ และประสบการณ์ส่วนบุคคล

4. การศึกษาเฉพาะกรณี คือ การศึกษาเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงอย่างละเอียดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มใหญ่ได้ ข้อมูลที่ได้จึงเป็นส่วนเล็กแต่จำกัดในวงกว้าง การเก็บรวบรวมข้อมูลอาจต้องใช้วิธีการอื่น ๆ ช่วยและต้องใช้เครื่องมือหลายชนิด

5. การสังเคราะห์เอกสาร คือ การวิเคราะห์ผลงานเอกสารต่าง ๆ ในปัญหาเดียวกัน ที่มี การศึกษามาแล้วในอดีต เป็นวิธีการทำอย่างมีระบบระเบียบเพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นข้อยุติ

ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาหลักสูตรไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ หรือการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรที่ใช้อยู่เดิม มีการวิเคราะห์ได้ 2 ลักษณะ ซึ่งอาจจะใช้ลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือทั้ง 2 ลักษณะ ประกอบกันก็ได้แล้วแต่กรณี (สจค อุทรานันท์. 2532 : 201-203)

1. การศึกษาความต้องการจำเป็น (Needs Assessment) เพื่อให้ทราบปัญหาและความต้องการจริง ต้องใช้วิธีการเก็บข้อมูลในขอบเขตที่กว้างขวาง ใช้แหล่งข้อมูลในปริมาณมาก ใช้เวลา และทรัพยากรต่าง ๆ ค่อนข้างสูง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การศึกษาปัญหาเฉพาะ (Study of Specific Problems) เลือกศึกษาเฉพาะปัญหาที่เห็นว่ามี ความสำคัญและยังไม่เคยปรากฏมาก่อน เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น จึงเป็น การศึกษาข้อมูลในขอบเขตจำกัด ทำได้ง่าย เหมาะที่จะนำมาใช้กับหลักสูตรซึ่งใช้ในบริเวณค่อนข้าง เฉพาะเจาะจง

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สังค์ อุทรานันท์ (2532 : 194) มีความเห็นว่า ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรมี 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มของคณะพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาวิชา ครู นักพัฒนาหลักสูตร และนักวัดผลการศึกษา

2. กลุ่มของผู้ที่ให้คำแนะนำและสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตร ได้แก่ ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของสังคม ได้แก่ ผู้เขียนหนังสือ บุคคล ที่ทำงานในหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ผู้แทนราษฎร ประชาชนทั่วไป ผู้ปกครองนักเรียน

4. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียน และนักแนะแนว การศึกษา

2.6.1 การศึกษาสภาพและความต้องการอาชีพของท้องถิ่น

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพที่เป็นอยู่และสำรวจความต้องการอาชีพของท้องถิ่น เพื่อกำหนดแนวทางในการ พัฒนาหลักสูตรในสาขางานที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

การศึกษาสภาพของท้องถิ่น

การศึกษาสภาพของท้องถิ่น ต้องรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ศูนย์สารสนเทศ ของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ห้องสมุด เป็นต้น เครื่องมือที่ ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึก แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามการประชุมสัมมนา เพื่อรวบรวม ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ จะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ แหล่งเงินทุน การตลาด สถานประกอบการ

ด้านสังคมและวัฒนธรรม จะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา

ด้านการศึกษา จะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาช่วงชั้น ที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ด้านประชากร ข้อมูลเกี่ยวกับการเพิ่ม/ลดของประชากร แรงงาน ตลาดแรงงาน

ด้านสิ่งแวดล้อม ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ สภาพแวดล้อม

ด้านเทคโนโลยี ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ในวงการธุรกิจ อุตสาหกรรม การเกษตร และการศึกษา

การศึกษาความต้องการอาชีพของท้องถิ่น

กองเดช สิทธิมาตรย์ (2543 : 117 - 121) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาความต้องการ ในงานอาชีพว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาความต้องการในงานอาชีพ จุดประสงค์ที่สำคัญในการ จัดการเรียนการสอนในวิชาชีพก็คือ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วได้มีความรู้ มีทักษะ สามารถทำงานต่าง ๆ ในสาขาที่ตนเองร่ำเรียนไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนการสอน มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ในภาคทฤษฎีเพื่อใช้แก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน และจัดการฝึกงานต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีทักษะสามารถปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องชำนาญควบคู่กันไป

ในปัจจุบันวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับงานทางช่าง นับวันก็ยิ่งจะเจริญรุดหน้า เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น หลักสูตรการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติจำเป็นที่จะต้องมีการ ปรับปรุงพัฒนาทำให้ก้าวหน้าทันสมัยอยู่เสมอ ซึ่งจะส่งผลให้การศึกษามีความรู้ความสามารถออกไปทำงานได้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

สถานศึกษาจะต้องสำรวจข้อมูลความต้องการอาชีพของท้องถิ่น โดยสร้างเครื่องมือสำหรับ เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูล ประกอบด้วย ประชากร สถานประกอบการ นักเรียนนักศึกษา เพื่อนำข้อมูลความต้องการอาชีพ ของท้องถิ่นมาจัดลำดับความสำคัญ

2.6.2 การวิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ

การวิเคราะห์ศักยภาพของสถานประกอบการ เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของ สถานประกอบการในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการทางด้านแรงงาน ความต้องการนักศึกษาฝึกงาน ความทันสมัยด้านเทคโนโลยี ผู้ฝึกสอน ทำเลหรือที่ตั้งของสถานประกอบการ การจ่ายค่าตอบแทน หรือสวัสดิการแก่นักศึกษาฝึกงาน เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการสร้างหลักสูตรรายวิชา หรือสาขาวิชา

การสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการในการให้ความร่วมมือจัดอาชีวศึกษาทั้งใน ระบบปกติและระบบทวิภาคี ตลอดจนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในความร่วมมือ จากนั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการคัดเลือกสถานประกอบการเพื่อเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดการฝึกงานนักศึกษาในสถานประกอบการ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความพร้อมเป็นพื้นฐาน มีความมั่นใจที่ออกไปปฏิบัติงานในหน้าที่ยิ่งขึ้น เพราะการฝึกงานนั้นจะ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ฝึกปฏิบัติเรื่องการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานได้เป็น อย่างดี ส่วนการเรียนการสอนในสถานศึกษานั้น ไม่สามารถจัดประสบการณ์จริงให้แก่นักศึกษา

ได้อย่างครบถ้วนเพราะมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ การจัดการศึกษาร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการควรมีลักษณะดังนี้ (Mason and others อ้างใน นวพร ถิ่นไทรงาม 2543 : 20 - 21)

1. การเรียนการสอนในสถานศึกษาต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการคือ
 - 1.1 ความรู้พื้นฐานด้านแนวความคิด ความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเตรียมผู้เรียนเพื่อประกอบอาชีพ
 - 1.2 ความรู้ แนวความคิด ทักษะและเจตคติที่ดีของผู้เรียนแต่ละคนที่ควรจะมีเป็นพิเศษต่อการฝึกงานอาชีพและความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพในอนาคต
2. เลือกสถานที่ฝึกงานอาชีพ ซึ่งตามปกติแล้วควรมีหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งด้านอุตสาหกรรมและหน่วยงานของรัฐบาลช่วยเหลือ และให้คำแนะนำด้านประสบการณ์ที่จะจัดให้ผู้เรียนเพื่อความสามารถในการประกอบอาชีพต่อไป
3. นักศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ด้านวิชาชีพตามจุดมุ่งหมายของวิชาชีพ
4. จัดเตรียมรายวิชาต่าง ๆ ที่จะช่วยพัฒนาความรู้ด้านอาชีพ ทักษะแนวคิด ตลอดจนเจตคติที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนก่อนจะออกไปฝึกงานอาชีพ
5. วางแผนการฝึกงานอย่างเป็นทางการหรือคู่มือเพื่อเป็นการชี้แนะว่าผู้เรียนควรจะได้เรียนทักษะอะไร ที่ไหน เมื่อไร กับใคร เป็นต้น การวางแผนดังกล่าวอาจจะได้มาจากการวิเคราะห์ลักษณะงาน ผู้รับผิดชอบและหน้าที่ที่ผู้เข้ารับการฝึกต้องปฏิบัติ เป็นต้น
6. จัดการนิเทศการฝึกงานอาชีพอย่างเพียงพอ ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบในโครงการฝึกงานอาชีพ เช่น นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ
7. กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่ทำหน้าที่ในการประสานงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวมีคุณสมบัติอย่างเพียงพอในด้านความรู้ ความสามารถ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนประสบการณ์ในการทำงานตามสาขาวิชา
8. จัดเวลาในการประสานงานอย่างเพียงพอ โดยคำนึงถึงจำนวนผู้เข้ารับการฝึกและบริเวณที่ตั้งของสถานที่ฝึกงานอาชีพ เพื่อที่จะทำให้ผู้ประสานงานสามารถดำเนินการบริหาร การจัดการ และปรับปรุงการฝึกงานอาชีพ ได้อย่างเต็มที่
9. จัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกในห้องเรียน ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอนอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพราะในการเรียนการสอนนั้นต้องมีการเปลี่ยนแปลงในกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. กำหนดนโยบายและดำเนินนโยบายด้านวิชาชีพของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับโครงการฝึกงานอาชีพที่กำหนดไว้ เพราะการดำเนินการดังกล่าวมีความจำเป็นต่อสถานประกอบการ ความรับผิดชอบและหน้าที่ของผู้ประสานงาน

11. มีการจัดบันทึกหรือมีทะเบียนบันทึกเกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพที่มีระเบียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรมีข้อมูลเป็นระเบียบสะสมเพื่อติดตามผลความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานของผู้เข้ารับการฝึก

12. ควรรับฟังความคิดเห็นและปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะกรรมการที่ปรึกษาโครงการได้แก่ เจ้าของสถานประกอบการ ผู้ปกครองนักเรียนและตัวแทนของสถานศึกษาในการบริหารและการประสานงาน

การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี (Dual Vocational Training) หรือ DVT. เป็นการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ (Co-operative Education & Training) ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวจัดได้หลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการในระบบทวิภาคี หรือที่เรียกว่า “การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี” หรือเดิมเรียกว่า “ระบบโรงเรียน-โรงงาน” การจัดการอาชีวศึกษาในระบบเดิมหรือการจัดทำหลักสูตรแบบเดิมนั้นเป็นไปตามแนวคิดของนักอาชีวศึกษา โดยวางหลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาในการผลิตคนแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปในการผลิตกำลังคนมีเป้าหมายให้ไปทำงานในสถานประกอบการ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับสภาพตลาดแรงงาน โดยให้สถานประกอบการมาร่วมจัดทำหลักสูตร ร่วมกำหนดความต้องการคนที่จะไปทำงานว่าต้องสอนต้องฝึกอะไรบ้าง ประกอบกับการจัดการศึกษาในระบบปกติ ถูกจำกัดด้วยองค์ประกอบของการจัดการ เช่น คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) ระเบียบวิธีการจัดการ (Management) การจัดหาครุภัณฑ์ เครื่องจักร อาคารสถานที่ โสตรา และอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอทันสมัย ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะ ความชำนาญตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งเป็นผู้จ้างบุคคลเหล่านั้นเข้าทำงาน ผู้เรียนจะได้เพียงทักษะพื้นฐานทั่วไปที่จะใช้ในโรงงานอุตสาหกรรมตามสาขา แต่ไม่มีความชำนาญการที่จะทำงานได้ทันที สถานประกอบการต้องเสียเวลาฝึกใหม่ (มยุรา ศรีพงษ์วิวัฒน์. 2541 : 14 - 15)

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องมีวางแผนดังนี้

1. สืบหาข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการและพิจารณาความเหมาะสมตลอดจนความเป็นไปได้ในความร่วมมือ

2. คัดเลือกสถานประกอบการเพื่อเข้าร่วมการจัดการอาชีวศึกษาทวิภาคี โดยมีหลักเกณฑ์ในการเลือกสถานประกอบการดังนี้ (วิทยา ศิวุ่น. 2542 : 30 – 31)

2.1 เป็นสถานประกอบการที่มั่นคง ซึ่งดำเนินกิจการมาแล้วเป็นเวลานานพอสมควร (ไม่ควรต่ำกว่า 3 ปี)

2.2 เป็นสถานประกอบการซึ่งประกอบธุรกิจเกี่ยวข้องกับหลักสูตรวิชาชีพในโครงการความร่วมมือโดยตรง

2.3 มีภาพพจน์การประกอบธุรกิจที่ดี ในสายตาของประชาชนหรือลูกค้าที่รับบริการหรือเป็นผู้บริโภค

2.4 เห็นได้ชัดเจนว่ามีการบริหารธุรกิจอย่างเป็นระบบ มีสายการบังคับบัญชา

2.5 การคมนาคมสะดวกปลอดภัย มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่มีความพร้อมสมบูรณ์พอสมควร

2.6 สถานประกอบการจัดระบบการทำงานที่มีระเบียบ มีความปลอดภัยในการทำงานสูงและสิ่งแวดล้อมดี

2.7 สถานประกอบการมีอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรเพียงพอและทันสมัย

2.8 มีครูฝึกที่เชี่ยวชาญ

2.9 มีค่าตอบแทนและสวัสดิการแก่นักเรียนตามสมควร

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบของหลักสูตร และข้อมูลความต้องการของท้องถิ่น เพื่อสร้างหลักสูตรในรายวิชาหรือสาขางานที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลอาจได้มาโดยวิธีการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย สังเคราะห์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลประกอบด้วย ประชากร สถานประกอบการ นักเรียนนักศึกษา เพื่อนำข้อมูลความต้องการอาชีพของท้องถิ่นมาจัดลำดับความสำคัญ

2.6.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ดำเนินการปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา โดยใช้หลักสูตรเป็นกลไกในการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีลักษณะสำคัญดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2546 : 13 – 21)

- มีลักษณะเป็นสหวิทยาการ (Multidisciplinary) เชื่อมโยงองค์ความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้อง
- มุ่งเน้นการฝึกสมรรถนะ (Competency) ตามมาตรฐานอาชีพ (Occupational Standard)
- เน้นการปฏิบัติจริงโดยนำรายวิชาไปปฏิบัติในสภาพจริงในสถานประกอบการ
- ให้โอกาสผู้เรียนสามารถเลือกวิธีเรียนได้ตามศักยภาพ กว้างขวาง เพื่อเน้นความชำนาญ

เฉพาะด้าน

- เปิดโอกาสผู้เรียนสามารถถ่ายโอนสะสมผลการเรียน รวมทั้งเทียบความรู้และประสบการณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เปิดโอกาสให้สถานศึกษา สถานประกอบการ ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา สาขาวิชาชีพสาขางานได้ตรงตามความต้องการและสอดคล้องกับสภาพชุมชนและท้องถิ่น

- มีลักษณะสนับสนุนการประสานความร่วมมือ ในการจัดการศึกษาระหว่างหน่วยงาน องค์กร และสถานประกอบการ

ดังนั้น ในการสร้างหลักสูตรรายวิชาหรือสาขางานในสถานศึกษา ควรดำเนินการตาม แนวการปฏิรูประบบการอาชีวศึกษา ที่ใช้หลักสูตรเป็นกลไกในการเปลี่ยนแปลง และมีโครงสร้าง หลักสูตรการจัดอาชีวศึกษา ซึ่งประกอบด้วย รหัสหลักสูตร สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขา งานรายวิชาจากหมวดวิชาชีพสามัญ หมวดวิชาชีพ หมวดวิชาเลือกเสรี กิจกรรมเสริมหลักสูตร จุดประสงค์ รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

2.6.4 วิเคราะห์อาชีพ

จากการสำรวจความต้องการอาชีพและนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญของอาชีพ สถานศึกษาจะต้องคัดเลือกอาชีพที่เห็นว่ามีความสำคัญและเป็นที่ต้องการของท้องถิ่น และคัดเลือก สถานประกอบการที่จะเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรเพื่อสร้างรายวิชาใหม่ สร้างกลุ่มรายวิชาตามอาชีพ ท้องถิ่น หรือสร้างสาขาใหม่ โดยการวิเคราะห์อาชีพ ซึ่งเป็นการรวบรวมงาน ความรู้ และทักษะ ที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่จะเปิดสอน

2.6.4.1 การวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM

ความหมายของ DACUM

ศวัสกร ไชยสุนทร (2545 : 26) ได้กล่าวว่า DACUM ย่อมาจากคำว่า Developing a Curriculum หรือแปลได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้การวิเคราะห์อาชีพเป็นหลัก เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว สามารถนำไปใช้วิเคราะห์งานอาชีพทั้งในระดับวิชา งานช่าง เทคนิค ช่างฝีมือ และช่างกึ่งฝีมือ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานกลาง (อ้างใน ศวัสกร ไชยสุนทร. 2545 : 26 – 27) กล่าวว่า การวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM สามารถวิเคราะห์โดยยึดสมมติฐานหรือเหตุผล 3 ประการ คือ

1. พนักงานผู้ชำนาญงาน จะสามารถอธิบายถึงงานของคนหรือให้คำจำกัดความ ได้ดีกว่าคนอื่น
2. พนักงานที่ประสบความสำเร็จในอาชีพของตน จะสามารถอธิบายถึงภารกิจ ของงานนั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ทุกภารกิจ (งานย่อย) ที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับความรู้และทัศนคติ ซึ่งพนักงาน จำเป็นต้องมีเพื่อที่จะปฏิบัติงานย่อยนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนการใช้วิธีการวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM นี้เริ่มด้วย

การจัดคณะกรรมการที่ประกอบด้วยพนักงานที่มีความเชี่ยวชาญในงานอาชีพใด อาชีพหนึ่ง (สมาชิก) จำนวน 8-12 คน โดยการคัดเลือกมาจากธุรกิจอุตสาหกรรม หรืองานวิชาชีพ ก็ได้ คณะกรรมการชุดนี้จะได้รับมอบหมายให้จัดทำผัง DACUM ภายในเวลา 2-3 วัน พร้อมกับ วิทยากรประจำกลุ่ม (Facilitator) ซึ่งจะช่วยให้แนวทางในการทำงาน โดยอาศัยวิธีระดมสมองในการทำงานกลุ่มเพื่อให้สมาชิกกลุ่มนำความรู้ ความเชี่ยวชาญของตนมาร่วมกันสร้างผังวิเคราะห์งาน

โดยทั่วไปแล้ว การวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM นี้ จะก่อให้เกิดผัง DACUM ที่ระบุคำอธิบายหน้าที่ประมาณ 8-12 หน้าที่ และคำอธิบายงานย่อยประมาณ 50-200 งานย่อย คำอธิบายงานย่อยเหล่านี้จะเป็นเครื่องชี้บอกว่า อะไรบ้างคือสิ่งที่ผู้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเฉพาะนั้น ๆ จะต้องทำ

ผัง DACUM นี้จะเป็นพื้นฐานเพื่อการวิจัยสำหรับการจัดทำหน่วยการฝึก หรือการ สร้างตัวอย่างแบบวิเคราะห์งาน ในการจัดทำหลักสูตรนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์งานย่อย เพื่อกำหนดว่า ในการทำงานย่อยนั้น ต้องมีทักษะและความรู้อะไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใส่ไว้ใน การจัดทำหลักสูตร หรือคู่มือการฝึกต่าง ๆ ที่จะจัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนและผู้สอนใช้ร่วมกัน

DACUM เป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับสถาบันการศึกษาและหน่วยฝึกอบรมต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินการฝึกอบรม โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ความสามารถของผู้เรียนเป็นหลักหรือCBE เพราะ CBE จะเริ่มด้วยการกำหนดงานย่อย เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างโครงการฝึกอบรมให้ สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน

วิธีการสร้างหลักสูตร โดยการใช้วิธีการวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM เป็นการ พัฒนาหลักสูตรที่ทันสมัยและเป็นหลักสูตรเฉพาะด้าน สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ในภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม ที่เป็นผู้ว่าจ้างนักศึกษาเข้าทำงานมากที่สุด ในการจัดทำหลักสูตรจึง จำเป็นต้องมีวิธีการหาข้อมูลเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ให้สอดคล้องกับ ความต้องการของท้องถิ่น โดยไม่ต้องสิ้นเปลืองเวลา และค่าใช้จ่ายมากมายเหมือนวิธีวิเคราะห์อาชีพ แบบอื่น

DACUM เป็นวิธีวิเคราะห์อาชีพที่ได้คำนึงถึงประสบการณ์ ความสามารถ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพนั้น ๆ ภายในระยะเวลาอันสั้นที่ประสบความสำเร็จมาแล้วทั้ง 2 แห่ง คือ ที่ ประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกา เพราะว่าโครงสร้างและวิธีการของ DACUM นั้น จะบอกถึง ภารกิจหลัก (หน้าที่) และภารกิจย่อย (งานย่อย) ของอาชีพนั้น ๆ

DACUM มีความหมายใกล้เคียงความหมายด้านการศึกษา ที่ยึดถือพื้นฐาน ด้านความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก และที่มากกว่านั้น DACUM จะบ่งบอกคุณลักษณะพร้อมทั้ง

คุณภาพของงานแต่ละงานออกมาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานในระบบการศึกษา ด้านอาชีพที่เน้นความสามารถหลัก การวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM วิธีนี้เหมาะสำหรับการวิจัย คือ

1. เพื่อชี้บอกความรู้ ความสามารถที่ควรกำหนดไว้ในการพัฒนาหลักสูตร หรือ โปรแกรมการศึกษาแบบใหม่
2. เพื่อชี้บอกความรู้ ความสามารถที่ผู้เรียนจะได้รับจากการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบัน

2.6.4.2 การใช้งาน DACUM

Norton (อ้างใน ศวัศกร ไชยสุนทร. 2545 : 27-28) ได้กล่าวถึงการใช้งาน DACUM ว่าเกิดจากเหตุผลหลัก คือ การที่นักการอาชีวศึกษาเป็นจำนวนมากมีความปรารถนาที่จะ จัดหาหลักสูตรที่มีลักษณะตรงตามความต้องการ ทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น เพื่อใช้ในการสร้างหลักสูตร ดังนั้น จึงเป็นได้ชัดว่าฐานหลักสูตรที่ต้องการก็คือ ข้อมูลที่ จำเป็นต้องมาจากภาคธุรกิจอุตสาหกรรมที่จะเป็นผู้รับผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันอาชีวศึกษา หรือสถาบันการศึกษาด้านเทคนิคต่าง ๆ เข้าทำงานนั่นเอง

การวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM เป็นการวิเคราะห์อาชีพที่ได้รับการยอมรับ จากประเทศแคนาดาและสหรัฐอเมริกาว่า ใช้ได้ผลอย่างมากในระยะเวลาอันสั้นจากโครงสร้างและ กระบวนการวิเคราะห์อาชีพ ช่วยให้สามารถกำหนดขอบเขตหน้าที่ ได้อย่างมีประสิทธิภาพรวดเร็ว และสิ้นเปลือง ค่าใช้จ่ายน้อย วิธีการวิเคราะห์อาชีพแบบนี้จึงมีบทบาทเกี่ยวข้องกับ ความเคลื่อนไหวทางการอาชีวศึกษา ในอันที่จะเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการศึกษาแบบยึดความ สามารถของผู้เรียนเป็นเกณฑ์

2.6.4.3 ใช้ในการสร้างหลักสูตรใหม่

เมื่อมีความจำเป็นต้องสร้างหลักสูตรการฝึกใหม่ ๆ ขึ้นมา ก็สามารถใช้ DACUM เป็นเครื่องมือในการกำหนดขอบเขตงานย่อยที่พนักงานที่ปฏิบัติงานจริงทำได้ในสภาพการปฏิบัติงาน จริง การใช้ DACUM ในลักษณะนี้จะเป็นหลักประกันว่า หลักสูตรนั้น ๆ จะสอดคล้องกับ สภาพการปฏิบัติงานจริง เพราะหลักสูตรนั้นสร้างมาโดยใช้ขอบเขตงานย่อย ซึ่งถูกกำหนดโดย กระบวนการของ DACUM

2.6.4.4 ใช้เพื่อทบทวนหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว

คณะกรรมการ DACUM อาจมาประชุมกันเพื่อกำหนดขอบเขตงานย่อย ซึ่ง ระบุอยู่ในหลักสูตรที่มีอยู่แล้ว ในลักษณะเดียวกันกับกรณีสร้างหลักสูตรใหม่ ในกรณีนี้เมื่อ คณะกรรมการ DACUM ซึ่งเป็นพนักงานผู้ชำนาญงานจากภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรม ได้กำหนด ขอบเขตงานย่อยแล้ว จะมีการตรวจสอบความถูกต้องของหลักสูตรและวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ ว่า

หลักสูตรนั้นครอบคลุมงานย่อยทั้งหมดหรือไม่ จากนั้นก็จะปรับปรุงหลักสูตรในส่วนที่จำเป็นต้องปรับปรุง ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

2.6.4.5 ใช้ในลักษณะประยุกต์

Norton (อ้างใน ศวีศกร ไชยสุนทร. 2545 : 28) ได้กล่าวถึง ศูนย์วิจัยการอาชีวศึกษาแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา ที่ได้นำเอาการวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM ไปใช้ในการกำหนดขอบเขตหน้าที่ที่จำเป็น สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเฉพาะบางส่วนของกระบวนการปฏิบัติงานในอาชีพอย่างหนึ่งอย่างใด ตัวอย่างเช่น ครูอาชีวศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการนำเอาระบบการศึกษา แบบยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นเกณฑ์มาใช้ สามารถกำหนดขอบเขตงานย่อยที่จำเป็นต้องมีเพิ่มเติม จากความสามารถที่มีอยู่แล้วให้กับครูอาชีวศึกษาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงจากวิธีการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมมาเป็นการเรียนการสอน แบบยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นเกณฑ์

นอกจากนี้ DACUM ยังอาจถูกนำไปใช้กรณีครูอาชีวศึกษามีความจำเป็นต้องการให้ความช่วยเหลือนักเรียนในการปรับปรุงทักษะเบื้องต้นของตน หรือในกรณีของครูที่ต้องรับผิดชอบนักศึกษาที่มีปัญหาเฉพาะบุคคล การประยุกต์การวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM ที่ใช้ได้ผลอีกลักษณะหนึ่งก็คือ นำไปใช้ในการกำหนดขอบเขตงานย่อยที่นักการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู-อาจารย์และผู้บริหารการศึกษา ควรทำเพื่อจะนำหลักสูตรการอาชีวศึกษาไปใช้กับผู้เรียนได้ทุกวัย

ดังนั้น ในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เมื่อมีการสำรวจข้อมูลความต้องการในด้านอาชีพของสถานประกอบการแล้ว จะต้องทำการวิเคราะห์อาชีพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์อาชีพ มากำหนดขอบเขตงานย่อยว่าต้องมีความรู้และทักษะอะไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดเป็นรายวิชาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

2.6.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา เป็นการศึกษาสภาพ โดยทั่วไปของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนหรือท้องถิ่น ฯลฯ ผลจากการวิเคราะห์จะทำให้ทราบว่า สถานศึกษามีจุดเด่นหรือความพร้อมในเรื่องใดมากที่สุด และมีจุดด้อยหรือความขาดแคลนในเรื่องใดบ้าง จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะหากโรงเรียนมีความพร้อมมากเพียงใด ก็ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษา

ในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติได้เพียงนั้น ข้อมูลเหล่านี้สามารถรวบรวมได้จากการสำรวจภายในสถานศึกษา ศึกษาจากครู ผู้บริหารและสภิติของสถานศึกษา (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 126)

เพื่อให้กระบวนการศึกษาสภาพของสถานศึกษา ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศฯที่ทำให้เห็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของสถานศึกษา สถานศึกษาคควรดำเนินการตั้งคณะกรรมการศึกษาสภาพของสถานศึกษา แล้วดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (วัฒนาพร กระจับทุกข์. 2545 : 29)

1. วางแผนเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งที่มีอยู่แล้ว เช่น เอกสารหลักฐานที่ปรากฏ สภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประเด็นที่จะศึกษา
3. ประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ และเรียบเรียงตามประเด็นที่ได้ศึกษา
4. ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน เพียงพอ ให้รวบรวมเพิ่มเติม หรือปรับปรุงแก้ไขแล้วแต่กรณี
5. เสนอผลการศึกษาต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อทำความเข้าใจและยอมรับร่วมกัน หากมีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมให้ทบทวน ปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม

ดังนั้น สักยภาพของสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในการพิจารณาคัดเลือกใจเลือกแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพราะความพร้อมของสถานศึกษาจะส่งผลในการนำหลักสูตรไปปฏิบัติ ข้อมูลเหล่านี้สามารถรวบรวมได้จากครู อาจารย์ ผู้บริหาร และสภิติต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ภายในสถานศึกษา

2.7 การร่างหลักสูตร

2.7.1 วิสัยทัศน์และภารกิจ

สถานศึกษาจะต้องนำผลจากการวิเคราะห์อาชีพมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้จบการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา

วิสัยทัศน์

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์เพื่่อมองอนาคตว่า โลกและสังคมรอบ ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร และสถานศึกษาจะต้องปรับตัวปรับหลักสูตรอย่างไร จึงจะพัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมกับยุคสมัย ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจึงต้องมีวิสัยทัศน์ ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณากำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อแสดงเจตนารมณ์อันแน่วแน่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุด มีความเป็นไปได้เป็นแรงกระตุ้น ท้ายทาย ก่อให้เกิดพลังผลักดันให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีทิศทางที่ก่อให้เกิดเจตคติที่ดี ในทางสร้างสรรค์ สนองความต้องการของชุมชน ผู้เรียนและท้องถิ่น (วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2545 : 27 - 37)

ภารกิจ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 42) ได้ให้ความหมายของภารกิจว่า เป็นข้อความที่แสดงวิธีดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

ดังนั้น สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของสถานศึกษา ในการที่จะเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในรายวิชาหรือสาขางานที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น และผู้เรียน ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของผู้นำชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน สถานประกอบการ ร่วมกันกับคณะกรรมการของสถานศึกษา โดยมีภารกิจเป็นแนวทางในการดำเนินการหรือแผนการปฏิบัติเพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

2.7.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นข้อความที่แสดงถึงความคาดหวังด้านคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ความสำคัญของจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร เป็นเสมือนคู่มือที่ช่วยให้การวางแผน และกำหนดรายละเอียดในองค์ประกอบอื่น ๆ ง่ายขึ้น จึงกล่าวได้ว่ามีความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้ (จิตรลดา แสงปัญญา. ม.ป.ป. : 10)

1. เป็นดัชนีชี้แนวโน้มของลักษณะสังคมในอนาคต
2. เป็นแนวทางในการกำหนดและเลือกสรรเนื้อหาสาระที่เหมาะสมไว้ในหลักสูตร
3. เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้สื่อที่เหมาะสม และสอดคล้องกับเนื้อหาสาระหรือประสบการณ์
4. เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
5. เป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรทั้งในระดับหน่วยงานส่วนกลาง และในระดับหน่วยงานส่วนท้องถิ่น

หลักการในการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหลักเกณฑ์ในการกำหนดให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร เช่น สอดคล้องกับปรัชญา ความต้องการของสังคม ความต้องการของผู้เรียน ความสมดุลระหว่างความรู้และทักษะ ฯลฯ นอกจากนี้ ยังมีหลักการที่สำคัญควรยึดถือได้แก่ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 68-69)

1. ต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
2. ต้องเห็นความสำคัญหรือคุณค่าที่มีต่อผู้เรียน
3. ใช้ภาษาที่ชัดเจน กะทัดรัด
4. ต้องมีการพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
5. ต้องตั้งอยู่บนรากฐานของความจริง
6. ต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ตามความเหมาะสม

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อบ่งบอกคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน ครอบคลุมมาตรฐานตัวชี้วัดของสถานศึกษา ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย มุ่งจัดสรรโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่พึงประสงค์ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนแต่ละคนให้มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และมีประสบการณ์ชีวิตที่ดีงาม

2.7.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2545 : 54 – 55) ได้กล่าวถึงการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

1. ความหมายของคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาจะต้องร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้น

คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษากำหนดเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียนเพิ่มจากที่กำหนดไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ

ในแต่ละภาคเรียนหรือปีการศึกษา ครูผู้สอนต้องจัดให้มีการจัดและประเมินผลด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยเป็นการประเมินเชิงวินิจฉัย เพื่อการปรับปรุงพัฒนาและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การส่งต่อ ทั้งนี้ ควรประสานสัมพันธ์กับผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์รายปีหรือรายภาค

2. แนวทางการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

สถานศึกษาควรได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1 ตั้งคณะกรรมการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

2.2 สำรวจ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของโรงเรียนด้านผู้เรียน เอกลักษณ์ ค่านิยม การยอมรับ ความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียน และสภาวะวิกฤตด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียนจากกรรมการสถานศึกษา ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด

2.3 วิเคราะห์สภาพความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม

2.4 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งอาจเป็นคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม เพิ่มเติมจากส่วนที่เป็นคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่กำหนดไว้ในจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรืออาจซ้ำกับที่กำหนดไว้แล้วก็ได้ หากสถานศึกษาพิจารณาแล้วว่าเป็นคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดผลอย่างจริงจัง

2.5 เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่คัดงำหนดขึ้นนี้ กำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การจบหลักสูตร ที่จะต้องมีการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนา สถานศึกษาจะต้องวางแผนที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่กำหนด ซึ่งอาจกำหนดให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนได้ช่วยพัฒนาในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น หรือสถานศึกษาอาจมีโครงการหรือกิจกรรมเฉพาะขึ้นเพื่อพัฒนาโดยตรงก็ได้ โดยต้องวางแผนการประเมินเป็นระยะเพื่อให้เห็นพัฒนาการมีการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างแท้จริง

2.6 การกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ควรกำหนดเฉพาะคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เห็นว่าสำคัญ จำเป็น เป็นเอกลักษณ์ ค่านิยมและความคาดหวังที่มีต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง ไม่ควรกำหนดมากเกินไป เพราะจะเป็นภาระต่อการจัดทำเกณฑ์ ตัวชี้วัด การวางแผนพัฒนาและการประเมิน

รอยพิมพ์ใจ เพชรกุล (2545 : 26-29) กล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนดคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ครูผู้สอนสามารถสังเกตได้ในขณะทำการสอน ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
1. มนุษยสัมพันธ์	1.1 แสดงกิริยาเป็นมิตรต่อผู้อื่น 1.2 พุดจาสุภาพ 1.3 ช่วยเหลือผู้อื่น 1.4 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 1.5 ให้ความร่วมมือกับผู้อื่น 1.6 ชื่นชมเมื่อประสบความสำเร็จ 1.7 กล่าวคำขอบคุณ หรือขอโทษ ได้อย่างเหมาะสมตาม สถานการณ์
2. ความมีวินัย	2.1 ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และข้อตกลงต่าง ๆ ของ วิทยาลัย ได้แก่ แต่งกายถูกต้องตามระเบียบและ ข้อบังคับ ตรงต่อเวลา รักษาสาธารณสมบัติ สิ่งแวดล้อมและเข้าร่วมกิจกรรม ที่ครูอาจารย์ผู้สอน กำหนด 2.2 ประพฤติตนถูกต้องตามศีลธรรมอันดีงาม
3. ความรับผิดชอบ	3.1 มีการเตรียมความพร้อมในการเรียนและการปฏิบัติงาน 3.2 ปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่วางไว้ 3.3 ปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ 3.4 ปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ 3.5 ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามกำหนด 3.6 มีความเพียรพยายามในการเรียนและการปฏิบัติงาน 3.7 ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของตนเอง 3.8 ขอมรับผลการกระทำของตนเอง 3.9 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อตนเอง 3.10 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อผู้อื่น 3.11 ปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยต่อส่วนรวม 3.12 ร่วมรับผิดชอบงานกลุ่ม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
4. ความซื่อสัตย์สุจริต	4.1 พுகความจริง 4.2 ไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นของตนเอง 4.3 ไม่ทุจริตในการทดสอบ/สอบ 4.4 ไม่ลักขโมย
5. ความเชื่อมั่นในตนเอง	5.1 กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล 5.2 กล้าทักท้วงในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 5.3 กล้ายอมรับความจริง 5.4 เสนอตัวเข้าแข่งขันหรือทำงานท้าทาย 5.5 กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง
6. การประหยัด	6.1 ใช้วัสดุถูกต้องและเหมาะสมกับงาน 6.2 ปิดไฟ ปิดน้ำทุกครั้งที่ใช้ 6.3 ใช้จ่ายเงินของส่วนรวมให้เกิดประโยชน์
7. ความสนใจใฝ่รู้	7.1 ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง 7.2 ชักถามปัญหาข้อสงสัย 7.3 แสวงหาประสบการณ์และค้นหาความรู้ใหม่ ๆ 7.4 มีความกระตือรือร้นในการใฝ่หาความรู้ใหม่
8. ละเว้นสิ่งเสพติด	8.1 ไม่สูบบุหรี่ 8.2 ไม่ดื่มสุราของมึนเมา 8.3 ไม่เสพสิ่งเสพติดอื่น ๆ 8.4 ไม่เล่นการพนัน
9. ความสามัคคี	9.1 ไม่ทะเลาะวิวาท 9.2 ร่วมมือในการทำงาน
10. ความกตัญญูกตเวที	10.1 ตระหนักในพระคุณครู อาจารย์ 10.2 มีสัมมาคารวะต่อครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ ทั้ง ต่อหน้าและลับหลัง 10.3 อาสาช่วยเหลืองานครูอาจารย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์	พฤติกรรมบ่งชี้
11. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	11.1 คิดสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดประโยชน์ 11.2 มีความคิดหลากหลายในการแก้ปัญหา
12. การพึ่งพาตนเอง	12.1 สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยตนเอง 12.2 สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ด้วยตนเอง 12.3 หารายได้พิเศษได้ด้วยตนเองเมื่อจำเป็น
13. ความอดกลั้น	13.1 มีสติ 13.2 สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน

2.7.4 มาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ให้ความหมายของมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพไว้ดังนี้ (กรมอาชีวศึกษา. 2545 : 2-3)

มาตรฐานอาชีพ (Occupational Standards : OS) หมายถึง สมรรถนะงานหลักและงานย่อยของแต่ละอาชีพ ประกอบด้วย เกณฑ์การปฏิบัติงาน ขอบเขตของงาน ความรู้ที่ต้องใช้ และผลงานที่เป็นรูปธรรม ซึ่งมาตรฐานอาชีพ เป็นมาตรฐานที่กำหนดโดยเจ้าของอาชีพหรือองค์กรทางวิชาชีพ โดยกำหนดสมรรถนะในงานหลักหรือความสามารถในการปฏิบัติงานของอาชีพนั้น ๆ

มาตรฐานวิชาชีพ (Vocational Standards : VS) หมายถึง ข้อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพ เป็นมาตรฐานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการ

การกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพสาขางานอาชีพ เป็นการกำหนดเนื้อหาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการในการปฏิบัติงาน ทักษะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสาขางานอาชีพ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้านวิชาชีพในแต่ละสาขาวิชา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและ ประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

ดังนั้น สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพของรายวิชาหรือ สาขางานอาชีพที่สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรขึ้น หลังจากได้ร่วมมือกับสถานประกอบการหรือ ผู้เชี่ยวชาญในงานอาชีพ ทำการสำรวจอาชีพที่ท้องถิ่นต้องการ จัดลำดับความสำคัญของอาชีพ และทำการวิเคราะห์อาชีพแล้ว

2.7.5 รายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

การศึกษาความต้องการในงานอาชีพและทำการวิเคราะห์อาชีพ ก็จะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ความรู้ ทักษะที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพ ข้อมูลงานต่าง ๆ ที่ได้มาจากการรวบรวม สถานศึกษาจะต้องกำหนดรายวิชาตามหมวดวิชาต่าง ๆ ได้แก่ หมวดวิชาชีพ หมวดวิชาเลือกเสรี กิจกรรมเสริมหลักสูตร และกำหนดจำนวนหน่วยกิต จำนวนชั่วโมงที่จัดการเรียนการสอน ตาม โครงสร้างของหลักสูตรแกน

จุดประสงค์รายวิชา เป็นส่วนที่ระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจาก ที่ได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะจะต้องประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้ ทักษะ เจตคติ และกระบวนการ และจะต้องสอดคล้องจุดประสงค์ของสาขาวิชา

คำอธิบายรายวิชา (Course Description) หรือลักษณะรายวิชา เป็นการแสดงเนื้อหาวิชา โดยสังเขป จะเขียนอธิบายความกว้าง ความลึกซึ้งของเนื้อหาหลักสูตร รวมถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จึงต้องเขียนบ่งบอกกริยาหรือพฤติกรรมการเรียนรู้ให้ชัดเจน เช่น ศึกษา สังเกต รวบรวม และ ทดลองปฏิบัติ

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องกำหนดรายวิชา จำนวน หน่วยกิต จำนวนชั่วโมงในการจัดการเรียนการสอน และคำอธิบายรายวิชา ซึ่งเป็นส่วนที่ระบุ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และรายละเอียดของเนื้อหาวิชาโดยสังเขป และจะต้อง สอดคล้องกับหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดทำขึ้น

2.7.6 แผนการเรียนรู้รายวิชา

แผนการเรียนรู้รายวิชา เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตามที่ กำหนดไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ โดยจะแสดงการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ และประสบการณ์การเรียนรู้ของรายวิชา เป็นรายวัน รายสัปดาห์ และรายภาคการศึกษา

เอกรินทร์ สัมहाศาล (2545 : 409-411) ได้กล่าวถึงการวางแผนการจัดการเรียนรู้ และ องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้ไว้ดังนี้

การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดโปรแกรมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การวางแผนจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ทันท่วงที เหตุการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงทั้งในชุมชน ประเทศ และสังคมโลก

การวางแผนจัดการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละชั่วโมง ผู้สอนควรจะสอนรายวิชาใด หัวข้อความรู้อะไร ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ครอบคลุมเรื่องราวอะไรบ้าง แหล่งการเรียนรู้อะไรบ้าง รวมทั้งการสำรวจสภาพปัญหาต่าง ๆ ที่จะช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน และสามารถทำการประเมินผลผู้เรียนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ได้ตามเป้าหมาย

องค์ประกอบของแผนการเรียนรู้

การจัดทำแผนการเรียนรู้ ผู้สอนมีอิสระในการวางแผนจัดการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีหลายรูปแบบ สถานศึกษาควรกำหนดรูปแบบมาตรฐานให้ปฏิบัติตามนโยบายของสถานศึกษา ว่าควรเลือกใช้รูปแบบใด แต่ถ้าสถานศึกษามีได้กำหนดรูปแบบมาตรฐานผู้สอนจึงเลือกรูปแบบที่ตนเองเห็นว่าสะดวกต่อการนำไปใช้ ขั้นตอนการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มีดังนี้

1. เลือกรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้และนำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้แล้วมาพิจารณาจัดทำเป็นแผนการเรียนรู้ต่อไป
2. ตั้งชื่อแผนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ของแผนนั้น
3. กำหนดจำนวนเวลา ระบุระดับชั้น และช่วงชั้นของหลักสูตรให้ชัดเจน
4. วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ที่สอดคล้องและครอบคลุมกับมาตรฐานการเรียนรู้รายปี/รายภาคที่กำหนดไว้ แล้วลงมือเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชา
5. เลือกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วิเคราะห์ไว้แล้วตามข้อ 4 โดยนำเฉพาะจุดประสงค์การเรียนรู้ หัวข้อเรื่อง และสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียน เพื่อกำหนดเป็นจุดประสงค์การเรียนรู้หรือจุดประสงค์ปลายทางตามธรรมชาติของวิชาของแผนนั้น ๆ
6. วิเคราะห์รายละเอียดของสาระการเรียนรู้ของแผนการเรียน เพื่อนำไปจัดการเรียนรู้อตามเนื้อหาสาระที่จำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ และเป็นมवलเนื้อหาที่สำคัญหรือจำเป็นต่อการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร
7. กำหนดจุดประสงค์นำทางตามลำดับความยากง่ายของมवलเนื้อหานั้น ๆ
8. เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและสภาพของผู้เรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. เลือกสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็น สำหรับใช้ประกอบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในแผน เช่น รูปภาพ บัตรคำ วัสดุทัศน หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ใบงาน ฯลฯ

10. กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงขั้นตอนการเรียนการสอนตามธรรมชาติวิชา ตามลำดับจุดประสงค์นำทาง และควรคำนึงถึงการบูรณาการเทคนิควิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่สอดคล้องกัน เพื่อเชื่อมโยงเข้าไว้ในแต่ละขั้นตอนของการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

11. กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล โดยระบุเครื่องมือและวิธีการประเมินผลการเรียน ทั้งที่เกิดขึ้นระหว่างเรียนตามลำดับจุดประสงค์นำทาง และที่เกิดขึ้นภายหลังการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังตามหลักสูตร

ดังนั้น ขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรู้รายวิชา เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ที่จะต้องกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละชั่วโมงควรจะสอนรายวิชาใด ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ครอบคลุมเรื่องอะไรบ้าง เพื่อช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

2.7.7 สื่อการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 132-133) กล่าวว่า การจัดสื่อการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จะช่วยให้เกิดความรู้ ทักษะ เจตคติ และกิจนิสัยที่พึงประสงค์ เป็นเครื่องมือหรือกิจกรรมที่ครูเลือกมาและวางแผนใช้รวมเข้าไปในเนื้อหาของหลักสูตรวิชาต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับความต้องการ ระดับชั้น สติปัญญา และความสามารถของผู้เรียน เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

บุญลักษณ์ ศัพท์พันธุ์ (2546 : 23) กล่าวว่า การเตรียมสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาอาชีพดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะสื่อการเรียนการสอน มีลักษณะพิเศษซึ่งสามารถทำให้เกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวคือ สื่อการเรียนการสอนจะเป็นจุดรวมความสนใจสามารถเพิ่มความเป็นรูปธรรม และความเป็นจริงต่อการเรียนรู้สามารถนำเรื่องราวหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้ามาในห้องเรียนได้ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของเรื่องราวหรือสิ่งที่จะเรียนรู้ได้ถูกต้อง และสามารถจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ได้นาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 250-251) กล่าวถึง ขั้นตอนในการจัดหาสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. สำรวจสภาพของสื่อการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสื่อการสอน ที่มีอยู่ทั้งประเภทวัสดุและประเภทเครื่องมืออุปกรณ์
2. สำรวจความต้องการทางสื่อการเรียนการสอน ความต้องการของผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดหาสื่อการเรียนการสอน
3. จัดหาสื่อการเรียนการสอน เมื่อได้สำรวจสภาพปัญหาความต้องการในการใช้สื่อแล้ว จึงวางแผนในการจัดหาสื่อ

Davies (อ้างในกิตานันท์ มลิทอง. 2536 : 84) กล่าวว่า การเลือกสื่อการสอนเพื่อมาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยในการเลือกสื่อผู้สอนจะต้องตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในการเรียนให้แน่นอนเสียก่อน เพื่อให้วัตถุประสงค์นั้นเป็น ตัวชี้้นำในการเลือกสื่อการสอนที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังมีหลักการอื่น ๆ เพื่อประกอบการพิจารณาคือ

1. สิ่งนั้นต้องสัมพันธ์กับเนื้อหาบทเรียนและจุดมุ่งหมายที่จะสอน
2. เลือกสื่อที่มีเนื้อหาถูกต้อง ทันสมัย น่าสนใจ และเป็นสื่อที่จะให้ผลต่อการเรียนการสอนมากที่สุด ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาวิชานั้น ได้ดีเป็นลำดับขั้นตอน

3. เป็นสื่อที่เหมาะสมด้วยวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียน
4. สื่อนั้นควรสะดวกในการใช้ มีวิธีใช้ไม่ซับซ้อนยุ่งยากจนเกินไป
5. ต้องเป็นสื่อที่มีคุณภาพเทคนิคการผลิตที่ดี มีความชัดเจนและเป็นจริง
6. มีราคาไม่แพงจนเกินไป หรือถ้าจะผลิตเองควรคุ้มกับเวลาและการลงทุน

การใช้สื่อการเรียนการสอน แนวคิดทางการศึกษาวิชาชีพมุ่งเน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้ การเรียนวิชาต้องคลุกคลีกับเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องทุ่นแรง และต้องเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ผลิตสินค้า และผู้บริการ ผู้เรียนจึงควรจะต้องคุ้นเคยกับระบบการทำงานที่มีการสั่งงานโดยใบงาน ซึ่งถ้าจะสอนให้ผู้เรียนทำงานเป็นก็ต่ออาศัยสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ในรูปของใบช่วยสอน ได้แก่ ใบงาน ใบปฏิบัติงาน ใบความรู้และรายการสอน

สื่อการเรียนการสอนในระบบใบช่วยสอน จัดทำขึ้นตามวิธีการสอนแบบ Project method และจัดทำในแนวการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียน กล่าวคือ รายการสอนกำหนดความเป็นไปได้ของความสามารถในการปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่กำหนด บอกจุดหมายปลายทางการวัดพฤติกรรมของผู้เรียน บอกการใช้อุปกรณ์การสอน วิธีสอนและการประเมินผล ใบความรู้ได้กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ของเนื้อหาแต่ละเรื่อง กำหนดข้อทดสอบในการประเมินผลการเรียนรู้ ใบงานและใบปฏิบัติงาน เน้นทักษะการทำงานแต่ละทักษะ และเน้นทักษะรวมทุกทักษะให้เป็นงานสำเร็จรูป

ใบช่วยสอนจึงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยถ่ายทอดความรู้และพัฒนาสมรรถภาพของผู้เรียนอย่างมีคุณค่า (มงคล วงศ์อนุ. 2540 : 38 – 39)

ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดสื่อการเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะสื่อเป็นตัวกลางที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และในการเลือกสื่อการเรียนจะต้องพิจารณาถึง ขนาดของกลุ่มผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้ และลักษณะของสื่อการเรียน

2.8 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2545 : 316 – 323) ได้กล่าวว่า เมื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละบทเสร็จแล้ว สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบความสอดคล้อง เหมาะสมของสถานศึกษา ซึ่งมีแนวทางการตรวจสอบ มีดังนี้

1. การตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย

วิสัยทัศน์เป็นภาพที่พึงประสงค์ในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริง บ่งบอกภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย เป็นความต้องการของท้องถิ่นและมีระยะเวลาที่แน่นอน

วิธีการตรวจสอบทบทวน สถานศึกษาควรจัดให้มีคณะกรรมการเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา ศึกษาวิเคราะห์วิสัยทัศน์และภารกิจ รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

แนวทางการตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ

- วิสัยทัศน์มีความสอดคล้องกับภาวะปัจจุบันหรือไม่
- วิสัยทัศน์ที่กำหนดได้จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องหรือไม่
- วิสัยทัศน์มีเป้าหมายที่ชัดเจนรองรับหรือไม่
- ข้อกำหนดภารกิจเป็นการสะท้อนความคิด และการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและชุมชน

หรือไม่

แนวทางการตรวจสอบเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

- เป้าหมายสอดคล้องกับวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาหรือไม่
- เป้าหมายมีความชัดเจน และสอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มากนักน้อยเพียงใด

- เป้าหมายครอบคลุมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนมากนักน้อยเพียงใด

2. การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดีเหมาะสมกับสังคมไทย โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นของชุมชนที่สถานศึกษาดังอยู่ โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นกรณีเฉพาะ นอกเหนือหรือเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ

สถานศึกษาต้องกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่สถานศึกษาต้องการปลูกฝังให้แก่ผู้เรียนเป็นกรณีเฉพาะ นอกเหนือหรือเพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาต่าง ๆ ตามสภาพปัญหาและความต้องการ ทั้งนี้ อาจพิจารณากำหนดจากคุณลักษณะ จริยธรรม และค่านิยม ที่อยู่ในสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระต่าง ๆ หรือพิจารณากำหนดขึ้นมาใหม่ก็ได้

สถานศึกษาต้องปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าวตลอดมา ขณะที่จัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งโดยตรง ก็ในกรณีที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์เหล่านั้น ได้มีการกำหนดให้เป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค หรือโดยอ้อมด้วยการสอดแทรกในขณะที่จัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในกรณีที่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าว ไม่ได้มีการกำหนดให้เป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวังของสาระการเรียนรู้รายปี/รายภาค

แนวทางการตรวจสอบ

- คุณลักษณะอันพึงประสงค์กำหนดตามสภาพปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมของผู้เรียนหรือไม่
- คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการและความจำเป็นของชุมชนมากน้อยเพียงใด

ฯลฯ

3. การตรวจสอบ โครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา

แนวทางการตรวจสอบ

- สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด
- สอดคล้องกับ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อยเพียงใด
- เวลาที่กำหนดในแต่ละกลุ่มสาระมีความเหมาะสมกับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคมากน้อยเพียงใด
- สัดส่วนเวลาระหว่างสาระการเรียนรู้พื้นฐานกับเพิ่มเติมมีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- สัดส่วนเวลาที่กำหนดระหว่างสาระการเรียนรู้กับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีความเหมาะสม
 มากน้อยเพียงใด

๑ล๑

4. การตรวจสอบรายวิชาตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

แนวทางการตรวจสอบ

- รายวิชาตอบสนองต่อสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นมากน้อยเพียงใด
- รายวิชาครอบคลุมผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค และสาระการเรียนรู้รายปี
หรือรายภาคหรือไม่เพียงใด
- รายวิชามีความชัดเจน สะดวกต่อการนำไปปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด

๑ล๑

5. การตรวจสอบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

แนวทางการตรวจสอบ

- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์ เพื่อสังคม
 มากน้อยเพียงใด
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนเหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของผู้เรียน
 มากน้อยเพียงใด
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเอื้อต่อการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร
- กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตอบสนองต่อความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน
 มากน้อยเพียงใด

๑ล๑

6. การตรวจสอบการจัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้

สถานศึกษาควรมีกำหนดรูปแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ตามสภาพของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การจัดหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ การจัดโครงการ การใช้แหล่งเรียนรู้และสื่อทางไกล การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดการเรียนรู้สำหรับกลุ่มเป้าหมายพิเศษ เป็นต้น

แนวทางการตรวจสอบ

- สถานศึกษาได้มีการทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการภายในกลุ่มสาระ และระหว่างกลุ่ม
 สาระมากน้อยเพียงใด
- สถานศึกษามีการวางแผนกำหนดให้ผู้เรียนได้ทำโครงการหรือไม่ อย่างไร
- สถานศึกษาได้กำหนดแนวทางการเรียนในแต่ละชั้นปีหรือไม่อย่างไร
- สถานศึกษาจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายพิเศษอย่างไร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- การให้การบ้าน สถานศึกษาควรให้ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระได้มีการประชุมร่วมกัน เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการให้การบ้านว่า ในแต่ละชั้นปี ควรมีการให้การบ้านกลุ่มสาระใดบ้าง และจำนวนเท่าไร จึงจะเหมาะสมกับผู้เรียน

ฯลฯ

7. การตรวจสอบการวัดและประเมินผล

แนวทางการตรวจสอบ

- รูปแบบวิธีและเกณฑ์การวัดประเมินผล ในระดับชั้นเรียนและระดับสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวการวัดผล ประเมินผลตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมากน้อย เพียงใด

- รายละเอียดเกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและเกณฑ์การจบหลักสูตร เหมาะสมกับผู้เรียนและสภาพชุมชน/ท้องถิ่นมากน้อย เพียงใด

- วิธีการประเมินผลของสถานศึกษา ได้เน้นการประเมินผลตามสภาพจริงมากน้อย เพียงใด

- หลักเกณฑ์การประเมิน ออกแบบได้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

ฯลฯ

อุมาพร หล่อสมฤดี (2545 : 225 – 226) ได้กำหนดการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่า เมื่อร่างหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้กับนักเรียน จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรก่อน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด สิ่งที่ต้องพิจารณาในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรคือ ความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน ซึ่งวิธีการตรวจสอบกระทำโดย

1. คณะทำงานร่างหลักสูตร เป็นกลุ่มบุคคลที่พัฒนาหลักสูตรขึ้นมา เช่น คณะครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นผู้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

2. ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านเนื้อหาสาระ ด้านสื่อการเรียนรู้ ด้านหลักสูตรและการสอน เป็นผู้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

3. การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะอยู่ในลักษณะของการจัดประชุม/ สัมมนา เพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร

ดังนั้น ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรในด้านความเหมาะสมและความสอดคล้องของจุดประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ รายวิชา จุดประสงค์และคำอธิบายรายวิชา แผนการเรียนรายวิชา สื่อการสอน และความถูกต้องของรหัสวิชา เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด ซึ่งวิธีการตรวจสอบจะกระทำโดย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถาบัน ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการสถาบัน ฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการวิทยาเขตฝ่ายวิชาการ
2. คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของวิทยาเขต ซึ่งประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ วิทยาเขตฝ่ายวิชาการ หัวหน้าวิจัยและพัฒนาหลักสูตร อาจารย์ในสาขาวิชา ผู้ทรงคุณวุฒิและ ผู้เชี่ยวชาญ
3. การรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะอยู่ในลักษณะของการจัด ประชุม/สัมมนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร

2.9 การนำหลักสูตรไปใช้

กรมสามัญศึกษา (2532 : 142 – 143) ได้กล่าวถึง การนำหลักสูตรไปใช้ ควรมีข้อควร พิจารณา 6 ประการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตร หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง
2. การใช้หลักสูตรจะต้องยึดถือจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้างเป็นหลัก
3. จุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา ครู-อาจารย์จะต้องพยายามดำเนินการสอนให้ ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์และสามารถพัฒนาความรู้นั้นให้เป็นประโยชน์ แก่การดำรงชีวิตของผู้เรียน
4. การใช้หลักสูตรมิได้จำกัดว่า ความรู้และประสบการณ์นั้นจะต้องมีอยู่ในห้องเรียนเท่านั้น
5. ความสำเร็จของการใช้หลักสูตรขึ้นอยู่กับกระบวนการเรียนการสอนของครู-อาจารย์
6. การประเมินผลเป็นระยะ ๆ จะช่วยแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอน ช่วยให้เกิดการ เรียนรู้ อันเป็นพื้นฐานต่อเนื่องอย่างมั่นคงและถูกต้อง

ดังนั้น ขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรและ ดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

2.9.1 วิธีการจัดการเรียนการสอน

คงเดช สิทธิมาตย์ (2543 : 132) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึง การจัด ประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ ต้องการ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนนั้น จะต้องสร้าง ความสนใจ ทำให้ผู้เรียนมีความต้องการให้ข้อมูลหรือเนื้อหาวิชาที่ถูกต้องเพียงพอ และต้องเปิด โอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยใช้ข้อมูลหรือเนื้อหาวิชาที่ได้เรียนไป อีกทั้งจะต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีการตรวจสอบผลจากการพยายามนั้นว่าถูกต้องหรือไม่อย่างไร ซึ่งเราเรียกขบวนการนี้ว่า “ขบวนการเรียนรู้”

การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ในวิชาทาง ทฤษฎี ปฏิบัติ และประลองนั้น ทำได้หลายรูปแบบและหลายวิธีการ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนทฤษฎีหรือการจัดประสบการณ์เรียนรู้ทางทฤษฎี มีจุดประสงค์ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ นั้น ไปใช้แก้ปัญหาเชิงความคิดให้สำเร็จลุล่วง ลงได้ การจัดการเรียนการสอนในส่วนทฤษฎีนี้ มีลักษณะรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ มากมาย เช่น การบรรยายในห้องเรียน การจัดบทเรียนเป็นเทปโทรทัศน์ การจัดบทเรียนเป็นสไลด์-โปรแกรม การจัดบทเรียนเป็นหน่วยการเรียนรู้ การอบรมสัมมนาวิชาการ ฯลฯ

2. การจัดการเรียนการสอนปฏิบัติหรือการจัดประสบการณ์เรียนรู้ทางการปฏิบัติงาน มีจุดประสงค์ที่สำคัญคือ ให้ผู้เรียนมีความรู้และมีทักษะฝีมือควบคู่กันไป เพื่อใช้ในการทำงานจริง เมื่อสำเร็จการศึกษาไปแล้ว สิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติก็คือ จะต้องเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนได้ลงมือทำงานกันจริง ๆ ในเวลาที่เพียงพอเหมาะสม ส่วนเนื้อหาความรู้ที่ใช้ในการเรียน การสอนปฏิบัติ นั้น จะจำกัดอยู่แต่สิ่งที่จำเป็นสำหรับการทำงานเฉพาะงานหนึ่ง ๆ เท่านั้น

3. การจัดการเรียนการสอนวิชาประลอง มีจุดประสงค์ที่สำคัญก็คือ ให้ผู้เรียนพิสูจน์ ความเป็นจริงในเนื้อหาวิชาทฤษฎี และส่งเสริมความสามารถทางสติปัญญาในการคิดแก้ปัญหาโดย การวิเคราะห์ผลเชิงทฤษฎี การจัดการเรียนการสอนวิชาประลองจึงต้องมีการทดลองให้มีผล เพื่อเป็น ข้อมูลที่จะนำมาศึกษา ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วมิได้เน้นการฝึกทักษะกล้ำเนื้อแต่ประการใด

การจัดการเรียนการสอนวิชาประลอง ส่วนใหญ่แล้วจะมีลักษณะรูปแบบและวิธีการเรียน คล้ายกับการเรียนการสอนปฏิบัติ แต่ทว่าในส่วนที่ให้ผู้เรียนฝึกทักษะการทำงานนั้นกลับมาทำการ ทดลองเพื่อนำผลมาวิเคราะห์แทน ดังนั้น สิ่งที่จะขาดเสียมิได้ในการจัดการเรียนการสอนวิชาประลอง ก็คือนอกจากจะให้ผู้เรียนมีการทดลองแล้วจะต้องให้เขาจดบันทึกผลจากการทดลองและวิเคราะห์ผลด้วย

บุญลักษณ์ ศัพท์พันธุ์ (2546 : 31) ได้สรุปว่าในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพนั้น ครู-อาจารย์จะต้องสอนทักษะการปฏิบัติให้กับผู้เรียน การสอนทักษะการปฏิบัติเป็นการเน้นการ สอนที่ต้องฝึกฝนและปฏิบัติจริง เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ ด้วยวิธีการ สอนและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย

การสอนงานวิชาชีพ การสอนงานวิชาชีพครูจะมุ่งเน้นเฉพาะขั้นตอนการปฏิบัติงาน อย่างเดียวไม่ได้ เพราะพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละรายแตกต่างกัน ครูต้องรู้จักเลือกวิธีสอนรู้จัก ประยุกต์วิธีสอนและนำไปใช้อย่างมีระบบระเบียบ ครูผู้สอนต้องรู้ว่าใช้วิธีสอนนั้นเพื่อจุดมุ่งหมาย อะไร ทำไมต้องใช้วิธีนั้น การสอนต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความคิด รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ครูต้องแนะนำให้ประยุกต์หลักการและทฤษฎีใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้มีหลักในการตัดสินใจและแก้ปัญหา ทำให้เกิดการ ทำงานด้วยสมองควบคู่ไปกับการทำงานด้วยมือ การสร้างจินตนาการในการทำงาน ครูต้องเป็นตัวอย่างที่ดี เริ่มตั้งแต่เข้าสอนให้ตรงเวลา ไม่ออกก่อนเวลา ดูแลเก็บอุปกรณ์เครื่องใช้ให้เรียบร้อยเสียก่อน ครูสอนให้นักเรียนทำงานอย่างมีแผน ครูต้องเตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์และทุกสิ่งให้พร้อม การเตรียมการสอนจะทำให้ครูมองเห็นภาพการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนจบ และรู้ว่าผู้เรียนจะได้อะไรไปบ้าง ทำให้คาดคะเนปัญหาและอุปสรรคที่อาจพบได้ล่วงหน้า และจะรู้ว่าควรสอนเรื่องใดให้ สัมพันธ์กับเรื่องใดให้ได้ผลอย่างไร มีจุดใดที่ควรเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ ครูจะเกิด ความเชื่อมั่นตนเองในการสอนแต่ละครั้ง และจะมีจุดเด่นของความรู้ที่มีสาระให้แก่นักเรียน (มงคล วงศ์อนุ. 2540 : 39)

มงคล วงศ์อนุ (2540 : 40) กล่าวว่า การสอนวิชาชีพให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ครูสอนวิชาชีพ ควรตระหนักในวิธีการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะดังนี้

1. ชี้แจงให้ผู้เรียนให้เข้าใจวิธีปฏิบัติงานทุกขั้นตอนเสียก่อน ขึ้นโดยยาก ชับซ้อน สาธิต ให้ดู
2. เมื่อผู้เรียนเข้าใจวิธีการแล้วให้ลงมือปฏิบัติ พร้อมชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักปรับปรุงวิธีการ ทำงานให้เข้ากับสถานการณ์ใด ๆ ก็ได้
3. ให้นักเรียนฝึกบ่อย ๆ อย่างสม่ำเสมอ ปรับปรุงข้อบกพร่องที่ละน้อยจนสมบูรณ์
4. งานใดที่ต้องทำซ้ำ ๆ ครูควรดัดแปลงรูปแบบของชิ้นงานนั้นให้เป็นแบบต่าง ๆ ไม่ให้ เด็ดเบื้อ และฝึกอย่างเข้มข้น
5. ติดตามผลให้ทราบว่า เด็กคนใดมีทักษะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใด ครูจะช่วยแก้ไขข้อ บกพร่องของแต่ละคนอย่างไร
6. รับงานจ้างหรือฝึกงาน เพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติงานอย่างมีทักษะ ทำงานอย่างแคล่วคล่อง จนเป็นอัตโนมัติ
7. ครูชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักนำความรู้ความสามารถไปดัดแปลงหรือประยุกต์เป็นทักษะใหม่ คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ และผลิตงานใหม่ขึ้น
8. ครูต้องไม่ละเลยต่อข้อบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ให้ผ่านไปโดยไม่ถือว่าไม่สำคัญ เด็กจะ ปฏิบัติติดเป็นนิสัย แก้ไขได้ยาก

อาชีวศึกษากับการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน

รอยพิมพ์ใจ เพชรกุล (2545 : 21-29) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นในการพัฒนาคนเพื่อ ศักยภาพในการแข่งขันกับนานาประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ ผลการประเมินการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งชี้ว่านักเรียนยังขาดคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ อีกทั้งวิธีการจัดการเรียน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การสอนแบบเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง และสำคัญขงขณะนี้ ข้อกำหนดตามกฎหมายทั้งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ จัดการศึกษาอบรมแก่เยาวชนให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ให้จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระ ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในทุกรายวิชา ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดอาชีวศึกษาต้องหาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตและเป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย การจัดการเรียน การสอนแบบบูรณาการจึงเป็นหนึ่งในหลาย ๆ ยุทธวิธีที่ถูกนำไปใช้ เพื่อพัฒนาการจัดอาชีวศึกษา อย่างเร่งด่วน

หลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์คือ

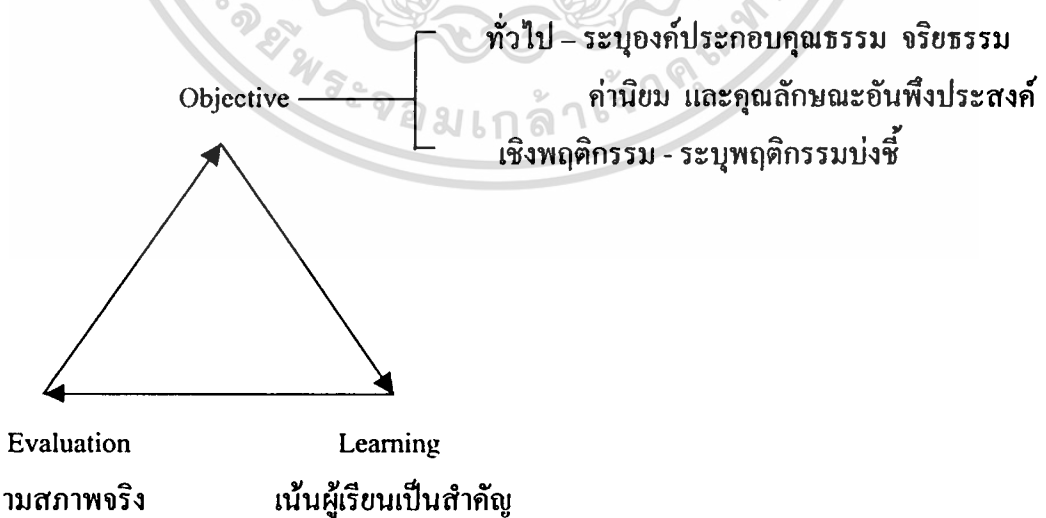
1) การระบุคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการ ส่งเสริมให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนไว้ในแผนการสอนอย่างชัดเจน โดย

1.1) ระบุองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไว้ในส่วนวัตถุประสงค์ทั่วไป

1.2) ระบุพฤติกรรมบ่งชี้ที่วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยใช้เทคนิควิธีสอนที่สอดคล้อง กับการเกิดพฤติกรรมตามวัตถุประสงค์

3) วัดและประเมินผลตามสภาพจริงและใช้การประเมินผลด้านจิตพิสัยอย่างถูกต้อง ภาพรวมของความสัมพันธ์ในการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ ดังภาพที่ 2.25

ภาพที่ 2.25 ภาพรวมของความสัมพันธ์ในการเขียนแผนการสอนแบบบูรณาการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บุทศาสตร์สู่ความสำเร็จ

1) ต้องเตรียมครูผู้สอนให้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ คือ

1.1) การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นสมรรถนะ (Competency-Base Instruction)

1.2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

1.3) การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ

1.4) การทำแผนการสอนโดยบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์

1.5) การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

1.6) การประเมินพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (การประเมินผลด้านจิตพิสัย)

2) ครูผู้สอนต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการสังเกต และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

3) ครูอาจารย์ ต้องเตรียมงานการสอนอย่างมีระบบ สนใจเรียนรู้กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) สถานศึกษาต้องให้การส่งเสริมสนับสนุน และมีมาตรการที่จะทำให้ครูปฏิบัติอย่างจริงจัง

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา ตามจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร จึงต้องมีการวางแผนหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน โดยการผสมผสานสาระต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในทุกราชวิชา และมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ท้นต่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงทั้งในชุมชน ประเทศ และสังคมโลก พร้อมทั้งสามารถดำรงชีวิตทั้งในด้านส่วนตัวและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.9.2 วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์ (2540 : 16) กล่าวว่า การวัดผลและการประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน เพราะการวัดเป็นไปเพื่อการประเมินว่าดีเลวเก่งอ่อนเพียงใด สิ่งใดบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุงพัฒนา ถ้าเป็นผลของการเรียนรู้ก็ต้องเทียบกับวัตถุประสงค์ว่า การเรียนรู้นั้นบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด การวัดผลจึงเป็นไปเพื่อการประเมิน

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 228 – 229) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดง

พัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการวัดและประเมินผลการเรียนของสถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน และเป็นไปในมาตรฐานเดียวกัน สถานศึกษาต้องมีผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการวัดและประเมินทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ ตลอดจนการประเมินภายนอก เพื่อให้เป็นข้อมูลสร้างความมั่นใจเกี่ยวกับคุณภาพของผู้เรียนแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยการกำหนดจุดประสงค์ของการวัดและประเมินผล การเลือกและสร้างเครื่องมือให้ตรงกับคุณลักษณะและพฤติกรรมที่จะวัด และกำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการประเมิน

2.9.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ

วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า การสอนแบบฝึกปฏิบัติเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนแบบฝึกปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้ (นวพร ถิ่นไทรงาม. 2543 : 11 – 12)

1. สถานที่ฝึกปฏิบัติ จะต้องมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาที่จะฝึกปฏิบัติ ปกติสถานที่ฝึกปฏิบัติมีความแตกต่างกันตามรูปแบบและวิธีการสอนแต่ละลักษณะ และควรมีความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายการเรียนและวิธีการสอน มีความพร้อมด้านการใช้สอย ความยินดีและเต็มใจของเจ้าของสถานที่ เป็นสถานที่ที่มีความสะอาด และควรเป็นแบบฉบับที่ดีได้

2. อุปกรณ์และเครื่องมือ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อให้การปฏิบัติงานอยู่ในสภาพใกล้เคียงหรือเป็นสภาพความเป็นจริงมากที่สุด เครื่องมือและอุปกรณ์จึงต้องเพียงพอกับจำนวนผู้เรียน รวมถึงพาหนะสำหรับการศึกษานอกสถานที่ หากการบริการด้านนี้บกพร่องจะเป็นอุปสรรคสำคัญของการสอน ซึ่งผู้สอนหรือสถาบันการศึกษาต้องหาทางแก้ปัญหานี้ให้ได้ นอกจากนี้ควรอยู่ในสภาพที่พร้อมจะใช้งานได้ทันทีโดยไม่จำกัดเวลา หรือเปิดเวลาให้กว้างมากที่สุด โดยสามารถยืดหยุ่นได้ และอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ถ้าเป็นไปได้ควรจะเป็นของที่ทำ ซื่อ หรือปรับปรุงขึ้นภายในประเทศ เพื่อฝึกนิสัยและทัศนคติให้คุ้นเคยกับการใช้ของที่ผลิตภายในประเทศ

3. เอกสารการฝึกปฏิบัติ เอกสารฝึกปฏิบัตินี้จะประกอบด้วยคู่มือการฝึกปฏิบัติ เอกสารและคำแนะนำอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1 คู่มือการฝึกปฏิบัติ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เนื่องจากมีรายละเอียดบอกให้รู้ ว่า ฝึกอะไร เพื่ออะไร และอย่างไร ส่วนประกอบของคู่มืออาจมีมากหรือน้อยแล้วแต่แบบของการฝึกปฏิบัติ แต่ควรมีเนื้อหาในแต่ละหัวข้ออย่างละเอียด

3.2 เอกสารประกอบ หมายถึง เนื้อหาทฤษฎีหรือหลักการที่ช่วยให้ผู้ฝึกปฏิบัติ มีความรู้-ความเข้าใจ และยังช่วยผู้ฝึกปฏิบัติแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการฝึกปฏิบัติด้วย

3.3 เอกสารคำแนะนำอื่น ๆ คือ เอกสารประกอบเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจสถานที่ฝึกปฏิบัติ รวมถึงเอกสารอื่นที่ผู้สอนเลือก เพื่อช่วยให้การดำเนินการฝึกมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การเตรียมตัวของผู้สอนผู้เรียน ผู้สอนต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของการฝึก และขั้นตอนต่าง ๆ เช่น กำหนดเนื้อหา เตรียมเอกสาร เครื่องมือ อุปกรณ์ เวลา ตลอดจนศึกษาเทคนิคการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในขณะปฏิบัติ ด้านผู้เรียนควรทำความเข้าใจขั้นการฝึก ซึ่งบางอย่างอาจต้องใช้ความรู้ทักษะพื้นฐานประกอบ การเตรียมตัวของผู้สอนและผู้เรียนให้พร้อมจึงเป็นสิ่งสำคัญ

5. การอภิปรายและประเมินผล อาจจะมีระหว่างการฝึกและหลังการฝึกเพื่อประโยชน์ในการทราบถึงความก้าวหน้า และการบรรลุถึงผลสำเร็จของจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ในตอนต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 183) กล่าวว่า การฝึกงานเป็นการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของผู้เรียน สถานศึกษาจึงต้องมีอาคารที่เป็นโรงฝึกงาน เพื่อที่จะได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการทำงานและการประกอบอาชีพ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับโรงฝึกงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงฝึกงาน การจัดวางผังโรงฝึกงาน การจัดเครื่องมือ และอุปกรณ์ ความปลอดภัยในโรงฝึกงาน สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีพร้อมทั้งจำนวนและสมรรถภาพของเครื่องมือและอุปกรณ์ จึงจะทำให้การฝึกฝีมือดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2541 : 5) ได้กำหนดเกณฑ์ตัวชี้คุณภาพเกี่ยวกับการจัดอาคารเรียน อาคารประกอบ ห้องเรียน ห้องประกอบ สถานที่ฝึกปฏิบัติและสภาพแวดล้อมเหมาะสมกับสภาพการใช้งานประกอบด้วย ประการแรก มีความมั่นคง แข็งแรง ปลอดภัยและมีการดูแล บำรุงรักษาอย่างเหมาะสม ประการที่สอง มีห้องสมุด มุมหนังสือ ศูนย์วิชาการพร้อมเอกสารและตำราเหมาะสม ประการที่สาม มีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอเหมาะสม ประการที่สี่ จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอนและใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ และได้กำหนดตัวชี้คุณภาพเกี่ยวกับการจัดสื่อวัสดุ อุปกรณ์ ว่าทางโรงเรียนควรมีบริการและส่งเสริมการใช้อย่างทั่วถึงและเป็นระบบ ตัวชี้คุณภาพของการจัดระบบการเงิน ซึ่งจะต้องมีการวางแผนการใช้เงินที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน มีการใช้เงินตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ มีการตรวจสอบรายงานด้านการเงินอย่างมีระบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น ในขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใด ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมเอกสาร วัสดุ อุปกรณ์และสถานที่ฝึกปฏิบัติให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2.9.4 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้

เครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง องค์กรชาวบ้านที่เกิดการรวมตัวเกาะเกี่ยวกันเอง หรือโดยแรงเสริมจากภายนอกและผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับเรื่องอาชีพ และคุณภาพชีวิต โดยการปรับประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นกลไกให้เกิดองค์กรเครือข่ายที่มีศักยภาพ ในการพึ่งตนเอง สามารถสรุปบทเรียนและกระจายหรือขยายเครือข่ายต่อไปได้ (ขนิษฐา ศรีรัตน์. 2538 : 42)

ศักยภาพชุมชนและกระบวนการจัดการแหล่งความรู้ในชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนจัดการเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะ ประสบการณ์ ระบบคิด ความเชื่อ ฯลฯ เพื่อสืบทอดวิถีชีวิต การประกอบอาชีพและวัฒนธรรมแก่สมาชิกในชุมชนและผู้สนใจ โดยวิธีการบอกเล่า อบรม ให้สังเกตและลงมือทำจริง ตลอดจนการจัดเส้นทางสังคม โดยผ่านแหล่งความรู้และใช้ทรัพยากร ศักยภาพ หรือขีดความสามารถของชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ปัญหาของปัจเจกชนและชุมชน (ขนิษฐา ศรีรัตน์. 2538 : 49)

กระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน ก่อนที่จะมีสถาบันการศึกษาเข้าไปในชุมชนแห่งความรู้ดั้งเดิมได้ทำหน้าที่ถ่ายทอดและกระจายความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เริ่มจากการอบรมสั่งสอนโดยสถาบันครอบครัว เครือญาติและผู้สนใจอื่น ๆ ในชุมชนและจากต่างถิ่น เนื้อหาที่ถ่ายทอดเป็นความรู้วิชาชีพที่มีการสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ มีวิธีการถ่ายทอดความรู้โดยการสังเกตการปฏิบัติหรือทำให้ดูเป็นตัวอย่าง และการลงมือปฏิบัติจริง เมื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้เป็นอย่างดี จะกลายเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ลูกหลานและคนอื่นต่อไป ทรัพยากรและสื่อที่ใช้คือทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ที่ดินในการทำนา ดินสำหรับการปั้นอิฐ ไม้ไผ่สำหรับการจักสาน เป็นต้น ปัจจัยและเงื่อนไขที่เป็นแรงจูงใจกระตุ้นให้มีการถ่ายทอดความรู้ในชุมชน คือ มีทรัพยากร มีเครื่องมืออยู่แล้ว ความสำเร็จของบรรพบุรุษที่ผ่านมา และเงื่อนไขข้อจำกัดทางด้านโครงสร้าง-พื้นฐานของท้องถิ่น เช่น การคมนาคมไม่สะดวก นอกจากนั้น ยังมีการถ่ายทอดความรู้ในรูปของการบอกเล่าหรือการเล่นพื้นบ้าน เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก การละเล่นในวัยเด็กและวัยหนุ่มสาว การอบรมสั่งสอน ดักเตือน เป็นต้น วิธีการเรียนรู้ได้แก่ การฟัง การจดจำ การสังเกต การทดลองทำ การปฏิบัติจริง มีเนื้อหาด้านจริยธรรม ศิลธรรม (ชูเกียรติ ธิสุววรรณ. 2535 : 23-36)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ดังนั้น เพื่อให้เนื้อหาในการถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้ในชุมชนและ เป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของท้องถิ่น ในการนำหลักสูตรไปใช้ จึงควรนำศักยภาพภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ กล่าวคือ (เอนก นาคะบุตร. 2533 : 31)

1. ในด้านความรู้ พบว่าในชุมชนชนบทเอง มีการสะสมและสืบทอดความรู้ที่สามารถ ตอบปัญหาการดำเนินชีวิตของชาวบ้านได้ในระดับหนึ่ง บางหมู่บ้านมีการผลิตซ้ำด้วย การคิดค้น ประยุกต์ความรู้ทางเกษตร ทางอาชีพพร้อมกับความรู้ที่ได้จากข้างนอก มีการลองผิดลองถูกอยู่ตลอดเวลาในหมู่บ้าน ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน ในหมู่บ้านอาวุโส

2. การเปลี่ยนทัศนคติของชาวบ้าน ในหลายกรณีพบว่า สามารถทำผ่านผู้นำชาวบ้านที่มี บารมีที่เป็นฐานะของความเชื่อ ความศรัทธาของชุมชน เช่น กรณีที่พระนักพัฒนาในภาคอีสาน ออกมารณรงค์ให้ชาวบ้านและสาธุศิษย์ ลด ละ เลิกอบายมุข จนหมู่บ้านหลายแห่งกลายเป็นหมู่บ้าน ปลอดอบายมุขโดยสิ้นเชิง

3. ทักษะซึ่งพบว่าในปัจจุบันชาวบ้านต้องการเรียนรู้สิ่งที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น กรณีเกษตร ผสมผสานแบบไร่นาสวนผสมจะเห็นได้ชัดว่า ชาวบ้านสนใจและเรียนรู้ด้วยการเห็นจริง พுகอยู่กับ เจ้าของประสบการณ์ ทำกลางภาษาและบรรยากาศแบบชาวบ้านด้วยกันเอง

ดังนั้น ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีพศึกษา สถานศึกษาจึงควรประสานกับ ผู้นำชาวบ้าน ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน หรือผู้นำอาวุโส ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขางานที่เปิดสอนมาให้ความรู้กับนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่พัฒนาขึ้น โดย ผู้นำท้องถิ่นไปต่อยอดให้องค์ความรู้ใหม่และนำไปพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

2.10 การประเมินผลหลักสูตร

สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 8) กล่าวว่า การประเมินผล คือ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ถูก วัดโดยการเทียบกับเกณฑ์ การประเมินผลที่ดีต้องอยู่บนฐานของข้อมูลที่มีความตรง และเชื่อถือได้ ซึ่งได้มาจากกระบวนการวัดผลที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถให้ผลการวัดที่ถูกต้องสอดคล้องกับสภาพจริง การประเมินผลสามารถจัดประเภทได้หลายประการ ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ในการจัดประเภท ดังนี้

1. บทบาทของการประเมิน

1.1 การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ที่สะท้อนจุดเด่นและจุดบกพร่องในการดำเนินงาน ผลการประเมินสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น แม้ขณะที่การดำเนินงานยังไม่สิ้นสุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2 การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินผลหลังจากที่การดำเนินงานสิ้นสุดลงแล้ว เป็นการให้ข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจคุณภาพของผลงานการดำเนินงาน

2. ช่วงเวลาของการประเมินผล การประเมินผลเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นช่วงใดของการปฏิบัติงาน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะ ดังนี้

2.1 การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการปฏิบัติงาน

2.2 การประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน การประเมินความก้าวหน้า หรือการประเมินกระบวนการ

2.3 การประเมินผลหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน เป็นการประเมินผลสรุปหรือการประเมินผลผลิต

ดังนั้น ขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสามารถทำการประเมินได้ใน 3 ลักษณะ คือ

1. การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การกำหนด สื่อการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งได้แก่การประเมินข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การประเมินโครงสร้างหลักสูตร โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา และกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น

การประเมินโครงสร้างหลักสูตร ชาตรี มณีโกศล (2539 : 89) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรคือ การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เพื่อดูว่ารายละเอียดในแต่ละส่วนขององค์ประกอบหลักสูตร มีความสอดคล้องกันหรือไม่ มีความเหมาะสมหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนใดบ้าง เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมา ซึ่งการประเมินโครงสร้างหลักสูตรนี้ ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินหลักสูตร โดยอาศัยความคิดเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตร และผู้พัฒนาหลักสูตรในฐานะที่เป็นผู้ประเมินหลักสูตร

2. การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคระหว่างการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินการจัดการเรียนการสอน การประเมินสื่อผลการทดลองใช้หลักสูตร

การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ชาตรี มณีโกศล (2539 : 90) ได้กล่าวว่า โดยปกติแล้วการประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ไปพร้อมกับการใช้หลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และหลังจากเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนต่าง ๆ จากผู้ใช้หลักสูตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร และนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป

3. การประเมินหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบภาพรวมทั้งหมดของการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวนผู้ที่เรียนสำเร็จและมีงานทำ ความรู้สึกรักของผู้เรียนและครูสอนที่มีต่อหลักสูตร ประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร บรรยากาศในสถานศึกษาและในชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น

2.11 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุมาพร หล่อสมถิติ (2545 : บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน” มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน โดยดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ศึกษาและพัฒนาโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบด้วยการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง และปรับปรุงรูปแบบและรับรองรูปแบบ การปรับปรุงรูปแบบดำเนินการ โดยการนำผลที่ได้จากการระดมความคิดเห็นของผู้บริหาร/ครู ที่นำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริงและการรับรองรูปแบบดำเนินการ โดยสอบถามความคิดเห็นของครูในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย

1. การศึกษาและพัฒนาโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน ประกอบด้วย การดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

1.1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วย สภาพและความต้องการของชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

1.2 การร่างหลักสูตร ประกอบด้วย จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การจัดการเรียน การสอนการวัดประเมินผลผู้เรียน

1.3 การตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร

1.4 การนำหลักสูตรไปใช้

1.5 การประเมินผลหลักสูตร

จากการสอบถามความคิดเห็นที่ได้จากครู พบว่า ครูเห็นด้วยกับรูปแบบในระดับมาก และผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับรูปแบบในระดับมากที่สุด

2. รูปแบบที่นำไปใช้พบว่ามีประสิทธิภาพ พิจารณาจากการประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับความรู้ ทักษะในการพัฒนาหลักสูตร พบว่าอยู่ในระดับมาก และความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับรูปแบบ

พบว่าเห็นด้วยในระดับมากที่สุด โดยผู้บริหาร ครู มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรทุกขั้นตอน นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรโรงเรียน

3. การปรับปรุงรูปแบบและรับรองรูปแบบ ผลการระดมความคิดเห็นของผู้บริหารและครู พบว่า เห็นด้วยกับรูปแบบทุกขั้นตอน ส่วนการรับรองรูปแบบ พบว่า ครูเห็นด้วยกับรูปแบบในระดับมาก ข้อเสนอแนะการนำรูปแบบไปใช้ คือ ควรให้ครูได้ฝึกปฏิบัติจริงในลักษณะการฝึกอบรม ในระหว่างปฏิบัติงาน โดยมีผู้เชี่ยวชาญสนับสนุนเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ไชยรัตน์ ปราณี (2545 : บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งได้ทำการวิจัยในชุมชนแห่งหนึ่ง ในอำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร มีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) ซึ่งใช้วิธีการวิจัย 3 วิธีคือ การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบลึก

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาท้องถิ่น ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการประเมินสถานะชนบทแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal : PRA) ซึ่งใช้วิธีการวิจัย 3 วิธีคือ การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์แบบลึก

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น เป็นขั้นตอนที่นำเอาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นทางด้านการศึกษาของท้องถิ่น มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตร ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่นำหลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนในสถานการณ์จริง ขั้นตอนนี้ใช้วิธีการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินหลักสูตร การประเมินหลักสูตรแบ่งออกเป็น 2 ระยะคือ การประเมินหลักสูตรระหว่างการทดลองใช้หลักสูตร (Formative Evaluation) และการประเมินหลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลังการทดลองใช้หลักสูตร (Summative Evaluation) เพื่อศึกษาว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาผลกระทบอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ซึ่งการประเมินหลักสูตรระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรได้ดำเนินการไปแล้ว ในขั้นตอนการวิจัยที่ 3 และ 4 สำหรับการประเมินหลักสูตรในขั้นตอนนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

รัตนะ บัวสนธิ (2535 : บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง” เป็นการวิจัยและพัฒนาที่ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีระเบียบวิธีเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการเข้าไปอยู่ร่วมในชุมชน การวิจัยดังกล่าวประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีการเข้าไปอยู่ร่วมในชุมชน เพื่อศึกษาประมวลข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลทั่วไปของชุมชน ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชน ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักสูตรแม่บท และการสนทนากลุ่ม เพื่อประมวลข้อมูลนำมาพัฒนาโครงร่างหลักสูตร หลังจากนั้นจึงทำการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอกชุมชน และผู้รู้ในชุมชน นำข้อมูลจากการตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรมาปรับแก้เป็นหลักสูตรฉบับจริง เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง เพื่อทดลองใช้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในชุมชนเป็นกลุ่มตัวอย่าง ครูสองคนเป็นผู้นำหลักสูตรไปใช้ และผู้รู้ในชุมชนสองคนเป็นผู้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอน การเก็บข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อหลักสูตร ข้อมูลพฤติกรรมการใช้หลักสูตรของครู ข้อมูลการร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้รู้ในชุมชน และข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนด้านต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินหลักสูตร ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้หลักสูตรซึ่งเป็นการประเมินขณะใช้หลักสูตร ข้อมูลที่เก็บรวบรวมคือข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครั้งหนึ่ง ๆ หลังจากนั้นจึงเป็นการประเมินผลสรุปหลังจากการใช้หลักสูตรเสร็จสิ้น ซึ่งข้อมูลการประเมินส่วนหนึ่งก็ได้จากการเก็บรวบรวมในขั้นตอนที่ 3 นอกจากนั้น ยังเป็นข้อมูลที่เก็บเพิ่มเติมจากผู้ปกครองนักเรียน

ชาติรี มณีโกศล (2539 : บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการสำหรับครูประถมศึกษา” มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการ สำหรับครูประถมศึกษา เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ด้วยการนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบแอ็กติวคล มาประยุกต์ใช้กับขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร โดยจะดำเนินการในลักษณะที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นบันไดเวียนทุกชั้นตอน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผล และการปฏิบัติซ้ำ การพัฒนาหลักสูตรครั้งนี้มีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการณ์ก่อนการพัฒนาหลักสูตร เป็นการดำเนินการเพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาหลักสูตร ด้วยการศึกษารายงาน การศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา แนวโน้มของการจัดการศึกษา ตลอดจนความต้องการของกลุ่มผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโครงร่างหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิเคราะห์ และเก็บรวบรวม ตามขั้นตอนการศึกษาสภาพการณ์ก่อนการพัฒนาหลักสูตรมาใช้ เพื่อกำหนด รายละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินโครงร่างหลักสูตร เป็นการตรวจสอบรายละเอียดในแต่ละ องค์ประกอบของหลักสูตร ว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ อาศัยความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้พัฒนาหลักสูตร และครูผู้ใช้หลักสูตร จากนั้นนำ ข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขโครงร่างหลักสูตร ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ เพื่อ ตรวจสอบและประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรกับข้าราชการครู ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบผลการทดลองใช้หลักสูตร ทั้งระหว่างการทดลองหลังการทดลอง ข้อมูลที่เก็บรวบรวมระหว่างการทดลองใช้หลักสูตรเก็บจาก ผู้เข้ารับการทดลอง ผู้สังเกตและผู้วิจัย ส่วนการประเมินผลหลังการทดลองใช้หลักสูตรเก็บรวบรวม ข้อมูลจากผู้เข้ารับการทดลองและผู้สังเกต

กฤษณีย์ อุทุมพร (2541 : บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการ สร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือนักเรียน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี” มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือ นักเรียน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ 2538 ระบบทวิภาคี และประเมินผลหลักสูตรดังกล่าว ดำเนินการตามวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี และการประเมินผลการเรียนหลักสูตร ปวช. 2538 ตลอดจนดำเนินการตรวจสอบ ข้อมูลแบบสามส่วนจากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องเพิ่มเติม ได้แก่ ผู้อำนวยการ โครงการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี ศึกษานิเทศก์ผู้เกี่ยวข้อง และครูอาจารย์ผู้สอน เพื่อกำหนดขอบข่ายเนื้อหาสาระซึ่ง พบว่า ควรประกอบด้วย 3 ส่วน คือ การสอบมาตรฐานฝีมือ การสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐาน การ สร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือนักเรียน (ภาคปฏิบัติ) และการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือ นักเรียน (ภาคทฤษฎี) พร้อมกับศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนสร้างหลักสูตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตร โดยกำหนดโครงร่างหลักสูตรและขอให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินผล ตรวจสอบโครงร่างหลักสูตร นำผลการพิจารณาและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงโครงร่างหลักสูตร หลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ วิธีการฝึกอบรมและกิจกรรม สื่อประกอบ การประเมินผล และระยะเวลาในการฝึกอบรม

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร โดยการให้ความรู้ครู อาจารย์ผู้เป็นคณะกรรมการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือนักเรียน หลักสูตร ปวช. 2538 ประเภทวิชาพาณิชยกรรม สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา และสถานประกอบการที่ให้ความร่วมมือทั้งหมดจำนวน 18 คน และนำประสบการณ์ในการทำงาน หรือการสอนมาประกอบการปฏิบัติงานสร้างเครื่องมือประเมินมาตรฐานฝีมือนักเรียนตามความรับผิดชอบของแต่ละกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตร ประเมินตามรูปแบบซิป 4 ด้าน ได้แก่ ประเมินสภาวะแวดล้อม พิจารณาหลักการ เหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร ประเมินปัจจัยเบื้องต้น พิจารณาโครงร่างหลักสูตรจากความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร และพิจารณาความรู้ ครู อาจารย์ ผู้เป็นคณะกรรมการก่อนเริ่มโครงการ ประเมินกระบวนการ จากการสังเกตการปฏิบัติงานและความคิดเห็นของครู อาจารย์ ผู้เป็นคณะกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานตามหลักสูตร และประเมินผลผลิต พิจารณาจากการทดสอบความรู้ครู อาจารย์ ผู้เป็นคณะกรรมการเมื่อโครงการสิ้นสุด และพิจารณาเครื่องมือที่ครู อาจารย์สร้างเสร็จตามโครงการ

ศุภวรรณ สุกประเสริฐ (บทคัดย่อ : 2544) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การสานตะกร้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การสานตะกร้า (2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการปฏิบัติงาน และคุณลักษณะในการทำงานของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การสานตะกร้า โดยนักเรียนที่ผ่านการเรียนตามหลักสูตรนี้จะมีคะแนนในการประเมินตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป (3) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เกี่ยวกับผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ด้วยวิธีการปรึกษาหารือและสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ พบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันระหว่างองค์ประกอบของหลักสูตร และมีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของคนในชุมชน

2) ผลการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน สนใจ ตั้งใจ และเอาใจใส่ในการปฏิบัติงาน ทำงานเป็นและพัฒนางานของตนให้ดีขึ้น ผลการประเมินแบบวัด

ทักษะการปฏิบัติงาน และแบบวัดคุณลักษณะในการทำงานนักเรียนทำคะแนนได้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

3) ผลการวิเคราะห์หลักสูตรหลังการนำหลักสูตรไปใช้ พบว่า นักเรียนสามารถทำคะแนนในแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ทุกคน

นพพร ถิ่นไทรงาม (บทคัดย่อ : 2543) ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดฝึกทักษะวิชาชีพในรายวิชาปฏิบัติตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดฝึกทักษะวิชาชีพในรายวิชาปฏิบัติตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ-พัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลการวิจัย พบว่า การร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ในการจัดฝึกทักษะวิชาชีพในรายวิชาภาคปฏิบัติ ตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ-ผลิตภัณฑ์ จำเป็นต้องมีผู้แทนจากสถานศึกษาและสถานประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมในการขร่างหลักสูตร และพัฒนาทักษะวิชาชีพพร้อมกัน ผู้ประกอบการในระดับบริหารและผู้เชี่ยวชาญในสถานประกอบการ ควรได้รับการเชิญเป็นกรรมการจากสถาบันการศึกษาในการจัดฝึกทักษะ งบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการฝึกทักษะวิชาชีพ ควรจำแนกความรับผิดชอบให้ชัดเจนระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ และควรดำเนินการสนับสนุนเครื่องมือ อุปกรณ์อย่างเพียงพอตามความเหมาะสมในการฝึกทักษะ และให้อาจารย์ได้ฝึกใช้เครื่องมือและอุปกรณ์ในสถานประกอบการก่อนเริ่มโครงการและด้านติดตามประเมินผลการฝึกทักษะ ควรกำหนดเกณฑ์ประเมินเป็นแบบผ่านและไม่ผ่าน ควรให้อาจารย์ประเมินวิชาการ และผู้บริหารครูฝึกในสถานประกอบการประเมินทางด้านทักษะในการปฏิบัติงาน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรกระทำได้ด้วยวิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หรือใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาและประมวลข้อมูลต่าง ๆ หรือเก็บข้อมูลจากการสอบถามหรือการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ส่วนในขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบที่พัฒนาขึ้น กระทำได้โดยการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักสูตรแม่บทและการสนทนากลุ่มหรือการนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจริง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย การประเมิน และการพัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ โดยการให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ให้ความเห็นว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่เพียงใด

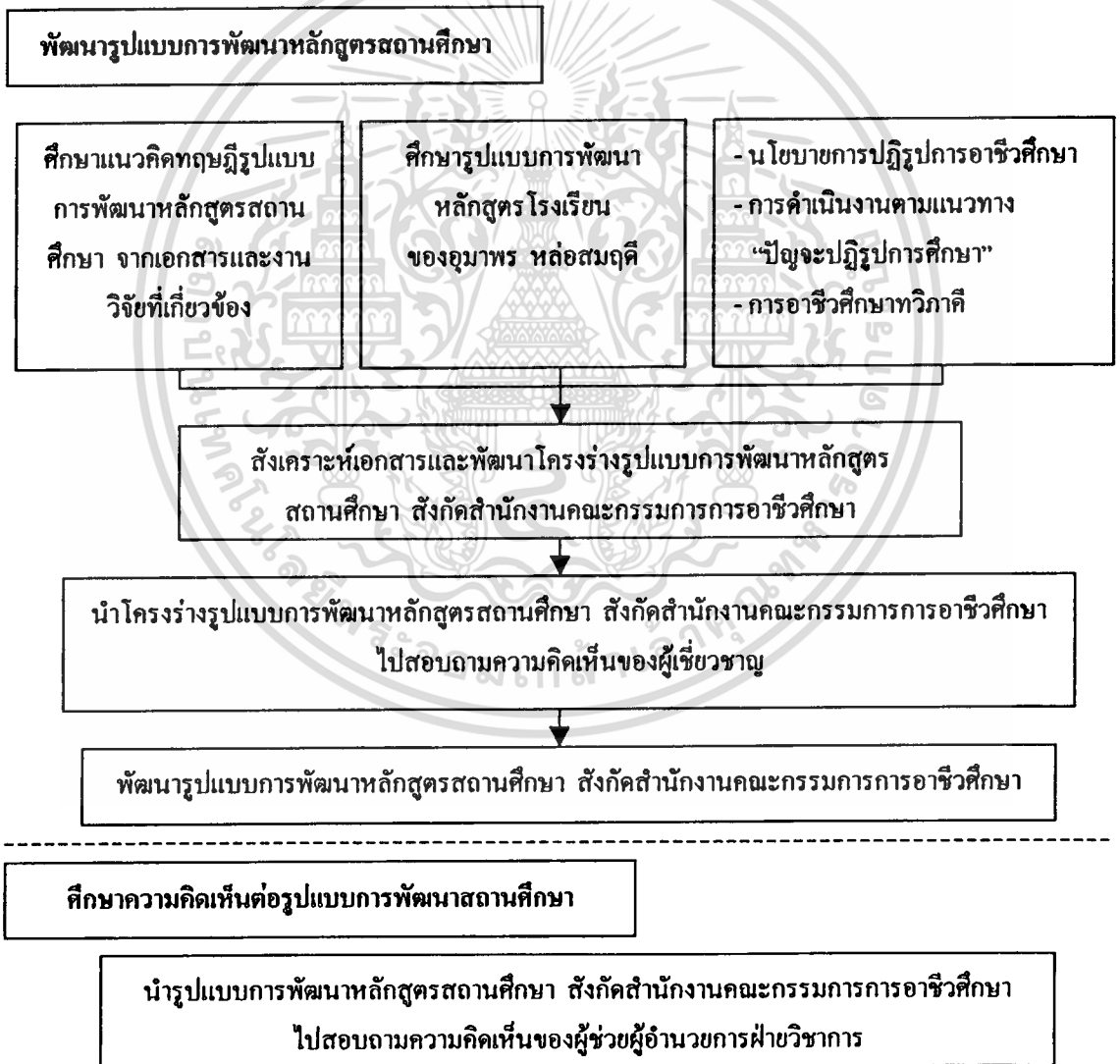
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Development Research) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังแผนภูมิที่ 3.1 ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

3.1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ภาพที่ 3.1 แสดงขั้นตอนการสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด

การกำหนดคุณค่าของระดับความคิดเห็นในแบบสอบถาม ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผู้วิจัยกำหนดค่าตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบ และปลายเปิด

2. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.1 ผู้วิจัยนำขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น มาสร้างเป็นแบบสอบถาม จำนวน 2 ตอน แล้วนำเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมตรวจสอบ และนำไปปรับปรุงแก้ไข

2.2 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์แล้ว ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความสอดคล้องของขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษากับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้ โดยการหาค่า Index of Congruency (IOC) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	ΣR	แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย

1. อาจารย์เลิศ วุฒิชชาติปรีชา ศึกษานิเทศก์
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. อาจารย์สมจิตร รัตนฤทัย ศึกษานิเทศก์
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
3. อาจารย์กฤต มาเดช ศึกษานิเทศก์
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
4. อาจารย์ปิยวีร์ จุติพงษ์รักษา ศึกษานิเทศก์
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
5. อาจารย์สุชาติ กิจพิทักษ์ ศึกษานิเทศก์
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เกณฑ์การให้คะแนน

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อความที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 0 หมายถึง แน่ใจว่าข้อความที่กำหนดไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ค่า IOC พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.6 – 1.0

3.1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ฉบับ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยในเดือน กุมภาพันธ์ 2547

2. ผู้วิจัยนำหนังสืออนุญาตให้เก็บข้อมูลพร้อมด้วยโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปพบผู้เชี่ยวชาญด้วยตนเอง จำนวน 7 ฉบับ และส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 2 ฉบับ เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและขอข้อเสนอแนะในรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ระหว่างวันที่ 20-27 กุมภาพันธ์

2547

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3. ผู้วิจัยประสานกับผู้เชี่ยวชาญทางโทรศัพท์ เพื่อขอรับแบบสอบถามคืน โดยติดต่อขอรับเอกสารคืนด้วยตนเองและรับคืนทางไปรษณีย์ ซึ่งแบบสอบถามได้รับคืนทั้ง 9 ฉบับ

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย

1. นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สูตรค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 102)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับความคิดเห็น

ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2532 : 100)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สูตรค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 103)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

S.D. แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. นำข้อมูลในแบบสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรมาวิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

3.1.4 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

นำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน มาพัฒนาโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ในขั้นตอนนี้จะศึกษาความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 412 คน จาก 28 สถาบัน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 205 คน จาก 14 สถาบัน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่าง 201 คน แต่ผู้วิจัยขอใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 205 คน

ขั้นที่ 2 ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ (Systematic random sampling) โดยการสุ่มจากสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 14 สถาบัน จากจำนวน 28 สถาบัน โดยแบ่งเป็นช่วงละ 1 สถาบัน โดยสุ่มสถาบันแรก เว้นสถาบันถัดไป แล้วเลือกสถาบัน เว้นสถาบัน ดังรายละเอียดในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถาบันการอาชีวศึกษา

สถาบันการอาชีวศึกษา	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ 2	14
ภาคเหนือ 4	14
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 1	14
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3	12
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5	13
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7	17
ภาคใต้ 2	18
ภาคใต้ 4	18
ภาคกลาง 1	23
ภาคกลาง 3	16
ภาคกลาง 5	10
ภาคตะวันออก 1	10
ภาคตะวันออก 3	12
กรุงเทพมหานคร 2	14
รวม	205

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.2.1 ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในสถานศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

แบบสอบถามตอนนี้เป็นลักษณะเลือกตอบ โดยมุ่งสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และประสบการณ์ในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แบบสอบถามตอนนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การกำหนดคุณค่าของระดับความคิดเห็นในแบบสอบถาม ที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ผู้วิจัยกำหนดค่าตามเกณฑ์ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แบบสอบถามครั้งนี้เป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด

3.2.2.2 การสร้างเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่ได้ปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาสร้างเป็นแบบสอบถาม โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้ปรับปรุงตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ มาสร้างเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน
2. นำเสนออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ร่วมตรวจสอบ และนำไปปรับปรุงแก้ไข
3. นำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามตอนที่ 2 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) โดยใช้สูตรของ Cronbach (ถ้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538 : 200) ดังนี้

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S^2} \right]$$

α แทน ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของแบบสอบถาม

k แทน จำนวนข้อแบบสอบถาม

$\sum S_i^2$ แทน ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

S^2 แทน ความแปรปรวนของคะแนนรวม

ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.96

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย
2. นำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา พร้อมแบบสอบถาม และบันทึกข้อความของผู้วิจัย ส่งไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2547 เพื่อเก็บข้อมูลกับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โดยนำส่งทางไปรษณีย์ พร้อมซองเปล่าติดอากรแสตมป์จำนวนถึงผู้วิจัย จำนวน 205 ฉบับ โดยกำหนดให้ส่งคืนภายในวันที่ 25 มีนาคม 2547
3. ผู้วิจัยติดตามรวบรวมแบบสอบถามโดยรอรับผลทางไปรษณีย์ ระหว่างวันที่ 9 มีนาคม 2547 ถึงวันที่ 12 เมษายน 2547 ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 178 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.82
4. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่สอบถามข้อมูลทั่วไปมาวิเคราะห์หาค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 ที่สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร หาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
สูตร ค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 102)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกณฑ์ในการพิจารณาความหมายของค่าเฉลี่ยของแต่ละระดับความคิดเห็น ผู้วิจัย ได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2532 : 100)

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 - 5.00 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 - 4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 - 3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 - 2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

สูตร ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 103)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง

3. นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 3 ที่สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ตามกรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนของอุมพร หล่อสมฤดี ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร คือเริ่มตั้งแต่ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตร ผู้วิจัย จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ตอนคือ

4.1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

4.1.1 พัฒนาโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ผลจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา การดำเนินงานตามแนวทาง “ปัญญาปฏิรูปการศึกษา” การอาชีวศึกษาทวิภาคี และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนของอุมพร หล่อสมฤดี มาสังเคราะห์เป็นโครงสร้างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร มีประโยชน์เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ

1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพของท้องถิ่น

การศึกษาสภาพของท้องถิ่น เพื่อทราบข้อเท็จจริง ความต้องการ ปัญหาและศักยภาพของท้องถิ่น เพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีความทันสมัยสนองความต้องการ และสามารถแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้ ข้อมูลที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ข้อมูลเกี่ยวกับประชากร การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณี วัฒนธรรม จำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีใช้ในวงการธุรกิจอุตสาหกรรม การเกษตร และการศึกษา เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การสำรวจความต้องการอาชีพของท้องถิ่น เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในสาขางานหรือรายวิชาที่ท้องถิ่นต้องการ เนื่องจากจุดประสงค์สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพคือ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ มีทักษะ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในสาขาที่เลือกเรียน

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบของหลักสูตรและข้อมูลความต้องการอาชีพของท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลอาจได้มาโดยวิธีการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลประกอบด้วย ประชากร สถานประกอบการ นักเรียนนักศึกษา เพื่อนำข้อมูลความต้องการอาชีพของท้องถิ่นมาจัดลำดับความสำคัญ

1.2 สำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ

การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ครู-อาจารย์จะต้องสอนทักษะการปฏิบัติให้กับผู้เรียน การสอนทักษะปฏิบัติเป็นการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง การฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในการให้นักเรียนนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกการทำงานจริง ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ ในการให้ความร่วมมือจัดอาชีวศึกษาทั้งในระบบปกติและระบบทวิภาคี ตลอดจนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการให้ความร่วมมือ จากนั้นสถานศึกษาจะต้องดำเนินการคัดเลือกสถานประกอบการเพื่อเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง หรือหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรอาชีวศึกษาประกอบด้วย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขาวิชา รายวิชาในหมวดวิชาวิสามัญ หมวดวิชาชีพ หมวดวิชาเลือกเสรี กิจกรรมเสริมหลักสูตร รหัสรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางเพื่อศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรสาขาวิชา หรือหลักสูตรรายวิชาที่สร้างขึ้นใหม่ มีองค์ประกอบที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดขึ้น

1.4 วิเคราะห์อาชีพ

การวิเคราะห์อาชีพ เป็นการรวบรวมความรู้ ทักษะ คุณลักษณะและคุณภาพของงานแต่ละงานออกมาอย่างชัดเจน โดยจะต้องมีการวิเคราะห์งานย่อย เพื่อกำหนดว่าในการทำงานย่อยนั้นจะต้องมีทักษะและความรู้อะไรบ้าง ซึ่งจะต้องบอกถึงคุณลักษณะและคุณภาพของ

งานแต่ละงานออกมาให้ชัดเจน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดเป็นรายวิชาที่จะต้องทำการสอนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.6 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา เป็นการศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร วัสดุหลักสูตร ความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษา ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ อาคารสถานที่ โรงฝึกงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ

การกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นการแสดงเจตนารมณ์ของสถานศึกษา ที่ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะในการประกอบอาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายการปฏิรูปอาชีวศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจเป็นข้อความที่แสดงวิธีการดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่แผนการปฏิบัติต่อไป

2.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การกำหนดจุดมุ่งหมาย ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อบ่งบอกคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน ครอบคลุมมาตรฐาน ตัวชี้วัดของสถานศึกษา ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน

2.3 กำหนดกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ

การกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นการกำหนดเนื้อหาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการในการปฏิบัติงาน ทักษะ ประสพการณ์ ในการปฏิบัติงานในสาขางานอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพในแต่ละ

สาขาวิชา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและประกันคุณภาพผู้สำเร็จ การศึกษาด้านอาชีวศึกษา

2.4 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

การกำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา เป็นการ กำหนดเนื้อหาสาระของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือหรือสื่อกลางที่ทำให้ผู้เรียนบรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีว ศึกษา สถานศึกษาสามารถกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมในส่วนที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น หรือกำหนดรายวิชาตามสาขางานที่สร้างขึ้นใหม่ ในส่วนของหมวดวิชาชีพ หมวดวิชาเลือกเสรี และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ส่วนหมวดวิชาสามัญ จำนวนหน่วยกิต และจำนวนชั่วโมงที่จัด การเรียนการสอน จะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกน

จุดประสงค์รายวิชา เป็นการระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน หลังจากที่ได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ จะต้องประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้ ทักษะ เจตคติ และ กระบวนการ โดยจะต้องสอดคล้องจุดประสงค์ของสาขางาน

คำอธิบายรายวิชา (Course Description) หรือลักษณะรายวิชา เป็นการแสดง เนื้อหาวิชาโดยสังเขป จะเขียนอธิบายความกว้าง ความลึกซึ้งของเนื้อหาหลักสูตร รวมถึงผลการ เรียนรู้ที่คาดหวัง

2.5 กำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา

การกำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ที่จะต้องกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และ ประสิทธิภาพการเรียนรู้รายวิชาให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในสาระและมาตรฐานการเรียนรู้

2.6 กำหนดสื่อการสอน

ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดสื่อการสอนเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะสื่อเป็นตัวกลางที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การใช้สื่อ การเรียนการสอนวิชาชีพ มุ่งเน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ผลิตสินค้า ผู้ให้บริการ การเรียนรู้จึงต้องคลุกคลีอยู่กับเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ ซึ่งถ้าจะสอนให้ผู้เรียน ทำงานเป็นก็ต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ ในรูปแบบของ ใบช่วยสอน ได้แก่ ใบงาน ใบปฏิบัติงาน ใบความรู้และรายการสอน นอกจากนี้ในการเลือกสื่อ การสอนผู้สอนจะต้องพิจารณาถึง ขนาดของกลุ่มผู้เรียน ประสิทธิภาพการเรียนรู้ และลักษณะของ สื่อการสอนที่มีในท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด โดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของสถาบัน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของวิทยาเขต รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ

การตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ เป็นการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความเห็นว่า วิสัยทัศน์และภารกิจที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา ว่ามีความชัดเจน เหมาะสมกับยุคสมัย สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา บังบอกรายงานของสถานศึกษา นอกจากนี้จะต้องตรวจสอบการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนองความต้องการของชุมชน ผู้เรียนและท้องถิ่น

3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

การตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เป็นการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความเห็นว่า จุดมุ่งหมายที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษา บังบอกรายงานที่ควรให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน สามารถใช้เป็นแนวทางในการเลือกเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ วิธีการวัดและประเมินผล จะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกน หรือหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความเห็นว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น ได้มีการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม คำนึงตามความต้องการของชุมชน และได้กำหนดตามสภาพปัญหา สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของชุมชน

3.3 ตรวจสอบกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ

การตรวจสอบกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ เป็นการให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้ความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการในการปฏิบัติงาน ทักษะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสาขางานอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพในแต่ละสาขาวิชา ว่าสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ความครอบคลุมของเนื้อหา และการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษาได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.4 ตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

การตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา เป็นการให้ผู้ที่มีความรู้หรือมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับสาขางานอาชีพ ตรวจสอบข้อมูลหรือรายละเอียดที่เกี่ยวกับความรู้ ทักษะที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพ การตรวจสอบจะต้องตรวจสอบว่าได้สนองต่อกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมากน้อยเพียงใด มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

3.5 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา

การตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา เป็นการให้ผู้ที่มีความรู้หรือผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชา ว่ามีความสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและครอบคลุมของเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในกรอบสาระและมาตรฐานสาขางานอาชีพหรือไม่เพียงใด

3.6 ตรวจสอบสื่อการสอน

การตรวจสอบสื่อการสอน เป็นการให้ผู้ที่มีความรู้หรือมีความเชี่ยวชาญทางด้านสื่อการสอน ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเลือกสื่อว่ามีความเหมาะสมและสอดคล้องกับ จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด มีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนหรือไม่ เป็นสื่อที่มีคุณภาพทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ และวางแผนจัดการเรียนการสอน กำหนดรายละเอียดกิจกรรมในแต่ละคาบ จัดเตรียมวัสดุและสื่อการสอน ประสานงานกับสถานประกอบการ องค์กรเรียนรู้ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอนไว้ก่อนทำการสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางการสอนชัดเจนยิ่งขึ้น การจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีพจะต้องมีการวางแผนหรือกำหนดแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะอาชีพ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การสอนจะต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ มีความคิด รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีการบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การ

เรียนรู้ ทันท่วงทีต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในชุมชนประเทศและสังคมโลก สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพและเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ และสนองความต้องการของท้องถิ่น

4.2 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ

วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า การสอนแบบฝึกปฏิบัติเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนแบบฝึกปฏิบัติ ได้แก่ สถานที่ฝึกปฏิบัติ สถานประกอบการ อุปกรณ์และเครื่องมือ เอกสารการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของสถานประกอบการ และสถานที่ฝึกปฏิบัติ ว่ามีสภาพมั่นคง แข็งแรง และมีการดูแลบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

ดังนั้น ในขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใด ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมสื่อที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยีสู่ผู้เรียนได้ในเวลาอันสั้น ได้แก่ ตำรา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย และสถานที่ฝึกปฏิบัติให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4.3 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้

การประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อให้เนื้อหาในการถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้ในชุมชนและเป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของท้องถิ่น ในการนำหลักสูตรไปใช้จึงควรนำศักยภาพภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการศึกษาทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา สถานศึกษาจึงควรประสานกับผู้นำชาวบ้าน ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน หรือผู้นำอาวุโส ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขางานที่เปิดสอนมาให้ความรู้กับนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่พัฒนาขึ้นโดยผู้นำท้องถิ่น ไปต่อยอดองค์ความรู้ใหม่และนำไปพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

ขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร เป็นขั้นตอนประเมินค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลมาหาคำตอบว่า หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียง มีส่วนใดที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การประเมินผลหลักสูตรสามารถทำการประเมินได้ใน 3 ลักษณะ คือ

5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร

การประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การกำหนดสื่อการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งได้แก่ การประเมินข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความต้องการของท้องถิ่น การประเมิน โครงร่างหลักสูตร โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา และกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น

5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร

การประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคระหว่างการใช้หลักสูตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรและนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป

5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร

การประเมินหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบภาพรวมทั้งหมดของการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวนผู้ที่เรียนสำเร็จและมีงานทำ ความรู้สึกรักของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อหลักสูตร ประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร บรรยากาศในสถานศึกษาและในชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น

4.1.2 นำโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

4.1.2.1 ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และการพัฒนาหลักสูตร เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 4.1 ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับความเห็น
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน			
1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น	4.89	.33	เห็นด้วยมากที่สุด
1.2 สำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ	4.56	.72	เห็นด้วยมากที่สุด
1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง	4.78	.44	เห็นด้วยมากที่สุด
1.4 วิเคราะห์อาชีพ	4.67	.50	เห็นด้วยมากที่สุด
1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา	4.78	.41	เห็นด้วยมากที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับความเห็น
ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร			
2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ	4.56	.72	เห็นด้วยมากที่สุด
2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.78	.44	เห็นด้วยมากที่สุด
2.3 กำหนดกรอบสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้สาขางานอาชีพ	4.89	.33	เห็นด้วยมากที่สุด
2.4 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และ คำอธิบายรายวิชา	4.67	.70	เห็นด้วยมากที่สุด
2.5 กำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา	4.22	1.30	เห็นด้วยมาก
2.6 กำหนดสื่อการสอน	3.78	1.30	เห็นด้วยมาก
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร			
3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ	4.56	.52	เห็นด้วยมากที่สุด
3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.78	.44	เห็นด้วยมากที่สุด
3.3 ตรวจสอบกรอบสาระและมาตรฐาน การเรียนรู้สาขางานอาชีพ	4.78	.44	เห็นด้วยมากที่สุด
3.4 ตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา	4.78	.44	เห็นด้วยมากที่สุด
3.5 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา	4.11	1.27	เห็นด้วยมาก
3.6 ตรวจสอบสื่อการสอน	3.89	1.27	เห็นด้วยมาก
ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้			
4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน	4.89	.33	เห็นด้วยมากที่สุด
4.2 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและ สถานที่ฝึกปฏิบัติ	4.89	.33	เห็นด้วยมากที่สุด
4.3 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้	4.67	.50	เห็นด้วยมากที่สุด
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร			
5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร	4.11	1.53	เห็นด้วยมาก
5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร	4.78	.66	เห็นด้วยมากที่สุด
5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร	4.67	.70	เห็นด้วยมากที่สุด
รวม	4.60	.45	เห็นด้วยมากที่สุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.78 - 4.89 ซึ่งค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญสูงกว่า 3.5 ทุกขั้นตอน ดังนั้นทุกขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรจึงมีความสำคัญและจำเป็น และในภาพรวมมีความเห็นในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรพบว่า

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เห็นด้วยในระดับมากที่สุดทุกรายการ มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.56 - 4.89 สำหรับรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น รองลงมาคือ วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง ($\bar{X} = 4.78$) และวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.78$) วิเคราะห์อาชีพ ($\bar{X} = 4.67$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ ($\bar{X} = 4.56$)

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 รายการ คือ กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ ($\bar{X} = 4.56$) กำหนดจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.78$) กำหนดกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ ($\bar{X} = 4.89$) และกำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ($\bar{X} = 4.67$) เห็นด้วยในระดับมาก 2 รายการคือ กำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา ($\bar{X} = 4.22$) และกำหนดสื่อการสอน ($\bar{X} = 3.78$)

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด 4 รายการ คือ การตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ ($\bar{X} = 4.56$) การตรวจสอบจุดมุ่งหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ($\bar{X} = 4.78$) การตรวจสอบกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ ($\bar{X} = 4.78$) และการตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ($\bar{X} = 4.78$) และเห็นด้วยในระดับมาก 2 รายการคือ การตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา ($\bar{X} = 4.11$) และการตรวจสอบสื่อการสอน ($\bar{X} = 3.89$)

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ เห็นด้วยในระดับมากที่สุดทั้ง 3 รายการคือ กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.89$) จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่ฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 4.89$) และการประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.67$)

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร เห็นด้วยในระดับมากที่สุด 2 รายการคือ การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 4.78$) และการประเมินหลังการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 4.67$) เห็นด้วยในระดับมากคือ การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร ($\bar{X} = 4.11$)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

โดยภาพรวมผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร และเห็นว่าสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 88.89 และมีความเห็นว่าทุกขั้นตอนใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีความจำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 77.78 และมีข้อเสนอแนะขั้นตอนที่ควรเพิ่มเติม คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ควรเพิ่มขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพของสถานประกอบการ

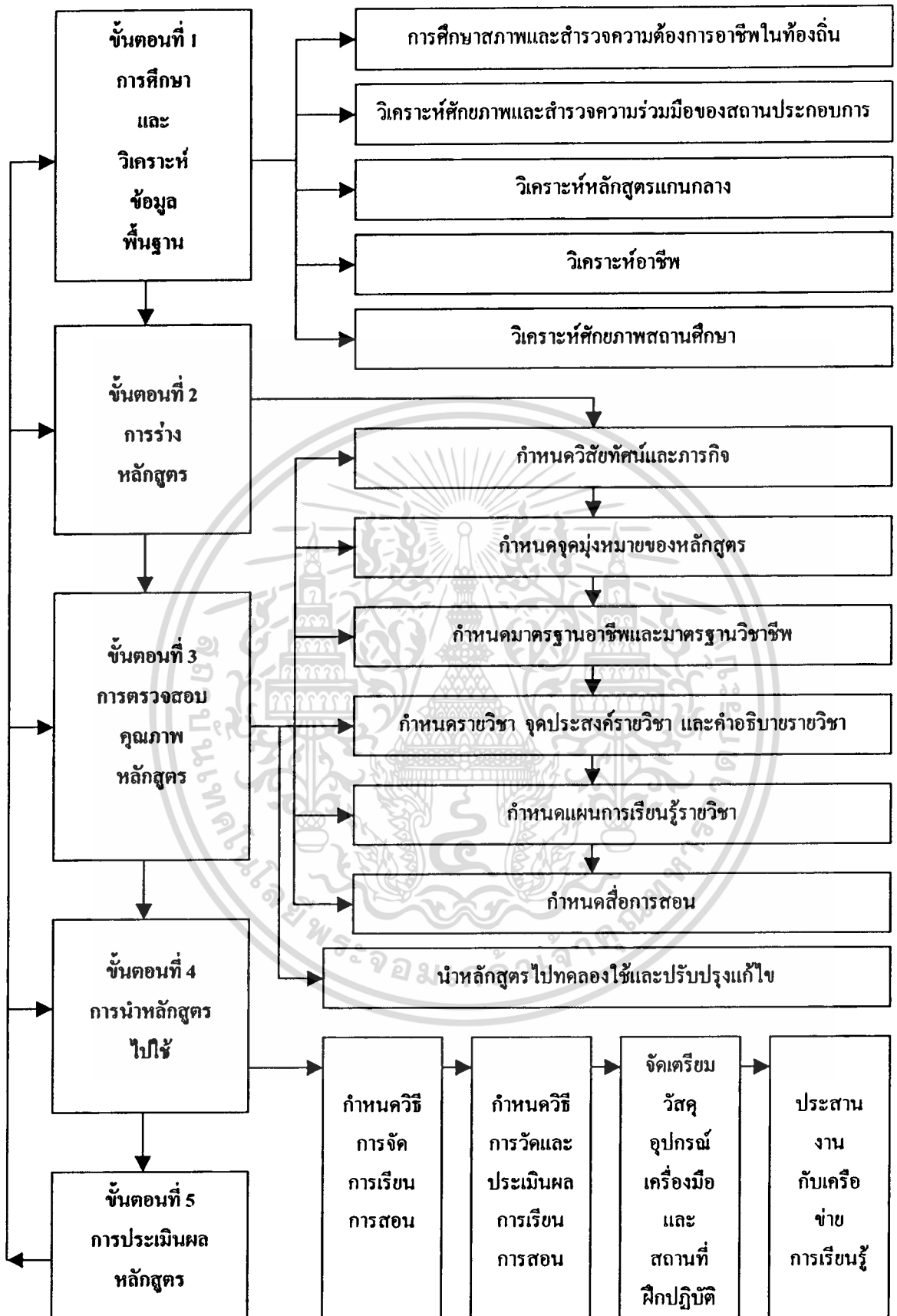
ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร ควรเปลี่ยนการกำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ภาชงานอาชีพ เป็นกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตรก่อนนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้ ควรเพิ่มขั้นตอนการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล การเรียนการสอน

4.1.3 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

จากการสอบถามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 9 คน และนำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่ควรเพิ่มเติม มาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และประสบการณ์ในการเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังตารางที่ 4.2 – 4.6 และผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	125	70.20
หญิง	53	29.80
รวม	178	100.00

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศชาย จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 70.20 และเพศหญิง จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 29.80

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 31 ปี	25	14.00
31 – 40 ปี	22	12.40
41 – 50 ปี	96	53.90
51 – 60 ปี	35	19.70
รวม	178	100.00

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุต่ำกว่า 31 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00 อายุ 31-40 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 12.40 อายุ 41-50 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 53.90 อายุ 51-60 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 19.70

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษา

วุฒิการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	5	2.80
ปริญญาตรี	74	41.60
ปริญญาโท	95	53.40
ปริญญาเอก	4	2.20
รวม	178	100.00

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม มีวุฒิการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.80 วุฒิปริญญาตรี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 41.60 วุฒิปริญญาโท 95 คน คิดเป็นร้อยละ 53.40 และวุฒิปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 2.20

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

ประสบการณ์การทำงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 10 ปี	36	20.20
10 – 15 ปี	21	11.80
16 – 20 ปี	21	11.80
20 ปีขึ้นไป	100	56.20
รวม	178	100.00

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 20.20 มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-15 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มีประสบการณ์ในการทำงาน 16-20 ปี จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 11.80 และมีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 56.20

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามประสบการณ์ในการฝึกอบรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การฝึกอบรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา		
เคยได้รับการฝึกอบรม	115	64.60
ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม	63	35.40
รวม	178	100.00

จากตารางที่ 4.6 พบว่าผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม เคยได้รับการฝึกอบรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 64.60 และไม่เคยได้รับการฝึกอบรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 35.40

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปรากฏดังตารางที่ 4.7 ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความเห็นเกี่ยวกับขั้นตอน
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับความเห็น
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน			
1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพ ในท้องถิ่น	3.95	.94	เห็นด้วยมาก
1.2 วิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของ สถานประกอบการ	4.00	.86	เห็นด้วยมาก
1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง	3.81	.83	เห็นด้วยมาก
1.4 วิเคราะห์อาชีพ	4.01	.92	เห็นด้วยมาก
1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา	4.14	.81	เห็นด้วยมาก
ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร			
2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ	4.16	.81	เห็นด้วยมาก
2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.29	.78	เห็นด้วยมาก
2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.28	.77	เห็นด้วยมาก
2.4 กำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ	4.28	.82	เห็นด้วยมาก
2.5 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และ คำอธิบายรายวิชา	4.13	.73	เห็นด้วยมาก
2.6 กำหนดแผนการเรียนรู้อย่างรายวิชา	4.12	.79	เห็นด้วยมาก
2.7 กำหนดสื่อการสอน	3.79	.90	เห็นด้วยมาก
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร			
3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ	3.89	.85	เห็นด้วยมาก
3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.12	.86	เห็นด้วยมาก
3.3 ตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์	4.08	.85	เห็นด้วยมาก
3.4 ตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ	4.07	.84	เห็นด้วยมาก
3.5 ตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา	4.13	.73	เห็นด้วยมาก
3.6 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้อย่างรายวิชา	4.03	.78	เห็นด้วยมาก
3.7 ตรวจสอบสื่อการสอน	3.75	.80	เห็นด้วยมาก
3.8 นำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข	3.93	.95	เห็นด้วยมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	\bar{X}	S.D.	ระดับความเห็น
ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้			
4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน	4.03	.83	เห็นด้วยมาก
4.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน	4.13	.75	เห็นด้วยมาก
4.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ	4.06	.76	เห็นด้วยมาก
4.4 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้	3.82	.87	เห็นด้วยมาก
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร			
5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร	3.80	1.02	เห็นด้วยมาก
5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร	3.90	.96	เห็นด้วยมาก
5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร	4.03	.94	เห็นด้วยมาก
รวม	4.01	.67	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ในภาพรวมเห็นด้วยกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$)

เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.75-4.29 ซึ่งมีระดับความเห็นอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน สำหรับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.29$) ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ขั้นตอนการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ ($\bar{X} = 4.28$) ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ขั้นตอนการตรวจสอบสื่อการสอน ($\bar{X} = 3.75$) ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้

การนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ได้	140	78.65
ไม่แน่ใจ	35	19.67
ไม่ได้	3	1.68
รวม	178	100.00

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม มีความเห็นว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในภาพรวมสามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 78.65 ไม่แน่ใจว่าสามารถนำไปใช้ได้ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 19.67 และมีความเห็นว่านำไปใช้ไม่ได้ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.68 ส่วนความคิดเห็นเพิ่มเติมในข้ออื่น ๆ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของสถานศึกษา/สถานประกอบการ ความเข้าใจของผู้จัดทำและนำไปใช้

ในส่วนของคุณเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เห็นว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน สรุปเหตุผลว่า ขั้นตอนที่กำหนดเป็นกรอบในการดำเนินการ เป็นกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจน มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน สามารถตรวจปรับและประเมินผลการปฏิบัติงานได้ หากขาดขั้นตอนใดการพัฒนาหลักสูตรจะไม่สมบูรณ์และไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

5.1.1.1 เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

5.1.1.2 เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ ต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น

5.1.2 การดำเนินการวิจัย

5.1.2.1 พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษานโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา การดำเนินงานตามแนวทาง “ปัญจะปฏิรูปการศึกษา” และการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี

2) สังเคราะห์เอกสารและพัฒนาโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3) สอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

3.1) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ โครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2) การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ออกหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 ฉบับ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำหนังสืออนุญาตให้เก็บข้อมูลพร้อมด้วยโครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปพบด้วยตนเอง จำนวน 7 คน และส่งทางไปรษณีย์ จำนวน 2 คน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและขอข้อเสนอแนะในรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยกำหนดวันขอรับแบบสอบถามคืนจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละรายและรอรับทางไปรษณีย์

3. ผู้วิจัยจะประสานกับผู้เชี่ยวชาญทางโทรศัพท์ เพื่อขอรับแบบสอบถามคืน โดยจะติดต่อขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเองและรอรับทางไปรษณีย์ ระหว่างวันที่ 20-27 กุมภาพันธ์ 2547

4. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.3) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

1. นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 ที่สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรหาค่าความถี่และร้อยละ

4) พัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

5.1.2.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 412 คน จาก 28 สถาบัน

1.2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 205 คน จาก 14 สถาบัน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบมีระบบ

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
สถานศึกษา

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร
ไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1) ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ออกหนังสือขอความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อขออนุญาต
เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2) นำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามถึง ผู้
ผู้อำนวยการสถานศึกษา พร้อมแบบสอบถาม และหนังสือของผู้วิจัย ส่งไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา
เพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลกับผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 205 ฉบับ โดยนำส่ง
ทางไปรษณีย์ พร้อมซองเปล่าติดอากรแสตมป์จำนวนถึงผู้วิจัย ในวันที่ 8 มีนาคม 2547

3.3) ผู้วิจัยติดตามรวบรวมแบบสอบถามโดยรอรับผลทางไปรษณีย์
ระหว่างวันที่ 9 มีนาคม 2547 ถึงวันที่ 12 เมษายน 2547 ซึ่งแบบสอบถามเก็บคืนได้ จำนวน 178
ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.82 ของแบบสอบถามทั้งหมด

3.4) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1) นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 1 ที่สอบถามสถานภาพ
ส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม หาค่าความถี่และค่าร้อยละ

4.2) นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 2 ที่สอบถามความคิดเห็น
เกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร หาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3) นำข้อมูลในแบบสอบถามตอนที่ 3 ที่สอบถามความคิดเห็น
เกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนา
หลักสูตรหาค่าความถี่และร้อยละ

5.1.2.3 สรุปผลการวิจัย

1) ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

- 1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น
- 1.2 วิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ
- 1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง
- 1.4 วิเคราะห์อาชีพ
- 1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

- 2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ
- 2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2.4 กำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ
- 2.5 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา
- 2.6 กำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา
- 2.7 กำหนดสื่อการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

- 3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ
- 3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3.3 ตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3.4 ตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ
- 3.5 ตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา
- 3.6 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา
- 3.7 ตรวจสอบสื่อการสอน
- 3.8 นำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตร ไปใช้

- 4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน
- 4.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 4.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ
- 4.4 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร

5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร

5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร

2) ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาไปใช้ ในภาพรวมผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาแต่ละขั้นตอนพบว่า มีระดับความเห็นอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน สำหรับขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ขั้นตอนการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร รองลงมาคือ ขั้นตอนการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และขั้นตอนการกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ ส่วนขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ขั้นตอนการตรวจสอบสื่อการสอน ซึ่งมีความเห็นอยู่ในระดับมาก

ในส่วนของการความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ มีความเห็นว่าสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ และมีความจำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน

5.2 การอภิปรายผล

1. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการนำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนของอุมาพร หล่อสมฤดี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร และนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการปฏิรูประบบบริหารจัดการ โดยกรมมอบอำนาจ/กระจายอำนาจ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ให้สถาบันการอาชีวศึกษาพิจารณาการเปิด ขยาย สาขาวิชาของวิทยาลัยตามข้อเสนอของคณะกรรมการบริหารสถาบันการอาชีวศึกษาต่อคณะกรรมการสถาบันการอาชีวศึกษา โดยสามารถปรับวิชาชีพได้เองโดยอิสระตามความต้องการของสถานศึกษา รวมทั้งให้สามารถเสนอขออนุมัติเปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ ได้จากคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งจากการพัฒนารูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีระดับการอภิปรายดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การศึกษาสภาพและความต้องการอาชีพของท้องถิ่น เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาหรือสาขางานที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับคงเดช สิทธิมาตย์ (2543 : 117-121) ได้กล่าวว่า สถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาความต้องการในงานอาชีพ จุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพก็คือ ต้องการให้สำเร็จการศึกษาออกไปแล้วได้มีความรู้ มีทักษะ สามารถทำงานต่าง ๆ ในสาขาที่ตนร่ำเรียนไปอย่างมีประสิทธิภาพ การสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ การจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ครูจะต้องสอนทักษะการปฏิบัติให้กับผู้เรียน การสอนทักษะปฏิบัติเป็นการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง การจัดนักศึกษาฝึกงานในสถานประกอบการ ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติจริง

การวิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ การวิเคราะห์ศักยภาพของสถานประกอบการ เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของสถานประกอบการในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการด้านแรงงาน ความต้องการนักศึกษาฝึกงาน ความทันสมัยด้านเทคโนโลยี ผู้ฝึกสอน ทำเลที่ตั้งของสถานประกอบการ เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และการสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ ในการให้ความร่วมมือในการจัดอาชีวศึกษาทั้งในระบบปกติ และระบบทวิภาคี ตลอดจนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการให้ความร่วมมือ เพื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญและคัดเลือกสถานประกอบการเพื่อเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในรายวิชาหรือสาขางานที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ซึ่งระวีวรรณ ชินะตระกูล (2535 : 86) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานการจัดส่งนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการ คือ ขั้นที่ 1 สำรวจสถานประกอบการ เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประเภทของสถานประกอบการ ความสามารถในการรับนักศึกษาฝึกงาน ขั้นที่ 2 คัดเลือกสถานประกอบการที่เหมาะสมกับหลักสูตรและสาขาวิชาที่เปิดสอน ซึ่งสอดคล้องกับมยุรา ศรีพงษ์วิวัฒน์ (2541 : 14-15) ที่มีความเห็นว่าการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องมีการวางแผนสำรวจข้อมูลความต้องการของสถานประกอบการ และพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในความร่วมมือ

การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง เพื่อศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 126) ที่กล่าวว่าคณะทำงานต้องศึกษาและทำความเข้าใจกับหลักสูตรแม่บท เพื่อพิจารณาว่ามีส่วนใดที่หลักสูตรเปิด โอกาสให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และรัตนะ บัวสนธิ์ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์หลักสูตรแม่บท เพื่อประมวลข้อมูลเพื่อนำมาพัฒนาโครงร่างหลักสูตร

การวิเคราะห์อาชีพ เป็นการกำหนดคุณลักษณะและคุณภาพของงานแต่ละงาน เพื่อกำหนดรายวิชาในสาขางานที่สร้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูประบบอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้ทำการวิเคราะห์อาชีพ เพื่อจัดทำหลักสูตรสาขาวิชาชีพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหม่ตามความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และสอดคล้องกับการวิเคราะห์อาชีพแบบ DACUM ซึ่งศิวศกร ไชยสุนทร (2545 : 26) ได้ให้ความหมายของ DACUM ว่า การพัฒนาหลักสูตร โดยใช้การวิเคราะห์อาชีพเป็นหลัก เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว สามารถนำไปใช้วิเคราะห์งาน ทั้งในระดับวิชา งานช่างเทคนิค ช่างฝีมือ และช่างกึ่งฝีมือ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา เป็นการศึกษาความพร้อมของสถานศึกษา เพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 126) ที่กล่าวว่า เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของสถานศึกษา ในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านบุคลากร การบริหาร วัสดุอุปกรณ์ ความร่วมมือระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนในท้องถิ่น ฯลฯ เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และวัฒนาพร ระวังบุทกซ์ (2545 : 29) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรดำเนินการตั้งคณะทำงานศึกษาสภาพของสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศที่ทำให้เห็นภาพสะท้อนที่ชัดเจนของสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

การกำหนดวิสัยทัศน์ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องมีวิสัยทัศน์ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของสถานศึกษา ในการที่จะเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะในสาขางานที่สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร ระวังบุทกซ์ (2545 : 37) ที่ได้กล่าวว่า วิสัยทัศน์เป็นภาพอนาคตที่ฉายให้เห็นภาพผู้เรียนที่พึงประสงค์เป็นหลัก และอาจจะมีภาพขององค์กรที่มีประสิทธิผลอยู่ด้วยก็ได้ ภารกิจ เป็นแนวทางในการดำเนินการหรือแผนการปฏิบัติเพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้น บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร ระวังบุทกซ์ (2545 : 42) ได้ให้ความหมายของภารกิจว่า เป็นข้อความที่แสดงวิธีการดำเนินการของสถานศึกษาเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ และนำไปสู่การวางแผนปฏิบัติต่อไป

การกำหนดจุดมุ่งหมาย ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อบ่งบอกคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับจิตรลดา แสงปัญญา (ม.ป.ป. : 10) ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตร เป็นเสมือนคู่มือที่ช่วยให้การวางแผนและกำหนดรายละเอียดในองค์ประกอบอื่น ๆ ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับโจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 59) ซึ่งกล่าวว่า ในการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดจุดประสงค์เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากขึ้นตอนหนึ่ง เพราะจะบอกถึงความมุ่งหวังที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและความรู้ความสามารถในลักษณะใด รวมทั้งยัง

เป็นแนวทางในการกำหนดเนื้อหาสาระ กิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ รวมทั้งการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการกำหนดคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนนอกเหนือจากความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในการประกอบอาชีพ ในการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545 : 54) ได้ให้ความหมายของคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ว่า เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน ในด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม สถานศึกษาจะต้องร่วมกับชุมชนกำหนดขึ้น และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (อ้างใน รอยพิมพ์ใจ เพชรกุล. 2545 : 26-29) ได้กำหนดคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึง ประสงค์และพฤติกรรมบ่งชี้ที่ครูผู้สอนสามารถสังเกตได้ในขณะทำการสอน

การกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ เป็นการกำหนดเนื้อหาความรู้และ กระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการในการปฏิบัติงาน ทักษะ ประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานในสาขางานอาชีพ และคุณลักษณะที่เหมาะสมในการดำเนินชีวิตและการประกอบ อาชีพของผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาจากสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพผู้สำเร็จในการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่ได้ดำเนินการปฏิรูประบบการบริหารจัดการ โดยการพัฒนา ระบบคุณภาพมาตรฐาน มุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรจากมาตรฐานอาชีพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนา มาตรฐานสมรรถนะ มาตรฐานการศึกษาวิชาชีพ และมาตรฐานสถานศึกษา การส่งเสริม ประเมินภายในเป็นระยะ ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมกับการประเมินภายนอก รวมทั้งการพัฒนา ระบบคุณวุฒิวิชาชีพ (กรมอาชีวศึกษา 2545 : 2-3)

การกำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา สถานศึกษาจะต้อง กำหนดรายวิชา จำนวนหน่วยกิต จำนวนชั่วโมงที่จัดการเรียนการสอนหมวดวิชาชีพในสาขางานที่ พัฒนาหลักสูตรขึ้น พร้อมทั้งจุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ซึ่งเป็นส่วนที่ระบุพฤติกรรม ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และรายละเอียดของเนื้อหาวิชาโดยสังเขป ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับ หลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดทำขึ้น

การกำหนดแผนการเรียนรู้อย่างไรก็ตาม เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารที่ สืบหาศาล (2545 : 409) ที่กล่าวว่า การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการจัดโปรแกรมการจัด ประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาต่าง ๆ ไว้ล่วงหน้า เพื่อดำเนินการให้ผู้เรียนบรรลุผลการเรียนรู้ ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ การกำหนดสื่อการสอน สื่อการสอนเป็นตัวกลางที่ทำให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การกำหนดสื่อการสอนทางวิชาชีพ จะต้องคำนึงถึงวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ เทคโนโลยีที่ทันสมัย สถานที่ในการฝึกปฏิบัติ ดังนั้นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษา จะต้องมีการสำรวจแหล่งความรู้ในท้องถิ่น สถานที่ฝึกปฏิบัติ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทักษะ และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ซึ่งสอดคล้อง กับบุญลักษณ์ ศัพท์พันธุ์ (2546 : 23) ที่กล่าวว่า การเตรียมสื่อการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือ สำคัญอย่างหนึ่ง ที่จะช่วยให้การเรียนการสอนวิชาชีพดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ และ มงคล วงษ์อนุ (2540 : 38) ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนการสอน แนวคิดทางการศึกษาวิชาชีพ มุ่งเน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในการเรียนเรียนรู้ การเรียนวิชาต้องคลุกคลีกับเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องทุนแรง และต้องเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ผลิตสินค้า และผู้บริการ ผู้เรียนจึงควรจะต้องคุ้นเคยกับระบบการทำงานที่มีการส่งงานโดยใบงาน ซึ่งถ้าจะ สอนให้ผู้เรียนทำงานเป็นก็ต้องอาศัยสื่อการเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ในรูป ของใบช่วยสอน ได้แก่ ใบงาน ใบปฏิบัติงาน ใบความรู้ และรายการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา การตรวจสอบวิสัยทัศน์และ ภารกิจ จะต้องตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้อง ความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 นโยบายการอาชีวศึกษา และ การสนองต่อความต้องการของชุมชน การตรวจสอบภารกิจ เป็นการตรวจสอบว่าวิธีการดำเนินการ ที่กำหนดสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้หรือไม่ การตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนหรือหลักสูตรที่กำหนด โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นการ ตรวจสอบว่า ได้กำหนดขึ้นตามสภาพปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของ ท้องถิ่นหรือไม่ การตรวจสอบกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ จะต้องตรวจสอบ ความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ความครอบคลุมของเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ว่าสนองต่อกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ มีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง การตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา ว่ามีความชัดเจน แสดง รายละเอียดของการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และประสพการณ์การเรียนรู้ ของรายวิชา และสามารถทำการประเมินผลผู้เรียนได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ อุมพร หล่อสมฤดี ที่ได้กำหนดว่าเมื่อร่างหลักสูตรเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำไปใช้กับนักเรียน จำเป็นต้องมีการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรก่อน เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และสมบูรณ์ที่สุด และสอดคล้องกับวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2545 : 316) ที่กล่าวว่า เมื่อจัดทำ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลักสูตรสถานศึกษาในแต่ละบทเสร็จแล้ว สถานศึกษาควรมีการตรวจสอบความสอดคล้องเหมาะสมของหลักสูตรสถานศึกษา

การนำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข หลังจากที่ได้ตรวจสอบคุณภาพแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตรว่ามีความสอดคล้องและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่นแล้ว ก่อนการนำหลักสูตรไปใช้ ควรนำหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ โดยการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เพื่อค้นหาข้อบกพร่องของหลักสูตรและปรับปรุงแก้ไขก่อนนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของวิชัช ประสิทธิ์วุฒิเวช (2542 : 152) ซึ่งได้กล่าวถึงการตรวจสอบและการทดลองใช้หลักสูตรว่า คณะผู้เชี่ยวชาญ ทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรจากองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้ครบทุกด้าน เพื่อการแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้ และคณะทดลองใช้หลักสูตร ต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนทดลองใช้ ซึ่งอาจจะเป็นประชุมหรือการฝึกอบรม ทั้งนี้จะต้องมีการเตรียมงานด้านต่าง ๆ อำนวยความสะดวก เช่น วัสดุหลักสูตร แผนการทำงาน งบประมาณ เป็นต้น ผลที่ได้จากขั้นตอนนี้ต้องนำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขก่อนถึงขั้นตอนต่อไป และสอดคล้องกับใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 134) ที่กล่าวว่า ในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้นั้น คณะทำงานต้องเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจึงทดลองใช้ในชั้นเรียน โดยคณะทำงานต้องวางแผนนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร และทำความเข้าใจร่วมกับครูผู้สอน แล้วร่วมกันวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง เพื่อนำมาพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรและดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา

การกำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน เป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงปรารถนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร จึงต้องมีการวางแผนหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนไว้ล่วงหน้าและจะต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และมีสมรรถนะทางวิชาชีพที่เรียน สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับคงเดช สิทธิมาตย์ (2543 : 132) ได้สรุปการจัดการเรียนการสอนว่า หมายถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ และสอดคล้องกับบุญลักษณ์ ศัพท์พันธุ์ (2546 : 31) ได้สรุปว่าการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพนั้น ครู-อาจารย์จะต้องสอนทักษะการปฏิบัติให้กับผู้เรียน การสอนทักษะการปฏิบัติเป็นการเน้นการสอนที่ต้องฝึกฝนและปฏิบัติจริง เพื่อช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ ด้วยวิธีการสอนและเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้โดยง่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยการกำหนดจุดประสงค์ของการวัด และประเมินผล การเลือกและสร้างเครื่องมือให้ตรงกับคุณลักษณะและพฤติกรรมที่จะวัด และ กำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2545 : 228-229) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียน ของผู้เรียน รวมทั้งข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการพัฒนาและเรียนรู้อย่าง เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับกังวล เทียนกันท์เทศน์ (2540 : 16) ที่กล่าวว่า การวัดผลและการ ประเมินผลเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง เพราะการวัดเป็นไปเพื่อการประเมินว่าดีเลวเก่งอ่อนเพียงใด สิ่งใดบ้างที่ต้องแก้ไขปรับปรุงพัฒนา ถ้าเป็นผลของการเรียนรู้ก็ต้องเทียบกับวัตถุประสงค์ว่า การเรียนรู้นั้นบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด การวัดผลจึงเป็นไปเพื่อการประเมิน

การจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ ในขั้นตอนการนำ หลักสูตรไปใช้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใด ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมสื่อที่ สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยีให้ผู้เรียนได้ในเวลาอันสั้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับนพพร ถิ่นไทรงาม (2543 : 11) ที่ กล่าวว่า วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการเรียน การสอนวิชาชีพ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า การสอนแบบฝึกปฏิบัติเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่ทำให้ผู้ เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ และสอดคล้องกับปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 183) ที่กล่าวว่า การฝึกงานเป็นการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของผู้เรียน สถานศึกษาจึงต้องมีอาคารที่เป็นโรงฝึกงาน เพื่อที่จะ ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการทำงานและการประกอบอาชีพ สิ่งที่ควรคำนึงเกี่ยวกับ โรงฝึกงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมของโรงฝึกงาน การจัดวางผังโรงฝึกงาน การจัดเครื่องมือ และ อุปกรณ์ ความปลอดภัยในโรงฝึกงาน สิ่งเหล่านี้ต้องมีพร้อมทั้งจำนวนและสมรรถภาพของ เครื่องมือและอุปกรณ์ จึงจะทำให้การฝึกฝีมือดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้ ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา สถานศึกษาควรประสานกับผู้นำชาวบ้าน ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน หรือผู้นำอาวุโส ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขางานที่เปิดสอนมาให้ความรู้กับนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยผู้นำท้องถิ่นไปต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และนำไปพัฒนา ท้องถิ่นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับขนิษฐา ศรีรัตน์ (2538 : 42) ได้ให้ความหมายของ เครือข่าย การเรียนรู้ว่า เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการ แก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับเรื่องอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยการปรับประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็น กลไกให้เกิดองค์กรเครือข่ายที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถสรุปบทเรียนและกระจาย เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เครือข่ายต่อไปได้ และสอดคล้องกับเอนก นาคะบุตร (2533 : 31) ที่กล่าวว่า ในการนำหลักสูตรไปใช้ ควรนำศักยภาพภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ เพื่อให้เนื้อหาในการถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้อื่นๆ ในชุมชนและเป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

ในขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร เป็นขั้นตอนประเมินค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยนำผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลมาหาคำตอบว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด มีส่วนใดที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งการประเมินหลักสูตรสามารถดำเนินการได้ใน 3 ลักษณะคือ

การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของวิสัยทัศน์ ภารกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดการจัดการเรียนการสอน การกำหนดสื่อการสอน และการกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับชาติรี มณีโกศล (2539 : 89) ที่กล่าวว่า ขั้นตอนที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตรคือการตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น เพื่อดูว่ารายละเอียดในแต่ละส่วนขององค์ประกอบหลักสูตรมีความสอดคล้อง มีความเหมาะสมหรือไม่ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนใดบ้าง

การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคระหว่างการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินการจัดการเรียนการสอน การประเมินสื่อการสอน การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับชาติรี มณีโกศล (2539 : 90) ที่กล่าวว่า การประเมินผลการทดลองใช้หลักสูตร เป็นกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ไปพร้อมกับการใช้หลักสูตรและหลังจากเสร็จสิ้นการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนต่าง ๆ จากผู้ใช้หลักสูตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้อำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตร และนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป

การประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบภาพรวมทั้งหมดของการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาที่มีงานทำ ความรู้สึกรักของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อหลักสูตร ประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตร บรรยากาศในสถานศึกษาและในชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับสุวิมล ว่องวานิช (2544 : 8) ที่กล่าวว่า การประเมินผลเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาใดของการปฏิบัติงาน สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระยะคือ การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของหน่วยงาน เป็นการประเมินความต้องการจำเป็น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผลระหว่างการทำงาน เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงาน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การประเมินความก้าวหน้า หรือการประเมินกระบวนการ และการประเมินหลังสิ้นสุดการดำเนินงาน เป็นการประเมินสรุปหรือการประเมินผลผลิต

2. การศึกษาความคิดเห็นต่อรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในระดับมากทุกขั้นตอน ซึ่งตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นตำแหน่งผู้บริหารในสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีวุฒิ การศึกษาในระดับปริญญาโท มีประสบการณ์ในการทำงาน 20 ปีขึ้นไป โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในด้าน ควบคุมดูแลการเรียนการสอน การวัดผลการศึกษา การจัดโปรแกรม การเรียนของคณะวิชาต่าง ๆ งานหลักสูตรและการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานวัดและ ประเมินผล ดังนั้น จึงเป็นผู้ที่มีความรู้และมีประสบการณ์ทางด้านหลักสูตรสถานศึกษาและเป็นผู้ที่ นำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ และส่วนใหญ่ได้ผ่านการฝึกอบรมการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา และจากการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ ผู้ช่วย ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเห็นว่าสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ และจำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน เพราะทุก ขั้นตอนที่กำหนดทำให้ได้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการดำเนินการ เป็นกระบวนการและมีขั้นตอนที่ชัดเจน สามารถตรวจปรับและประเมินผลการปฏิบัติงานได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสถาบัน การอาชีวศึกษา มีความเห็นว่า ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้และจำเป็นต้อง มีทุกขั้นตอน เพราะทุกขั้นตอนมีความจำเป็นและสอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายการปฏิรูปอาชีวศึกษา ที่มอบให้สถาบันการอาชีวศึกษาสามารถปรับรายวิชาชีพได้เองโดย อิสระตามความต้องการของสถานศึกษา รวมทั้งให้สามารถเสนอขออนุมัติเปิดสาขาวิชาใหม่ ๆ ได้ จากคณะกรรมการการอาชีวศึกษาด้วย ดังนั้น สถาบันการอาชีวศึกษาจึงสามารถนำรูปแบบการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปกำหนดเป็นแนวทาง ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถาน ศึกษาที่พัฒนาขึ้นไป

2. สถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา สามารถนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาชีพ หรือสาขาวิชาตามความต้องการของท้องถิ่น

3. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปใช้ในการจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและรายวิชาที่ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ

4. สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ที่จัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา สามารถนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาหรือสาขางานที่สถานศึกษาต้องการเปิดสอน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไปใช้พัฒนาหลักสูตรรายวิชาชีพหรือพัฒนาสาขาวิชาใหม่ๆ ในสถานศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา เพื่อพิสูจน์ว่าขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง และจำเป็นต้องมีทุกขั้นตอนหรือไม่

2. ควรทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาชีพ และรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสาขาวิชา เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมในแต่ละระดับของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

3. ควรทำการวิจัยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และข้อจำกัดในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ได้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับสถานศึกษาอาชีวศึกษาเอกชน

บรรณานุกรม

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2532. การบริหารวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา.

กรุงเทพฯ : กองการมัธยมศึกษา การศาสนา.

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2541. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2540. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมอาชีวศึกษา. 2545. รายงานประจำปี 2544-2545 : 61 ปี อาชีวศึกษาวิวัฒน์. กรุงเทพฯ :

กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมอาชีวศึกษา. 2545. คู่มือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : ฝ่ายส่งเสริม

การศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา.

กรมอาชีวศึกษา. 2538. เอกสารประกอบการประชุมสรุปปัญหาการจัดการเรียนการสอนอาชีว

ศึกษา ระบบทวิภาคี. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา.

กฤษณีย์ อุทุมพร. 2541. “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการสร้างเครื่องมือสอบมาตรฐานฝีมือ

นักเรียน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2538 ระบบทวิภาคี.” ปรินญา

การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ.

กังวล เทียนกัมภ์เทศน์. 2540. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ.

กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพฯ.

กิดานันท์ มลิทอง. 2536. เทคโนโลยีการศึกษาร่วมสมัย. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรส โปรดักส์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. จอมปราชญ์นักการศึกษา : สังเคราะห์ วิเคราะห์ และประยุกต์

แนวพระราชดำริด้านการศึกษาและการพัฒนาคน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :

ด้านสุทธนาการพิมพ์.

ขนิษฐา ศรีรัตน์. 2538. “แหล่งความรู้และกระบวนการจัดการแหล่งความรู้ในชุมชน.” ปรินญา

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่.

คงเดช สิทธิมาตย์. 2543. “กรอบวิชาเฉพาะด้านสาขาวิชาวิศวกรรมเมคคาทรอนิกส์ ตามความ

ต้องการของสถานประกอบการ.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมคุณวุฒิบัณฑิต

สาขาวิชาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

พระนครเหนือ.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- จิตรลดา แสงปัญญา. ม.ป.ป. **ประมวลบทความหลักสูตร : สาระร่วมสมัย.** กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ :
อติณ เพรส.
- ชาติรี มณีโกศล. 2539. “การพัฒนาหลักสูตรการวิจัยปฏิบัติการ สำหรับครูประถมศึกษา.”
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปรัชญา สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ชูเกียรติ ลิสุวรรณ. 2535. “ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ.” รายงานการวิจัย :
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ไชยรัตน์ ปรามณี. 2545. “การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน.” ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปรัชญา สาขาการวิจัยและพัฒนา
หลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธำรง บัวศรี. 2531. **ทฤษฎีหลักสูตร.** กรุงเทพฯ : ธนธัชการพิมพ์.
- นภาพร ถิ่นไทรงาม. 2543. “รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการ
จัดฝึกทักษะวิชาชีพในรายวิชาปฏิบัติ ตามหลักสูตรปริญญาตรี สาขาวิชาอาหารและ
โภชนาการ – พัฒนาผลิตภัณฑ์.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขา
วิชาบริหารอาชีวศึกษาและเทคนิคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
พระนครเหนือ.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2532. **การวิจัยเบื้องต้น.** มหาสารคาม : อภิชาติการพิมพ์.
- บุญชม ศรีสะอาด. 2543. **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญลักษณ์ ศัพท์พันธุ์. 2546. “ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา.”
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษาศึกษาบัณฑิต
วิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2542. **การจัดการและการบริหารอาชีวศึกษา.** กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม
กรุงเทพ.
- มงคล วงศ์อนุ. 2540. “การศึกษาการจัดอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- มยุรา ศรีพงษ์วิวัฒน์. 2541. “การศึกษาปัญหาในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) พ.ศ. 2538 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมในวิทยาลัยเทคนิค สังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.” วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2545. การประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมธี ปิณฑนานนท์. ม.ป.ป. การบริหารอาชีวและเทคนิคศึกษา. ม.ป.ท.
- รวีวรรณ ชินะตระกูล. 2535. ความร่วมมือระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา. ม.ป.ท.
- รอยพิมพ์ใจ เพชรกุล. 2545. “อาชีวศึกษากับการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอน.” วารสารสถาบันพัฒนาครูอาชีวศึกษา. 10(20) : 21-26.
- รัตนะ บัวสนธิ์. 2535. “การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายถอดภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง.” ปริญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- รุจิร ภูสาระ. 2545. การพัฒนาหลักสูตร : ตามแนวปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บั๊ค พอยท์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538. เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมวิทยาการ.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. 2545. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- วิชัย ดิสสระ. ม.ป.ป. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย ประสิทธิ์วุฒิเวชช์. 2542. การพัฒนาหลักสูตร สานต่อที่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : เซ็นเตอร์ดิสคัฟเวอรี.
- วิชัย ราษฎร์ศิริ. 2522. หลักสูตรและแบบเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2525. พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2535. การพัฒนาหลักสูตรแบบครบวงจร. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. 2537. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

- วิทยา ดีวุ่น. 2542. “การศึกษาปัญหาการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีของสถานศึกษา สังกัด กรมอาชีวศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษาและสถานประกอบการ.”
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาเครื่องกล บัณฑิตวิทยาลัย,
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ศวัสกร ไชยสุนทร. 2545. “ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู-อาจารย์ที่มีต่อโครงสร้างหลักสูตรและ
เนื้อหาวิชาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์.”
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมไฟฟ้าสื่อสาร
บัณฑิตวิทยาลัย, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ศุภวรรณ สดประเสริฐ. 2544. “การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มการทำงานและ
พื้นฐานอาชีพ เรื่อง การสานตระกร้า สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 : กรณี
ศึกษา โรงเรียนบ้านโนนม่วง จังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สงัด อุทรานันท์. 2532. **พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :
มิตรสยาม.
- สถาบันการอาชีวศึกษา กรมอาชีวศึกษา. 2545. **เรื่องที่ 1 คู่มือสถาบัน/สถานศึกษา เพื่อดำเนินการ
ด้านหลักสูตร.** เอกสารอัดสำเนา.
- สุนีย์ ภูพันธ์. 2546. **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร.** เชียงใหม่ :
The Knowledge Center.
- สุวิมล ว่องวานิช. 2544. **การออกแบบระบบการประเมินผลภายใน.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
วี ที ซี คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. ม.ป.ป. **พระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.** กรุงเทพฯ :
พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2541. **นโยบายและแนวดำเนินการเรื่องการประกัน
คุณภาพและการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาโรงเรียนเอกชน.** กรุงเทพฯ :
การศาสนา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. ม.ป.ป.
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ. 2545 – 2549. กรุงเทพฯ
: ม.ป.ท.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2546. **หลักการ ทฤษฎี และนโยบาย การปฏิรูป**

การอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

ลำลี รักสุทธิ. 2544. **เทคนิควิธีการเขียนหลักสูตร.** กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.

อุมพร หล่อสมฤดี. 2545. **“รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรโรงเรียน.”** ปรินญาการศึกษาคุณูปัชฌิต
สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เอกรินทร์ สีมหาศาล. 2546. **กระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา : แนวคิดสู่ปฏิบัติ.**

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บั๊ค พอยท์.

เอนก นาคะบุตร. 2533. **จุดเปลี่ยนการจัดการศึกษาของชนบทในอนาคต ทิศทางการจัดการใน
ทศวรรษหน้า.** กรุงเทพฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก
หนังสือราชการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประกาศบัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เรื่อง ผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ขอประกาศรายชื่อหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ หลักสูตรครุศาสตร์ อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา ที่ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการดังนี้

นางสาวนิลวรรณ โรงแสง รหัสประจำตัว 45063413 ให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT MODEL OF VOCATIONAL EDUCATION COMMISSION)" โดยมี ผศ.ดร.อำนาจ ตั้งเจริญชัย เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ดร.คมศร วงษ์รักษา เป็นอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ร่วม

ซึ่งได้รับอนุมัติเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546

ทั้งนี้ให้นักศึกษาค้นคว้าและเขียนวิทยานิพนธ์ โดยปรึกษากับอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ให้ เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กำหนดในระเบียบของบัณฑิตวิทยาลัย

ประกาศ ณ วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2546

(รองศาสตราจารย์ ร้อยเอก วีระเชษฐ์ ชันเงิน)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0577

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

เรื่อง ขอบเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์เลิศ วุฒิชชาติปรีชา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมิน เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่า มีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

แม้ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โทรสาร. 3264325

ที่ ศธ 0524.04/ 0577

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์สมจิตร รัตนฤทัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมิน เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัยดังที่แนบมาพร้อม
นี้ว่า มีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวม
ข้อมูลของ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทรศํพ ๓๖๓๗-๓๐๐๐ ต่อ ๓๖๑๒ งานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทรสาร ๓๖๓๗-๓๒๕๕๓๕๕๓ อีกรังห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0577

คณะกรรมการผู้ดุษฎีบัณฑิต

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์กฤต มาเดช

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมิน เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการผู้ดุษฎีบัณฑิตพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัยดังที่แนบมาพร้อม
นี้ว่า มีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวม
ข้อมูลของ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
โทร. 737-3000 ต่อ 3692
แม้ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
โทรสาร. 3264325

ที่ ศธ 0524.04/ 0577

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๑๖ กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์ปิยวีร จุติพงษ์รักษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมิน เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัยดังที่แนบมาพร้อมนี้ว่า มีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลของ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทร. 737-3000 ต่อ. 3692

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โทรสาร. 3264325

ที่ ศธ 0524.04/ 0577

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

A> กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน อาจารย์สุชาติ กิจพิทักษ์

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมิน เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การการอาชีวศึกษา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแบบประเมินเพื่อการวิจัยดังที่แนบมาพร้อม
นี้ว่า มีเนื้อหาถูกต้องและเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ซึ่งผลการตรวจของท่านจะช่วยให้การเก็บรวบรวม
ข้อมูลของ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โทรสาร. 3264325

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรจนแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อออกแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขมาคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทรสาร. 3264325

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.ทิวัดต์ มณีโชติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อออกแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร: 737-3000 ต่อ 3692 ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทรสาร: 32643255 อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน คร.ราชันย์ บุญธิมา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อออกแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692 ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
โทรสาร 32643255 อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการออกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน คร. กฤษณีย์ อุทุมพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อออกแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
หรือทำประโยชน์อื่น ๆ อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน คร. สิริรัชกษณ์ รัชชสถานติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทรสาร. 3264325

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร.ธีรวัตร วรรณพงษ์สถิตกุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

เอกสารนี้เป็นเอกสารสงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทรสาร. 3264325

อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

/๑ กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร. สุวรรณ จินตอนันต์กุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร
ลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การอาชีวศึกษา”

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่อง
ดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณ
เป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ในทางอื่นใดทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

/9 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร. ไชยรัตน์ ปรานี

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร 3264325

ไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

อื่น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04/ 0628

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

19 กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรียน ดร. อรสา โกศลนันท์กุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา”

คณะกรรมการอุดมศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยของนักศึกษาดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 เมื่อการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04 / 0753

คณะกรรมการอุตสาหกรรม

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

๒๖ กุมภาพันธ์ 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา” คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมจึงขอความอนุเคราะห์ท่านได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง ทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการวิจัยภายในสถานศึกษาได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทรสาร. 3264325

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ ศธ 0524.04 / 0821

คณะกรรมการอุดมศึกษา

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ถนนฉลองกรุง เขตลาดกระบัง กรุงเทพฯ 10520

2 มีนาคม 2547

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. ประกาศผลการพิจารณาหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ฉบับ
2. แบบสอบถาม เพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางสาวนิลวรรณ โรงแสง นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จะทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา" และได้รับอนุมัติหัวข้อและเค้าโครงวิทยานิพนธ์แล้ว เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546 คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านได้โปรดอนุญาตให้ นางสาวนิลวรรณ โรงแสง เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยภายในสถานศึกษาได้

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดพิจารณาอนุญาตและขอขอบคุณในความอนุเคราะห์ของท่านมา ณ โอกาสนี้
ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เลิศลักษณ์ กลิ่นหอม)

รองคณบดี

กำกับดูแลงานด้านบัณฑิตศึกษา

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

หน่วยบัณฑิตศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

โทร. 737-3000 ต่อ 3692

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โทรสาร. 3264325

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

- คำชี้แจง**
1. แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
 2. กรุณาศึกษาขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเอกสาร โครงร่างรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาแล้วตอบคำถามในแบบสอบถาม
 3. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณท่านมา

ณ โอกาสนี้

นิลวรรณ โรจนแสง

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนอาชีวศึกษา

คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย					
เรื่อง					
รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา					
ตอนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา					
โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด					
ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน					
1.1 ศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น					
1.2 สำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ					
1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง					
1.4 วิเคราะห์อาชีพ					
1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา					
ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร					
2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ					
2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์					
2.3 กำหนดกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขาวิชา					
2.4 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา					
2.5 กำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา					
2.6 กำหนดสื่อการสอน					
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร					
3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ					
3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและคุณลักษณะอันพึงประสงค์					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3.3 ตรวจสอบกรอบสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ					
3.4 ตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา					
3.6 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา					
3.7 ตรวจสอบสื่อการสอน					
ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้					
4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน					
4.2 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ และสถานที่ฝึกปฏิบัติ					
4.3 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้					
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร					
5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร					
5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร					
5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

1. ท่านคิดว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วในภาพรวมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้หรือไม่

ได้

ไม่แน่ใจ

ไม่ได้

อื่น ๆ ระบุ

2. ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

จำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน

เหตุผล.....

ไม่จำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ไม่จำเป็น.....

เหตุผล.....

ขั้นตอนที่ควรเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ควรเพิ่มเติม.....

เหตุผล.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวนิลวรรณ โรจนแสง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านตอบแบบสอบถามทุกข้อ เนื่องจากทุกข้อมีความสำคัญยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูล และมีคุณค่ามากต่อการวิจัยในครั้งนี้ ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาต่อไป

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยถือเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรไปใช้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบและปลายเปิด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้

นางสาวนิลวรรณ โรจนแสง

ผู้วิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน หน้ารายการที่ตรงกับสถานภาพของท่าน

ข้อ 1. เพศ

ชาย

หญิง

ข้อ 2. อายุ

ต่ำกว่า 31 ปี

31 – 40 ปี

41 – 50 ปี

51 – 60 ปี

ข้อ 3. ระดับการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

ปริญญาเอก

ข้อ 4. ประสบการณ์ในการทำงาน

ต่ำกว่า 10 ปี

10 – 15 ปี

6 – 20 ปี

20 ปีขึ้นไป

ข้อ 5. ท่านเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่

เคย

ไม่เคย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมากที่สุด

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน					
1.1 ศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น					
1.2 วิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ					
1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง					
1.4 วิเคราะห์อาชีพ					
1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา					
ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร					
2.1 กำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจ					
2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์					
2.4 กำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ					
2.5 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา					
2.6 กำหนดแผนการเรียนรู้อาชีวศึกษา					
2.7 กำหนดสื่อการสอน					
ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร					
3.1 ตรวจสอบวิสัยทัศน์และภารกิจ					
3.2 ตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3.3 ตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์					
3.4 ตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ					
3.5 ตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา					
3.6 ตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา					
3.7 ตรวจสอบสื่อการสอน					
3.8 นำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข					
ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้					
4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน					
4.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน					
4.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ					
4.4 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้					
ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร					
5.1 ประเมินผลก่อนการใช้หลักสูตร					
5.2 ประเมินผลระหว่างการใช้หลักสูตร					
5.3 ประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ไปใช้และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร

1. ท่านคิดว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวมาแล้วในภาพรวมสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้หรือไม่

ได้ ไม่แน่ใจ ไม่ได้

อื่น ๆ ระบุ.....

2. ความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

จำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน

เหตุผล.....

.....

.....

.....

.....

ไม่จำเป็นต้องมีทุกขั้นตอน

ขั้นตอนที่ไม่จำเป็น.....

เหตุผล.....

.....

.....

.....

ขั้นตอนที่ควรเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ควรเพิ่มเติม.....

เหตุผล.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

นางสาวนิลวรรณ โรงแสง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้นำแนวคิดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนของอุมาพร หล่อสมฤดี ซึ่งเป็นการพัฒนาหลักสูตรครบวงจร คือเริ่มตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การร่างหลักสูตร การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ รวมทั้งการประเมินผลหลักสูตร

ขั้นที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

- 1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพในท้องถิ่น
- 1.2 วิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ
- 1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง
- 1.4 วิเคราะห์อาชีพ
- 1.5 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

ขั้นที่ 2 การร่างหลักสูตร

- 2.1 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ
- 2.2 กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 2.3 กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 2.4 กำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ
- 2.5 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา
- 2.6 กำหนดแผนการเรียนรู้อาชีพ
- 2.7 กำหนดสื่อการสอน

ขั้นที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

- 3.1 การตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ
- 3.2 การตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3.3 การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์
- 3.4 การตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ
- 3.5 การตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- 3.6 การตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา
- 3.6 การตรวจสอบสื่อการสอน
- 3.7 นำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข

ขั้นที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

- 4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน
- 4.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 4.2 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ
- 4.3 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้

ขั้นที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

- 5.1 การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร
- 5.2 การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร
- 5.3 การประเมินหลังการใช้หลักสูตร

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตร มีประโยชน์เพื่อใช้ในการกำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร ได้แก่ จุดประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานวิชาชีพ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผล จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องมีการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการของเฉพาะในท้องถิ่นหรือชุมชนที่จะนำหลักสูตรไปใช้ ซึ่งวิธีการที่ใช้ในการศึกษาและสำรวจข้อมูล ได้แก่ การสังเกต การสอบถาม การสัมภาษณ์ การศึกษาเฉพาะกรณี การสังเคราะห์เอกสาร เป็นต้น

ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะทำงาน โดยคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอน ด้านสภาพท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตร

ข้อมูลพื้นฐานที่มีความสำคัญและจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาสภาพและสำรวจความต้องการอาชีพของท้องถิ่น

การศึกษาสภาพ คือ การใช้แนวคิดหรือทฤษฎีเป็นเครื่องมือในการหาข้อมูลที่มีความหมาย และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมภายใต้กรอบเวลาและสถานที่ที่บุคคลนั้นสนใจ เพื่อทราบข้อเท็จจริง ความต้องการหรือปัญหาของท้องถิ่นและศักยภาพของท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูลที่จำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สังกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับประชากร การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้าน ประเพณีและวัฒนธรรม จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ทรัพยากรธรรมชาติและ เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีใช้ในวงการธุรกิจอุตสาหกรรม การเกษตร และการศึกษา

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ข่อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องศึกษาท้องถิ่น เพื่อทราบสภาพที่เป็นอยู่และสำรวจความต้องการอาชีพของท้องถิ่น เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรในสาขาวิชา หรือรายวิชา ที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น นอกจากนี้สถานศึกษาจำเป็นต้องศึกษาความต้องการในงานอาชีพ เนื่องจากจุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนในวิชาชีพคือ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ มีทักษะ สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ในสาขาที่เลือกเรียน สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการทำงานและสามารถอยู่ร่วมกับผู้ร่วมงานคนอื่น ๆ ได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบของหลักสูตรและข้อมูลความต้องการอาชีพของท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลอาจได้มาโดยวิธีการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย สังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ กลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูลประกอบด้วย ประชากร สถานประกอบการ นักเรียน นักศึกษา เพื่อนำข้อมูลความต้องการอาชีพของท้องถิ่นมาจัดลำดับความสำคัญ

1.2 วิเคราะห์ศักยภาพและสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการ

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา จะต้องประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานด้านแนวความคิด ความรู้ ทักษะ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ เพื่อเตรียมผู้เรียนสำหรับความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพในอนาคต

สภาพการผลิตกำลังคนด้านการอาชีวศึกษาและการฝึกอาชีพ ปรากฏว่า สถานศึกษาขาดครูที่มีประสบการณ์จากการทำงานจริงในตลาดแรงงาน ขาดเครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เพราะงบประมาณที่มีจำนวนจำกัด ทำให้มีแรงงานช่างฝีมือที่มีคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐานในตลาดแรงงานเป็นจำนวนมาก การฝึกทักษะวิชาชีพในสถานประกอบการจึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญในการให้นักเรียนนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกการทำงานจริง

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ได้หลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของตลาดแรงงาน สถานศึกษาจำเป็นต้องวิเคราะห์ศักยภาพของสถานประกอบการ ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของสถานประกอบการในด้านต่าง ๆ เช่น ความต้องการแรงงาน ความสามารถในการรับนักศึกษาฝึกงาน ความทันสมัยด้านเทคโนโลยี เป็นต้น นอกจากนั้น ยังต้องสำรวจความร่วมมือของสถานประกอบการในการให้ความร่วมมือจัดอาชีวศึกษาทั้งในระบบปกติและระบบทวิภาคี ตลอดจนความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในความร่วมมือ จากนั้น สถานศึกษาจะต้องดำเนินการคัดเลือกสถานประกอบการเพื่อเข้าร่วมจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางหรือหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหลักสูตร ซึ่งโครงสร้างหลักสูตรการอาชีวศึกษา ประกอบด้วยสาระและมาตรฐานการเรียนรู้สาขาวิชา รายวิชาในหมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ หมวดวิชาเลือกเสรี กิจกรรมเสริมหลักสูตร รหัสรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางเพื่อศึกษาโครงสร้างและองค์ประกอบของหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรสาขาวิชา หรือหลักสูตรรายวิชาที่สร้างขึ้นใหม่ มีองค์ประกอบที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลางที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากำหนดขึ้น

1.4 วิเคราะห์อาชีพ

จากการสำรวจความต้องการอาชีพและนำข้อมูลที่ได้รับมาจัดลำดับความสำคัญของอาชีพ สถานศึกษาจะต้องคัดเลือกอาชีพที่เห็นว่ามีสำคัญและเป็นที่ต้องการของท้องถิ่น และคัดเลือกสถานประกอบการที่จะเข้าร่วมจัดทำหลักสูตร เพื่อสร้างรายวิชาใหม่ สร้างกลุ่มรายวิชาตามอาชีพท้องถิ่น หรือสร้างสาขาวิชาใหม่ โดยการวิเคราะห์อาชีพ ซึ่งเป็นการรวบรวมงาน ความรู้และทักษะที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพซึ่งเกี่ยวข้องกับหลักสูตรที่จะเปิดสอน

ในการวิเคราะห์อาชีพ จะต้องมีการวิเคราะห์งานย่อยเพื่อกำหนดว่าในการทำงานย่อยนั้นต้องมีทักษะและความรู้อะไรบ้าง ซึ่งจะต้องบอกถึงคุณลักษณะและคุณภาพของงานแต่ละงาน ออกมาอย่างชัดเจน เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดเป็นรายวิชาที่จะต้องทำการสอนในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

ดังนั้น ในขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เมื่อมีการสำรวจข้อมูลความต้องการในด้านอาชีพของสถานประกอบการแล้ว จะต้องทำการวิเคราะห์อาชีพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์อาชีพ มากำหนดขอบเขตงานย่อยว่าต้องมีทักษะและความรู้อะไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปกำหนดเป็นรายวิชาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

1.6 วิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา

การศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพของสถานศึกษา เป็นการศึกษาความพร้อมของสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการบริหาร ด้านบุคลากร วัสดุหลักสูตร ความร่วมมือของบุคลากรภายในสถานศึกษา ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้

ดังนั้น ศักยภาพของสถานศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะต้องพิจารณาในการพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวปฏิบัติในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ถ้าเป็นจุดเด่นหลักสูตรจะต้องส่งเสริม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และพัฒนาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ในส่วนที่เป็นจุดค้อย ในการพัฒนาหลักสูตรจะต้องส่งเสริมให้มีการพัฒนา หรือปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับความเหมาะสมและความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การร่างหลักสูตร

2.1 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ

สถานศึกษาจะต้องนำผลจากการวิเคราะห์ข้อชีพมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ จุดมุ่งหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้จบการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น โดยจะต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา

สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ของสถานศึกษาในการที่จะเปลี่ยนแปลงผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และสมรรถนะในสาขางานที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น เพื่อสนองต่อความต้องการของชุมชน ผู้เรียน และท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือของผู้นำชุมชน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน สถานประกอบการ ร่วมกันกับคณะกรรมการของสถานศึกษา โดยมีภารกิจเป็นแนวทางในการดำเนินการหรือแผนการปฏิบัติเพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษาที่จัดทำขึ้นบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้

2.2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นข้อความที่แสดงถึงความคาดหวังด้านคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สถาบันการอาชีวศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สถานศึกษาจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อบ่งบอกคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ต้องสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน ครอบคลุมมาตรฐาน ตัวชี้วัดของสถานศึกษา ทั้งมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย มุ่งจัดสรรโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และมีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ที่พึงประสงค์ รวมทั้งส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตวิญญาณ จริยธรรม สังคมและวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อเตรียมผู้เรียนแต่ละคนให้มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง และมีประสบการณ์ชีวิตที่ดีงาม

2.3 การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่เหมาะสมกับสังคมไทย สามารถกำหนดขึ้นได้ตามความต้องการ โดยต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นที่จะต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมดังกล่าวให้แก่ผู้เรียน

2.3 กำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ให้ความหมายของมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพไว้ดังนี้

มาตรฐานอาชีพ (Occupational Standards : OS) หมายถึง สมรรถนะงานหลักและงานย่อยของแต่ละอาชีพ ประกอบด้วย เกณฑ์การปฏิบัติงาน ขอบเขตของงาน ความรู้ที่ต้องใช้ และผลงานที่เป็นรูปธรรม ซึ่งมาตรฐานอาชีพ เป็นมาตรฐานที่กำหนดโดยเจ้าของอาชีพหรือองค์กรทางวิชาชีพ โดยกำหนดสมรรถนะในงานหลักหรือความสามารถในการปฏิบัติงานของอาชีพนั้น ๆ

มาตรฐานวิชาชีพ (Vocational Standards : VS) หมายถึง ข้อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษา ซึ่งมาตรฐานวิชาชีพ เป็นมาตรฐานเพื่อการพัฒนาพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการ

ดังนั้น สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพของสาขางานอาชีพที่สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้น หลังจากที่ได้ร่วมมือกับสถานประกอบการหรือผู้เชี่ยวชาญในงานอาชีพ ทำการสำรวจอาชีพที่ท้องถิ่นต้องการ จัดลำดับความสำคัญของอาชีพ และทำการวิเคราะห์อาชีพแล้ว

การกำหนดมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพสาขางานอาชีพ เป็นการกำหนดเนื้อหาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการในการปฏิบัติงาน ทักษะประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสาขางานอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพในแต่ละสาขาวิชา เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผลและประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษา

2.4 กำหนดรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

การศึกษาความต้องการในงานอาชีพ โดยการวิเคราะห์อาชีพก็จะได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ทักษะที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพ ข้อมูลงานต่าง ๆ ที่ได้มาจากการรวบรวมสถานศึกษาจะต้องกำหนดรายวิชาตามหมวดวิชาต่าง ๆ ได้แก่ หมวดวิชาสามัญ หมวดวิชาชีพ หมวดวิชาเลือกเสรี และกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกำหนดจำนวนหน่วยกิต จำนวนชั่วโมงที่จัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างของหลักสูตรแกน

จุดประสงค์รายวิชา เป็นส่วนที่ระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากที่ได้เรียนรู้หรือฝึกทักษะ จะต้องประกอบด้วย ส่วนที่เป็นความรู้ ทักษะ เจตคติ และกระบวนการ และจะต้องสอดคล้องจุดประสงค์ของสาขางาน

คำอธิบายรายวิชา (Course Description) หรือลักษณะรายวิชา เป็นการแสดงเนื้อหาวิชาโดยสังเขป จะเขียนอธิบายความกว้าง ความลึกซึ้งของเนื้อหาหลักสูตร รวมถึงผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จึงต้องเขียนบ่งบอกกริยาหรือพฤติกรรมการเรียนให้ชัดเจน เช่น ศึกษา สังเกต รวบรวม และ ทดลองปฏิบัติ

ดังนั้น ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องกำหนดรายวิชา จำนวน หน่วยกิต จำนวนชั่วโมงในการจัดการเรียนการสอน ในหมวดวิชาชีพ ในสาขางานที่พัฒนา หลักสูตรชั้น พร้อมทั้งจุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา ซึ่งเป็นส่วนที่ระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน และรายละเอียดของเนื้อหาวิชาโดยสังเขป และจะต้องสอดคล้องกับ หลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจัดทำขึ้น

2.5 กำหนดแผนการเรียนรู้รายวิชา

แผนการเรียนรายวิชา เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ โดยจะแสดงการจัดการเรียนการสอนทั้งภาค ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และประสบการณ์การเรียนรู้ของรายวิชา ซึ่งแผนการเรียนรายวิชาจะทำให้ การเรียนการสอนมีแนวทางที่ชัดเจนและส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

ดังนั้น ขั้นตอนการจัดทำแผนการเรียนรายวิชา เป็นขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา ที่จะต้องกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และ ประสบการณ์การเรียนรู้รายวิชาให้แก่ผู้เรียน ตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานอาชีพและมาตรฐาน วิชาชีพ เพื่อช่วยให้ผู้สอนทราบว่า ในแต่ละสัปดาห์หรือแต่ละชั่วโมงควรจะสอนเนื้อหาวิชาและ ทักษะอะไรบ้าง เพื่อช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

2.6 กำหนดสื่อการสอน

ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดสื่อการสอนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสื่อเป็น ตัวกลางที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การใช้สื่อการเรียนการสอน วิชาชีพ มุ่งเน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติ ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องเกี่ยวข้องกับสถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ผู้ผลิตสินค้า ผู้ให้บริการ การเรียนรู้จึงต้องคลุกคลี อยู่กับเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องทุนแรงต่าง ๆ ซึ่งถ้าจะสอนให้ผู้เรียนทำงานเป็นก็ต้องอาศัยสื่อ การเรียนการสอนที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบของใบช่วยสอน ได้แก่ ใบงาน ใบปฏิบัติงาน ใบความรู้และรายการสอน นอกจากนี้ในการเลือกสื่อการสอนผู้สอนจะต้องพิจารณาถึง ขนาดของกลุ่มผู้เรียน ประสบการณ์การเรียนรู้ และลักษณะของสื่อการสอน

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร

ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา จำเป็นต้องมีตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุง

แก้ไขให้เหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด โดยคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของสถาบัน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรของวิชาเขต รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1 การตรวจสอบวิสัยทัศน์ ภารกิจ

วิสัยทัศน์เป็นภาพอนาคตที่ต้องการจะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับยุคสมัย และบ่งบอกภารกิจของสถานศึกษา การตรวจสอบวิสัยทัศน์จะต้องตรวจสอบความชัดเจน ความเหมาะสมและความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และนโยบายการปฏิรูปการอาชีวศึกษา นอกจากนี้จะต้องตรวจสอบการมีส่วนร่วมของชุมชน การสนองความต้องการของชุมชน ผู้เรียนและท้องถิ่น

3.2 การตรวจสอบจุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จะบ่งบอกคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน เป็นแนวทางในการเลือกเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ วิธีการวัดและประเมินผล การตรวจสอบจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาจะต้องสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนหรือหลักสูตรที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

3.3 การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม ตามความต้องการของชุมชน การตรวจสอบคุณลักษณะอันพึงประสงค์จะต้องตรวจสอบว่า ได้มีการกำหนดตามสภาพปัญหาและสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของชุมชนหรือไม่

3.3 การตรวจสอบมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ

มาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพสาขางานอาชีพ เป็นการกำหนดเนื้อหาความรู้และกระบวนการเรียนรู้ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการในการปฏิบัติงาน ทักษะ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในสาขางานอาชีพ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลด้านวิชาชีพในแต่ละสาขาวิชา การตรวจสอบจะต้องตรวจสอบความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ความครอบคลุมของเนื้อหา และการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้เป็นเกณฑ์ในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ ประเมินผล และประกันคุณภาพผู้สำเร็จการศึกษาด้านอาชีวศึกษาได้

3.4 การตรวจสอบรายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา

รายวิชา จุดประสงค์รายวิชา และคำอธิบายรายวิชา เป็นข้อมูลหรือรายละเอียดที่เกี่ยวกับความรู้ ทักษะที่ใช้ในการทำงานต่าง ๆ ในงานอาชีพ การตรวจสอบจะต้องตรวจสอบว่าได้สนอง

ต่อกรอบสาระ มาตรฐานการเรียนรู้สาขางานอาชีพ และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังมากนักน้อยเพียงใด มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

3.5 การตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา

แผนการเรียนรู้รายวิชา จะกำหนดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และประสบการณ์เรียนรู้รายวิชาให้แก่ผู้เรียน การตรวจสอบแผนการเรียนรู้รายวิชา ควรตรวจสอบความสอดคล้องและครอบคลุมของเนื้อหาตามที่กำหนดไว้ในมาตรฐานอาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ ผู้สอนมีอิสระในการเลือกรูปแบบแผนการเรียนรู้มากนักน้อยเพียงใด

3.6 การตรวจสอบสื่อการสอน

สื่อการสอนทางการศึกษาวิชาชีพ ควรมุ่งเน้นสมรรถภาพของผู้เรียนในการเรียนรู้ ต้องเกี่ยวข้องกับเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องทุนแรง สถานประกอบการ โรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น การตรวจสอบสื่อการสอน ควรตรวจสอบเลือกสื่อที่มีความเหมาะสมและสอดคล้อง จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้อีกน้อยเพียงใด มีความเหมาะสมกับวัย ระดับชั้น ความรู้ และประสบการณ์ของผู้เรียนหรือไม่ เป็นสื่อที่มีคุณภาพทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด

3.7 การนำหลักสูตรไปทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไข

การนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่มีความสำคัญมาก จำเป็นต้องมีการวางแผนและเตรียมการเป็นอย่างดี มีการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด ได้แก่ เตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้น การจัดทำวัสดุหลักสูตรและอุปกรณ์การสอนที่จำเป็นต้องใช้ประกอบการเรียนการสอน จัดเตรียมสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เป็นต้น การติดตามและประเมินผล จะต้องมีการทำงานวางแผนการนิเทศติดตามผลการทดลองใช้หลักสูตรและทำความเข้าใจร่วมกับครูผู้สอน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

ขั้นตอนที่ 4 การนำหลักสูตรไปใช้

ขั้นตอนในการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารและผู้สอนจะต้องศึกษาหลักสูตรและดำเนินการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละรายวิชา และประเมินผลการเรียนเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

4.1 กำหนดวิธีการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรไว้ก่อนทำการสอน ที่เรียกว่า ประมวลการสอน โครงการสอน หรือแผน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามให้คัดลอกเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การสอน ซึ่งจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางการสอนชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงปรารถนา ตามจุดมุ่งหมายและมาตรฐานวิชาชีพของหลักสูตร จึงต้องมีการวางแผนหรือแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสมรรถนะอาชีพ โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบูรณาการคุณธรรมจริยธรรม และส่งเสริมสุขภาพนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ ทนต่อเหตุการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงทั้งในชุมชนประเทศ และสังคมโลก

การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสมรรถนะอาชีพ จะมุ่งเน้นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติการ การสอนต้องมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติในทางที่ดี ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ผู้สอนต้องแนะนำให้ประยุกต์หลักการและทฤษฎีในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้เรียนรู้จริง ทำได้จริง เข้าใจทักษะชีวิต คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา จะต้องบูรณาการคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาและธรรมชาติวิชา ในแผนการสอน โดยระบอบองค์ประกอบคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในส่วนของวัตถุประสงค์ทั่วไป และระบุพฤติกรรมบ่งชี้ที่วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

4.2 กำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นการตรวจสอบผลที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอน ว่าบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด ผู้เรียนได้พัฒนาความก้าวหน้าตรงตามจุดประสงค์การเรียนการสอนที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด ซึ่งจะต้องครอบคลุมทั้งในด้านความรู้ ความจำ เจตคติ และทักษะ โดยใช้วิธีการหลากหลายวิธี ได้แก่ การใช้แบบทดสอบเพื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนต่อการเรียนการสอน จากการสังเกตกระบวนการและลักษณะนิสัยในการทำงาน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับสมรรถภาพผู้เรียนทางด้านคุณสมบัติในการทำงาน และสมรรถภาพทางด้านความรู้ความเข้าใจอื่น ๆ ซึ่งไม่สามารถวัดได้ด้วยแบบสอบถาม หรือโดยการสัมภาษณ์ เพื่อวัดความรู้ ความเข้าใจในสมรรถภาพด้านต่าง ๆ สำหรับการแก้ไขในส่วนที่ผู้เรียนไม่รู้หรือเข้าใจผิด ซึ่งครูผู้สอนสามารถแก้ไขหรืออธิบายได้ทันที

ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จะต้องกำหนดวิธีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน โดยการกำหนดจุดประสงค์ของการวัดและประเมินผล การเลือกและสร้างเครื่องมือให้ตรงกับคุณลักษณะและพฤติกรรมที่จะวัด และกำหนดเกณฑ์เพื่อตัดสินผลการประเมิน

4.3 จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ

วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือและสถานที่ฝึกปฏิบัติ นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่า การสอนแบบฝึกปฏิบัติเป็นวิธีการสอนที่ดีที่สุดที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะ องค์ประกอบที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสอนแบบฝึกปฏิบัติ ได้แก่ สถานที่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ฝึกปฏิบัติ สถานประกอบการ อุปกรณ์และเครื่องมือ เอกสารการฝึกปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้สถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงคุณภาพของสถานประกอบการ และสถานที่ฝึกปฏิบัติ ว่ามีสภาพมั่นคงแข็งแรง และมีการดูแลบำรุงรักษาอย่างเหมาะสม บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน

ดังนั้น ในขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบใด ผู้สอนจะต้องจัดเตรียมสื่อที่สามารถถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยีสู่ผู้เรียนได้ในเวลาอันสั้น ได้แก่ ตำรา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องจักรที่ทันสมัย และสถานที่ฝึกปฏิบัติให้พร้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

4.3 ประสานงานกับเครือข่ายการเรียนรู้

เครือข่ายการเรียนรู้ เป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของชาวบ้านที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหาที่เชื่อมโยงกับเรื่องอาชีพและคุณภาพชีวิต โดยการปรับประยุกต์ภูมิปัญญาดั้งเดิม เป็นกลไกให้เกิดองค์กรเครือข่ายที่มีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถสรุปบทเรียน และสามารถถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญา ทักษะ ประสบการณ์ ระบบความคิด ความเชื่อ เพื่อสืบทอดวิถีชีวิต การประกอบอาชีพและวัฒนธรรมแก่สมาชิกในชุมชนหรือผู้ที่สนใจ

ดังนั้น เพื่อให้เนื้อหาในการถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงกับเนื้อหาการเรียนรู้ในชุมชนและเป็นไปตามความต้องการและสอดคล้องกับการดำรงชีวิตของท้องถิ่น ในการนำหลักสูตรไปใช้จึงควรนำศักยภาพภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา สถานศึกษาจึงควรประสานกับผู้นำชาวบ้าน ปัญญาชนชาวบ้าน นักเทคนิคพื้นบ้าน หรือผู้นำอาวุโส ที่มีความรู้ความสามารถตรงกับสาขางานที่เปิดสอนมาให้ความรู้กับนักเรียนนักศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่พัฒนาขึ้น โดยผู้นำท้องถิ่นไปต่อยอดให้องค์ความรู้ใหม่และนำไปพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลหลักสูตร

ขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสามารถทำการประเมินได้ใน 3 ลักษณะ คือ

5.1 การประเมินก่อนการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความสอดคล้องของจุดมุ่งหมาย สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอน การกำหนดสื่อการสอน และการวัดและประเมินผล ซึ่งได้แก่การประเมินข้อมูลที่ได้จากการสำรวจสภาพและความต้องการของท้องถิ่น การประเมินโครงร่างหลักสูตร โดยอาศัยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านพัฒนาหลักสูตร นักการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหาวิชา และกระบวนการเรียนการสอน เป็นต้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. การประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบปัญหาและอุปสรรคระหว่างการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินการจัดการเรียนการสอน การประเมินสื่อผลการทดลองใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนต่าง ๆ จากผู้ใช้หลักสูตร เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้สำหรับการตรวจสอบประสิทธิภาพของหลักสูตรและนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรต่อไป

3. การประเมินหลังการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบภาพรวมทั้งหมดของการใช้หลักสูตร ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของผู้เรียน จำนวนผู้เรียนสำเร็จและมีงานทำ ความรู้สึของผู้เรียนและผู้สอนที่มีต่อหลักสูตร ประสิทธิภาพในการใช้หลักสูตรบรรยากาศในสถานศึกษาและในชุมชนใกล้เคียง เป็นต้น

ดังนั้น ในขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตร เป็นขั้นตอนประเมินค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้น โดยนำผลของการเก็บรวบรวมข้อมูลมาหาคำตอบว่า หลักสูตรมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ เพียงใด มีส่วนใดที่ต้องทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพและเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวนิลวรรณ โรจนแสง
วัน เดือน ปี เกิด	12 ธันวาคม 2504
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา 128/1 ถนนราชสีมา เขตคูสิต กรุงเทพฯ
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่บริหารงานการเงินและบัญชี
ประวัติการศึกษา	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีการศึกษา 2523 จากวิทยาลัยเทคนิคตรัง ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปีการศึกษา 2525 จากวิทยาลัยอาชีวศึกษา ภูเก็ต ปริญญาตรี ปีการศึกษา 2527 จากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ปริญญาโท ปีการศึกษา 2546 จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้